

EL TURISME ORNITOLÒGIC A LES COMARQUES DE GIRONA

SITUACIÓ ACTUAL I PERSPECTIVES DE FUTUR

Centrat en els casos de:

Estany de Sils

Estany de Banyoles

El Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter

Aiguamolls de l'Empordà

Cap de Creus

Autor: Ernest Cabré Sedó

Tutor: Josep Pintó Fusalba

Màster en Planificació i Direcció del Turisme

Setembre de 2018

ÍNDIX DE CONTINGUTS

1. INTRODUCCIÓ	7
1.1. Presentació	7
1.2. Justificació i motivacions	8
1.3. Objectius	9
1.4. Contingut del treball.....	10
1.5. Metodologia.....	14
2. EL TURISME ORNITOLÒGIC: ESTAT DE LA QUESTIÓ	18
2.1. Conceptualitzacions teòriques	18
2.1.1. Definició de turisme ornitològic	18
2.1.2. Origen i desenvolupament del turisme ornitològic	20
2.1.3. Normatives i figures de protecció existents per a l'avifauna	23
2.1.4. Relació de l'ornitologia amb l'activitat turística	25
2.1.5. Beneficis i inconvenients del turisme ornitològic per al territori i l'avifauna.	27
2.2. Anàlisi de la demanda i l'oferta	30
2.2.1. Determinació del perfil de turista.....	30
2.2.2. Preferències i necessitats dels turistes ornitològics.....	32
2.2.3. Oferta del turisme ornitològic	33
2.2.3.1. L'oferta d'espècies d'avifauna singulars	34
2.2.3.2. Equipaments d'ús públic	35
2.2.3.3. L'allotjament i la restauració	37
2.2.3.4. El transport.....	37
2.3. Anàlisi del turisme ornitològic a diferents escales territorials	37
2.3.1. Situació del turisme ornitològic a Espanya.....	37
2.3.1.1. Caracterització del turisme ornitològic.....	38
2.3.1.2. Associacionisme existent i figures de protecció.....	39
2.3.1.3. Regions més desenvolupades cap al turisme ornitològic	41
2.3.1.4. Casos d'èxit a Espanya: Extremadura i Doñana (Andalusia).....	43

2.3.2.	Situació del turisme ornitològic a Catalunya.....	44
2.3.2.1.	Caracterització del turisme ornitològic.....	44
2.3.2.2.	Associacionisme existent	47
2.3.2.3.	Zones amb major riquesa ornitològica o més desenvolupades	47
2.3.2.4.	Casos d'èxit a Catalunya: l'estany d'Ivars i Vila-sana.....	51
2.3.3.	Presentació del turisme ornitològic a Girona.....	52
2.3.3.1.	Espais gironins amb major riquesa ornitològica	52
2.3.3.2.	Organismes de gestió i promoció del turisme ornitològic.....	53
2.3.3.3.	Anàlisi dels recursos ornitològics a les comarques gironines	55
2.3.3.4.	Associacionisme existent	59
3.	EIXOS CLAU METODOLOGICS	63
3.1.	ANÀLISI DELS ESPAIS.....	63
3.1.1.	Justificació dels espais a analitzar.....	63
3.1.2.	Aspectes a analitzar en cadascun dels espais.	65
3.2.	DIAGNOSI.....	65
3.3.	PROPOSTES	66
3.3.1.	Fonts teòriques per a les propostes	67
3.3.2.	Estructura de les propostes a escala local	68
4.	RESULTATS.....	71
4.1.	ESTANY DE SILS	71
4.1.1.	ANÀLISI DE L'ESPAI.....	71
4.1.2.	DIAGNOSI.....	80
4.1.3.	PROPOSTES	83
4.2.	ESTANY DE BANYOLES.....	90
4.2.1.	ANÀLISI DE L'ESPAI.....	90
4.2.2.	DIAGNOSI	99
4.2.3.	PROPOSTES	101

4.3. EL MONTGRÍ, LES ILLES MEDES I EL BAIX TER	108
4.3.1. ANÀLISI DE L'ESPAI	108
4.3.2. DIAGNOSI	121
4.3.3. PROPOSTES	124
4.4. ELS AIGUAMOLLS DE L'EMPORDÀ.....	130
4.4.1. ANÀLISI DE L'ESPAI	130
4.4.2. DIAGNOSI	143
4.4.3. PROPOSTES	145
4.5. EL CAP DE CREUS	151
4.5.1. ANÀLISI DE L'ESPAI.....	151
4.5.2. DIAGNOSI	161
4.5.3. PROPOSTES	163
5. DISCUSSIÓ	168
5.1. Funcionalitat del treball i característiques del turisme ornitològic.....	169
5.2. Situació del turisme ornitològic a la demarcació de Girona.....	171
5.2.1. Característiques i aspectes generals dels espais	171
5.2.2. Avaluació del turisme ornitològic a partir dels resultats obtinguts	173
5.2.3. Factors del diferent grau de desenvolupament turístic ornitològic dels espais..	179
5.2.4. Causes del poc desenvolupament turístic ornitològic a escala de demarcació.	182
5.3. Claus per al desenvolupament turístic ornitològic.....	184
6. EIXOS FUTURS A ESCALA DE DEMARCACIÓ	188
7. CONCLUSIONS FINALS	192
8. BIBLIOGRAFIA.....	194
ANNEX.....	202

ÍNDEX DE MAPES, TAULES, FIGURES I IL·LUSTRACIONS

Índex de taules

Taula 1. Entrevistes realitzades o contactes establerts per al treball	16
Taula 2. Classificació dels observadors ornitològics	31
Taula 3. Superfície de IBA i ZEPA a l'Estat Espanyol i a Catalunya	41
Taula 4. Relació de ZEPAS del territori gironí per comarques	52
Taula 5. Productes turístics de les Comarques de Girona	54
Taula 6. Tipus d'allotjaments turístics per espais	57
Taula 7. Exemple quadre DAFO	66
Taula 8. Itineraris establerts per l'estany de Sils	78
Taula 9. Principals itineraris de l'Estany de Banyoles	96
Taula 10. Principals itineraris dels Aiguamolls de l'Empordà	139
Taula 11. Rutes del parc natural del Cap de Creus	158
Taula 12. Resum de la situació del turisme ornitològic en els cinc espais	174

Índex de figures

Figura 1. Classificació de les modalitats turístiques de naturalesa	20
Figura 2. Esquema clau del turisme ornitològic a les Comarques de Girona	185

Índex de mapes

Mapa 1. Principals zones d'interès ornitològic a Catalunya	48
Mapa 2. Localització dels espais analitzats	64

Índex d'il·lustracions

Imatges 1 i 2. Exemples d'un mirador i d'un observatori. Estany de Sils	36
Imatge 3. Bassa de les Olles. L'Ampolla (Delta de l'Ebre)	49
Imatge 4. Panoràmica de l'estany de Sils	72

Imatge 5. Senyalització de l'estany de Sils	76
Imatge 6. Plafó interpretatiu de l'espai d'interès natural de l'estany de Sils	76
Imatge 7. Exemple de mirador de l'estany de Sils	77
Imatge 8. Exemple d'observatori de l'estany de Sils	77
Imatge 9. Panoràmica de l'Estany de Banyoles	90
Imatges 10 i 11. Exemples de senyalització de l'Estany de Banyoles	94
Imatge 12. Detall de l'Estany des del mirador de la Curanya	95
Imatge 13. Senyalització de la zona de recuperació	96
Imatge 14. Panoràmica de l'Estany del Vilar (Banyoles)	96
Imatge 15. Panoràmica de les llacunes del Ter Vell	109
Imatge 16. Observatori del Ter Vell i nucli de l'Estartit al fons	116
Imatges 17 i 18. Senyalització Projecte LIFE Platera i llacunes recuperades	117
Imatge 19. Sistemes dunars a la Platja de la Platera	118
Imatge 20. Panoràmica dels estanys del Matà des de l'observatori Senillosa	131
Imatge 21. Panoràmica del l'estany de la Massona	132
Imatges 22 i 23. Exemples de senyalització dels Aiguamolls de l'Empordà	137
Imatge 24. Aguait de les Gantes. Aiguamolls de l'Empordà	138
Imatge 25. Orografia del Cap de Creus	152
Imatge 26. Relleu geològic del Cap de Creus	155
Imatges 27 i 28. Exemples de la senyalització del Cap de Creus	157
Imatge 29. Panoràmica del Cap de Creus amb el far al fons	159

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Presentació

El present treball El turisme ornitològic a les Comarques de Girona tracta de fer una aproximació a la situació d'aquesta modalitat turística a la demarcació, tot centrant-se en l'anàlisi de cinc espais concrets i realitzant prospeccions a escala local i de demarcació. Aquesta activitat, entesa com l'observació d'ocells i també aus, ha experimentat un creixement exponencial dins del turisme de naturalesa i concretament dins de l'ecoturisme, convertint-se en una tipologia turística en un clar desenvolupament, però sense arribar encara a la seva consolidació.

Així doncs, tenint en compte la creixent segmentació de la demanda cap a modalitats turístiques cada cop més especialitzades, centrades molts cops en l'ecoturisme, se'ns presenta el turisme ornitològic com una oportunitat per a dinamitzar turísticament territoris sense grans precedents turístics. Tant és així, són diverses les publicacions, com *l'anàlisi del turisme de fauna a Catalunya*, que defineixen el turisme ornitològic com una modalitat amb grans opcions de futur, existent ja a molts llocs i a on sovint només cal fer un esforç per a constituir el producte turístic. Tanmateix, es conclou que la modalitat ornitològica contribueix a la diferenciació de cada territori i tendeix a adaptar-se a les característiques de cada lloc, sent compatible amb altres usos del territori i amb uns baixos requeriments de grans instal·lacions ni infraestructures (Consorti per al desenvolupament de la Catalunya Central, 2016).

Així doncs, tant importants són les oportunitats que aquesta modalitat turística presenta, que altres autors com De Juan, en una de les seves publicacions de l'any 2006, definia el següent: "el turisme ornitològic pot ser clarament un factor de desenvolupament i de diferenciació del territori", malgrat que s'ha d'entendre que es tracta "d'un producte minoritari i especialitzat, practicat per un públic molt exigent, tant amb la qualitat de serveis que rep, amb la qualitat ambiental de l'entorn i també amb la qualitat d'interpretació del patrimoni natural, la qual es constitueix com la base de la seva experiència turística" (De Juan, 2006).

Tenint en compte doncs la situació anterior, es pretén determinar la possibilitat de desenvolupar aquesta modalitat turística en espais de les Comarques de Girona, com ja s'està fent en altres punts de les comarques lleidatanes, i també al Delta de l'Ebre, al sud del país. Aquesta modalitat turística, tal i com ho també ho indica la Guia del turisme ornitològic de Catalunya, pot servir com una altra forma per a poder redescobrir el país, tot

integrant-se a altres tipologies turístiques, com poden ser el turisme cultural i el gastronòmic.

No obstant, per tal de desenvolupar aquesta modalitat turística cal entendre prèviament les dinàmiques territorials de Girona i la seva vinculació amb l'activitat turística. En aquest cas, ens trobem a una demarcació amb un dinamisme turístic significatiu, impulsat a trets generals per una àmplia oferta de sol i platja, i amb un creixement exponencial d'altres modalitats turístiques que cada vegada més tenen una aproximació cap a la sostenibilitat.

Així doncs, cal tenir present quina és la situació actual i quines són les oportunitats de desenvolupament del territori gironí en quant a aquesta modalitat, alhora que s'ha de considerar també quines són les perspectives dels principals organismes de gestió i promoció, els quals poden fer front al desenvolupament d'aquesta. Tant és així, l'autor De Juan, apel·lava el següent: "el gran treball de les comunitats autònomes estaria en donar suport als microdestins més interessants i estratègics per a la creació de productes de turisme ornitològic, tant si poden convertir-se en un destí principal com per a formar part d'itineraris o circuits per a tot el país, als que ja estan molt acostumats els i les birdwatchers, a fi de conèixer la major varietat possible d'aus en un sol viatge" (De Juan, 2006). Aquest és el punt de partida.

1.2. Justificació i motivacions

L'elecció d'aquesta recerca es centra en diverses raons o inquietuds personals: primerament la voluntat d'analitzar en profunditat una modalitat turística enfocada cap al turisme de naturalesa, amb una especial preferència cap a aquelles tipologies de turisme que fins a l'actualitat no haguessin tingut una transcendència important al nostre país i es trobessin en desenvolupament.

Per altra banda, l'elecció d'un espai geogràfic com Girona es deu a ser un territori desconegut per mi, amb una possibilitat d'incorporar aquest turisme a escala secundària, tal i com ho afirmen diverses notícies i estudis i com ho vaig argumentar al treball final de l'assignatura de turismologia del Màster. És doncs la motivació de conèixer una modalitat turística incipient i la desconexió d'un territori en concret les dues principals raons que m'han portat fins a l'elaboració del treball.

No obstant, a fi d'intentar argumentar acadèmicament l'elecció del treball, feia falta una recerca documental que justificués que el turisme ornitològic a Girona tenia perspectives de futur, que no es tractava simplement d'una idea proposada, sinó que el tema comptava amb certes publicacions que així ho apel·laven. Una d'elles, i la qual em va servir com a font d'inspiració, va ser una notícia publicada l'any 2013 al portal HibriturSelva. La notícia es presentava sota el següent títol: *Turisme Ornitològic i de Natura. Una opció amb possibilitats a la Selva?*. D'aquesta forma, l'escrit, presentat de forma relativament informal, donava unes conviccions molt realistes sobre el turisme ornitològic en aquesta comarca veïna, deixant clar quins eren els possibles espais a desenvolupar-se i presentant-se personalment com un tema que desconeixia. (www.hibriturselva.cat. Consulta: novembre 2017).

Aquest va ser el punt de partida. Tot seguint la meua recerca, vaig comprovar que existien a part de la Selva, molts altres indrets on poder desenvolupar aquesta modalitat turística.

1.3. Objectius

L'objectiu principal d'aquesta recerca es centra en constatar en quin grau de desenvolupament es troba el turisme ornitològic a les comarques gironines a l'actualitat. Amb tot, es pretén elaborar un petit informe sobre quina es la situació actual del turisme ornitològic tenint en compte l'anàlisi de cinc espais diferents de la nostra demarcació.

Encara que no sigui un dels objectius específics d'aquest treball, aquest pren la iniciativa de ser un precedent al fet de poder donar a conèixer el turisme ornitològic d'aquesta demarcació, i consolidar-se a posteriori com un altre referent d'aquesta modalitat turística al principat català, com ja ho estan fent espais com les Terres de Ponent i el Delta de l'Ebre, tot complementant-se amb altres modalitats turístiques presents a la demarcació.

Amb tot però, el treball persegueix molts altres objectius, els quals es van resolent en les diferents parts del treball.

- Conèixer el turisme ornitològic com a modalitat turística, el seu origen, les seves característiques, la seva evolució i també el seu perfil de visitant.
- Determinar en quina posició es troba l'Estat espanyol i també el principat català en quant al turisme ornitològic i analitzar quins són els espais més desenvolupats cap a aquest sector.

- Entendre quins són els beneficis i inconvenients d'aquesta modalitat turística per al territori i per a l'avifauna, i quins són els requeriments a tenir en compte per a poder desenvolupar el turisme ornitològic en un espai concret.
- Entendre la situació del turisme ornitològic a la demarcació de Girona i els organismes que incideixen en el grau de desenvolupament d'aquesta activitat.
- Analitzar la situació de cinc dels espais de la nostra demarcació amb major incidència ornitològica i determinar quina és l'oferta de les seves aus, avaluar les infraestructures turístiques existents i analitzar els organismes principals i les estratègies de promoció que es duen a terme en cadascun d'ells, amb la finalitat de veure en quin grau de desenvolupament turístic ornitològic es troben.
- Diagnosticar mitjançant un DAFO tots els aspectes que han ressorgit a la fase prèvia, tot entenent quina és la seva situació actual i quins són els motius explícits del grau de desenvolupament de l'espai.
- Prospeccionar accions a escala d'espai que donin resposta als aspectes de millora i també a altres qüestions plantejades al llarg de l'anàlisi i la diagnosi, i que permetin posicionar el destí cap al turisme ornitològic a escala de demarcació o regional.
- Prospeccionar accions a escala de demarcació tot seguint exemples d'altres destinacions, i tenint en compte les característiques territorials gironines i els organismes que poden fer front a les accions.

1.4. Contingut del treball

Pel que fa al contingut del treball, aquest s'estructura en diferents apartats vinculats entre ells. Tant és així, la primera part del treball es caracteritza per a presentar les bases teòriques que tot treball ha de tenir, essencials per a entendre els continguts que s'hi exposen, i per dotar-nos d'uns coneixements necessaris per tal d'especialitzar-nos en aquest sector.

Així doncs, tot sintetitzant el contingut del primer apartat, anomenat el turisme ornitològic: estat de la qüestió, cal destacar que es tracta d'un apartat teòric, constituït per tres subapartats i centrat en aportar les característiques del turisme ornitològic des de la seva vessant més acadèmica i funcional. Tot mencionant ja el primer subapartat d'aquest, anomenat conceptualitzacions teòriques, cal destacar que aporta primerament la definició

de turisme ornitològic segons diferents experts en el sector, el seu origen i el seu desenvolupament com a modalitat turística, les normatives i figures de protecció que existeixen cap a l'avifauna, també la relació que pot presentar el recurs ornitològic amb el turisme, és a dir, quins són els aspectes a tenir en compte per a poder desenvolupar aquesta activitat en un territori, i finalment els beneficis i els inconvenients que la mateixa modalitat pot aportar.

El següent subapartat, es centra en determinar la demanda i l'oferta del turisme ornitològic, essencial per a entendre les característiques d'aquest. Tant és així, s'inclou en la demanda, la concreció del perfil del o la turista ornitològic/a i també l'anàlisi de les seves necessitats. Entre els elements a tractar de l'oferta, hi destaquen tots els recursos necessaris per al desenvolupament d'aquesta modalitat turística i que a posteriori s'analitzaran a escala de territori gironí, a fi de determinar ja d'entrada si es pot desenvolupar aquesta activitat.

Seguidament, el darrer subapartat teòric fa referència a analitzar la situació que presenta el turisme ornitològic a diferents escales territorials: l'Estat espanyol, el Principat Català i la demarcació de Girona. En el cas dels dos primers territoris, Espanya i Catalunya, cal destacar que l'estructura dels apartats és la mateixa: primerament es tracta l'origen del turisme ornitològic en aquests territoris i la importància que aquest té a l'actualitat, les figures de protecció que presenta, les regions més desenvolupades cap a aquest sector, i finalment la presentació d'un cas d'èxit, centrat en una destinació que s'ha especialitzat cap al turisme ornitològic tot sabent-ne aprofitar les seves oportunitats.

Pel que fa a la demarcació de Girona, el contingut de l'apartat és relativament diferent, pel simple fet de centrar el treball en aquesta destinació i per la necessitat d'aprofundir més en quant a la situació del turisme ornitològic, tot tractant a posteriori cinc espais concrets. Tant és així, a l'apartat s'hi tracten ja d'entrada els espais gironins que presenten una singularitat ornitològica destacada, es determina quins són els organismes de gestió i promoció del turisme ornitològic, els quals poden desenvolupar la modalitat; es realitza una anàlisi dels recursos necessaris per a desenvolupar la modalitat, derivats de l'oferta; i finalment es fa una breu menció a l'associacionisme existent centrat en ornitologia. Amb aquest darrer apartat, s'acaba el bloc teòric del treball.

El següent apartat del treball es tracta d'un apartat completament metodològic, el qual presenta com a objectiu poder definir el contingut del següent apartat, referent als resultats i centrat en cinc espais de la demarcació. Tant és així, l'apartat es centra en determinar els tres punts que s'hi presenten: anàlisi, diagnosi i propostes i també en justificar l'elecció dels cinc espais i els continguts teòrics de gran interès. El fet de tractar cinc espais diferents de

la demarcació i davant la gran quantitat d'informació que es genera, s'ha decidit estructurar el treball d'aquesta manera, de forma que aquest apartat es concep com la base teòrica i explicativa de l'anàlisi, la diagnosi i de les propostes, i en el cas del tractament dels espais, s'hi inclouen aquests tres apartats en un mateix, pel fet de voler unificar els espais i que tot el contingut segueixi una continuïtat.

El següent apartat, anomenat resultats, fa referència al tractament dels espais, tractant-se del principal apartat del treball. Aquest doncs, es centra en cinc indrets de les comarques gironines amb una oferta ornitològica destacable: l'Estany de Sils, l'Estany de Banyoles, el Montgrí – les Illes Medes i el Baix Ter, els Aiguamolls de l'Empordà i el Cap de Creus. En tots ells s'hi inclou de forma cronològica el seu anàlisi, la seva diagnosi, i les seves propostes, malgrat no especificar-hi la metodologia i la funcionalitat d'aquests apartats, degut fer-ho ja en l'apartat anterior.

Tot especificant els continguts de l'apartat, cal destacar que en quant a l'anàlisi es pren com a punt de partida la recerca d'informació de l'espai, a partir principalment d'entrevistes a tècnics. Així doncs, els apartats que s'hi tracten, especificats per a cadascun dels espais a posteriori són: el context geogràfic i turístic de l'espai, l'oferta d'aus existent, els equipaments d'ús públic i els organismes responsables, el perfil de demanda i impacte turístic, la seva adequació turística, les eines de promoció turística que utilitzen, els nodes complementaris existents i finalment el grau de protecció de l'espai.

Tenint en compte tots els aspectes a tractar, veiem que la realització d'aquest apartat serveix per a conèixer de primera mà quin és el grau de desenvolupament turístic ornitològic que presenten aquests espais i quines són les perspectives que tenen per posicionar-se cap a aquest sector.

Seguidament es duu a terme una diagnosi, derivada de tots els aspectes tractats a l'anàlisi i a on es poden veure quines són les fortaleeses i les debilitats dels diferents espais analitzats, a més també de les oportunitats i amenaces. En acabar aquest apartat, es realitza una breu síntesi de caràcter personal on s'hi intenten especificar alguns dels aspectes i impressions més rellevants que han anat sorgint al llarg de l'anàlisi i la diagnosi, i que ens han permès constatar qüestions de l'espai que abans de visitar-lo no s'havien contemplat.

Amb tot això, es pretén també crear un apartat de propostes, el qual es caracteritza també per a ser un dels més importants del treball, ja que pretén donar resposta a la situació dels espais en quant a diverses millores, tot destacant-ne les seves potencialitats i també diverses qüestions com els seus organismes involucrats i la seva prioritat.

Les propostes s'inclouen, juntament amb l'anàlisi i la diagnosi, en cadascun dels espais a tractar, i segueixen un ordre de contingut, el qual destaca primerament per presentar una contextualització turística i ornitològica de l'espai, tot destacant els aspectes més rellevants dels apartats anteriors; uns objectius, que permeten saber quina és la finalitat de les propostes; un apartat de propostes específiques, les quals es plantegen com a solucions davant les mancances detectades; un posicionament turístic, destacant els segments de demanda als que van encarades les propostes; i finalment unes estratègies a llarg termini, les quals pretenen fer prospeccions futures en cas que les propostes es realitzessin. Amb les propostes a escala local, s'acaba l'apartat de resultats, i derivadament la part de recerca de tot el treball.

Seguidament, es presenta l'apartat de discussió, el qual pren com a objectiu realitzar un raonament i una justificació de tots els resultats obtinguts, i profunditzar davant certes qüestions derivades a partir de la situació del turisme ornitològic a les comarques de Girona i les seves perspectives de futur. Tant és així, aquest apartat presenta primerament unes característiques generals del turisme ornitològic tenint en compte el treball de camp realitzat, una avaluació de la situació que presenten tots els espais tractats davant aquesta modalitat turística, un raonament dels factors i les causes d'aquesta situació i, finalment, com a punt important, un raonament de les claus per al desenvolupament del turisme ornitològic a la demarcació.

Amb tot, un cop haver donat resposta als objectius plantejats i justificar totes i cadascuna de les qüestions que han anat ressorgint al llarg de l'elaboració del treball, es presenta també un apartat d'eixos futurs, el qual es caracteritza principalment per a presentar unes possibles propostes per al desenvolupament del turisme ornitològic a escala de demarcació, encapçalades principalment per el principal organisme de promoció: el Patronat de Turisme Girona Costa Brava.

Finalment, i previ a la bibliografia i a l'annex, es realitza un breu apartat de conclusions finals, on s'hi especifica principalment la funcionalitat que a presentat el treball i tots els resultats que aquest ha aportat per al turisme ornitològic a la demarcació.

La bibliografia, es constitueix com el darrer apartat, i és la síntesi de tota la informació consultada per tal de poder realitzar el seu treball, destacant el seu autor, l'obra publicada, l'any, les pàgines consultades, l'enllaç web, etc. Pel que fa a l'annex es constitueix com un apartat addicional del treball, i inclou la transcripció de les entrevistes realitzades.

1.5. Metodologia

La metodologia establerta per tal d'elaborar el treball és força extensa, degut principalment a la gran quantitat d'informació generada amb l'objectiu de determinar el grau de desenvolupament turístic ornitològic a les comarques de Girona.

Així doncs, pel que fa al primer apartat del treball, anomenat el turisme ornitològic: estat de la qüestió i referent a les conceptualitzacions teòriques i anàlisi de la demanda i l'oferta, s'ha utilitzat bàsicament font documental, és a dir publicacions referents a autors experts principalment en ornitologia, ja bé sigui online, mitjançant la biblioteca digital de la UDG, com també en format paper a partir de llibres existents. Cal destacar, que en el cas dels llibres publicats, aquests són en general força antics i es centren principalment en ser una guia de les aus presents a un territori, de forma que la majoria d'ells no contempen l'aprofitament turístic del recurs ornitològic. A grans trets aquest fet s'explica per a ser una modalitat turística relativament nova i a on la quantitat de documentació acadèmica publicada és força limitada.

En quant a l'anàlisi del turisme ornitològic per diferents escales territorials, i en el cas gironí, davant la finalitat de conèixer de primera mà les característiques ornitològiques del territori i, degut a la manca de fonts publicades que s'apropin cap a aquest sector, s'ha extret part de la informació a partir de tècnics, ja bé sigui en ornitologia, Jordi Sargatal, o bé en màrqueting, Albert Duch, els quals han permès poder entendre millor la situació en la que es troba la demarcació en quant a la riquesa ornitològica i també en quant als organismes de promoció i gestió del turisme ornitològic.

Per tal de realitzar l'apartat de resultats, centrat en l'anàlisi dels espais s'ha dut a terme principalment treball de camp, és a dir, visitar els espais i els seus centres d'interpretació, en cas que en tinguin, i entrevistar els responsables de cada lloc a fi de poder extreure'n la màxima informació possible.

En general, tota la informació de l'anàlisi prové de les entrevistes a aquests tècnics o responsables (*veure taula 1*), els quals normalment es troben especialitzats en l'àmbit del medi ambient o de l'ús públic. Alhora, part de la informació prové també de publicacions de fulletons informatius o tríptics, els quals contenen informació rellevant sobre l'espai. Així doncs, en quant a l'anàlisi dels espais, degut a la voluntat de tractar qüestions específiques d'aquests, cal destacar que la informació obtinguda no prové generalment de fonts acadèmiques oficials, a excepció de llibres concrets sobre l'espai i també d'afirmacions esmentades per els propis tècnics o responsables de cadascun dels espais.

Alhora, i amb la finalitat de conèixer l'espai de ben a prop, s'han realitzat en tots i cadascun dels espais sortides pels itineraris per tal d'observar principalment quin és el grau d'adequació turística que presenten (senyalització, punts d'observació) i poder determinar fortaleeses i debilitats, a més també de poder observar les aus de ben a prop.

Pel que fa a l'elaboració de la diagnosi es té en compte principalment tota la informació recopilada a l'apartat d'anàlisi dels espais i s'intenta resumir en un quadre DAFO, tenint en compte totes les fortaleeses, debilitats, amenaces i oportunitats de l'espai a partir de l'anàlisi realitzat prèviament.

Com a aspecte a destacar tant de l'anàlisi com de la diagnosi, se'n ressalta el fet que davant el tractament d'informació qualitativa provinent de les entrevistes presencials, el contingut de la informació tractada i la voluntat de l'espai davant la dinamització ornitològica, aquesta es centra molt en la perspectiva de l'entrevistat. Es a dir, l'entrevistat, el qual es caracteritza per a tenir grans coneixements sobre l'espai, aporta sovint la seva impressió sobre la qüestió ornitològica, la qual es veu reflectida directament en el treball.

Per altra banda, pel que fa a la realització de les propostes a escala d'espai, s'ha consultat primerament una font acadèmica justificable, com és el cas del Manual de bones pràctiques ambientals per al turisme ornitològic de SEO BirdLife (2011), el qual presenta unes premisses molt adequades a tenir en compte abans de dur a terme qualsevol tipus de proposta, ja que exemplifica les potencialitats i limitacions que presenten els espais en quant a la planificació territorial, la planificació de les infraestructures, la informació al turista, la promoció al destí, etc.

Cal destacar també, que les propostes dutes a terme a nivell d'espai tenen en compte totes les qüestions plantejades en el manual, és a dir, no es fan propostes impossibles d'assolir o que s'allunyen clarament del posicionament del manual. Tanmateix, sovint aquestes propostes han estat consensuades per als mateixos tècnics de l'espai i tenen la finalitat d'adaptar-se clarament al grau de desenvolupament turístic ornitològic que aquest presenta.

Tot conclouent la metodologia de l'apartat de resultats, es mostra a continuació la relació d'entrevistes que s'han dut a terme en els diferents espais. A la taula generada, s'hi inclou l'espai el qual es tracta, la persona i el càrrec que ocupa dins de l'espai, i també la data de realització de l'entrevista, que sovint és la mateixa a la que es va realitzar la sortida de camp. Cal destacar que la determinació d'aquest ordre cronològic de visita dels espais i consegüentment de tot el treball, es va realitzar completament a l'atzar, és a dir, no es va tenir en compte el grau de desenvolupament turístic ornitològic que presentaven els espais.

Taula 1. Entrevistes realitzades per al treball

Entrevistes realitzades per el treball		
Espai	Persona / càrrec	Data entrevista
Estany de Sils	Marina Risquez Buenavida. Informadora de l'estany de Sils.	08-04-2018
Estany de Banyoles	Georgina Gratacós. Responsable del Museu Darder de Banyoles.	27-04-2018
	Mar Hereu. Educadora ambiental de l'Escola de Natura de Banyoles.	27-04-2018
	Isabel Ruiz. Treballadora de l'oficina de Turisme de Banyoles.	27-04-2018
Expert reconegut	Jordi Sargatal. Ornitòleg especialitzat. Primer director PN Aiguamolls de l'Empordà	09-05-2018
Aiguamolls de l'Empordà	Josep Espigulé. Tècnic en educació ambiental i ús públic dels Aiguamolls de l'Empordà.	17-05-2018
Baix Ter	Mapi Carabús. Tècnica d'ús públic del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter.	24-05-2018
Cap de Creus	Amàlia Angulo. Tècnica d'ús públic del Parc Natural del Cap de Creus.	29-05-2018
	Gerard Carrión. Tècnic de patrimoni natural del Parc Natural del Cap de Creus.	29-05-2018
Patronat de Turisme	Albert Duch. Tècnic de màrqueting i promoció turística Patronat de Turisme Girona Costa Brava.	11-07-2018

Font: elaboració pròpia a partir de les entrevistes realitzades, 2018.

Ja per acabar, i per tal de respondre i justificar els resultats obtinguts, es presenta la discussió. En general, tot el contingut d'aquest apartat es centra en raonar els resultats, els quals deriven en part dels objectius i de tota la informació tractada en anterioritat.

Tant és així, la metodologia establerta no prové principalment de cap font d'informació acadèmica, sinó que es centra en tot el contingut present en el treball.

Finalment, i en el cas dels eixos futurs, la metodologia de l'apartat s'ha centrat en la recerca de plans de turisme ornitològic d'altres destinacions i avaluar-ne les propostes plantejades. Derivadament s'han proposat aquestes prospeccions, centrades sobretot en promoció, al Patronat de Turisme Girona Costa Brava, el qual n'ha determinat la seva viabilitat.

2. EL TURISME ORNITOLÒGIC: ESTAT DE LA QÜESTIÓ

El present apartat *el turisme ornitològic: estat de la qüestió*, es caracteritza per a ser l'apartat teòric del treball, en el qual s'hi tracten diverses conceptualitzacions referents al turisme ornitològic, com també una anàlisi de l'oferta i la demanda d'aquesta modalitat, i finalment una anàlisi d'aquesta a diferents escales territorials: l'Estat Espanyol, el Principat català i la demarcació de Girona. L'apartat, com ja s'ha comentat anteriorment, no es concep com el principal punt del treball, malgrat ser clarament necessari per a entendre la modalitat i poder desenvolupar així els posteriors apartats sense complicacions.

2.1. Conceptualitzacions teòriques

L'apartat de conceptualitzacions teòriques, es presenta com el primer de l'estat de la qüestió, en el qual s'hi estableix de forma cronològica la definició de turisme ornitològic segons diversos autors, es determina l'origen i el desenvolupament d'aquesta modalitat turística, s'analitzen les normatives existents i les figures de protecció de l'avifauna, s'estableix la relació que presenta l'ornitologia amb l'activitat turística, i finalment es presenten els beneficis i inconvenients del turisme ornitològic per al territori i per a l'avifauna.

Tenint en compte tot el contingut de l'apartat, és doncs un objectiu d'aquest dotar-nos d'informació teòrica i conceptual pròpia de les característiques d'aquesta modalitat turística.

2.1.1. Definició de turisme ornitològic

Són moltes les definicions que existeixen de turisme ornitològic degut ser una modalitat turística relativament nova al nostre país i amb un grau de professionalització que varia depenent del perfil del seu demandant. Tant es així, autors com Fernàndez Tabales defineixen el turisme ornitològic, com "aquella modalitat turística que presenta com a motivació principal l'observació i el reconeixement d'espècies d'aus, en el seu entorn natural" (Fernàndez Tabales et al, 2008).

Altres definicions, que conceptualitzen el turisme ornitològic són: "el viatge motivat per la realització d'activitats d'oci relacionades amb l'ornitologia, com la detecció, identificació i observació de l'avifauna, amb l'objectiu d'apropar-se a la naturalesa per a cobrir les necessitats d'aprenentatge, afiliació, consecució i/o reconeixement personal" (López Roig, 2008).

Per altra banda, l'autor De Juan, en una de les seves publicacions *El turismo ornitológico: concepto y mercados. Referencias al destino Extremadura* expressava grans dificultats davant la conceptualització d'aquesta modalitat turística emergent, degut a no poder incloure-hi nítidament els límits de tots i cadascun dels seus demandants. Així doncs, aquest autor feia esment en la necessitat de diferenciar aquell segment on per als seus turistes l'observació de l'avifauna era l'exclusiva motivació del viatge (els quals sovint s'han anomenat turistes ornitòlegs o caçadors d'aus), davant altres segments els quals caracteritzen l'observació ornitològica com una atracció més a la visita d'un espai natural.

Tanmateix, la SEO BirdLife, l'associació pionera en ornitologia a l'estat espanyol, definia el turisme ornitològic com a "modalitat del turisme de naturalesa, que cada vegada compta amb més seguidors que la practiquen, en diferents regions del món. La seva principal motivació és l'observació i el gaudi de les aus, permetent alhora apropar-se a la naturalesa i als paisatges des d'un punt de vista singular, proper i privilegiat" (www.seo.org. Consulta: febrer 2018).

Finalment, un altre autor, com és Maynar Aguilar presentava, en una de les seves publicacions "Destinos de Turismo ornitológico", el turisme ornitològic com "l'activitat turística que consisteix en desplaçar-se a diferents destinacions del nostre entorn habitual, motivats per la possibilitat d'observar aus silvestres en els seus hàbitats naturals". Per altra banda, aquest mateix autor també definia altres conceptes com són en aquest cas el patrimoni ornitològic, el turista ornitològic i finalment el producte de turisme ornitològic.

Així doncs, l'autor conceptualitzava el patrimoni ornitològic com "conjunt d'espècies d'aus i hàbitats naturals d'un territori que poden utilitzar-se, mitjançant un procés d'apropament idoni, per a satisfer les necessitats d'un segment concret de la demanda turística". Alhora, en quant a la definició de turista ornitològic conceptualitzava el següent: "aquell turista o excursionista que selecciona el destí i la temporalitat del seu viatge pel desig específic de l'observació, seguiment o investigació de l'avifauna". Finalment, l'autor també definia el producte de turisme ornitològic com "conjunt de recursos, oferta bàsica i de serveis especialitzats i accessibles mitjançant certes infraestructures capaces de satisfer les necessitats del mercat" (Maynar, 2008).

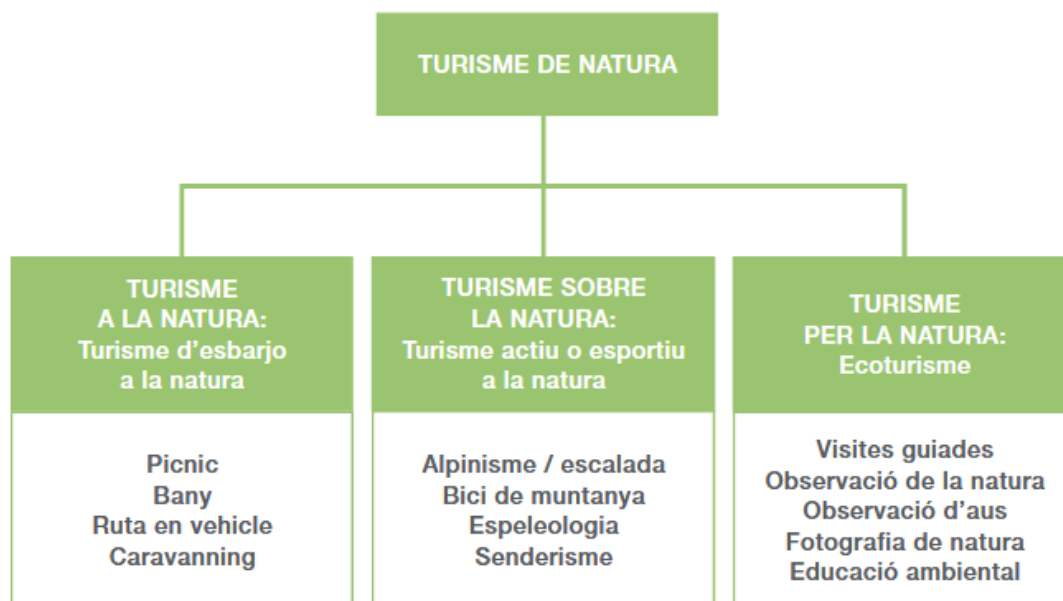
- A fi de cohesionar el text, algunes citacions pròpies d'autors han estat traduïdes del castellà. Vegeu al final del treball la citació en la llengua original de l'autor.

2.1.2. Origen i desenvolupament del turisme ornitològic

El turisme ornitològic, entès com a modalitat turística és un fenomen relativament nou, clarament vinculat a les noves formes i models de la societat, on hi destaca cada vegada més un apropament cap a les modalitats ecoturístiques i de naturalesa. Tant és així que pot compartir i comparteix molts aspectes que defineixen l'ecoturisme, però no pot tractar-se d'un concepte sinònim (López Roig, 2008). No obstant, la relació entre modalitats és tant estreta que són diverses les publicacions de SEO BirdLife (2010) i d'altres com la de Orgaz i Moral (2012) que defineixen el *birdwatching* com una activitat inclosa dins del turisme de naturalesa o de l'ecoturisme, principalment pel fet la realització de l'activitat es desenvolupa majoritàriament en entorns naturals d'especial interès i a on l'activitat turística queda supeditada a la conservació dels espais i hàbitats naturals, tot restringint-ne el propi potencial de creixement de l'activitat (Orgaz i Moral, 2012).

Són altres estudis, com *l'Anàlisi de la situació del turisme de fauna a Catalunya*, ja mencionat, que determina quina és la posició en la que es troba el turisme ornitològic, o en aquest cas l'observació d'aus, dins de l'ecoturisme, i conseqüentment dins del turisme de naturalesa.

Figura 1. Classificació del turisme de natura per tipologia i activitats.

Font: Anàlisi de la situació del turisme de fauna a Catalunya, 2016.

Així doncs, es pot veure que el *birdwatching*, *birding* o observació d'aus, es troba inclòs dins de l'ecoturisme, modalitat entesa com "aquell viatge responsable a àrees naturals, que conserva el medi ambient i garanteix el benestar de les poblacions locals" (Societat Internacional de l'Ecoturisme, 1990. Citat per Basora et al. 2008).

No obstant però, tot analitzant l'origen i l'evolució d'aquesta modalitat turística, es denota que aquesta ha anat adoptant un desenvolupament i una concepció de l'activitat completament diferent al llarg de les dècades. Així doncs, tal i com feia esment López Roig (2008), en la majoria d'èpoques no podem parlar de *birdwatching* com s'entén actualment, ja que si bé ara la observació d'aus es concep com un element d'oci i recreació per al visitant, a l'antiguitat aquesta observació presentava altres funcionalitats, com podria ser en el cas del Neolític, una font d'alimentació a través de la caça.

Tant és així, no és fins a la segona meitat del segle XVIII que l'observació d'aus serà entesa com una activitat de plaer i d'oci, fent canviar alguna de les pràctiques d'identificació dels ocells, gràcies als avenços en instruments per a l'observació d'aus i també per la confecció de guies especialitzades en ornitologia que permetran, tal i com exposa Alayón Garcia (2013) a *Un caso de turismo de naturaleza: la observación de aves*, deixar de capturar i sacrificar les aus que solament es volien observar.

Així doncs, tot analitzant l'origen del *birdwatching*, aquest es troba en el món anglosaxó, prenent com a referència la fundació l'any 1889 de la Royal Society for the Protection of Birds (RSPB) a Didsbury (Fernández Tabales et al. 2008). La creació de la fundació s'explica a arrel de moviments conservadors de finals del segle XIX, i a causa de la política colonial d'Anglaterra, que va començar a tenir interès per les aus exòtiques (Mazarrasa i Sariego, 2017); tot fent de l'organització una de les capdavanteres a Europa en quant als moviments de conservació de la naturalesa en general (Del Hoyo, 1989).

Més enllà, l'any 1901, apareix per primera vegada la paraula "*birdwatching*" en una publicació d'Edmund Selous, sobre la ciència popular de l'ornitologia. Aquest autor definia la necessitat de protegir les aus, ja que algunes espècies estaven a punt de ser extingides degut a pràctiques nocives, com ara capturar-les per a posar-les en gàbies, matar-les per a ser embalsamades o consumir-les com a aliment. Alhora, és durant les primeres dècades del segle XX quan es comença a generalitzar aquesta pràctica, principalment pel naixement d'una nova ciència basada en l'etologia, l'estudi comparat de la conducta animal, i centrant-se en la conducta de varis grups d'aus (Alayón Garcia, 2013).

Així doncs, tot fent una breu cronologia del desenvolupament del turisme ornitològic, és a l'any 1934 quan es publica als Estats Units la primera guia de camp centrada en les aus (*A field guide of birds*). Aquesta permet revolucionar i desenvolupar l'observació d'aus a Amèrica del Nord gràcies a il·lustracions i mètodes d'identificació de les espècies. Per altra banda, quatre anys més tard, l'any 1938, es publica també la primera guia de camp de les aus del Regne Unit i de l'Europa Occidental, la qual va contribuir també al desenvolupament en la observació d'aus al continent europeu (Alayón Garcia, 2013).

Ja dècades més tard, és a l'any 1965, quan s'estableix al Regne Unit la primera empresa eco-turística centrada en l'observació d'aus: *Ornithoholidays*. Amb l'aparició d'aquesta, la tendència es va anar incrementant en els següents vint anys, amb la creació de companyies similars en els Estats Units, Canadà i altres països d'Europa, fent propiciar per altra banda una major mobilitat de les persones, un increment de les guies de camp especialitzades i també un abaratiment de bons instruments per a observar les aus (Alayón Garcia, 2013).

Aquests han estat doncs els principals precedents de l'increment del *birdwatching* com a activitat d'oci i de plaer, una modalitat, com ja s'ha esmentat, directament relacionada amb el turisme de naturalesa i amb un grau de relació directa amb l'increment de visitants en els espais naturals. Tant és així, que a nivell global es detecta una demanda creixent de "l'ecoturisme", on segons la OMT, l'any 2020 serà el sector turístic amb més creixement i podria significar en torn del 30% del moviment turístic actual, fet que ha desencadenat que aquest sector sigui el tercer en quant als motius de viatge dels europeus, solament per darrere del sol i platja i de les visites als amics i familiars (www.seo.org. Consulta: febrer 2018).

Aquesta tendència s'explica, a nivell sociològic, com un canvi en les preferències i necessitats de la societat, la qual cada vegada més busca experiències úniques i singulars en els motius dels seus viatges (López Roig, 2008). El fet que part d'aquestes experiències úniques es pugin trobar en espais naturals-rurals fa que cada vegada més el nombre de visitants que exploren aquesta modalitat augmenti, parlant ja de la popularització del *birdwatching* com un fet social (Del Hoyo, 1989). Així doncs, l'autor López Roig (2008) conclou que l'increment del turisme ornitològic com a activitat d'oci es deu a factors com els canvis en els consumidors, els quals amb diferents motivacions busquen allunyar-se de l'estandardització per a buscar experiències úniques. També s'explica per l'increment de les visites turístiques, per l'augment de la conscienciació ambiental i per l'increment d'aspectes relacionats amb el turisme de naturalesa, com l'edició de llibres i revistes especialitzades, accessoris i també la creació de fires i festivals (López Roig, 2008).

Altres autors com Sargatal, en una de les seves publicacions, Ocells de l'Empordà, esmentava el següent: "l'observació i l'estudi dels ocells s'inicia normalment pel desig que, sortosament torna a sentir cada vegada més gent, d'interpretar elements de natura, de naturalitzar-se" (Sargatal, 1978).

Actualment doncs, i tenint en compte dades mundials, es detecta una gran demanda de turisme ornitològic, el qual segons dades de López Roig presenta 2,8 milions d'aficionats al Regne Unit i 46 milions als Estats Units, caracteritzant-se aquest darrer per a ser el principal país mundial especialitzat actualment en ornitologia, malgrat que dins el mercat europeu, el principal país emissor i el qual s'afirma que se'n deriva el seu origen és el Regne Unit.

Així doncs, i ja per finalitzar l'apartat, cal destacar l'extensa tradició de l'observació d'aus al Regne Unit i als Estats Units. No obstant, en el cas europeu, també hi destaquen altres països emissors de turistes ornitòlegs, com és el cas ara d'Alemanya, Holanda, Suïssa, Bèlgica, França, Itàlia o Luxemburg (Fernández Tabales et al, 2008). Caldrà determinar en posteriors apartats quina és la situació actual que presenta l'estat espanyol davant aquesta modalitat turística, cada vegada més desenvolupada i especialitzada a nivell mundial.

2.1.3. Normatives i figures de protecció existents per a l'avifauna

En aquest subapartat es pren com a referència l'anàlisi de les diferents normatives i figures de protecció centrades en la conservació de l'avifauna. Cal destacar que en el cas de la Unió Europea, existeixen importants normatives com poden ser Red Natura 2000 o les IBA (Important Bird Areas), a part de les figures de protecció convencionals com el Parc Nacional, el Parc Natural, el Paratge Natural d'Interès Nacional, la Reserva Natural Integral o el PEIN, les quals molt sovint es troben incloses en espais d'elevat interès ornitològic.

En quant a la normativa nacional i europea de la protecció de les aus, hi destaca "Red Natura 2000". La Xarxa Natura 2000 va ser creada l'any 1992 per la Directiva 92/42/CE i es defineix com una xarxa ecològica europea d'àrees de conservació de la biodiversitat. Va ser creada amb la finalitat de conservar les espècies i els hàbitats menys comuns del continent i té com a objectiu principal centrar-se en assegurar la supervivència d'aquests a llarg termini, i contribuir a pal·liar la pèrdua de biodiversitat, a més de garantir-ne la conservació per mitjà de zones especials per a la seva protecció. Red Natura es tracta doncs del principal instrument per a la conservació de la naturalesa a la Unió Europea. (www.mapama.gob.es. Consulta: maig 2018).

Alhora Red Natura 2000 ha impulsat dues directives: La directiva Aves i la directiva Hàbitats, les quals obliguen als estats membres a establir mesures apropiades per a evitar el deteriorament i les alteracions dels hàbitats.

La directiva Aves, creada l'any 1979, és tracta d'una normativa europea, d'obligat compliment, que té com a principal objectiu la protecció de totes les espècies d'aus que viuen en estat silvestre en el territori europeu, amb una íntima relació amb el programa IBA (Important Bird Areas). Així doncs, d'acord amb aquesta directiva, tots els països de la Unió Europea tenen com a obligació protegir els territoris més adequats en nombre i superfície, com són les ZEPAS.

Zones d'Espècial Protecció per a les aus (ZEPAS). Designades en virtut de la directiva Aves, són aquells territoris més adequats per a protegir i garantir la conservació de les espècies. Les comunitats autònomes de cada país tenen la competència de declarar quines són les ZEPAS, i també les responsables de la seva conservació. (www.mapama.gob.es. Consulta: maig 2018).

La directiva Hàbitats, per altra banda, té com a objectiu la protecció dels tipus d'hàbitat naturals i de les poblacions i aus silvestres de la Unió Europea, mitjançant l'establiment d'una xarxa ecològica i un règim jurídic de protecció de les espècies (www.seo.org. Consulta: març 2018). S'hi designen a partir de la directiva hàbitats els Llocs d'interès comunitari (LIC) i les Zones d'Espècial Conservació (ZEC).

Llocs d'interès comunitari (LIC). Establerts d'acord amb la directiva hàbitat, són definits com aquells espais del conjunt del territori nacional o de les aigües marines sota sobirania o jurisdicció nacional, inclosos la zona econòmica exclusiva i la plataforma continental.

Zones especials de conservació (ZEC). Establertes també d'acord amb la directiva hàbitat, són àrees de gran interès mediambiental per a la conservació de la biodiversitat, les quals han estat designades pels estats membres de la Unió Europea. Els territoris ZEC han d'haver estat prèviament LIC o ZEPA, de forma que la seva designació és molt més complexa. (www.mapama.gob.es. Consulta: maig 2018).

Per altra banda, entre les altres figures de protecció o projectes hi destaquen les IBA, les Àrees Importants per a la conservació de les Aus. En el cas de les IBA, *Important Bird Areas*, cal destacar primerament que no es tracta d'una figura de protecció directa a diferència de Xarxa Natura 2000, sinó d'un projecte impulsat per a tots els països socis del BirdLifeInternacional, on pren com a objectiu identificar, protegir i aconseguir una gestió adequada d'una xarxa d'espais que destinin els seus esforços a la supervivència de les aus.

El programa, iniciat l'any 1985, té caràcter mundial i ha identificat fins a dia d'avui més de 10.000 IBA en tot el món, 469 de les quals es troben dins l'estat espanyol (www.seo.org. Consulta: març 2018).

La relació entre les ZEPAS, creades per Red Natura 2000, i les IBA, designades per BirdLife International, és elevada, principalment pel fet que les dues prenen com a objectiu conservar les aus. Alhora, aquestes IBA, han desenvolupat a Europa un paper clau en la designació de les Zones d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPAS), les quals malgrat que són designades pels propis estats membres, s'han tingut en compte les IBA. Tant és així, moltes vegades inclouen els mateixos espais, alhora que BirdLife Internacional està dedicant grans esforços per aconseguir que la xarxa de ZEPAS de la Unió Europea s'aproximi a l'inventari de IBA (www.seo.org. Consulta: març 2018).

Finalment, i en quant a les diferències entre les IBA i les ZEPAS, hi destaca principalment el fet que les IBA no han de correspondre's explícitament amb els límits administratius de cada comunitat autònoma, de forma que existeixen moltes IBAS a cavall de dues províncies o comunitats autònomes. (www.seo.org. Consulta: març 2018)

En posteriors apartats s'analitzarà quina és la situació i el desplegament territorial de les ZEPA i les LIC a l'estat Espanyol, i també de les IBA.

2.1.4. Relació de l'ornitologia amb l'activitat turística

Un cop realitzada la contextualització del turisme ornitològic, havent vist el seu origen i desenvolupament, i també les seves normatives, és moment de determinar quina relació presenta l'ornitologia amb el turisme, qüestió essencial per a poder desenvolupar el treball. Tant és així, l'èxit d'aquesta modalitat turística s'ha de contemplar a partir de diversos elements a tenir en compte, previs a l'anàlisi dels espais.

Així doncs, primerament s'ha d'entendre que la possibilitat de posar en valor una destinació no especialitzada cap a l'ornitologia existeix, i aquest sector pot convertir-se en un element de dinamització d'un territori (Moral i Orgaz, 2012). Tant és així, l'autor De Juan esmentava el següent: "el gran dinamisme que presenta el subsector del turisme ornitològic en alguns dels mercats emissors, com el citat mercat britànic, permet aprofitar molt bé la conjuntura per a posicionar nous microdestins de turisme ornitològic a Espanya" (De Juan, 2006).

Malgrat tot, cal especificar que, com a qualsevol subsector, s'han de tenir en compte aspectes essencials com el fet que, per a poder desenvolupar el turisme ornitològic en un territori concret és necessari disposar de recursos ornitològics de qualitat i en quantitat

suficient, a fi de poder motivar el desplaçament fins al destí per a la seva observació (Moral i Orgaz, 2012). A més, cal destacar que el fet que existeixi una demanda molt àmplia d'aficionats en ornitologia no significa que tots els espais que compten amb aus puguin convertir-se en destinacions de turisme ornitològic (De Juan, 2006).

Així doncs, tenint en compte que la posada en valor ornitològica ha de contemplar unes premisses prèvies, es pot concloure que l'èxit d'un destí es centra a trets generals en dos aspectes: d'una banda, que tota l'avifauna present en un espai sigui competitiva i atractiva, alhora que es presentin opcions d'oferta substituïbles, en quant a aspectes irreversibles com l'estacionalitat dels ocells; i per altra banda, que existeixi una àmplia disponibilitat de recursos, ja que el fet de presentar una oferta ornitològica significativa no sempre és un factor correlatiu a l'existència destacable de productes turístics cap a l'ornitologia, aspecte que en limita la demanda i el seu mercat (De Juan, 2006).

Així doncs, gran part de l'èxit en el desenvolupament d'aquest sector es deu en convertir els recursos ornitològics en productes turístics, a fi de configurar-se com a sector ben posicionat en el mercat (Moral i Orgaz, 2012), el qual ha de comptar alhora amb recursos turístics que encaixin amb les necessitats i amb les oportunitats que pot oferir aquest mercat, com poden ser unes infraestructures i uns equipaments d'ús públic adequats, una existència d'empreses o organismes vinculats al servei turístic, guies ornitològiques, etc. De l'encert en la definició d'aquests en dependrà l'èxit del turisme ornitològic en un territori (Moral i Orgaz, 2012).

Tanmateix, són altres els autors que han volgut argumentar la fórmula de l'èxit del turisme ornitològic en un territori. Tant és així, l'autor Maynar Aguilar, en una de les seves publicacions, anomenada *Destinos de Turismo ornitológico*, orientava la seva recerca cap a la següent pregunta "*Com convertir-se en un destí ornitològic d'èxit?*".

En aquesta publicació, s'hi tractaven aspectes diferents com la conceptualització d'un destí de turisme ornitològic, i sobre el qual se'n definia el seu èxit. Aquest, segons paraules explícites de l'autor, es basava en "la capacitat de generar no un sinó un conjunt de productes turístics de qualitat que es dotin de la potència suficient per a poder continuar en el mercat i assolir tant la seva pròpia sostenibilitat, com també la dels agents turístics del territori" (Maynar, 2008).

Alhora, aquest mateix autor expressa amb més precisió els elements que ha de tenir en compte qualsevol producte turístic centrat en ornitologia, el qual esmenta que ha d'estar format per una sèrie de components bàsics tangibles i intangibles, com bé poden ser un binomi d'espècies d'aus i hàbitats, uns adequats equipaments d'ús públic, l'oferta bàsica

d'allotjament i restauració, el transport intern i el guiatge i l'acompanyament interpretatiu. Per altra banda, aquest autor, i a diferència dels altres, remarca la importància de definir una escala territorial concreta per al disseny del producte (ja pot ser comarca, província, etc). L'autor, més partidari a desenvolupar estratègies a nivell de regió que de comarca, determina que l'èxit d'un destí ornitològic, a banda de les necessitats anteriors, es centra en que tots els espais tinguin una qualitat ambiental i estiguin dotats d'una gestió adequada, fent una important menció a aquells espais declarats com a espai natural protegit o integrants de la Xarxa Natura 2000.

Són altres les publicacions que donen altres premisses davant el desenvolupament del turisme ornitològic, ara sí tenint en compte la gran sensibilitat ornitològica, i prenent el fet que per a poder desenvolupar aquest sector turístic amb garanties s'ha de tenir en compte que el recurs auster i naturalesa és molt sensible a l'impacte humà (SEO BirdLife, 2010).

Així doncs, un projecte pilot per al disseny i continguts formatius en matèria de turisme ornitològic a escala internacional, Iberaves, conclou que el desenvolupament del turisme ornitològic ha de sustentar-se sobre quatre pilars: el desenvolupament humà, especialment per a les persones que viuen en els espais visitables, i permetent la comptabilitat d'activitats entre la població local i els visitants; la conservació de la naturalesa (aus, hàbitats i paisatges); el rigor científic, que incorpori informació verídica; i finalment una ètica que inclogui un codi i un conjunt de bones pràctiques per a evitar posar en perill a les espècies observades. (SEO BirdLife, 2010).

2.1.5. Beneficis i inconvenients del turisme ornitològic per al territori i l'avifauna.

Ja contemplats els recursos que ha de tenir un espai per a desenvolupar-se cap al turisme ornitològic, es moment de determinar quina sèrie de beneficis i inconvenients pot representar aquesta activitat econòmica cap al territori i conseqüentment cap a l'avifauna. És doncs una necessitat investigar i determinar quines són les afectacions, tant positives com negatives, que es generen a partir de desenvolupar el turisme ornitològic en un territori.

Davant les afirmacions de López Roig (2008), quan determinava que l'auge del turisme ornitològic venia donat per un canvi en les preferències i necessitats de la societat, la qual buscava cada cop més experiències úniques i allunyar-se de l'estandardització, cal quantificar de l'existència de beneficis que suposa aquesta activitat per al territori.

Un exemple clar, es troba en una publicació de Hernández Mogollón (2011), la qual centrada en territori extremeny afirmava el següent: “el turisme ornitològic és una modalitat turística en ple desenvolupament, amb un nombre creixent d’aficionats a tot el món, pel que es tracta d’una bona oportunitat de negoci” (Hernández Mogollón et. al, 2011).

Així doncs, la possibilitat de negoci a través del recurs ornitològic és més que evident, i fins i tot una necessitat en espais tradicionalment no especialitzats cap al turisme, que poden veure generar una nova font d’ingressos, tal i com així ho afirmava López Roig (2008): “la cerca d’activitats econòmiques alternatives i sostenibles, que permetin la generació de rendes complementàries en els espais naturals-rurals, compatibles amb el desenvolupament econòmic i la seva preservació, és avui una necessitat”. També “el turisme ornitològic, el turisme rural, l’ecoturisme, el turisme cultural, i altres formes de turisme alternatiu al turisme tradicional, es perfilen com una de les activitats motors i més importants per al futur a aquestes zones” (López Roig, 2008).

Més enllà dels beneficis econòmics que el desenvolupament ornitològic pot portar en un territori, com pot ser la creació de nous llocs de treball al voltant d’aquest, són moltes les publicacions que ens conclouen dels beneficis ecològics que aquesta modalitat turística pot aportar. Tant és així, el projecte Iberaves definia en la seva publicació de l’any 2010, *Turismo Ornitológico, Respetuoso y sostenible, un reto en red Natura 2000*, de l’existència de molts beneficis derivats del turisme ornitològic, com poden ser la valorització i sensibilització de l’entorn, ja que el turisme ajuda a generar un sentiment d’orgull i coneixement de les riqueses ecològiques d’un espai (Dirección General Empresa, 2002) i així contribuir a la recuperació del patrimoni natural i històric, a la frenada al despoblament humà, però sobretot atribuir el turisme ornitològic com una eina de conservació i protecció del patrimoni natural i de les aus en particular. (Dirección General Empresa, 2002; SEO BirdLife, 2010).

No obstant, malgrat que el turisme ornitològic pugui aportar grans beneficis per a un territori, ja bé siguin econòmics o ecològics, també cal destacar de l’existència d’inconvenients o impactes negatius derivats del desenvolupament d’aquest. Així doncs, SEO BirdLife, la principal organització centrada en ornitologia a l’Estat Espanyol, aporta alguns exemples dels impactes negatius del turisme ornitològic, i es centra principalment en les accions derivades de l’activitat humana per a poder desenvolupar l’ornitologia, com poden ser ara la construcció d’equipaments i infraestructures, sovint sobredimensionades, afeccions al sòl, pèrdua de fertilitat, etc. Alhora, SEO BirdLife, especificava també un seguit d’impactes negatius derivats d’aquesta, principalment deguts també a conductes humanes, i que es

centraven sobretot en ocasionar molèsties a les aus degut a la utilització de llums, focus o per aproximar-se massa a elles, centrant-se sobretot en els perjudicis cap a les espècies d'aus estranyes o amenaçades (www.seo.org. Consulta: abril 2018).

Així doncs, tot intentant raonar els impactes negatius derivats del turisme, són altres les publicacions, com el projecte Iberaves, que determinen una possible relació entre l'augment de turistes ornitològics en un espai determinat i la contaminació, destrucció o deteriorament de l'hàbitat degut a la sobrepoblació, tot justificant les afectacions negatives a una inadequada promoció de l'activitat o a una informació no disponible i no discriminada.

Tot destacant també el fet que la intensitat d'aquests impactes pot variar en funció de les característiques pròpies de l'espai i de l'activitat realitzada, els quals són molt difícils de quantificar (Dirección General de Empresa, 2002), s'hi tracta una altra de les qüestions, centrada en el fet que la deixadesa en la preservació del medi o d'algun dels seus elements pot convertir-se no solament en un perjudici per al propi recurs natural, sinó també per a la pròpia activitat turística, que pot deixar de veure un espai atractiu (SEO BirdLife, 2010).

Així doncs, es deixa clar que aquesta activitat turística requereix de l'existència de mecanismes de control, així com la generació d'un codi de conducta que avantposi sempre la tranquil·litat i seguretat de l'ocell i del medi natural en general (Del Hoyo, 1989), de forma que es creu que quan aquestes activitats són respectuoses amb el medi ambient, deixen en general de ser destructives (Dirección General de Empresa, 2002).

Tot perseguint doncs l'objectiu pal·liar els impactes negatius del *birdwatching* i del medi ambient, es realitzen finalment un seguit de recomanacions per tal de mitigar aquests impactes, centrats sobretot en el respecte per la fauna, ja bé sigui no apropant-se massa, no utilitzar focus per observar-les, no sortir dels camins ni de les rutes establertes, fer servir els codis ètics de l'observador, i també difondre entre la població local el coneixement sobre les aus i els seus beneficis. (www.seo.org. Consulta: abril 2018).

2.2. Anàlisi de la demanda i l'oferta

Un cop realitzada la conceptualització teòrica, on s'ha tingut en compte la definició de turisme ornitològic, el seu origen, la seva posada en valor, i els beneficis i inconvenients d'aquesta modalitat, és moment de determinar quin és el perfil del turista ornitològic, quines són les seves necessitats i dotar-nos de més informació sobre quins són els elements de l'oferta i conseqüentment del producte turístic ornitològic que s'han de tenir en compte per a que una destinació esdevingui exitosa.

2.2.1. Determinació del perfil de turista

La determinació del perfil del turista ornitològic és un dels aspectes essencials a tractar si es pretén conèixer les característiques actuals dels i les *birdwatchers*, davant la finalitat de realitzar propostes que s'adeqüin a aquests perfils.

La principal associació ornitològica d'Espanya, la SEO BirdLife, esmenta, com també ho havia fet l'autor De Juan, en la seva publicació *El turismo ornitológico: conceptos y mercados, referencias al destino Extremadura*, dels diferents perfils i tipologies de turistes ornitològics, en els quals en molts dels casos l'observació d'aus es concep com la motivació principal però no la única. No obstant, SEO BirdLife conclou que la majoria de turistes sí que tenen una cosa en comú i és l'interès per la naturalesa. Tanmateix, es creu que el turista ornitològic acostuma a tenir una elevada sensibilitat i s'interessa en els aspectes relacionats amb la seva conservació, a la vegada que són exigents amb les polítiques de gestió que van encaminades cap a aquesta (De Juan, 2006).

No obstant, altres publicacions com la *Estrategia de Turismo Ornitológico de Macaronesia – Canarias*, impulsada pel mateix SEO BirdLife, denota de la clara diferenciació entre el turista ornitològic estranger i el nacional, el qual aquest darrer està agafant impuls gràcies a organitzacions com SEO BirdLife. No obstant, i tal i com la publicació esmenta, la majoria d'esforços han anat destinats a captar turistes internacionals, els quals el motiu del seu viatge es centra molts més cops en l'exclusivitat ornitològica (SEO BirdLife, 2016).

Seguidament, són altres les publicacions que intenten determinar quin és el perfil de turisme ornitològic, malgrat que sovint no s'hi especifica l'àmbit territorial concret. Així doncs, tal i com així ho apel·len diversos autors, centrats principalment en el turista estranger, el perfil del o la *birdwatcher* es resumeix en els següents trets:

- Es tracta d'un públic molt conservacionista, el qual valora que els beneficis de l'explotació turística vagin destinats a millores per a l'avifauna (De Juan, 2006).
- Es caracteritza com un públic exigent en quant a la varietat d'espècies i biodiversitat present a un espai, de forma que el nivell de dependència de la fauna és alt (De Juan, 2006).
- Es tracta de viatges altament especialitzats, destacant l'observació d'aus com a principal objectiu per a un 90% dels usuaris, i en un 65% dels casos com a objectiu exclusiu, sense altres components d'atracció per la naturalesa (Fernández Tabales et Al, 2008).
- Es tracta de turistes de mitjana edat i jubilats, la gran majoria (López Roig, 2008). El 82% dels clients té doncs entre 46 i 75 anys i gairebé el 50% entre 61 i 75 anys. És a dir, persones amb suficients ingressos disponibles i amb temps lliure, pel que poden viatjar durant qualsevol època de l'any i pel qual representa un segment de demanda amb un fort potencial per a desestacionalitzar el turisme, ja que la durada de l'experiència acostuma a ser llarga (Fernández Tabales et Al, 2008).

Una altra publicació, referent a l'Argentina, esmenta també de la gran diversificació de perfils ornitològics que existeixen, malgrat que aquesta, els intenta conceptualitzar tot classificant-los per el seu grau d'implicació amb el sector. D'aquesta forma, segons la publicació oficial, els tipus de turistes ornitològics que existeixen, independentment de quina sigui la seva nacionalitat, són els següents:

Taula 2. Classificació dels observadors ornitològics segons Almendras, Ferrari i Díez, 2016.

Observador recreacionista	Observador especialista
Eventual	Dedicat
Aficionat	Professional

Font: Almendras, Ferrari i Díez, 2016

Així doncs, cal destacar ja d'entrada de l'existència de dos tipus diferents d'observadors, els recreacionistes i els especialistes. Entre els primers, segons la conceptualització dels autors, són aquells que tenen un interès moderat per l'observació de les aus i per la naturalesa en general, malgrat que no tenen com a motiu principal del desplaçament l'observació d'aus. Entre tots, cal diferenciar-hi els eventuals, els quals es caracteritzen per

ser turistes que es troben a l'espai per afinitats a la naturalesa, les quals van més enllà de l'observació d'aus; i per altra banda els aficionats, els quals si tenen com a objectiu l'observació d'aus, però no s'especialitzen en el sector, i es mouen principalment per l'abundància, concentració i diversitat d'espècies en un espai. (Almendras, Ferrari i Díez, 2016).

Pel que fa als observadors especialistes, els autors esmenten que són aquells els quals l'observació d'aus és el factor de més importància a l'hora de seleccionar un destí. Entre ells podem distingir-hi els observadors dedicats i els professionals. La diferència entre els dos, es deu, segons els autors, en que l'observador dedicat busca totes les espècies endèmiques d'un espai determinat i és complementari a altres activitats dins de l'espai, mentre que l'observador professional centra únicament el recurs ornitològic en el motiu de desplaçament i durant la seva estada, tot obviant altres activitats complementàries (Almendras, Ferrari i Díez, 2016).

2.2.2. Preferències i necessitats dels turistes ornitològics.

Aquest següent apartat, pren com a objectiu determinar quines són les preferències i necessitats dels turistes ornitològics davant del desenvolupament de l'activitat del *birdwatching*. Així doncs, com ja s'ha comentat al llarg del treball, l'objectiu primordial dels turistes ornitològics és l'observació d'aus en el seu entorn natural, seguint diverses pautes i assolint cadascuna de les seves ambicions personals, com poden ser anotar-ne la localització de l'observació, fotografiant les aus si s'escau i desplegar un paper molt important pel que fa al seu proteccionisme (Del Hoyo, 1989). Amb tot això, s'esperen comptar amb tota la informació sobre on i com poder realitzar les millors observacions i també quins són els diferents equipaments o les diferents infraestructures per a poder desenvolupar la afició en les millors condicions. Tant és així, aquests equipaments juguen un paper primordial per a que es puguin satisfer les expectatives d'aquesta modalitat turística, alhora que tot "birdwatcher necessita d'entorns de gran qualitat ambiental i paisatgística, generalment protegits amb figures estrictes, ja que en ells s'hi ha d'assegurar al màxim possible la presència d'espècies desitjades" (De Juan, 2006).

No obstant, cal destacar que les necessitats que els turistes presenten poden variar en funció de la seva especialització, de forma que fonts oficials com Ecotur, la guia de les millors experiències de turisme rural i agroturisme, determina quines són les necessitats dels turistes ornitològics en quant al seu material necessari.

Així doncs, entre els aparells que utilitzen hi destaquen primerament els prismàtics, els telescopis terrestres, les guies d'identificació de les aus, el quadern de camp, el llistat de les aus que hi podem observar, i també altres materials, entre els quals hi destaquen un GPS, la càmera fotogràfica o el *digiscoping*, el qual es caracteritza per a ser la unió de la càmera de fotografies i un telescopi, permetent fer fotos a una gran distància i consegüentment amb una qualitat superior a l'òptica tradicional (www.ecotur.es. Consulta: abril 2018). Totes aquestes necessitats, denoten el fet que tot turista ornitològic, com més especialitzat es troba, més àmplia és la necessitat d'elements i equipaments que permetin satisfer la seva observació.

Altres experts com Sargatal comenten, en una entrevista presencial, que un altre aspecte exitós per al turisme ornitològic es centra en crear nous llocs d'estada, és a dir allotjaments a les rodalies de l'espai, de forma que des del propi allotjament tinguis ja l'oportunitat de fer una primera observació, a més de poder gaudir de diversos fenòmens ornitològics durant les vint-i-quatre hores del dia.

En el següent apartat, es comentarà amb precisió quins han de ser els elements que s'han de tenir en compte per al desenvolupament d'un bon producte turístic centrat en ornitologia, els quals serviran alhora com a base teòrica per a analitzar la situació concreta dels espais seleccionats a la demarcació de Girona.

2.2.3. Oferta del turisme ornitològic

Pel que fa a l'oferta del turisme ornitològic, aquesta s'entén com a tots els recursos necessaris per al desenvolupament d'un producte turístic centrat en ornitologia.

Tant és així, cal destacar ja d'entrada, que aquest darrer apartat presenta una certa versemblança amb l'apartat referent a la relació de l'ornitologia amb l'activitat turística, pel fet de tractar principalment els recursos que s'han de tenir en compte per a poder desenvolupar el turisme ornitològic en un territori. Tant és així, i com ja s'ha esmentat anteriorment, la clau per a posar en valor turísticament un espai, es deu a convertir els recursos en productes turístics. Ara bé, és un objectiu d'aquest apartat precisar millor quins són els elements i recursos que tot producte turístic ha d'incloure per tal de ser competitiu en el mercat.

Un clar exemple es pot trobar doncs en autors ja mencionats anteriorment, com és el cas de l'autor Maynar Aguilar, el qual definia en la seva publicació *Destinos de Turismo Ornitológico* quins eren els elements tangibles i intangibles que tot producte turístic centrat

en l'ornitologia havia de tenir. Així doncs, a part de presentar una oferta d'aus significativa i uns equipaments d'ús públic adequats, s'havia de tenir en compte una oferta bàsica d'allotjament i de restauració, una existència de transport i guiatge i també de l'acompanyament interpretatiu.

L'objectiu d'aquest últim subapartat, es centra doncs en conceptualitzar tots els elements que s'han de tenir en compte abans de dur a terme qualsevol estratègia de planificació o d'una possible creació de paquet turístic. Cal destacar que l'apartat no es centra en analitzar concretament quina és la situació de cadascun dels elements en el nostre territori, ja que es fa a posteriori, sinó que pretén definir els elements que han d'intervenir per a que una destinació ornitològica sigui competitiva.

2.2.3.1. L'oferta d'espècies d'avifauna

L'oferta ornitològica es tracta del principal recurs que s'ha de tenir en compte si es vol dur a terme una estratègia de posar en valor els espais cap a aquest sector, tal i com exposa Sargatal. Tant és així, altres autors com Maynar Aguilar apel·len al fet que el nombre i la singularitat de l'avifauna d'un destí turístic, centrat en ornitologia, és el principal element que atribueix a l'espai un valor afegit (Maynar, 2008), el qual influeix directament en el fet que el destí pugui ser competitiu o no, i pugui ser inclòs en alguna ruta o catàleg de turisme ornitològic (De Juan, 2006).

Tanmateix, segons De Juan (2006) i també Sargatal, si no es dóna aquesta condició atractiva i competitiva en quant a les espècies, no tindrà sentit crear oferta qualificada en turisme ornitològic a l'àrea, alhora que tampoc es pot promocionar un espai que no presenti singularitat ornitològica evident, i si ho fa, no tindrà èxit, ja que els visitants no el trobaran atractiu ni competitiu.

2.2.3.2. Equipaments d'ús públic

Com ja s'ha esmentat, un altre dels elements que s'han de tenir en compte són els equipaments d'ús públic. Per tal d'elaborar aquest punt s'ha tingut en compte el manual de pràctiques ambientals de SEO BirdLife (2011), el qual ens aporta una visió molt conceptual de sobre quins són els equipaments que ha de tenir tot espai centrat en ornitologia per a estar ben desenvolupat turísticament.

Així doncs, entre els equipaments d'ús públic hi destaquen els equipaments d'acollida i d'informació i els equipaments recreatius. Entre els primers, la funció principal que desenvolupen és la d'informar al turista de l'espai que està visitant i distribuir de forma ordenada i segura l'afluència de visitants. Cal destacar que s'hi inclouen primerament els centres d'informació, els quals tenen com a funció rebre i informar al visitant, promocionar activitats organitzades i subministrar material de suport, com mapes, guies i fulletons referents al llistat d'espècies, entre d'altres.

Seguidament també s'hi inclouen la senyalització i els panells informatius, on hi destaquen principalment els panells temàtics, els quals en molts dels casos constitueixen el principal mitjà d'informació sobre l'espai.

Per altra banda, els equipaments recreatius es defineixen com aquells equipaments on la funció principal es centra en donar suport al visitant. Entre els principals equipaments destaquen sobretot els observatoris, els miradors, els senders i les rutes. Pel que fa als seus requeriments mínims, hi destaquen el fet que han de ser de fàcil accés, que es trobin en condicions d'ús, que reuneixin les condicions òptimes sense ocasionar molèsties a la fauna i que siguin d'interès per a observar la diversitat d'espècies i/o fenòmens ornitològics.

A continuació es realitza una breu síntesi dels requeriments específics per a cadascun d'ells:

- Observatoris: construïts principalment amb fusta, han d'estar ben ubicats i orientats, tot presentant unes condicions òptimes per a l'observació, els quals han de ser còmodes per als visitants i presentar també una capacitat d'acollida idònia. Per altra banda, es convenient que presentin panells informatius sobre les aus i la fauna característica que s'hi pot observar, a més d'estar adaptats a persones amb mobilitat reduïda sempre i quan sigui possible.
- Miradors: es consideren equipaments idonis per a l'observació d'aus i de fauna. Entre els seus requeriments són, a trets generals els mateixos que en el cas dels observatoris, malgrat que la diferència principal es centra en que el mirador es troba a l'aire lliure, i caracteritzat principalment per a ser una estructura que permet contemplar l'avifauna des d'una altura superior o des d'una passarel·la que aflora a l'aigua, mentre que l'observatori es tracta d'un equipament tancat i molt més discret, el qual permet observar l'avifauna des de les finestres.

**Imatges 1 i 2. Exemple d'un mirador (esquerra) i d'un observatori (dreta).
Estany de Sils.**

Font: elaboració pròpia, 2018.

- Senders i rutes: faciliten l'apropament i l'observació de les espècies d'aus per part dels visitants, tot permetent descobrir l'espai. La diferència entre els senders i les rutes es deu principalment, i segons el propi manual, a la seva longitud. Si bé en els senders l'excursió es recomana de fer a peu, en el cas de les rutes s'acostuma a combinar el vehicle amb les caminades, parant en els millors punts d'interès i en els observatoris o miradors. En el cas dels senders s'han de tenir en compte principalment la seva capacitat d'acollida, el seu grau de senyalització, la seva longitud, la seva preferència cap a traçats circulars o en forma de "8", i finalment l'adaptació de persones amb mobilitat reduïda sempre i quan sigui possible.

2.2.4.3. L'allotjament i la restauració

El turisme ornitològic, com tota activitat turística, necessita alhora una sèrie d'infraestructures i serveis que permetin a la persona desplaçada viure fora del seu lloc habitual de residència. Aquesta és l'oferta d'allotjament i de restauració, part fonamental de la indústria turística i de qualsevol producte. Tant important és aquest recurs, que certes publicacions com la de *Patrimoni Natural y cultural como factor de desarrollo en destinos turísticos* (Dirección General de Empresa, 2002) esmentava que l'oferta d'allotjament i restauració pot arribar a condicionar l'elecció i el motiu de viatge dels turistes de naturalesa, i consegüentment també els ornitològics.

2.2.3.4. El transport

Pel que fa al transport, aquest es consolida com un dels altres factors determinants del producte turístic, explicat com “el medi per a arribar el destí, necessari per als desplaçaments dins del destí visitat, i en un nombre reduït de casos, la pròpia atracció o activitat turística” (Vilarià, 2012). Tant és així, les relacions del transport amb l'activitat turística són transcendents, degut principalment a que tota connexió es determinant o un condicionant importantíssim, ja que tot turisme es propens a viatjar i d'aquesta activitat en depèn.

El transport ha permès doncs el creixement i desenvolupament del turisme, on per cada mitjà de transport, sigui públic o privat, es busca la comoditat, el confort, la rapidesa i l'assequibilitat econòmica (Vilarià, 2012). Tot relacionant doncs el transport amb el turisme ornitològic, veiem que aquest també pot ser un condicionant del desenvolupament del destí cap a aquesta modalitat turística, igual que en d'altres.

2.3. Anàlisi del turisme ornitològic a diferents escales territorials

Aquest darrer apartat teòric es conceptualitza com una anàlisi de la situació del turisme ornitològic a tres escales territorials diferents: l'Estat Espanyol, el Principat Català i la demarcació de Girona. És doncs l'objectiu de l'apartat determinar quin és el desenvolupament turístic en cadascuna de les escales territorials i determinar les similituds i diferències en quant a la situació i el grau de desenvolupament d'aquest, a més de conèixer els principals organismes que duen a terme la promoció i les regions més posicionades cap a aquest sector.

2.3.1. Situació del turisme ornitològic a Espanya

En aquest primer subapartat es tractarà la situació del turisme ornitològic a Espanya, tot destacant-ne la seva importància, la seva història, les regions més desenvolupades i també quins són els principals organismes d'aquest sector.

2.3.1.1. Caracterització del turisme ornitològic

L'estat espanyol es caracteritza a l'actualitat per a ser un país receptor de turisme ornitològic, gràcies al fet de presentar una riquesa biològica d'aus excepcional, considerada com una de les majors reserves de biodiversitat d'Europa (SEO BirdLife, 2010). Així doncs, dins del territori espanyol hi destaquen una gran varietat d'espècies, entre les quals destaquen pel seu interès ornitològic, com és ara el buitre negre (*Aegypius monachus*) amb més del 90% de tots els exemplars europeus visibles al nostre país, l'Avutarda (*Otis tarda*) amb prop d'un 50% de la població mundial total dins de l'estat espanyol, i també la gavina corsa (*Larus audouinii*) amb més del 90% dels seus exemplars en el nostre territori (SEO BirdLife, 2010).

Com es comenta, el fet que Espanya sigui un país receptor de visitants amb afinitats ornitològiques fa que en els darrers anys, el turisme ornitològic s'hagi convertit en un producte d'especialitat i de referència en el marc del turisme de naturalesa a Espanya (De Juan, 2006). No obstant, cal destacar que el nostre país no presenta una especialització ornitològica tant destacada com països com el Regne Unit o els Estats Units, malgrat que en els últims anys s'ha experimentat un enorme auge i popularització (SEO Bird Life, 2010).

Així doncs, la gran biodiversitat ornitològica de la Península Ibèrica, juntament al fet de ser un dels principals destins turístics mundials, li dóna una gran oportunitat al turisme ornitològic, modalitat relacionada, com ja s'ha esmentat, amb l'ecoturisme i amb la conservació del medi ambient. D'aquesta forma, en el cas espanyol, existeixen unes condicions òptimes per a atraure un gran potencial de turistes ornitològics, malgrat que fins al moment l'activitat s'hagi centrat únicament en els espais tradicionals i aquest fet hagi provocat una certa saturació del mercat davant l'escassa promoció d'altres destinacions ornitològiques (SEO BirdLife, 2010).

Alhora, l'autor De Juan, a la seva publicació *El turismo ornitológico: concepto y mercados, referencias al destino Extremadura* apel·la que en el nostre país, el mercat que més genera viatges de motivació ornitològica és el Regne Unit, suposant un total del 80 o fins i tot del 90% dels turistes ornitològics estrangers que visiten Espanya; el segueixen els Estats Units amb un 7% i la resta de països europeus amb un menor percentatge. No obstant, i tal i com argumenten els autors A. Fernández Tabales et Al. (2008), fins a l'actualitat han estat molt escassos els intents de quantificar detalladament el volum de turistes ornitològics que accedeixen a Espanya.

2.3.1.2. Associacionisme existent i figures de protecció.

Pel que fa a l'associacionisme existent, SEO BirdLife és l'organització pionera en la conservació de la l'avifauna i la biodiversitat a Espanya. Registrada com a associació no lucrativa, va ser fundada l'any 1954 amb el nom de Societat Espanyola d'Ornitologia, i prenia ja llavors l'objectiu de conservar les aus silvestres i el seu hàbitat. Pel que fa al seu nombre d'associats, aquest ha anat augmentant des d'aleshores, a mesura que l'interès per l'avifauna també creixia al nostre país, fins al fet que actualment presenta més de 12.000 socis.

Des d'aleshores es treballa cap a diferents línies estratègiques, com conservar les aus silvestres i el seu hàbitat, realitzar estudis científics cap a aquest sector, difondre el coneixement, practicar l'educació ambiental, treballar en la cooperació internacional per al desenvolupament i també impulsar programes de voluntariat ambiental. Alhora SEO BirdLife és l'organització representant de BirdLife International a Espanya, la federació que agrupa les associacions dedicades a la conservació de les aus de tot el món, tractant-se així de la major organització global de conservació de les aus i la naturalesa. (www.seo.org. Consulta: abril 2018).

Cal destacar també que SEO BirdLife ha impulsat el projecte IberAves, el qual ja s'ha anat mencionant, i que es caracteritza per a ser una iniciativa dirigida a establiments, empreses i professionals que vulguin comprometre's amb SEO BirdLife a fi de posar en pràctica una oferta de turisme ornitològic responsable i sostenible al nostre país. També cal destacar, com ja s'ha comentat, que l'associació declara les IBA (*Important Bird Areas*), una sèrie d'espais del territori espanyol com a reserves ornitològiques, a fi de dur-hi a terme una gestió sostenible del territori i els seus recursos.

Centrant-nos ara amb una altra figura de protecció per a l'avifauna, com Red Natura 2000, s'observa que aquesta, en el cas de l'estat espanyol, pren el seu origen a l'entrada a la Unió Europea l'any 1986 i està formada actualment per un total de 1.467 Llocs d'Interès Comunitari (LIC), aprovats per la Comissió Europea, i per 644 Zones d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPAS), fent un total 137.000 km² de superfície exclusivament terrestre, la qual correspon al 27% del territori total espanyol (www.seo.org. Consulta: abril 2018).

Tot analitzant els Llocs d'Interès Comunitari (LIC) per comunitats autònomes, cal destacar que del total dels 1.467 espais totals, els quals representen un total de 17.262.172,52 ha, el major nombre d'espais es troba a Andalusia (190), seguida de l'Aragó (156) i les Canàries (153).

No obstant, tenint en compte aquestes dades, és molt difícil determinar quines són les zones de l'Estat Espanyol més ben posicionades cap al turisme ornitològic, ja que les dades únicament es centren en determinar el nombre d'espais i les hectàrees on la riquesa ornitològica és destacable. Tant és així, les grans diferències en superfície de cada comunitat autònoma i també de cada espai en concret tampoc no precisen aquesta situació, ja que si bé el major nombre d'espais LIC es troba a Andalusia, el major percentatge de territori protegit sobre el total és a Madrid, amb un 39,81%, puntualitzant el fet però que Madrid únicament té set LIC.

En el cas de les ZEPAS, aquestes no es defineixen tampoc com les regions més ben posicionades cap a aquesta modalitat turística, tot i tractar també les regions amb major riquesa ornitològica. Així doncs, del total de 644 ZEPAS presents a l'estat espanyol (15.373.160,32 ha), un 66,2% corresponen a superfície terrestre, i el 33,8% restant correspon a superfície marítima. Tot analitzant el nombre de zones d'especial protecció per les aus (ZEPAS) que l'estat espanyol té repartides al llarg del territori, cal destacar que el nombre més elevat, es troba casualment a Catalunya, amb un total de setanta-tres. La segueix Extremadura amb setanta-una i Castella i Lleó amb setanta.

Altres comunitats autònomes com Andalusia, les Illes Balears o l'Aragó presenten també un nombre de ZEPAS prou remarcats. No obstant, regions del nord com Cantàbria, el País Basc o la Rioja, a més de Madrid, Ceuta i Melilla, presenten un nombre de ZEPAS molt testimonial, o fins i tot nul en el cas de les ciutats africanes.

En el cas de les IBAS, actualment es troben a l'estat espanyol un total de 469 IBA terrestres i marines. Aquestes, com ja s'ha comentat, engloben molt sovint espais van més enllà dels límits administratius. Tanmateix, es calcula que el Programa IBA, impulsat per els països membres de SEO BirdLife International, ha estat el programa de conservació més important dut a terme a l'estat espanyol, ja que ha suposat la protecció legal de més de 10 milions d'hectàrees com a espais protegits de Red Natura 2000.

Actualment, i davant la voluntat de BirdLife International d'aconseguir que la xarxa de ZEPAS de cada estat membre s'aproximi a l'inventari de les IBA, cal destacar que en el cas de l'estat espanyol un 37,6% de la superfície de IBA ja està declarada com a ZEPA.

Taula 3. Superfície de IBA i ZEPA a l'Estat Espanyol i a Catalunya

Espai	Superfície terrestre de IBA (ha)	Superfície marina de IBA (ha)	% Territori cobert per IBA (terrestre)	% IBA coberta per ZEPA
TOTAL ESPANYA	18.255.162	5.515.424	36,1	37,6
REGIÓ CATALUNYA	1.105.513	613.394	34,3	41,8

Font. Elaboració pròpia a partir de dades de *Las Areas Importantes para la conservación de Aves en España*. SEO BirdLife 2011.

Finalment, l'associació SEO BirdLife inclou a la seva web oficial un total de vint-i-cinc espais de l'estat a on poder veure aus, repartits principalment per tot el territori, exceptuant la part més meridional de Galícia i Andalusia Oriental (Almeria, Granada i Jaén), a més d'altres punts dels Sistema Ibèric (Conca, Terol). Cal destacar que aquesta font d'informació determina bàsicament on es troba la major riquesa biològica en quant a nombre d'aus singulars, però en qualsevol cas determinen quines són les regions espanyoles més desenvolupades cap a aquest sector (www.seo.org. Consulta: abril 2018).

2.3.1.3. Regions més desenvolupades cap al turisme ornitològic

Tenint en compte les dades tractades a l'apartat anterior, el qual indiquen les zones amb major riquesa ornitològica, és ara un objectiu determinar doncs quines són les regions més desenvolupades turísticament cap a aquest sector. Així doncs, són molts els autors que apel·len, com és el cas de Mazarrasa i Sariego (2017) i De Juan (2006), que les regions espanyoles més desenvolupades són Andalusia i Extremadura.

Tant és així, que *Las Àreas Importantes para la conservación de Aves en España*, pròpia de SEO BirdLife (2011), definia Andalusia com la comunitat on gràcies a la seva situació geogràfica, presenta gran importància des del punt de vista ornitològic, sobretot per la proximitat amb el continent africà, sent doncs un dels principals punts de migració de les aus europees, i a on les aus aquàtiques són un dels altres grups d'importància en el conjunt nacional. També hi destaca que les zones humides andaluses, són, en el seu conjunt, les més importants d'Espanya, destacant els maresmes del Guadalquivir, i a on es localitzen espècies com la malvasia cabeciblanca, la cerceta pardilla, la focha moruna i el avetoro comú.

Altres autors, com Moral i Orgaz (2012) indiquen que les principals zones a on es practica el turisme ornitològic a l'estat espanyol és als Pirineus, a Extremadura, a Andalusia, als Picos de Europa, al Delta de l'Ebre i també a les Illes Canàries. Per altra banda, i en segon terme hi destaquen Castella i Lleó i Castella- la Manxa, les Balears i Madrid.

Finalment, Fernández Tabales et Al. (2008), destacava el següent: “com a destins elegits, destaquen tres zones: Andalusia (amb un 24,5%, la major part a Doñana i l'Estret de Gibraltar), Extremadura amb un 21%, (principalment la zona nord oriental de Càceres), i també els Pirineus i Els Pre-pirineus amb un 18% (sobretot a Aragó, encara que a també Catalunya)”.

No obstant, malgrat presentar-se aquests espais i regions com els principals nodes del turisme ornitològic al nostre país, a l'actualitat podem trobar molts altres espais que s'estan intentant posicionar cap a aquest sector. Tant és així, algunes províncies o regions espanyoles han estat creant ja plans de turisme ornitològic, com és ara el cas de la província de Badajoz, a Extremadura i també a la Illa de la Gomera, a Canàries. En el cas de la Gomera, i gràcies a la creació d'aquest pla justament ara fa mig any, la illa aspira posicionar-se turísticament dins d'aquest segment turístic. Diverses publicacions, donen ja uns resultats molt positius a la posada en marxa del pla, on entre els principals aspectes hi destaquen les propostes estratègiques de divulgació, promoció i conservació del turisme ornitològic, les quals es centren en fer promoció de la Illa a nou països europeus diferents. Aquest fet ha permès augmentar un 38% el nombre de visites al portal web lagomera.travel i gairebé augmentar mig milió les visualitzacions als vídeos de l'Illa (www.lagomera.es. Consulta: abril 2018).

Altres exemples, es poden trobar a la província de Pontevedra, a Galícia, on la diputació provincial acaba de posar en marxa, en col·laboració amb l'organització SEO BirdLife, les tres primeres rutes de turisme ornitològic, les quals facilitaran l'observació d'aus a la província. Aquest és doncs un clar exemple de posada en valor del turisme ornitològic en una província on la riquesa d'aus, tenint en compte la informació tractada en anterioritat, no és molt significativa (clusterturismogalicia.com. Consulta: abril 2018).

Per altra banda, i a nivell regional, algunes de les regions amb major potencial, han optat per crear organismes propis i associacions enfocades cap a la ornitologia. Així doncs, alguns exemples es poden trobar en regions com Navarra, la qual des del Departament de Cultura i Turisme s'ha creat el club de producte de Birding Navarra, amb la finalitat de promocionar i desenvolupar el turisme ornitològic a la regió (www.turismo.navarra.es. Consulta: maig 2018).

2.3.1.4. Casos d'èxit a Espanya: Extremadura i Doñana (Andalusia).

Com ja s'ha comentat, l'estat espanyol es caracteritza per a ser un país receptor de demanda ornitològica. Ara bé, cal destacar de les desigualtats que s'hi troben en quant al desenvolupament d'aquesta modalitat turística i la gran aposta que estan realitzant algunes regions o zones del país cap aquest sector, com es el cas de la comunitat autònoma d'Extremadura i el Parc Nacional de Doñana, a Andalusia.

Així doncs, regions com Extremadura es consideren, segons el Pla Turístic d'Extremadura (2017-2020), com una de les regions europees amb major importància per a les aus, localitzant-s'hi un total de més cent cinquanta espècies diferents. Tant és així, gràcies a la seva importància ornitològica, prop del 75% de la superfície de la regió ha estat inclosa dins de l'inventari Àrees Importants per les Aus d'Espanya de SEO BirdLife, tractant-se d'una situació excepcional tant a nivell nacional com europeu.

En el cas extremeny, el turisme ornitològic es tracta doncs d'una modalitat que aporta valor a la regió, caracteritzada aquesta per a no estar relativament especialitzada cap a el turisme fins a dia d'avui. Tant és així, i segons dades del Pla Turístic d'Extremadura 2017-2020, actualment existeixen un total de seixanta empreses especialitzades cap a aquest sector i s'hi generen en els allotjaments de la regió fins a sis milions d'euros anuals. El parc nacional del Montfragüe, a Càceres n'és un dels principals punts i és a on s'hi poden observar espècies com el "buitre negre", el "buitre leonardo", el "alimoche" i la "àguila imperial" (Mazarrasa i Sariego, 2017).

Per altra banda, és també en aquesta regió, on hi té lloc cada any des de 2005 la FIO, (Fira Internacional del Turisme Ornitològic). L'esdeveniment, creat gràcies a la Junta d'Extremadura, ha permès situar la regió al mapa mundial a través de l'observació d'aus i s'ha convertit en el segon certamen més important d'Europa. Tant és el seu desenvolupament turístic, que avui en dia la regió ja compta amb altres activitats i projectes relacionats amb l'ornitologia i realitzats durant altres períodes de l'any, com és ara el Festival de les Aus de la ciutat de Càceres. Seguidament també hi destaca l'existència d'un club de producte birding propi per a Extremadura, el qual ofereix informació de fins a vint-i-tres rutes ornitològiques, a més també de les espècies més importants i de les seves empreses especialitzades (fioextremadura.es. Consulta: abril 2018).

Pel que fa a Doñana, parc natural i nacional situat a les províncies andaluses de Sevilla, Cadis i Huelva, al sud del país, es configura com una altra de les destinacions ornitològiques del nostre país. L'espai, amb una riquesa ornitològica singular, presenta un total de 271 espècies d'aus on hi destaca el Buitre Negre o l'àliga imperial. Pel que fa a la

seva promoció i difusió turística, en destaca la fira d'ecoturisme Doñana Natural Life, la qual enguany ha estat la seva segona edició. Aquesta gran varietat d'espècies i unes condicions mediambientals i climàtiques excepcionals, a més d'una xarxa de senders de més de 220 quilòmetres, fan del parc una altra destinació privilegiada pels amants de l'observació d'aus (www.diphuelva.es i www.turismohuelva.org. Consulta: abril 2018).

2.3.2. Situació del turisme ornitològic a Catalunya

En aquest subapartat es deixarà el cas espanyol i es centrarà en la situació del turisme ornitològic en el cas català, tot determinant el seu grau de desenvolupament, el seus principals espais i el seus organismes implicats, a fi de determinar sí les característiques actuals d'aquesta modalitat turística a la nostra regió són les mateixes o no que en el cas de l'estat espanyol.

2.3.2.1. Caracterització del turisme ornitològic

Tal com així ho indiquen diverses fonts com la Guia de Turisme Ornitològic de Catalunya publicada el 2008 i també els autors Moral i Orgaz (2012), el principat Català és també una de les àrees de l'estat espanyol amb un major pes per al turisme ornitològic, on hi destaquen principalment els Pirineus i el Delta de l'Ebre. Segons la Guia de Turisme Ornitològic de Catalunya, s'hi poden arribar a contemplar més de quatre-centes espècies diferents, gràcies sobretot a la seva situació privilegiada (zona de pas per a moltes aus) i una àmplia varietat d'ecosistemes, des de l'alta muntanya fins a deltes fluvials vora el mar (Consorci Turisme de Catalunya, 2008).

Pel que fa a seva història, la implicació del principat català amb l'ornitologia presenta, igual que en el cas espanyol, una especialització molt contemporània, destacant diversos esdeveniments del passat segle XX com a punts claus en el desenvolupament de l'ornitologia a nivell català. Així doncs, tot fent un petit anàlisi cronològic de l'ornitologia i la seva posada en valor turística se'n pot destacar el següent:

- 1854. Publicació del primer estudi científic sobre ocells als Països Catalans, anomenat "Catalogo de las Aves de l'Albufera de Valencia, d'Ignasi Vidal".
- 1883. Publicació del treball "Fauna Ornitològica de la província de Girona" d'Estanislau Vayreda.
- 1913. Primera publicació d'avifauna que té en compte tot el principat Català: Aves de Catalunya" de Josep Fuset.
- 1954. Creació de la Societat Espanyola d'Ornitologia, amb la Secció Regional Catalana.
- 1975. Creació de l'institut Català d'Ornitologia.
- 1981. Primera publicació del butlletí català d'anellament (Revista Catalana d'Ornitologia actualment).
- 2008. Publicació de la Guia de Turisme ornitològic de Catalunya.
Creació a Seròs (Segrià) de l'Oficina de Turisme Ornitològic.
- 2014: Primera edició del primer festival ornitològic a nivell català, concretament al Delta de l'Ebre.
- 2018. Creació del Primer Congrés d'Ornitologia de les terres de parla catalana.

Font: elaboració pròpia a partir d'informació extreta de Sargatal (1978) i altres fonts.

Malgrat aquesta especialització ornitològica contemporània, són diverses les publicacions, com és en aquest cas la revista "Descobrir", que posicionen la riquesa ornitològica de Catalunya com un dels grans paradisos de l'observació ornitològica a Europa, destacant el fet de tenir la colònia més important del món de gavina corsa, una de les poblacions europees més grans de trençalòs al Prepirineu i al Pirineu i gairebé tota la població mundial de baldriga balear, que es concentra a la costa catalana durant els períodes hivernals (Revista "Descobrir", 2011).

Així doncs, malgrat que la font documental trobada en el cas català en quant al turisme ornitològic és força limitada, són moltes les publicacions en notícies de diaris i també en portals digitals que parlen d'aquesta modalitat turística com un sector clarament a l'alça. Un altre exemple clar es troba en una publicació en el portal informatiu ara.cat, on s'hi tracten les característiques ornitològiques del nostre país: "Catalunya té un gran atractiu, la seva enorme biodiversitat en un espai relativament petit". (www.ara.cat. Consulta: desembre 2017).

Per altra banda, s'especificava el punt de mira de Catalunya pels amants del *birdwatching* des de fa uns quinze anys, i de l'augment considerable de visites en els darrers cinc anys, tot mencionant la següent afirmació "Ara Catalunya té una petita indústria al voltant del turisme ornitològic, amb empreses de serveis per a aquests visitants, de guies turístics, de material fotogràfic....Aquesta indústria va creixent cada any" (www.ara.cat. Consulta: desembre 2017).

Tant és així, en quant a la modalitat turística que "engloba l'ornitologia", un informe publicat per la Generalitat de Catalunya i amb el nom "*Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa de turisme sostenible a la natura*", destaca que el turisme ornitològic és una de les activitats que gaudeix d'un impuls més important pels organismes catalans de promoció turística, sobretot en els darrers anys. D'aquesta forma, des de l'Agència Catalana del Turisme, es promou cada any l'oferta ornitològica del país a la British Birdwatching Fair, la mostra britànica més important dedicada al turisme ornitològic.

No obstant però, i malgrat l'enorme potencial que el principat Català té cap a aquest sector i també els esforços que s'estan duent a terme per part de diversos organismes, es pot constatar que en el cas de Catalunya, i igual que a l'estat espanyol, s'hi troben grans desigualtats pel que fa al seu desenvolupament al llarg del territori i la seva distribució, de forma que es troben espais amb un dinamisme turístic molt més desenvolupat que en d'altres, alhora que la seva oferta ornitològica és també més destacable.

Per altra banda, i tot i que sembla que el turisme ornitològic català es troba en una fase d'auge significatiu, són altres les publicacions que presenten una perspectiva força contrària. D'aquesta forma, es comenta que tot i que el potencial ornitològic en el cas català sigui més que evident i que siguin moltes les fonts que concloïen que el turisme ornitològic de Catalunya es troba en una gran expansió, se'ns presenta com a debilitat el fet que el seu desenvolupament turístic actual es troba encara molt per sota de les seves possibilitats.

Un dels informes que així ho corroboren és *l'Anàlisi de la Situació del turisme de fauna de Catalunya*, el qual ja s'ha mencionat al llarg del treball. Aquest document, publicat a finals de 2016, es pot considerar l'informe més actual referent al turisme de fauna a Catalunya, el qual també referencia directament el turisme ornitològic. Una de les qüestions que tracta, ja d'entrada, són les debilitats en que es troba el turisme de fauna al nostre principat, on fa falta primerament una implicació de tots els agents que intervenen en les activitats ecoturístiques i de naturalesa, i a on també hi destaca una manca de planificació estratègica cap a aquest sector, que es podria resoldre amb la creació d'un pla estratègic oficial per al desenvolupament del turisme de fauna de Catalunya.

Finalment, i com a conclusió, cal destacar que l'ecoturisme o en aquest cas el turisme de fauna no es contempla com una activitat amb una elevada repercussió econòmica, mentre s'han vist exemples com els d'Andalusia o Extremadura que així ho corroboren. Tanmateix, aquests dos espais es presenten actualment com a territoris molt més competitius per certes activitats com l'ornitologia, fet transcendental en el desenvolupament de la modalitat al nostre país i conseqüentment en el posicionament que adopta la demarcació de Girona cap a aquest sector.

2.3.2.2. Associacionisme existent

L'Institut Català d'Ornitologia, es considera la principal associació que es dedica a l'estudi i al seguiment dels ocells i dels seus hàbitats, tot mitjançant el desenvolupament de projectes basats en la recerca i a la formació en l'àmbit de l'ornitologia aplicada. Els seus orígens es troben l'any 1975, i es defineix, tal i com així ho exposa al seu web com "una entitat sense ànim de lucre amb prop d'un miler de socis i més de 35 anys d'història dedicats a l'estudi dels ocells a Catalunya", amb uns objectius que es centren principalment amb el desenvolupament d'eines i coneixement científic que contribueixen de forma significativa en l'elaboració de polítiques de conservació de la biodiversitat (www.ornitologia.org. Consulta: abril 2018).

En el cas de Catalunya, també hi destaca el Servidor d'Informació Ornitològica (SIOC), el qual es caracteritza per a ser una iniciativa vinculada al Banc de Dades de la Biodiversitat de Catalunya i per a ser el portal de difusió de la informació recollida pels diferents projectes de seguiment de l'ICO. Es vol facilitar doncs l'accés a informació als ocells de Catalunya tot detallant-los espècie per espècie.

2.3.2.3. Zones amb major riquesa ornitològica o més desenvolupades cap al birdwatching

Així doncs, i a fi d'intentar localitzar quins són els espais més ben posicionats cap a aquest sector, es pren com a referència la principal eina de difusió de l'ornitologia a nivell català, com és la Guia del turisme ornitològic de Catalunya, elaborada per el Consorci Turisme de Catalunya (Agència Catalana de Turisme) l'any 2008, la qual recull els principals indrets que presenten una major riquesa ornitològica.

Mapa 1: Principals zones d'interès ornitològic a Catalunya segons la Guia de turisme ornitològic de Catalunya (2008).

Font: Guia del Turisme Ornitològic de Catalunya, 2008.

Tenint en compte la informació present a la guia i també al mapa anterior, es constata que en el Principat català s'hi troben espais d'elevat interès ornitològic, situats en ecosistemes clarament diferenciats. Així doncs, destaquen primerament espais situats en aiguamolls, com el Delta de l'Ebre, els Aiguamolls de l'Empordà i l'Estany d'Ivars; Els Ports, el Cap de Creus i Montserrat dins de la categoria de paisatges mediterranis, i finalment Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, el Cadí-Moixeró, Mont-rebei i la Vall de Núria en el cas dels Pirineus i Prepirineus (Consorti Turisme de Catalunya, 2008). No obstant, l'associació SEO BirdLife, solament destaca dos espais amb elevat interès ornitològic dins del Principat català: el Delta de l'Ebre i els Aiguamolls de l'Empordà.

a) El Delta de l'Ebre

Així doncs, cal destacar el Delta de l'Ebre, al sud del país, com un dels espais referents de l'ornitologia de Catalunya. A la vegada, el delta es configura com el segon aiguamoll més important de l'estat espanyol i dels majors de l'Europa Occidental, únicament per darrere de Doñana, a Andalusia, i també pel de la Camarga, a França. Tant és així, que l'espai acull una oferta ornitològica considerable, de més de tres-centes cinquanta espècies diferents, destacant el fet que compta amb el major nombre d'espècies de Gavina Corsa de tot el planeta, amb més de 10.000 parelles reproductores. (www.monnaturadelta.com i www.seo.org. Consulta: maig 2018).

Cal destacar que l'espai es consolida alhora com un dels més desenvolupats del principat en quant al turisme ornitològic, tot destacant l'existència de dos centres d'interpretació, que també acullen alhora tota la informació sobre el Parc Natural i d'altres activitats enfocades cap a l'ecoturisme i el turisme de naturalesa, a més d'empreses especialitzades que es dediquen a la dinamització turística de l'ornitologia, com Món Natura. La promoció del Delta en quant a l'ornitologia és tant gran que també hi destaca la realització d'una fira: el Delta Birding Festival, la qual es defineix com el Festival d'Ornitologia del Delta de l'Ebre. Aquesta va ser creada l'any 2014, i es consolida com el primer i únic festival ornitològic que es desenvolupa a Catalunya fins l'actualitat. Així doncs, tenint en compte el grau de desenvolupament turístic ornitològic d'aquest espai, caldrà determinar en els propers anys quin és el posicionament i l'estratègia que el Delta de l'Ebre continua adoptant en relació amb aquest sector.

Imatge 3. Bassa de les Olles. L'Ampolla (Delta de l'Ebre).

Font: elaboració pròpia, 2018

b) Les Terres de Ponent

Tanmateix, cal destacar altres espais que han anat adquirint una importància dins del món ornitològic, com poden ser les terres de Lleida o de Ponent. Tant és així, ja d'entrada la pàgina web oficial del turisme ornitològic de Lleida definia el següent: "D'aquestes cinquanta aus seleccionades, dins del Principat de Catalunya, algunes tenen tota o bona part de la seva població a les terres de Ponent, un ampli territori que abraça des dels Pirineus fins a l'Aiguabarreig de l'Ebre, el Cinca i el Segre, passant per les millors i més extenses àrees àrides de les nostres contrades. Per aquest motiu la demarcació de Lleida és una àrea excepcional per al turisme ornitològic o *birding*". (www.lleidatur.com. Consulta: abril 2018).

Així doncs, en aquest cas destaca les Terres de Lleida, o també anomenades de Ponent, com un dels altres espais amb un major dinamisme ornitològic del nostre país. La demarcació, per la seva localització geogràfica, es caracteritza per a presentar una tipologia turística completament allunyada del producte "sol i platja", present a les altres tres províncies catalanes.

Entre els motius del desenvolupament d'aquesta modalitat a la demarcació, en destaca sobretot la seva riquesa ornitològica, de forma que es calcula que s'hi poden trobar al llarg de tot l'any el 90% de les quatre-centes espècies que trobem a Catalunya.

Pel que fa als seus organismes capdavanters, el Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida n'és el principal impulsor, i en ell s'hi promocionen les principals empreses i guies que es dediquen a aquest sector i també les rutes ornitològiques més importants de la demarcació. Tanmateix, l'any 2008 es va crear l'Oficina Catalana de Turisme Ornitològic, situada al municipi de Seròs, al Segrià. Aquesta, situada en un espai privilegiat per a l'observació d'aus, és actualment el principal equipament de difusió, conservació i promoció del turisme ornitològic de les Terres de Ponent, d'acord amb la informació recollida en diverses publicacions del Patronat de Turisme de Lleida i de la publicació Lleida Diari.

Igual que en el cas del Delta de l'Ebre, caldrà observar de ben a prop quin és el desenvolupament d'aquest sector a les Terres de Ponent, de manera que ambdós es consoliden com les principals destinacions de turisme ornitològic al nostre país. Fet que s'exemplifica en el cas de l'Estany d'Ivars i Vila-sana que es presenta a continuació.

2.3.2.4. Casos d'èxit a Catalunya: l'estany d'Ivars i Vila-sana (Pla d'Urgell).

A continuació i seguint com a model d'exemple el cas d'Extremadura, es tracta un dels exemples de desenvolupament ecoturístic, amb una clara incidència ornitològica, duts a terme al nostre país, concretament a les Terres de Ponent, demarcació ja tractada en el punt anterior. En aquest punt lleidatà, trobem un altre dels espais que s'ha rehabilitat en els darrers anys, a fi de poder-hi desenvolupar el turisme ornitològic. L'espai va ser recuperat a partir de diferents estratègies de desenvolupament territorial i actualment ha esdevingut un referent clar en el desenvolupament local de les Terres de Lleida. Des de la seva recuperació l'any 2005, s'han ampliat i modernitzat les infraestructures i s'han multiplicat les cases de turisme rural a la comarca. Tant és així, el mateix any de la recuperació, mitjançant ajuts europeus PRODER, es va crear el Consorci de l'estany d'Ivars i Vila-sana, a fi de gestionar millor en nou estany (Altisent, 2014).

Pel que fa a la seva dinamització turística, una de les principals activitats desenvolupades a l'estany, molt practicada i font d'arribada de turistes provinents de la resta d'Europa, és l'albirament d'aus. Així doncs, es va celebrar el dia mundial dels ocells a l'estany i pràcticament totes les empreses especialitzades a Catalunya van incloure l'estany d'Ivars com a punt neuràlgic de les seves activitats (Altisent, 2014).

Pel que fa als equipaments recreatius de l'espai, aquest compta amb una ruta d'uns tres quilòmetres la qual rodeja l'estany i amb diversos equipaments repartits al llarg de tot el recorregut, com una torre de guaita, tres aguaites i dos miradors. A l'actualitat, i des del consorci de l'estany, està previst adequar un edifici existent com a centre d'interpretació de l'estany, el qual permetrà guanyar competitivitat i ser el punt d'informació dels visitants. (www.lleidatur.com. Consulta: juny de 2018).

Tenint en compte el seu impacte turístic, aquest es considera el principal atractiu turístic de la comarca del Pla d'Urgell a l'actualitat, i es consolida com un referent alhora d'escollir aquesta destinació d'interior, ja que la seva oferta pot anar més enllà de l'ornitologia, tot considerant-se un espai òptim per al ciclisme o el senderisme. Tant és així, el seu impacte turístic el passat 2017, tretze anys després de la seva recuperació, ha estat de 40.000 persones. (plaurgelltv.cat. Consulta: juny de 2018).

Aquest és doncs, un exemple clar de la posada en valor d'un producte turístic arrelat a les característiques i els recursos ornitològics que presenta el territori, alhora que ens serveix per corroborar afirmacions com les de De Juan, quan afirmava que el turisme ornitològic pot ser clarament un factor de desenvolupament i diferenciació del territori.

2.3.3. Presentació del turisme ornitològic a Girona

Aquest últim subapartat deixa ja els casos de l'estat espanyol i el principat català i es centra en realitzar una anàlisi prèvia a la situació del turisme ornitològic a la demarcació de Girona, tot incidint en els espais amb major riquesa ornitològica, els organismes de gestió i promoció dels turisme ornitològic a la demarcació, i finalment una anàlisi dels recursos necessaris per a l'ornitologia, tenint en compte la situació actual del territori gironí. Amb tot, i prèviament a l'anàlisi d'espais, es pretén constatar de les possibilitats de desenvolupar el turisme ornitològic a la demarcació tenint en compte les característiques del territori i els organismes capdavanters.

2.3.3.1. Espais gironins amb major riquesa ornitològica

La demarcació de Girona es caracteritza per a presentar un total de disset ZEPAS (Zones d'Especial Interès per a les Aus) repartides per tot el territori, i compartint superfície, en algun dels casos amb espais de les comarques de Barcelona i Lleida. Tant és així, la taula següent mostra les diferents ZEPAS existents a la demarcació, tot classificades per comarques.

Taula 4. Relació de ZEPAS del territori gironí per comarques.

Comarca	Nom de la ZEPA
Alt Empordà	Aiguamolls de l'Empordà / Cap de Creus / L'Albera / Garriga d'Empordà.
Baix Empordà	Litoral del Baix Empordà / El Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter / Massís de les Cadiretes.
Selva	Estany de Sils- Ribera de Sta. Coloma / Les Guilleries / Massís de les Cadiretes.
Gironès	Massís de les Cadiretes.
Garrotxa	Sistema Transversal Català / Alta Garrotxa- Massís de les Salines.
Ripollès	Serra de Catllaràs / Sistema Transversal Català / Capçaleres del Ter i del Freser / Montgrony / Rasos de Tubau.
Cerdanya	Prepirineu Central Català / Tossa Plana de Lles - Puigventós

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Agricultura, Pesca, Alimentació i medi ambient, 2018.

Tot analitzant el contingut de la taula anterior, es pot apreciar l'existència de ZEPAS repartides per a totes les comarques, a excepció del Pla de l'Estany. Aquest elevat nombre de ZEPAS és doncs l'element correlatiu a l'existència de molts espais aptes per a practicar-

hi el *birdwatching*, malgrat que aquest no doni resposta als espais més desenvolupats del territori gironí cap a aquest sector.

No obstant, tot i la manca de fonts que determinen quins són els espais més desenvolupats del territori gironí cap a aquest sector, destaquen diverses publicacions que presenten els Aiguamolls de l'Empordà i el Cap de Creus com els millor posicionats (Consorti de Turisme de Catalunya, 2008 i SEO BirdLife). Alhora, l'ornitòleg Jordi Sargatal, també confirma, que a part d'aquests dos darrers, hi ha altres espais del Pirineu Gironí que són també molt atractius per a desenvolupar-hi l'observació d'aus, com la Vall de Núria, el Cadí-Moixeró o les Capçaleres dels rius Ter i Freser.

2.3.3.2. Organismes de gestió i promoció del turisme ornitològic

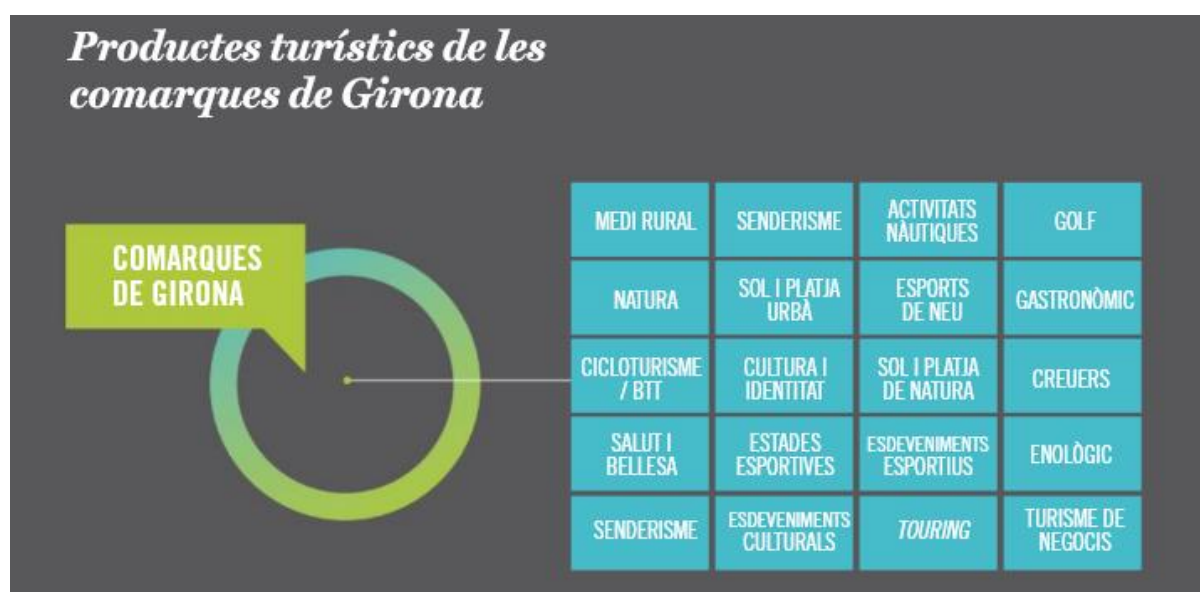
Com es constata a l'apartat anterior, el territori gironí presenta diverses zones potencials per al turisme ornitològic; ara bé, a fi d'entendre millor aquesta modalitat, cal analitzar com s'estructura la gestió i la promoció d'aquest, tot determinant els organismes capdavanters i la relació que presenten entre ells.

Així doncs, tot analitzant primerament el model de gestió que presenta el turisme ornitològic, cal destacar que els organismes de gestió es centren majoritàriament a escala d'espai concret, els quals molt sovint es troben relacionats amb el grau de protecció que aquest presenta. D'aquesta forma, els diferents organismes als quals depèn l'espai, són els màxims responsables de controlar i dinamitzar les activitats que s'hi desenvolupin, incloent-hi el turisme ornitològic. Cal destacar que, en el cas dels Parcs Naturals, es presenta com a debilitat el fet que molt sovint aquests espais no centren la seva gestió cap a una política turística, sinó que tendeixen a centrar-se en protecció, de forma que si la gestió de l'espai no contempla la posada en valor de l'ornitologia com a element turístic, és molt difícil desenvolupar-hi ja d'entrada el turisme ornitològic.

Tanmateix, i tractant l'ornitologia des del punt de vista més ambiental, aquesta gestió ha d'anar encaminada a potenciar l'avifauna al màxim, ja bé sigui duent a terme una millor gestió de l'aigua que permeti que hi hagi més riquesa d'ocells o dur a terme un disseny d'itineraris que permeti contemplar-los. Cal destacar que actualment algunes d'aquestes accions no s'estan duent a terme, degut sobretot a la impossibilitat de gestionar tots els aspectes que inclouen els espais per part d'uns únics responsables, fet que s'intensifica depenent de la magnitud de l'espai i també de les activitats econòmiques que conviuen en ell més enllà del turisme ornitològic.

Per altra banda, tot analitzant ara el model de promoció d'aquesta modalitat turística, es presenta el Patronat de Turisme Girona Costa Brava, com el principal organisme de promoció i difusió turística de la demarcació. Tot analitzant primerament les característiques de la promoció de les comarques gironines mitjançant la seva web, es pot veure que a l'actualitat el turisme ornitològic no es presenta com una modalitat turística clarament promocionada, corroborant-ho en exemples com el Pla Estratègic de Turisme de les Comarques Gironines (2011-2015), on no s'hi presenta com a producte turístic propi. No obstant, el contingut d'aquest Pla, presenta aspectes transcendents i objectius directament relacionats amb els d'aquest treball, com és el fet, tal i com exposa el pla de "diversificar la cartera de productes de les Comarques Gironines, tot aprofitant l'oferta variada i de qualitat existent per configurar productes específics i innovadors" (Pla Estratègic de Turisme 2011-2015).

Taula 5. Productes turístics de les Comarques de Girona

Font: quadre extret del Pla Estratègic de Turisme de les Comarques Gironines 2011-2015

Tot explicant ara la metodologia de treball del Patronat, aquest treballa per productes, els quals s'organitzen dins d'un club de producte. Tanmateix, en una destinació com Girona, amb una varietat de recursos i atractius, i consegüentment de modalitats turístiques per realitzar, la segmentació es pràcticament infinita. Així doncs, davant la implicació del Patronat de Turisme Girona Costa Brava en quant a la promoció el turisme ornitològic, es justifica la inexistència d'un producte turístic centrat exclusivament en ornitologia, no per un desinterès en aquest sector, sinó per una impossibilitat de segmentar tants productes, de

forma que el Patronat tendeix a centrar la promoció cap a les modalitats que tenen més potencial.

No obstant, el tècnic de màrqueting i promoció turística, Albert Duch, comenta que el turisme ornitològic no es presenta com una modalitat que no s'hagi contemplat fins a l'actualitat, de forma que des del Patronat ja s'han realitzat actuacions com l'assistència a fires ornitològiques com les de Rutland, al Regne Unit, o les del Montfragüe, a Càceres i a on a part d'aquestes accions se n'han intentat fer d'altres, malgrat que els motius de la poca promoció no depenen exclusivament del patronat, sinó que van més enllà.

Així doncs, entre els motius de la poca promoció del turisme ornitològic per part del Patronat, es justifica pel fet que per a fer promoció s'han de tenir en compte dos aspectes: d'una banda, que el territori tingui una estructuració de producte centrada en ornitologia i vulgui treballar-hi, i de l'altra que el Patronat tingui especialistes en turisme ornitològic.

Tanmateix, i davant d'aquests dos requeriments, se'ns presenta com a limitació el fet que, com s'acaba de comentar, molt sovint els propis espais, els quals tenen la funció de gestió, es centren exclusivament en conservació, de forma que no inclouen productes centrats en ornitologia, motiu justificat alhora per la manca d'empreses especialitzades en el sector. Així doncs, tot i presentar l'ornitologia com un recurs aprofitable i diferenciador, no es pot promocionar una modalitat que no presenta una especialització ni estructuració prèvia.

Finalment, i tot analitzant les relacions que presenten espais i patronat, referent a les funcions de gestió i promoció, si més no als espais que depenen del Departament de Territori i Sostenibilitat, cal dir que les relacions són existents i constants. Tot posant com a exemple aquestes, ja des de fa uns anys s'ha creat una taula de treball amb els Parcs Naturals Gironins per tractar el turisme i consensuar accions promocionals. Amb tot, es pretén que els Parcs Naturals concebin el turisme com a font de desenvolupament i no com a destrucció.

Ja en els darrers apartats del treball, es tractarà quines són les claus per al desenvolupament turístic ornitològic de la demarcació des del punt de vista dels seus organismes i també es un seguit de propostes o actuacions, la majoria d'elles centrades en promoció i consensuades per part del patronat. En el cas de les propostes centrades en la gestió dels espais, aquestes es tractaran a l'apartat de resultats, pel fet de tractar els organismes de gestió d'aquests de forma independent en cadascun dels casos.

2.3.3.3. Anàlisi dels recursos ornitològics a les comarques gironines

Es presenta com a objectiu d'aquest últim apartat, acabar d'analitzar quina és la situació específica del territori gironí en quant als recursos que configuren l'oferta ornitològica d'una destinació, que com esmentava Maynar (2008), es centren en l'oferta d'allotjament i restauració existent, el guiatge i acompanyament interpretatiu, és a dir les empreses que es dediquen al sector, i la situació pel que fa al transport intern. Pel que fa a l'oferta d'aus en concret i als equipaments d'ús públic, es tractarà la seva situació a l'apartat de resultats, pel simple fet de presentar cadascun dels espais unes característiques específiques i per la impossibilitat de generalitzar aquest aspecte a nivell de tot el territori gironí.

L'oferta d'allotjament dels diferents espais de les comarques gironines

Es presenta com a objectiu d'aquest subapartat analitzar quina és l'oferta d'allotjament que tenen els diferents espais analitzats, a fi de determinar si tenen una capacitat d'acollida suficient. En general, es creu que la tipologia d'allotjament més idònia per a dur-hi a terme el *birdwatching* és el turisme rural, tot i que per la seva compatibilitat amb altres modalitats, s'ha pres la voluntat d'analitzar totes les tipologies d'allotjaments. Així doncs, en la següent taula s'hi expressen els següents resultats.

Taula 6. Tipus d'allotjaments turístics per espais. 2016.

Tipus d'allotjaments turístics per espais, 2016.						
Municipi o comarca	Turisme Rural		Hotels		Càmpings	
	Nombre	Places	Nombre	Places	Nombre	Places
Sils	4	18	1	46	0	0
<i>La Selva</i>	67	632	247	43135	27	23553
Banyoles	1	6	6	171	0	0
<i>El Pla de l'Estany</i>	104	832	15	403	3	1812
Castelló	5	47	11	941	5	10038
d'Empuries	5	54	4	132	7	11397
Sant Pere	158	1337	220	14792	33	35370
Pescador						
<i>Alt Empordà</i>						
Torroella de	8	59	22	1772	10	14892
Montgrí	7	61	8	642	5	7764
Pals	110	919	190	15477	44	59838
<i>Baix Empordà</i>						
El Port de la Selva	0	0	10	320	1	630
Cadaqués	0	0	26	1145	3	12944
<i>Alt Empordà</i>	158	1337	220	14792	33	35370

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, 2018.

Tenint en compte les dades de la taula anterior, es pot concloure que en general, tots els espais analitzats tenen suficients places d'allotjaments turístics, ja bé siguin de turisme rural, d'hotels, o de càmpings. Tot fent un breu anàlisi de la taula, veiem que la comarca amb major especialització hotelera, ja bé sigui en quant al nombre d'hotels i places és la Selva, amb un total de 43.135 places, pel que contraresta amb el municipi de Sils, que únicament té un únic hotel i quatre allotjaments de turisme rural. Per altra banda, el Pla de l'Estany, és la comarca on hi té major importància el turisme rural, factor explicat principalment per ser la comarca amb un dinamisme turístic no centrat en el sol i la platja.

No obstant, caldria analitzar en els casos de Banyoles i Sils, si l'oferta d'allotjament és suficient o no, malgrat que hi hagi municipis a les rodalies que tenen molta més capacitat d'allotjament.

Per altra banda, cal destacar que en espais com els Aiguamolls de l'Empordà i el Baix Ter, l'oferta d'allotjament que presenten és molt important, ja bé sigui hotelera o de càmping, explicada pel simple fet que es troben en destinacions força madures i centrades amb el turisme amb el turisme de sol i platja. En el cas dels Aiguamolls de l'Empordà, cal destacar l'especialització que tenen els municipis de Castelló d'Empúries i Sant Pere Pescador cap al càmping, de forma que més del 60% de les places de càmping de tota la comarca de l'Alt Empordà es troben en aquests dos municipis. En el cas del Baix Ter, els municipis de Pals i Torroella de Montgrí presenten també una especialització cap al càmping, sobretot en aquest darrer, el qual també destaca per una especialització hotelera i per l'existència d'allotjaments de turisme rural en els dos municipis.

Pel que fa al Cap de Creus, cal destacar que als seus dos principals municipis, com són el Port de la Selva i Cadaqués, s'observa que l'oferta d'allotjament no és tant destacada com als espais veïns dels Aiguamolls i el Baix Ter, si bé hi destaca l'existència d'hotels i càmpings, sobretot a Cadaqués. Pel que fa a Port de la Selva, l'oferta d'allotjament és més testimonial, alhora que hi destaca la inexistència d'allotjaments de turisme rural en aquests dos municipis.

Empreses que es dediquen al sector ornitològic

Un altre dels recursos a tenir en compte a fi de poder desenvolupar aquesta modalitat turística és l'existència d'empreses dedicades a aquest sector. Tant és així, s'observa en els darrers anys un increment d'aquestes, factor explicat sobretot en els canvis en les preferències de molts turistes, els quals presenten una major afició i sensibilització per les activitats relacionades amb la naturalesa, fet que desencadena a l'aparició de noves modalitats turístiques.

En el cas del territori gironí, existeixen diferents empreses centrades sobretot en guiatge per els espais i també d'altres especialitzades en combinar diferents activitats, incloent-hi l'ornitologia. Malgrat tot, cal destacar ja d'entrada, que aquest nombre d'empreses és força testimonial, de forma que com s'ha comentat en l'apartat anterior, s'ha de dir que no ens trobem en un sector plenament desenvolupat.

No obstant, tot mencionant, algunes de les empreses que es dediquen al sector del turisme ornitològic a la demarcació, més d'altres que operen en tot el territori català, hi trobem principalment: Natura i ocells, Gregal o Terramar. Aquestes, es comentaran en profunditat en el cas de l'espai en el qual operen principalment, posant-les com a exemple en el cas de la dinamització turística d'aquest.

Tot fent esment però en una de les empreses que es dediquen a aquest sector dins del territori gironí hi destaca la següent: SK Kayac. Aquesta és tracta d'una empresa que realitza diverses activitats d'aventura i també de naturalesa, sobretot a les comarques empordaneses. Tant és així, una de les activitats que realitza s'anomena Ornitokayac, la qual es centra en combinar l'esport i l'ornitologia, a través de fer kayak tot observant ocells. Tot precisant en detall l'activitat, aquesta surt del club nàutic de Sant Pere Pescador i transcorre per el tram final del riu Fluvià, tot passant per els Aiguamolls de l'Empordà i l'Illa de Caramany. Tanmateix, el propòsit de l'activitat es justifica ja que es creu que des del riu s'observen els ocells amb més facilitat i per tant existeix l'oportunitat de veure les espècies més singulars del territori, sobretot dels Aiguamolls (www.kayakcostabrava.com. Consulta: maig 2018).

2.3.3.4. Associacionisme existent

Seguidament, i malgrat que el desenvolupament d'aquest sector no sigui molt evident, existeixen certes associacions i també *blogs* o noticiaris exclusius per a l'ornitologia a les comarques gironines. Cal destacar que tots ells es centren bàsicament a tasques de conservació de l'avifauna, de forma que no contemplen en part la seva posada en valor turística.

Entre els principals organismes i també *blogs* en destaquen els següents:

- Associació Ornitològica del Baix Empordà:

L'associació ornitològica del Baix Empordà, amb seu a Palafrugell i fundada l'any 1988, neix amb la finalitat d'agrupar certs criadors d'ocells, promoure la canaricultura, organitzar un concurs exposició anual i crear un ambient associatiu, tot compartint experiències i coneixements entre els més de 350 socis procedents majoritàriament de les comarques gironines. (aobe.cat. Consulta: abril 2018).

- Comitè Avafaunístic Empordanès

Es tracta d'un grup de treball integrat per ornitòlegs que desenvolupen tasques d'estudi i seguiment dels ocells a les comarques de l'Empordà, entre les quals hi destaquen elaborar i fomentar estudis encaminats a aprofundir el coneixement de l'avifauna en aquest territori, col·laborar amb les administracions, les entitats científiques i naturalistes, així com els particulars interessats, a més d'elaborar informes per a qualsevol projecte d'estudi ornitològic. (comiteempordanes.wordpress.com. Consulta: abril 2018).

- Birding Empordà

Finalment, Birding Empordà es tracta d'un noticiari ornitològic que inclou citacions dels ocells rars que es poden trobar a les comarques empordaneses. El projecte, liderat per dos ornitòlegs amb molts anys d'experiència en l'observació i seguiment dels ocells, pretén realitzar un llistat que inclogui totes les espècies visibles a les comarques de Girona, centrant-se sobretot als Aiguamolls de l'Empordà. (www.birdingemporda.com. Consulta: abril 2018).

Síntesi del marc teòric

A continuació es presenta un resum dels aspectes més remarcables de l'anàlisi de l'estat de la qüestió, essencials per a entendre les característiques del turisme ornitològic i la seva situació a diferent escala territorial. Tant és així, en aquest apunt s'hi destaca el següent:

- El turisme ornitològic es caracteritza per a ser una modalitat turística definida normalment com un segment del turisme de naturalesa o de l'ecoturisme, malgrat que presenti unes característiques pròpies derivades de la seva especialització.
- Les afinitats de l'observació de l'avifauna tenien motius molt diversos en el passat, però en cap cas es tractava d'una activitat de plaer i oci, de forma que el seu origen es troba a Anglaterra a finals del segle XIX i el seu desenvolupament ha anat clarament relacionat en aquest país i també en els Estats Units.
- El seu perfil pot presentar diferències degut al grau de professionalització ornitològica dels visitants, que sovint permeten combinar aquesta modalitat amb d'altres presents en un mateix territori. No obstant, en quant al segment més professional i exclusiu a aquesta afinitat es pot afirmar que es tracta normalment d'una persona major de 45 anys i amb un poder adquisitiu mitjà-alt.
- Destaca l'existència de normatives i figures de protecció de l'avifauna, impulsades en part per la Comissió Europea, com les ZEPA i per BirdLifeInternational, com les IBA, les quals també tenen incidència en els seus estats membres.
- El turisme ornitològic pot presentar tant beneficis com inconvenients per al territori i per a l'avifauna. Entre els beneficis destaquen una generació d'ingressos per al territori, que molt sovint pot anar destinada a la conservació dels ocells. Entre els inconvenients destaquen sobretot perjudicis cap a l'avifauna degut a conductes inapropiades dels observadors i també a una errònia promoció de l'espai.
- L'especialització dels *birdwatchers* i la similitud al turisme de naturalesa, fa que tots ells presentin una elevada sensibilitat ambiental i necessitin de productes i instruments concrets per a satisfer les seves necessitats.
- Tenir en compte la demanda i sobretot l'oferta (tant directa com indirecta), que un territori pot acollir és essencial abans de realitzar cap prospecció en planificació.
- Entendre la clau de l'èxit de poder dinamitzar un recurs ornitològic turísticament és essencial. S'ha d'entendre que la possibilitat de desenvolupar un territori turísticament existeix, malgrat que no tots ho poden fer pel fet de no presentar suficients atractius. Així doncs, la clau es centra en convertir els recursos ornitològics en productes turístics de qualitat i competitiu.

- L'estat espanyol es configura com un país amb una important riquesa de l'avifauna i consegüentment com un país receptor de turisme ornitològic, malgrat que la seva història cap a aquest sector no hagi estat tant rellevant i on destaca la SEO BirdLife com l'organisme més important d'aquest sector a nivell estatal. Les regions d'Andalusia i Extremadura són les millors posicionades.
- El principat català també presenta una especialització ornitològica destacable i unes característiques turístiques molt similars a les del conjunt de l'Estat. Hi destaca l'existència de l'Institut Català d'Ornitologia, i del Delta de l'Ebre, les Terres de Ponent i els Aiguamolls de l'Empordà com a espais amb major riquesa ornitològica.
- Finalment, la demarcació de Girona presenta zones aptes per al desenvolupament del turisme ornitològic, amb l'existència dels recursos necessaris per a aquesta modalitat turística i amb uns organismes de gestió centrats a escala d'espai, i uns organismes de promoció que no han prioritzat la modalitat. No obstant, cal destacar que fins a aquest punt no s'ha dut a terme una anàlisi exhaustiva sobre la situació actual del turisme ornitològic a la demarcació ni tampoc de les seves potencialitats i amenaces, cosa que es realitzarà en apartats posteriors.

3. EIXOS CLAU METODOLÒGICS

El present apartat, anomenat eixos clau metodològics, es caracteritza per a definir el contingut a tractar a l'apartat posterior, referent als resultats, i centrat en el tractament dels cinc espais. Tant és així, aquest es caracteritza per a ser un apartat metodològic on s'especifica l'estructura i el contingut de l'anàlisi, la diagnosi i les propostes a escala d'espai. Amb tot, l'apartat pretén justificar també l'elecció dels cinc espais a tractar i aportar un seguit de bases teòriques referents a la planificació turística ornitològica, derivades del Manual de bones pràctiques ambientals de SEO BirdLife (2011), i necessàries abans de realitzar prospeccions a escala d'espai.

3.1. ANÀLISI DELS ESPAIS

L'anàlisi dels espais es constitueix com un apartat essencial, previ a la diagnosi i a les propostes, on es determina quina és la situació que presenta el turisme ornitològic en un espai concret. En aquest cas, primerament es presentaran els cinc espais a tractar i la seva justificació, i a posteriori s'especificaran tots els aspectes a analitzar en cadascun d'ells.

3.1.1. Justificació dels espais a analitzar.

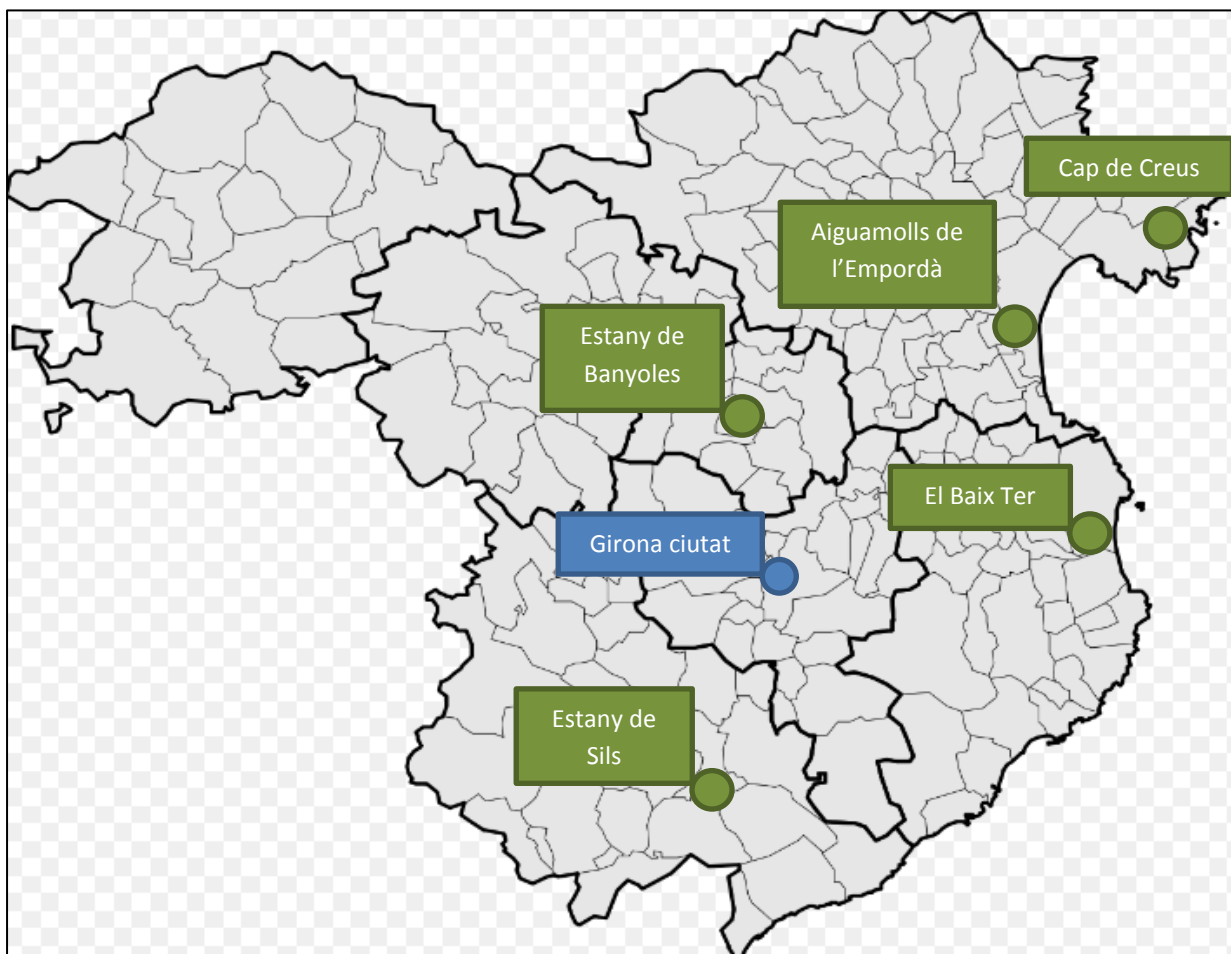
Per tal d'elaborar aquest treball s'han escollit un total cinc espais repartits per tot el territori gironí. Degut al fet que es tracta d'una demarcació relativament gran i amb grans contrastos orogràfics i paisatgístics, s'han escollit diferents espais que es troben relativament propers a la costa i a la ciutat de Girona, de forma que s'han obviat ja d'entrada aquells situats a comarques més allunyades, com són la Cerdanya i el Ripollès, i s'ha centrat l'estudi en espais de les comarques de la Selva, del Baix i Alt Empordà i també del Pla de l'Estany. Per altra banda, la justificació en l'elecció dels espais a analitzar es troba també a la documentació cercada, com Red Natura 2000, que determina si l'espai té una singularitat d'avifauna evident i pot presentar doncs un desenvolupament turístic ornitològic. Tanmateix, altres fonts oficials que indiquen la importància ornitològica en els diferents espais la trobem a la Guia del turisme ornitològic de Catalunya (2008), mencionada ja en anterioritat.

En quant a l'elecció dels espais, cal destacar que el treball no té en compte el grau de desenvolupament turístic ornitològic que presenta aquest a l'actualitat, de forma que es poden escollir tant espais que ja presenten una dinamització turística ornitològica evident com d'altres que possiblement no hagin plantejat desenvolupar aquesta modalitat turística.

La clau de la investigació es centra doncs en determinar les potencialitats de cadascun dels espais i poder fer noves prospeccions per a aquells menys desenvolupats turísticament, tot prenent com a exemple els més desenvolupats.

Amb tot, i com ja s'ha comentat, els espais que es tracten en aquesta recerca són els següents: **Estany de Sils**, **Estany de Banyoles**, **el Montgrí – les Illes Medes – el Baix Ter**, **els Aiguamolls de l'Empordà** i **el Cap de Creus**.

Mapa 2. Localització geogràfica dels espais analitzats dins la demarcació de Girona.

Font: elaboració pròpia, 2018.

Tenint en compte la localització geogràfica dels espais, es pot veure que tots ells es situen a la proximitat amb Girona i situats a les comarques de la Selva, el Baix Empordà, l'Alt Empordà i el Pla de l'Estany. El fet de tractar-se d'un territori relativament petit, amb un màxim de 100 quilòmetres entre l'espai més meridional, com és el cas de Sils, i el més septentrional, com és el Cap de Creus, pot fer pensar possibles estratègies que es podrien a dur a terme conjuntament, a fi de promocionar el turisme ornitològic en aquesta demarcació en cas que els organismes capdavanters actuessin conjuntament.

3.1.2. Aspectes a analitzar en cadascun dels espais.

En el present subapartat s'hi especifiquen els aspectes a analitzar en cadascun dels espais. L'elecció d'aquests aspectes rau principalment a la documentació consultada, la qual explicita les necessitats del turisme ornitològic en quant a les infraestructures de l'espai, la seva oferta ornitològica, el seu impacte turístic, la seva necessitat de promoció, etc. Alhora aquests aspectes coincideixen en gran mesura amb els recursos necessaris per a desenvolupament del producte turístic, esmentats en anteriors apartats. Tant és així, els punts que s'inclouen en l'apartat d'anàlisi, els quals s'analitzaran tenint en compte aquest ordre, són els següents:

- La contextualització geogràfica i històrica de l'espai.
- L'oferta d'aus existents.
- Els equipaments d'ús públic existents i els organismes de gestió.
- El perfil de demanda i el seu impacte turístic.
- L'adequació turística de l'espai (és a dir, els equipaments recreatius incloent la senyalització, els miradors, els observatoris, i els senders i rutes).
- Les eines de promoció utilitzades i la seva situació actual (via web i fulletons).
- Els nodes complementaris a la modalitat.
- El grau de protecció de l'espai.

Amb la realització d'aquest anàlisi es pren com a objectiu doncs determinar quina és la situació del turisme ornitològic de l'espai en concret, i poder executar les fases posteriors del treball sense complicacions.

3.2. DIAGNOSI

Aquest apartat es caracteritza per a ser una avaluació de tots aquells aspectes que han anat sortint al llarg de l'anàlisi del treball, més d'altres que s'han tractat a les entrevistes i a la visita als espais. Tant és així, tota la informació obtinguda s'estructura mitjançant una DAFO, tot classificant-hi les característiques de l'espai ja bé siguin fortaleeses, debilitats, amenaces o oportunitats. La realització d'aquesta DAFO serà essencial per a generar les propostes a posteriori. Alhora, i com ja s'ha comentat a l'inici del treball, l'apartat de la diagnosi acaba amb un petit comentari o reflexió personal sobre les qüestions han anat ressorgint al llarg de la visita a l'espai, i que permeten aprofundir millor davant la situació actual en que es troba aquest.

Taula 7. Estructura de l'anàlisi DAFO.

FORTALESES	DEBILITATS
S'han de potenciar / Ens proporcionen avantatges competitiu.	Necessiten accions per millorar / Podem influir-hi malgrat que no totes estan sota el nostre control.
OPORTUNITATS	AMENACES
Suposen una oportunitat si les aprofitem / Necessiten observació	No hi tenim control, són condicions del mercat o de l'entorn / Necessiten acció per minimitzar-les

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Pla Estratègic de Turisme Comarques de Girona, 2011-2015.

3.3. PROPOSTES

L'apartat de propostes es caracteritza per a ser un dels més importants del treball treball, ja que es consolida com el resultat dels apartats de l'anàlisi i de la diagnosi. Es pretén doncs, que totes les propostes generades s'emmarquin a la situació actual de cadascun dels espais, a fi de poder presentar millores per a cadascun d'ells.

En general, la majoria de propostes donaran resposta a les debilitats i les amenaces establertes en cadascun dels espais, on de mitjana es realitzaran un total d'entre cinc i vuit propostes per a cadascun d'ells, dotats d'una fitxa amb la informació sobre els seus agents involucrats, la seva prioritat, el seu possible cost pressupostari (expressat en graus) i també una justificació del plantejament actual i de les millores aportades amb aquesta proposta.

Amb la finalitat de que totes les propostes siguin d'allò més realistes i assolibles, s'ha consultat al mateix moment documentació oficial que permeti obtenir aspectes sobre el turisme ornitològic i la seva planificació turística, com és el Manual de bones pràctiques per al turisme ornitològic de SEO BirdLife (2011), ja mencionat. Tenint en compte l'estructura de l'apartat, el primer punt va destinat a fer un petit resum de tots els aspectes que s'han de tenir en compte abans de realitzar cap estratègia de desenvolupament, mentre que el segon subapartat fa referència a l'estructura de les propostes i el seu tractament previ, ja bé sigui a partir de la contextualització com també dels objectius de les propostes, a més de les estratègies a llarg termini.

3.3.1. Fonts teòriques per a les propostes

Abans de fer cap proposta de planejament, és important dotar-nos amb informació oficial i acadèmica sobre la planificació del turisme ornitològic i el seu desenvolupament, a fi de realitzar unes propostes realistes i adaptades a aquesta modalitat turística. Així doncs, aquest apartat previ es caracteritza per a ser un resum dels aspectes més rellevants publicats en el Manual de Bones Pràctiques Ambientals per al Turisme Ornitològic de SEO BirdLife, de l'any 2011.

Els aspectes tractats s'expressen en petits apartats escrits en forma de diàleg i classificats ja bé facin referència a la planificació territorial, a la planificació d'infraestructures, com també a la informació turística i a la promoció del destí.

Així doncs, entre els principals aspectes a remarcar hi destaquen els següents:

Planificació territorial:

“L'oferta de turisme ornitològic pot ser objecte d'una planificació a nivell regional o local que permeti potenciar-la i a la vegada assolir un desenvolupament de l'activitat més sostenible. Aquesta planificació resulta molt important perquè ha de tenir com a objectiu que aquesta activitat no suposi un impacte negatiu per les aus i el medi” (SEO Birdlife, 2011).

- Per al desenvolupament del turisme ornitològic a un territori determinat convé dissenyar estratègies que contemplin tots els aspectes a tenir en compte i els agents protagonistes d'aquest sector.
- S'ha de prevenir alhora l'impacte d'aquesta activitat, tant a escala de territori com en espais concrets.
- Es descarta utilitzar com a reclam turístic espècies d'aus sensibles que poden patir efectes negatius derivats del turisme.
- En el moment de promoure nous punts per a l'observació d'espais, s'ha de tenir en compte que han de ser aquells on l'activitat turística no suposi un dany per al medi i s'han de prioritzar aquells que ja disposin d'uns mínims equipaments o infraestructures.
- Qualsevol actuació prevista ha de tenir en compte tota la biodiversitat i els elements de l'habitat del lloc, així com també els usuaris (turistes) i la població local.

Planificació d'infraestructures:

- Sempre que sigui possible s'evitarà crear noves infraestructures, convé adaptar o aprofitar les existents.
- La instal·lació d'equipaments ha de contemplar un pla que consideri aspectes de legislació i normatives vigents, així com també les àrees d'ús públic, de previsió d'una aflluència esperada, etc. i sota les directrius de conservació del medi.
- Tota planificació ha de d'estar justificada. No es poden planificar equipaments en espais sense cap funcionalitat o sense cap rendibilitat.
- Els equipaments han de ser, sempre i quan sigui possible, accessibles a tot el públic.
- La cura i el manteniment dels equipaments existents és essencial.

Informació al turista i promoció del destí:

- La informació que es difon sobre l'espai ha de ser correcta, actualitzada i que s'ajusti a la realitat.
- No és un objectiu crear falses expectatives sobre l'espai.
- Els materials i els suports de difusió i informació (panells, fulletons) han d'incloure informació actualitzada i vigent. Les dades o la informació desfasada pot induir a una conducta inadequada dels visitants.
- No s'han de promoure ni enviar gent a espais especialment sensibles o amb uns equipaments deficitaris.
- No és un objectiu donar localitzacions exactes d'on es troben les aus amb perill d'extinció.
- Es un deure advertir al turista de les mesures i precaucions que ha de tenir en compte a l'hora de visitar espais sensibles.
- Tota persona que vulgui realitzar fotografies a les aus més excepcionals a d'identificar-se o justificar el seu interès divulgador o investigador amb detall.

3.3.2. Estructura de les propostes a escala local

Una vegada concretats els aspectes essencials a tenir en compte abans de desenvolupar un espai en matèria turística ornitològica, es moment de realitzar les propostes. Com ja s'ha comentat, aquestes propostes es classifiquen per espais i s'adeqüen a la situació de cadascun d'ells, si bé en algun dels casos poden ser similars a les d'altres espais degut al fet de presentar una situació o unes característiques semblants.

Les propostes també es poden retroalimentar a partir dels espais analitzats, és a dir, davant la possibilitat que el grau de desenvolupament turístic dels cinc espais analitzats no sigui el mateix, es pot presentar com a proposta aquelles mesures que ja s'han dut a terme en un altre espai analitzat.

Pel que fa a la seva estructura, aquestes propostes presenten primerament un plantejament inicial de les característiques turístiques i ornitològiques de l'espai, uns objectius, les propostes específiques, el posicionament turístic d'aquestes, és a dir, el segment de demanda a les quals van orientades i també la definició d'estratègies a llarg termini. En finalitzar l'apartat es realitza el propi pla d'acció, encapçalat per les propostes específiques classificades per els programes i especificades en forma de quadre.

Així doncs, l'estructura de les propostes és la següent:

- **Característiques turístiques / ornitològiques de l'espai**

Fa referència a un breu resum de la diagnosi, referent a la situació de l'espai, que permeti posar en context, i que justifiqui els objectius de les propostes.

- **Objectius de les propostes**

Explicita que es pretén assolir amb la determinació de les propostes. Tenint en compte el grau de desenvolupament turístic dels espais, els objectius de les propostes concorden amb la seva projecció, ja bé sigui centrant-se en continuar fomentant el destí, estudiar un possible reposicionament turístic, analitzar la possibilitat d'incorporar aquest sector a l'espai, etc.

- **Propostes específiques de millora.**

Les propostes realitzades s'emmarquen en quatre programes diferents, els engloben la situació turística ornitològica en la que es troben els espais. Així doncs, els programes s'han dissenyat són els següents:

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI
2. ADEQUACIÓ I MILLORES EN LA INFRAESTRUCTURA TURÍSTICA EXISTENT
3. GESTIÓ DE L'ESPAI
4. SEGURETAT I PROTECCIÓ DE L'ESPAI I EL MEDI

Cal esmentar que en algun dels espais pot no haver-hi algun dels programes, ja que la situació en aquest aspecte és la correcta i consegüentment no es pren com a objectiu

dissenyar-hi propostes de millora. Per altra banda, el nombre de propostes en cada programa pot fer entendre quin presenta majors debilitats en l'espai. Cal destacar també que per la quantitat d'informació, s'estableixen un màxim de deu propostes per a cada espai analitzat.

Cada proposta es dota d'una fitxa, la qual inclou el títol de la proposta, la seva justificació, les accions a desenvolupar, el seu grau pressupostari, una possible relació dels agents implicats en la proposta, i també una escala temporal depenent del grau d'immediatesa de la proposta. També es deixa un petit espai per a poder-hi incloure material addicional com pot ser una fotografia que corroborei allò justificat.

- **Posicionament turístic de les propostes**

En general totes les propostes van encaminades a millorar el turisme ornitològic a l'espai, malgrat que alhora van adreçades sovint a un públic concret, tenint en compte les característiques turístiques i ornitològiques de l'espai i la voluntat de desenvolupament que presenten els diferents organismes de gestió.

- **Estratègies a llarg termini**

Finalment, es pretén fer una síntesi d'altres propostes de futur, un cop s'haguessin realitzat les plantejades, que permetessin desenvolupar l'espai a un altre grau de planificació i especialització ornitològica.

4. RESULTATS

L'apartat de resultats es constitueix com el principal punt del nostre estudi, el qual es centra en determinar el grau de desenvolupament ornitològic de cinc espais de la demarcació de Girona a partir de tres fases (anàlisi, diagnosi i propostes). Amb tot, l'apartat pretén aportar raonaments i argumentacions acadèmiques extretes principalment d'informació de tipus qualitatiu, com són les entrevistes i el treball de camp realitzat. La clau del nostre estudi, a part d'intentar profunditzar en l'anàlisi d'un espai concret, es centra en ser una anàlisi comparativa de la situació que presenten els cinc espais, en quant a la riquesa ornitològica, la seva gestió, la seva promoció i les seves característiques territorials.

4.1. ESTANY DE SILS

L'estany de Sils, situat a la comarca de la Selva, és el primer espai a tractar dels que s'han esmentat en anterioritat. A l'apartat, s'hi troba primerament el seu anàlisi, a posteriori la diagnosi i finalment les propostes.

4.1.1. ANÀLISI DE L'ESPAI

L'anàlisi es constitueix com el primer aspecte a tractar en el cas de tots i cadascun dels diferents espais. Cal destacar, que tota la informació que s'hi esmenta prové principalment de l'entrevista realitzada a la responsable de l'espai i també de fonts com els fulletons publicats o el llibre *Notes històriques i geogràfiques de l'antic estany de Sils: límits, termes i hidrònims*, de l'autor Gabriel Mercader, publicat l'any 2006.

1. CONTEXTUALITZACIÓ HISTÒRICA I GEOGRÀFICA.

Tot fent una breu i inicial contextualització històrica i geogràfica de l'espai, se'n destaca el següent:

L'estany de Sils és un espai natural protegit inclòs en el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) de Catalunya des de l'any 1992 i es troba situat a la zona més deprimida de la plana de la Selva, al sud de la demarcació. Actualment l'estany forma part de la Xarxa Europea d'Espais Naturals, la Xarxa Natura 2000, concretament com a Lloc d'Interès Comunitari (LIC) i com a Zona d'Especial Protecció per les Aus (ZEPAS).

L'estany de Sils està format per les restes de l'antiga llacuna que va arribar a assolir, durant els períodes de màxima inundació els 18,6 km de perímetre i les 358 ha de superfície. La passada variabilitat superficial de l'aiguamoll va permetre aprofitar els seus marges; d'una banda per a conreu agrícola a les àrees més elevades, i per l'altra per a prats de dall i pastura a les zones més deprimides i molt sovint inundades.

No obstant, degut al fet que es creia que l'estany i les zones humides eren un focus de malalties i la responsable de moltes epidèmies, es varen començar ja des de l'any 1240 diverses iniciatives de drenatge artificial de l'estany sense èxit. No va ser fins sis-cents anys més tard, l'any 1851 que es va aconseguir eixugar completament l'estany per part de veïns de Sils i de Maçanet, amb l'objectiu de convertir-la en terres agrícoles i combatre el paludisme. Conseqüentment a aquest fet, l'augment d'hectàrees de cultius tradicionals, com el dall, va ser més que considerable en antics espais inundats, tot incrementant-se fins a la dècada dels anys 60 del segle passat, canviant aleshores el dall per les arbredes de plàtans i polls que actualment es poden apreciar. (Mercader, 2006; fulletons oficials de l'estany de Sils).

Imatge 4. Panoràmica de l'Estany de Sils.

Font: elaboració pròpia, 2018.

L'any 1998 però, Accionatura, juntament amb l'ajuntament de Sils van engegar un projecte de restauració de l'estany, cofinançat pel programa LIFE-Natura de la Unió Europea i que es va concentrar principalment en la regeneració d'una llacuna permanent, la reutilització de les aigües residuals de la zona, l'adequació d'itineraris i equipaments d'ús públic, i també l'adquisició de terrenys d'antigues pollancredes per tal de recuperar els prats de dalla i els aiguamolls, fent d'aquesta actuació la que ha permès avui tornar a disposar de l'estany. (Mercader, 2006; i fulletons oficials de l'estany de Sils).

2. OFERTA D'AUS EXISTENT

L'estany es caracteritza per a presentar una oferta d'aus permanent durant els diferents períodes de l'any, fent un total de dos-centes disset aus censades, potencial suficient per a atraure visitants. No obstant, se'ns comenta que la primavera és el millor període de l'any per a observar els ocells, gràcies sobretot a l'abundància de l'aigua de la llacuna permanent.

Tot realitzant un breu anàlisi dels principals ocells de l'estany, classificats per l'estació de l'any en que són visibles, se'n destaquen els següents:

Primavera

Com ja s'ha esmentat, és el període de l'any on la riquesa ornitològica és major. Així doncs en aquesta estació i destaquen les següents aus: l'Arpella, el Martinet Blanc, l'ànec Cullerot, l'ànec de Coll-verd, la Fotja, i les granotes reineta.

Martinet blanc (*Egretta garzetta*)

Ànec coll-verd (*Anas clypeata*)

Fotja (*Fulica atra*)

Estiu: Durant els períodes estivals hi destaca principalment l'abellerol, la valona, i l'oreneta comú.

Abellerol (Merops apiaster)

Valona (Tringa Glareola)

Oreneta comú (Hirundo rústica)

Tardor-hivern: Durant aquest període hi destaquen els repicatalons, els becadells, la fredeluga i el bernat pescaire.

Bernat pescaire (Ardea cinerea)

Fredeluga (Vanellus vanellus)

Becadell (Gallinago gallinago)

3. EQUIPAMENTS D'ÚS PÚBLIC I ORGANISMES RESPONSABLES.

L'espai compta des de l'any 2004 amb un centre d'informació, el qual es troba situat al mateix edifici de l'estació de ferrocarril i és gestionat per l'ajuntament de Sils, juntament amb la fundació La Pedrera (antigament fundació natura). Es comenta que el motiu de la creació del centre va ser principalment el fet de voler plasmar la història de l'estany, que marca la identitat del municipi selvatà. Tant és així, al centre d'interpretació s'hi pot trobar tota la informació sobre l'estany i la seva història, explicada en plafons on hi destaquen l'ornitologia dependent de l'època de l'any i també una maqueta que representa tota l'àrea de l'estany de Sils, la qual és de gran utilitat per a mostrar els seus punts principals i les seves rutes.

En quant als seus horaris, aquest centre està obert els dissabtes, diumenges i festius entre les 10h i les 13h. La persona que se'n encarrega, no n'és la guia oficial, però té amplis coneixements de l'estany i la seva situació actual. Es comenta també, que en quant a la localització del centre està molt bé per a la seva accessibilitat, però el fet de tenir l'estany a l'altra banda de les vies fa que moltes persones accedeixin directament a l'estany sense passar per el punt d'informació, cosa que dificulta i molt la realització d'una anàlisi real del nombre de persones que visita l'estany.

4. PERFIL DE DEMANDA I IMPACTE TURÍSTIC

Alhora, i pel que s'ha pogut observar, l'espai presenta una funcionalitat centrada força en ornitologia, independentment del seu grau de professionalització, alhora que també es consolida com un parc per a poder passejar en família, fer esport, etc. No obstant, cal destacar, per la singularitat de l'espai i per la promoció que se'n ha fet fins ara, aquest espai manca d'un públic ornitològic especialitzat cap a aquest sector, i es centra principalment en l'acollida de persones aficionades que tenen alhora altres motivacions relacionades amb la naturalesa. Tanmateix, cal destacar que l'espai no comparteix la seva superfície amb altres modalitats turístiques, com es veurà en altres espais.

Empreses privades i paquets turístics

En quant a agents privats i empreses receptives que es dediquen a la realització d'activitats per l'estany hi destaquen únicament l'empresa Tot Oci, la qual es dedica a contactar amb l'ajuntament per tal d'informar de les persones que volen venir a visitar l'espai. Per altra banda, hi destaca l'absència d'empreses que es dediquin al transport de persones dins i fora de l'estany. No obstant, la noia que està al punt d'informació és la que s'encarrega per voluntat pròpia d'acompanyar a les persones o als grups per l'estany.

En quant a paquets turístics, se'ns informa que no n'hi ha, és a dir, no s'ha fet cap aposta des del sector privat per incloure en les seves ofertes la visita a l'estany de Sils, si bé des del centre d'interpretació es facilita la informació de l'estany en fulletons.

5. ADEQUACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI: EQUIPAMENTS RECREATIUS.

Infraestructures de senyalització.

L'estany presenta unes infraestructures d'informació i senyalització relativament adequades, si bé en algun dels casos els senyals i els panells es troben completament gastats o fets malbé. Així doncs, tot i que amb el pas del temps s'han anat modernitzant, això ha estat per fases, de forma que encara en queden de vells.

Imatges 5 i 6. Senyalització de l'estany de Sils i plafó interpretatiu de l'espai.

Font: elaboració pròpia, 2018.

Equipaments recreatius

Pel que fa als equipaments recreatius, l'estany compta actualment amb un total de dos miradors, un sobre la llacuna recuperada i l'altre sobre els prats de regeneració. Per altra banda, també hi trobem tres observatoris, els quals es caracteritzen per a tenir vistes directes sobre l'estany. Com a debilitat, es comenta que la visibilitat des d'algun dels miradors, com el primer venint des de l'estació, es relativament reduïda degut a l'àmplia extensió del canyissar, que fa que no es puguin veure les aus en condicions. D'aquesta forma, una de les actuacions que ja s'està duent a terme és la tal·la del canyissar en alguns punts, sobretot en aquells on s'hi dificulta la visibilitat dels ocells. En general, però, hi ha diferència de la situació de la senyalització, cal destacar que els equipaments recreatius de l'espai, és a dir, la distribució i adequació d'aquests, és adequada tenint en compte l'oferta ornitològica que presenta l'espai.

Així doncs, pel que fa al seu estat, es pot veure que en general és adequat, si bé trobem dins dels tres aguait informació sobre els ocells guixada, i també cap panell informatiu en els dos miradors. Per altra banda, malgrat que l'espai es troba molt net, es proposa la implementació de noves papereres, ja que no són suficients.

Imatges 7 i 8. Mirador de l'estany de Sils i observatori.

Font: elaboració pròpia, 2018.

Senders

Pel que fa als senders, a l'actualitat hi ha un total de tres senders establerts, els quals anomenen rutes i varen ser dissenyades juntament amb la creació del centre d'interpretació l'any 2004. En general, les rutes presenten un grau d'adequació bo i uneixen tots els equipaments recreatius presents a l'espai. No obstant, la inexistent ampliació de les rutes s'explica degut al fet que la superfície de l'espai es reduïda i no hi ha més atractius per a enllaçar, a excepció de camins supramunicipals no dissenyats des de l'estany i que van cap a altres municipis propers com Vidreres, Maçanet de la Selva o Caldes de Malavella.

Tant és així, a la següent taula s'aprecien les característiques de les tres rutes establertes per l'estany de Sils, tenint en compte el seu recorregut, la seva longitud i una breu descripció de l'itinerari.

Taula 8. Itineraris establerts per l'estany de Sils

RECORREGUT	KM	DESCRIPCIÓ
Passeig per l'Estany de Sils	3,5	Descoberta de l'àrea de recuperació de l'estany i observació d'aus.
Ruta de l'observatori Vell	5	Mosaic de paisatges de l'estany i la plana agrícola de l'entorn.
Ruta pels Estanys	12,2	Recorregut per la superfície de l'estany abans de la seva dessecació.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades dels fulletons oficials de l'estany de Sils, 2018.

Milliores dutes a terme al llarg dels anys

A l'espai interior, és a dir al centre d'interpretació, no s'hi han realitzat millores ni grans actuacions des de la seva obertura l'any 2004. Tampoc s'han realitzat grans actuacions a fora, si bé alguna millora en la implementació de nova senyalització o la creació de la ruta pels estanys, la qual és la més llarga i transcorre per tota la superfície de l'espai. No obstant, caldrà determinar quines són les millores que es duran a terme en els propers anys si es duen a terme nous projectes com els LIFE, o també a partir de projectes impulsats per el propi ajuntament de Sils.

6. EINES DE PROMOCIÓ

Les eines de promoció que s'utilitzen en el cas de l'Estany de Sils són principalment via web i en format paper, ja bé sigui en tríptics facilitats en el mateix centre d'interpretació i també en diferents administracions públiques i en els allotjaments de la zona.

Cal destacar que la pàgina web de l'estany de Sils, tant per la seva estructura, com per la seva quantitat d'informació i actualització és completament insuficient. Així doncs, el seu format web és força pèssim, no es troba actualitzat en quant a la programació d'activitats que s'hi troben, no inclou la riquesa biològica de l'espai ni tampoc una història prou significativa sobre els esdeveniments de l'estany (www.estanydesils.cat. Consulta: abril 2018).

Per altra banda, la promoció que es realitza per part de la pàgina web de l'ajuntament de Sils és gairebé la mateixa. Alhora, el fet de veure quina és la importància del turisme en quant a la pàgina web i de la inexistència d'un organisme propi, ja bé sigui una oficina de turisme municipal, fa pensar que Sils no ha estat fins a avui dia un municipi centrat en el

turisme, i molt possiblement no hagi adoptat una estratègia turística clara fins a dia d'avui. (www.sils.cat. Consulta: abril 2018).

Per altra banda, la pàgina web d'acció natura, ara convertida en fundació la Pedrera, tracta diversos projectes i espais més enllà de l'estany de Sils, però en quant a la informació que presenta, es pot destacar que s'orienta principalment per les actuacions que s'han dut a terme fins a l'actualitat, a més de les fites que es pretenien assolir, a data de l'any 2012. Així doncs, podem concloure que no es tracta explícitament d'una pàgina web encarada cap a la promoció i difusió turística, sinó d'un suport a la informació més rellevant de l'estany de Sils i de les actuacions i projectes que es duen a terme en tot el territori català. (www.accionatura.org. Consulta: abril 2018).

Pel que fa pàgina web del patronat Girona Costa Brava, inclou un apartat explícit de l'estany de Sils, no gaire extens però acceptable tractant-se d'una web a nivell de demarcació. (ca.costabrava.org. Consulta: abril 2018).

Pel que fa a la promoció en format paper, s'observa que els fulletons creats, a diferència de la situació que presenta la pàgina web, són bons en quant a l'actualització, el format, i les dades d'interès que presenten. Tot especificant el contingut d'aquests, podem veure que els dos principals tríptics creats fan referència d'una banda, als itineraris de l'estany, és a dir, a les tres rutes establertes, i de l'altra al llistat d'aus que presenta l'estany. En quant als idiomes, en tenen de disponibles amb castellà i amb anglès.

7. NODES COMPLEMENTARIS

La complementarietat turística és ja i pot ser en un futur un motiu de viatge a Sils, de forma que les persones que es desplacen fins a la comarca de la Selva poden tenir altres motivacions relacionades principalment amb el turisme de naturalesa, però també poden tenir la motivació del sol i la platja en un segon terme, modalitat molt apreciada als municipis veïns costaners. Tant es així que el punt d'informació de l'estany de Sils es presenta també com un punt de servei a tot el visitant, on s'informa de tots els atractius turístics de la zona com les termes de Caldes de Malavella o la ruta de les deu ermites de Riudarenes. Es vol doncs, promocionar cada cop més el turisme a escala de comarca que inclogui en la seva estada la visita a l'estany de Sils, i així poder començar a adoptar estratègies turístiques a escala de municipi.

Cal destacar però el fet que, a diferència de la resta d'espais que s'analitzaran a continuació, l'estany de Sils, degut a la seva disponibilitat d'atractius dins del propi espai, la funcionalitat d'aquest es centra en gran part en l'ornitologia, de forma que a excepció d'altres modalitats que l'apropen a un parc urbà del municipi, l'estany, i conseqüentment l'espai no presenta altres modalitats turístiques consolidades, degut sobretot a aquesta limitació de recursos i atractius més enllà de l'ornitologia.

Així doncs, i en el cas de Sils, cal buscar molt més la complementarietat turística a escala de territori, ja bé sigui municipal o comarcal, i no tant a escala del propi espai, com es veurà en el cas dels altres espais analitzats.

8. GRAU DE PROTECCIÓ DE L'ESPAI

Com ja s'ha comentat a l'inici, l'estany de Sils es troba legalment protegit des de l'any 1992, quan es va incloure l'espai en un Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN). No obstant, cal destacar que únicament s'hi troba inclòs dins al PEIN la part de la llacuna permanent, deixant molts dels espais del voltant, formats principalment per pollancre, sense estar protegits. Segons Rísquez, informadora de l'estany, una gran proposta de millora en quant a la seva protecció seria integrar al PEIN tots els espais annexos a l'estany, els quals tenen també un gran interès ecològic, i que permetrien imposar una protecció i conseqüentment una legislació que fes front al vandalisme al que sovint s'exposa l'espai, pel simple fet d'estar situat molt a la vora del nucli urbà i de les vies de comunicació.

Per altra banda, l'any 1999, amb l'aprovació del Pla Especial de Protecció de l'Estany de Sils, turons de Maçanet i riera de Santa Coloma s'ampliaven les mesures que han de regir la preservació de l'espai. Tanmateix, i com ja s'ha esmentat, l'estany està integrat també a la xarxa de Red Natura 2000, amb el nom d'Estany de Sils i Ribera de Santa Coloma.

4.1.2. DIAGNOSI

Un cop realitzat l'anàlisi, es realitza la diagnosi. Tant és així, l'Estany de Sils, a trets generals destaca per presentar tant fortaleeses com debilitats, mentre que les amenaces i les oportunitats no són tant extenses.

FORTALESES

- F1. Existència d'un centre d'interpretació propi, accessible i en condicions.
- F2. Potencial d'aus singulars i significatives al llarg de tot l'any.
- F3. Coordinació entre els agents de gestió de l'espai: Ajuntament de Sils i fundació la Pedrera.
- F4. Adequació de la infraestructura turística amb la riquesa ornitològica existent.
- F5. Existència d'equipaments recreatius despleats per tot l'espai (miradors, aguaites).
- F6. Existència de tres senders establerts i promoguts per part de tríplics i guies.
- F7. Superfície de de la llacuna permanent de l'estany inclosa dins d'un PEIN .
- F8. Existència d'informació de l'estany en els allotjaments rurals de la zona (Sils, Riudarenes, Vidreres).
- F9. Implicació i identitat dels silencs/silenques amb l'estany i amb la memòria històrica que representa el poble.

DEBILITATS

- D1. Insuficient difusió de l'espai en quant a pàgines web: Estany de Sils, la Selva Turisme, Patronat de Turisme- Girona Costa Brava.
- D2. Inexistent associacionisme municipal de caire ornitològic o naturalista.
- D3. Inexistent figura del guia oficial de l'estany de Sils.
- D4. Impossibilitat de control de tots els fluxos de visitants que accedeixen a l'espai degut a la localització del centre d'interpretació.
- D5. Insuficients jornades ornitològiques o de dinamització a l'estany.
- D6. Horaris del centre d'informació insuficients en algun període de l'any, on la demanda es superior.
- D7. Manca d'una projecció turística municipal: el municipi no disposa d'organismes turístics sòlids.
- D8. Manca de control de l'espai degut a no haver-hi tanques de restricció.
- D9. Elevada dependència del recurs ornitològic a les característiques hidrogràfiques de l'espai.
- D10. Existència de senyalització vella, gastada i insuficient en alguns casos.
- D11. Existència de molts terrenys de propietat privada en el conjunt de superfície de l'estany.

OPORTUNITATS

- O1. Existència d'un nou projecte impulsat per l'ajuntament per la regeneració de l'espai.
- O2. Presentació de l'activitat ornitològica com un eix clau del desenvolupament turístic de Sils, que fins ara no ha adoptat una estratègia clara ni si han desenvolupat els seus atractius.
- O3. Possibilitat d'assolir un major nombre d'espècies, per les característiques hidrogràfiques de l'espai, que farien de l'estany un espai molt més atractiu.
- O4. Possibilitat d'incorporar l'estany de Sils com a eix clau del turisme ornitològic a la comarca de la Selva.
- O5. Possibilitat de la creació de nous paquets turístics juntament amb altres modalitats turístiques, com el turisme termal de Caldes de Malavella.
- O6. Grans oportunitats de desenvolupament gràcies a estar situat just al voltant de l'estació de Renfe de Sils.

AMENACES

- A1. Augment del vandalisme a l'estany degut a una manca de vigilància i seguretat.
- A2. Elevada repercussió en la riquesa ornitològica de l'espai si la superfície de l'aigua disminueix.
- A3. Tendència creixent en convertir l'estany i els seus voltants en el parc urbà del municipi.
- A4. Possible augment del risc d'inundació del Barri de l'església de Sils, degut a canvis climàtics.
- A5. Un augment de visitants sense afinitats ornitològiques pot desencadenar un risc per a l'avifauna i també una pèrdua de singularitat de l'espai.

Un cop acabada la diagnosi, i tenint en compte totes les qüestions tractades en anterioritat, podem concloure que l'Estany de Sils presenta un enorme potencial de desenvolupament turístic, gràcies a presentar uns recursos suficientment bons. No obstant, cal destacar que fins a l'actualitat no s'han dut a terme prospeccions turístiques molt rellevants, malgrat que l'espai ja porti des de 2004 amb un centre d'interpretació propi i la conscienciació de la singularitat de l'espai sigui elevada. Amb tot, dins d'una planificació turística a escala de territori es poden fer moltes estratègies, derivades no solament del propi estany, sinó tot sabent aprofitar la riquesa turística que presenta la comarca de la Selva, ja be sigui amb modalitats que s'apropin al turisme de naturalesa o l'ecoturisme, i d'altres que busquin una

complementarietat al sol i platja dels municipis veïns de Blanes, Lloret de Mar i Tossa de Mar.

Alhora cal destacar que a part de les propostes que a continuació es comentaran, la projecció ornitològica ha de ser major si es vol consolidar l'estany de Sils com un espai turísticament atractiu: ens trobem en un espai òptim per a les aus gràcies a les característiques hidrogràfiques de l'espai, malgrat que a nivell ornitològic s'hauria de fer un esforç ja fos intentant introduint noves espècies per a que l'espai resultés molt més atractiu. Alhora, i com bé s'ha comentat, l'estany es pot consolidar com un reclam turístic del municipi, no especialitzat fins aleshores cap aquest sector. Així doncs, en un espai amb grans potencialitats li falta una planificació turística molt més sòlida, que es centri primerament en millores de l'espai, reintroducció d'espècies i eficient promoció i difusió.

4.1.3. PROPOSTES

En el cas de l'estany de Sils, les propostes que s'han dissenyat són les següents. Cal esmentar que en general, les nou propostes pensades s'inclouen principalment dins dels apartats de promoció i dinamització turística de l'espai i també en l'adequació i millora de la infraestructura turística, degut a ser els sectors els quals presenten majors debilitats. En el cas que aquestes propostes es duguessin a terme, es podria passar a altra fase, la de desenvolupament d'un producte turístic propi, que permetés posicionar encara més l'espai.

Característiques turístiques / ornitològiques de l'espai

- Municipi no especialitzat en l'activitat turística i amb un grau de desenvolupament turístic gairebé incipient.
- Espai força centrat en la funcionalitat ornitològica, amb diferents tipologies de perfil.
- El turisme ornitològic comença a adoptar un paper: centre d'interpretació propi, infraestructures adequades, però amb clares mancances de promoció, seguretat i especialització del seu visitant.

Objectius de les propostes

Tenint en compte les característiques turístiques i ornitològiques de l'espai, l'objectiu principal de les propostes es centra en continuar **fomentant** el turisme ornitològic a l'espai, ja bé sigui mitjançant les propostes específiques, o els diferents segments de demanda als

que es vol posicionar la destinació. Alhora, a fi de continuar desenvolupant turísticament el destí Sils, es proposen aquests objectius específics:

- Millorar de forma immediata la promoció i dinamització turística de l'espai.
- Proposar millores en la infraestructura turística de l'espai i el centre d'interpretació.

Posicionament turístic de les propostes cap a diversos segments

Tenint en compte les característiques de l'espai, les propostes prenen l'objectiu de **fomentar** el turisme ornitològic als següents segments:

- Promocionar el segment familiar, nacional, poc especialitzat i complementari, ja existent.
- Implementar el segment escolar i poc especialitzat, fent-lo però restrictiu.
- Implementar el segment especialitzat, nacional o internacional, a mitjà o llarg termini.

Estratègies a llarg termini

- Esdevenir del turisme ornitològic l'eix principal del desenvolupament turístic del municipi, i així començar a adoptar estratègies.
- Convertir el municipi de Sils en una destinació turística ornitològica a escala de demarcació.
- Intentar fomentar la participació de tots els agents de gestió municipals i també els organismes privats (allotjaments i agències receptives) per a la creació d'un paquet turístic.

Propostes específiques de millora

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

- 1.1. Millora de les pàgines web oficials de l'estany de Sils i la municipal.
- 1.2. Creació d'una jornada ornitològica trimestral.
- 1.3. Creació d'una marca turística municipal centrada en les aus i la gastronomia.

2. ADEQUACIÓ I MILLORA EN LA INFRAESTRUCTURA TURÍSTICA EXISTENT

- 2.1. Adequació de la caseta de l'entrada com a nou punt d'informació.
- 2.2. Renovació de la senyalització malmesa i implementació de nova.
- 2.3. Ampliació dels horaris del centre d'interpretació.

3. GESTIÓ DE L'ESPAI

- 3.1. Creació de la figura de guia oficial de l'estany de Sils.
- 3.2. Creació d'una associació ciutadana per la cura de l'estany.

4. SEGURETAT I PROTECCIÓ DE L'ESPAI I EL MEDI

- 4.1. Implantació de tanques d'accés a l'entrada de l'espai.

Propostes explícites

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

1.1. Millora de la pàgina web oficial de l'estany de Sils i municipal	
Justificació: La promoció de l'espai es constitueix com un element essencial, com bé ho especifica el manual de bones pràctiques de SEOBirdLife. D'aquesta forma, i davant la situació en que es troba la pàgina web oficial de l'estany de Sils, poc atractiva, gens actualitzada, i amb grans deficiències d'informació ja be sigui turística com també ornitològica, es proposa el següent:	Organismes responsables: Ajuntament de Sils. Fundació la pedrera.
	Termini: Immediat
	Cost pressupostari: Mitjà
Acció: Es proposa la millora immediata de la pàgina web, en els seus continguts, que permetin fer-la més competitiva i atractiva.	Material addicional:
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Millorar la promoció i difusió de l'espai i guanyar competitivitat en el sector a diferent escala. • Satisfer les necessitats dels turistes.	

1.2. Creació d'una jornada ornitològica trimestral

Justificació: Davant la debilitat existent de insuficients jornades ornitològiques a l'estany, es proposa aquesta acció a fi de dinamitzar l'estany i captar l'atenció de visitants, ja bé siguin de la comarca, de les rodalies, segments juvenils, biòlegs, aficionats, etc.	Organismes responsables: Ajuntament de Sils
	Termini: Mitjà.
	Cost pressupostari: Baix
	Material addicional:
Acció: Contacte amb ornitòlegs especialitzats que facin la visita a l'estany i promoció per part del centre d'interpretació.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Guanyar visitants i interès per la sensibilització de l'avifauna.	

1.3. Creació d'una marca turística municipal centrada en les aus i la gastronomia.

Justificació: En quant a l'elevada competència que tenen els municipis, es proposa aquesta acció, la qual es centra en la creació de marca municipal, la qual pretén incloure dos dels elements silencs com són les aus i la gastronomia, amb diverses associacions responsables presents.	Organismes responsables: Ajuntament de Sils
	Termini: Mitjà.
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: Per tal de posicionar-se millor turísticament, es pretén crear aquesta marca de territori, com ja tenen altres indrets turístics.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Constituir Sils com un referent per a l'avifauna. • Consolidar una imatge turística municipal mitjançant una estratègia de branding, la qual pot permetre reduir costos de promoció gràcies als atributs que desencadena.	

2. ADEQUACIÓ I MILLORA EN LA INFRAESTRUCTURA TURÍSTICA EXISTENT

2.1. Adequació de la caseta com a nou punt d'informació	
<p>Justificació:</p> <p>Aquesta acció es presenta davant una debilitat explícita, mencionada per la informadora de l'estany, la qual fa referència a una possible adequació d'una casa que hi ha al costat de l'entrada de l'estany.</p>	<p>Organismes responsables: Ajuntament de Sils.</p> <p>Termini: Mitjà.</p> <p>Cost pressupostari: Alt</p> <p>Material adicional:</p>
<p>Acció: Adequació de la caseta com a nou punt d'informació.</p>	
<p>Resultats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Establir un coneixement i també un control del perfil de visitant de l'estany. • Integrar el punt d'informació a les tres rutes turístiques. 	

2.2. Renovació de la senyalització malmesa i implementació de nova	
<p>Justificació:</p> <p>Al llarg de la visita a l'estany de Sils s'ha observat quin és l'estat de la senyalització de l'espai. Cal destacar que la senyalització s'ha anat renovant, malgrat que a l'actualitat encara hi trobem senyals molt vells, poc actualitzats i gastats, principalment per les condicions meteorològiques.</p>	<p>Organismes responsables: Ajuntament de Sils, fundació la pedrera.</p> <p>Termini: Mitjà.</p> <p>Cost pressupostari: Mitjà</p> <p>Material adicional:</p>
<p>Acció: Així doncs, l'acció que es proposa es centra en renovar aquella senyalització malmesa i unificar-la amb la que ja esta renovada.</p>	
<p>Resultats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Presentar la infraestructura turística de l'estany de forma molt més atractiva i actualitzada. • Canviar la imatge de deixadesa que presenten els senyals en mal estat. 	

2.3. Ampliació dels horaris del centre d'interpretació

Justificació: Al llarg de l'entrevista amb la responsable del centre, se'ns comenta que l'horari d'obertura del centre d'interpretació de l'Estany és de 10 a 13h els dissabtes, diumenges i festius, insuficient sobretot en períodes estivals on l'afluència de visitants és major.	Organismes responsables: Ajuntament de Sils, fundació la Pedrera.
	Termini: Mitjà.
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: A l'estiu podria estar obert cada dia, el cost de tenir una persona vigilant l'espai repercuteix en donar un major servei a la ciutadania.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Guanyar competitivitat i donar a conèixer el centre d'interpretació a més gent. • Obtenir un control més exhaustiu del nombre de persones que visita l'espai i el seu potencial.	

3. GESTIÓ DE L'ESPAI

3.1. Creació de la figura de guia oficial de l'estany de Sils

Justificació: Actualment no es realitzen visites guiades oficials a l'estany, a excepció de la realització de sortides sota la demanda les quals les fa la persona que gestiona el centre d'interpretació. Mitjançant una formació avançada cap a aquesta persona, sobretot en matèria ornitològica, es podria crear la plaça de Guia de l'estany de Sils.	Organismes responsables: Ajuntament de Sils.
	Termini: Mitjà.
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: Crear la plaça de guia de l'estany de Sils.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Dotar l'espai de visites guiades oficials i establertes durant el seu horari. • Una màxima difusió de l'espai en quant a la possibilitat de visitar-lo. • Ser un dels espais pioners a les comarques gironines en quant a visites. • Poder contactar amb empreses receptives que enviïn persones a l'espai.	

3.2. Creació d'una associació ciutadana per la cura de l'estany

Justificació: Són moltes les associacions creades amb la finalitat conservacionista d'un espai. Tant és així, que davant la identitat i sentiment que senten els silencis i les silenques per l'estany i davant de la realització d'accions que sovint es duen a terme en l'espai, com és la recollida de brossa.	Organismes responsables: Associacions locals.
	Termini: Mitjà.
	Cost pressupostari: Baix
	Material addicional:
Acció: Es proposa la creació d'una associació, que formi un ens de gestió pública de l'espai, com ja bé ho són l'ajuntament i la fundació Pedrera.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Millora de l'espai en quant a conservació i gestió pública. • Millorar el turisme gràcies al primer resultat.	

4. SEGURETAT I PROTECCIÓ DE L'ESPAI I EL MEDI

4.1. Implantació de tanques d'accés

Justificació: A fi d'evitar conductes inadequades o imprudents per part de diversos ciutadans es proposa aquesta acció. Davant esdeveniments sorgits com la crema d'un aguait per part d'una persona, o l'enxampada d'altres caçant a l'espai o entrant amb el cotxe particular fa que s'hagin de prendre mesures de control a fi d'intentar mitigar les conductes incíviques o que poden causar greus perjudicis al medi ambient.	Organismes responsables: Ajuntament de Sils, propietaris terrenys
	Termini: Mitjà.
	Cost pressupostari: Baix
	Material addicional:
Acció: Es proposa doncs instal·lar cadenes o barreres (depenent cost) als camins de l'espai	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Garantir la seguretat mediambiental a l'espai. • Mitigar el risc a conductes inapropiades que es poden causar. • Establir un control més eficaç de les persones que visiten l'espai.	

4.2. ESTANY DE BANYOLES

L'estany de Banyoles es constitueix com el segon espai a analitzar del treball. Com ja s'ha fet en el cas de l'estany de Sils, primerament es tracta l'anàlisi de l'espai, a posteriori es realitza la diagnosi a partir de tots els aspectes tractats, i finalment s'elaboren les propostes.

4.2.1. ANÀLISI DE L'ESPAI

1. CONTEXTUALITZACIÓ HISTÒRICA I GEOGRÀFICA

L'estany de Banyoles és un espai natural de gran valor ecològic, geològic, paisatgístic i cultural format fa uns 250.000 anys. L'estany, es constitueix com el segon de la Península Ibèrica en extensió i, juntament amb el conjunt d'estanyols que l'envolten forma el sistema lacustre càrstic més important del país, alhora que el seu valor científic és reconegut mundialment. L'origen de les seves aigües procedeixen de deus subterrànies provinents de l'Alta Garrotxa i que s'infilten en el terreny calcari, que en arribar a Banyoles, les aigües subterrànies es troben en un canvi de materials, passant de ser permeables a impermeables, i les obliguen a pujar. En l'ascens, l'aigua dissol les calcàries i els guixos situats al seu damunt, i origina cavitats subterrànies que van augmentant de volum fins que el sostre cedeix i l'aigua sorgeix a l'exterior. Aquest procés dona lloc a l'aparició d'estanyols i, per extensió de l'estany. Tenint en compte algunes de les seves dades, podem esmentar que l'estany té 6.650 metres de perímetre, 2.150 metres de longitud màxima, 15 metres de profunditat mitjana, 132 metres de profunditat màxima, i que de mitjana és troba a 175 metres sobre el nivell del mar. (dades dels fulletons oficials de l'estany de Banyoles).

Imatge 9. Panoràmica de l'estany de Banyoles

Font: elaboració pròpia, 2018

2. OFERTA D'AUS EXISTENT

L'espai es caracteritza, a part de presentar una diversitat de flora i fauna molt singular, una oferta d'aus i també de peixos considerable. Tant és així, entre les espècies d'aus més concorregudes, hi destaquen les següents:

Ànec del Coll-Verd, la Polla d'Aigua, la Fotja Vulgar, la Gavina vulgar, el Gavià Argentat, el Bernat Pescaire, el Martinet Menut, el Martinet de Nit, la Cigonya Blanca, el Pit Roig, l'Ànec Mandarí, el Cigne mut, l'Ànec Domèstic, el Corb marí gros, l'Esplugabous, el Morell de Cap Roig, el Picot Garser Petit, la Boscarla de Canyar, el Blauet, el Cabusset, el Cabussó emplomatallat, el Xarxet Comú, el Gaig, el Paput, la Merla i el Martinet Blanc. D'entre totes les espècies esmentades, n'hi ha un total de vint-i-vuit que alhora estan citades a la Directiva Aus de la Comunitat Europea.

Algunes de les espècies més atractives, esmentades anteriorment, són les següents:

Gavià argentat (*Larus michahellis*)

Blauet (*Alcedo atthis*)

Esplugabous (*Bubulcus ibis*)

Xarxet comú (*Anas crecca*)

Gaig (*Garrulus glandarius*)

Cigne mut (*Cygnus Olor*)

3. EQUIPAMENTS D'ÚS PÚBLIC I ORGANISMES RESPONSABLES

En el cas de l'Estany de Banyoles, i a diferència d'altres espais, hi veiem diferents entitats que vetllen per la seva gestió i també per la seva promoció, factor explicat principalment per la importància turística, ecològica i també social que l'estany representa per al municipi i per al territori.

Així doncs, destaca d'un banda el Consorci de l'Estany, el qual es caracteritza per a ser una entitat pública creada l'any 2004 i la qual té com a objectiu preservar i revaloritzar el patrimoni natural i cultural de l'estany, a més d'impulsar les funcions econòmiques i mediambientals. Cal destacar que no es tracta d'un ens centrat en la gestió turística de l'espai. (www.consorcidelestany.org. Consulta: abril 2018).

Per altra banda, el Museu Darder, el qual és titularitat de l'Ajuntament de Banyoles, inclou un centre d'interpretació de l'estany visitable, el qual presenta gran informació sobre la història i les peculiaritats de l'Estany, la seva oferta de flora, l'avifauna, els peixos i els rèptils. Es tracta d'un museu que inclou tots els aspectes naturalistes de l'espai, molt més enllà de l'oferta ornitològica, malgrat que inclou un espai ornitològic més que destacable.

Per altra banda, existeix una associació ornitològica, LIMNOS, la qual es defineix com l'Associació de Defensa del Patrimoni Natural del Pla de l'Estany. Nascuda l'any 1987 amb àmplies voluntats ecologistes i de protecció del medi, actualment realitza algunes activitats d'educació ambiental que van molt més enllà de l'ornitologia. (www.limnos.org. Consulta: abril 2018).

L'Escola de Natura de Banyoles es consolida com un dels altres organismes principals, el qual es dedica principalment a realitzar activitats al voltant de l'estany a escolars i també a famílies. Cal esmentar que aquest és un dels organismes centrats en matèria turística, i conseqüentment ornitològica, encara que aquesta modalitat no estigui plenament especialitzada.

Finalment, l'oficina de turisme, situada a l'entrada mateix de l'estany, i amb titularitat a l'ajuntament de Banyoles, tracta de ser el principal organisme de suport turístic de l'estany, que va molt més enllà de l'ornitologia i es centra en dinamitzar turísticament l'espai cap al segment familiar, de tercera edat i també esportiu.

4. PERFIL DE DEMANDA I IMPACTE TURÍSTIC

Al llarg de les dues entrevistes dutes a terme a l'espai, realitzades a G. Gratacós i M. Hereu, responsable del Museu Darder i educadora ambiental de l'Escola de Natura, se'ns comenta que el perfil de turista que visita l'estany és molt divers, degut a que l'espai presenta moltes funcionalitats i esdevé el principal atractiu d'un públic encarat al turisme esportiu, amb activitats com el rem, la natació, l'atletisme, etc. Alhora, també hi destaca un públic familiar, ja bé siguin passejades per l'estany, senderisme, activitats d'oci com les sortides amb barca, contacte amb la naturalesa i també encarades cap a un públic sènior, com podrien ser les voltes amb barca, etc.

Es comenta doncs, que l'impacte turístic de Banyoles i el seu estany és elevat, de forma molta gent visita l'espai i l'inclou a les seves visites a les comarques gironines. Ara bé, el turisme ornitològic, centrat en l'observació d'ocells, està molt poc explotat, ja que, si bé hi destaquen grans organismes i associacions centrades en ornitologia, aquestes contempen en part els seus esforços en la protecció ambiental i en la conservació de l'estany, deixant de banda en part la possibilitat de desenvolupar-ho turísticament. No obstant, si que es realitzen algunes activitats d'anellament, principalment dutes a terme per l'Escola de Natura, o d'altres com poden ser les visites guiades a escoles o famílies prèvia concertació, realització de tallers de descoberta dels ocells per a la mainada o també cursos d'introducció a l'ornitologia, impulsats tant per LIMNOS com pel museu Darder. No obstant, cal destacar que a l'estany hi manca un perfil de visitant centrat únicament en ornitologia, i malgrat que pugui existir, no es tenen dades reals de la seva importància, ja que tampoc no s'han realitzat grans esforços de promoció cap a aquest subsector.

5. ADEQUACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI: EQUIPAMENTS RECREATIUS

Infraestructures de senyalització

Al llarg de tot el recorregut a l'estany, es troben unes infraestructures de senyalització molt òptimes i actualitzades, classificades principalment a partir dels diferents senders establerts per les rodalies de l'estany, tot destacant-ne l'existència de plafons interpretatius. Tant és així, es conclou que la senyalització de l'estany va ser renovada fa relativament poc, l'any 2013. En general però, cal destacar, que pel fet de trobar-nos en un espai amb una funcionalitat molt elevada, cal dir que la informació que presenta la senyalització, no es centra en la majoria dels casos en aspectes ornitològics, sinó que inclou tots els elements d'interès i serveis que podem trobar a les rodalies, com poden ser la localització dels diferents miradors, els recursos turístics d'interès, la història de l'indret on ens trobem, etc.

Sota criteri personal, la senyalització de l'Estany de Banyoles és un exemple a seguir, ja bé sigui per el seu format, la seva actualització, com també per la seva ubicació òptima en els principals punts de tot el recorregut de l'estany.

Imatges 10 i 11. Exemple de la senyalització de l'Estany de Banyoles

Font: elaboració pròpia, 2018.

Equipaments recreatius

Entre els equipaments recreatius, destaquen principalment els miradors que es troben al voltant de tot l'estany i també en altres punts fora de l'espai de l'estany. Degut a l'extensió de l'espai, cal esmentar que no s'ha pogut accedir-hi a tots, malgrat que pel que s'ha vist la funcionalitat dels miradors també és molt elevada i va molt més enllà de les afinitats ornitològiques, de forma que en aquests espais, i durant la nostra visita, vàrem trobar-hi gent pescant, gent fent meditació i també algú pintant un quadre.

Cal destacar que la majoria d'ells es caracteritzen per a ser petites passarel·les de fusta que afloren cap a l'interior de l'estany, els quals es troben adaptades a persones amb mobilitat reduïda. No obstant, entre els miradors més singulars hi destaca el de la Torre del Rem, el qual presenta una visió més singular de tot l'estany gràcies a la seva alçada.

Alhora, cal destacar de la inexistència d'observatoris a l'espai, es a dir, d'equipaments recreatius completament tancats destinats a l'observació de l'avifauna, de forma que en un futur es podria mirar d'incorporar-ne si l'oferta d'aus i l'activitat del *birding* a Banyoles anés en augment.

Imatge 12. Detall de l'estany des del mirador de la Curanya.

Font: elaboració pròpia, 2018.

Senders

L'espai, i les seves rodalies, presenta una xarxa de senders adequats a tot el públic i aptes per a fer tant a peu com en bicicleta. Pel que fa al sender que dona la volta a tot l'estany, el qual és el principal, té un recorregut de 6,8 km i s'hi troben en l'espai els principals equipaments recreatius centrats per al públic ornitològic, com són els miradors. No obstant, degut a l'àmplia funcionalitat de l'estany i a l'existència de recursos i atractius turístics, els senders establerts es centren en posar en valor tots els elements d'interès que van molt més enllà de l'ornitologia, com pot ser el Jardí Històric, l'església de Santa Maria de Porqueres, el Parc de la Draga i el Parc Neolític, etc. A la següent taula dissenyada s'hi mostren els principals itineraris de l'estany de Banyoles segons els seus tríptics.

Taula 9. Senders establerts per l'estany de Banyoles

Recorregut	Temps i distància	Llocs d'interès
1. Volta a l'estany	7 km. 1h i 30 min.	Jardí Històric, Els Desmais, El Vilar, l'església de Porqueres, l'Estanyol Nou, La Curanya, la Llacuna dels Amarradors, el Parc de la Draga.
2. La Puda i les Estunes	4 km. 1h.	Estanyol de la Cendra, Les Estunes, el Vilar.
3. Can Morat i Puig Clarà	7 km. 2h.	Turó de Porqueres, Estanyol nou, Can Morgat i les Llacunes de Can Morgat, Puig Clarà, els Tenyers.

Font: elaboració pròpia a partir de dades dels fulletons facilitats, 2018.

Millores dutes a terme al llarg dels anys

Al llarg dels darrers anys, s'han dut a terme a l'espai certes millores, algunes centrades en clau ornitològica, com pot ser l'establiment d'una zona de recuperació de la cigonya blanca, una espècie molt visible i atractiva. Per altra banda, l'intent de regeneració d'estanyols, com pot ser la Llacuna dels Amarradors, gràcies a projectes com Life-natura, pot fer aflorar l'establiment de noves espècies en un futur, pel simple fet que aquests espais tenen menys profunditat que l'estany principal, i per tant els és més fàcil a les aus trobar-hi menjar. Alhora, com ja s'ha esmentat en anterioritat, la renovació de la senyalització de l'estany i les seves rodalies ha estat una altra de les millores dutes a terme durant els darrers anys.

Imatges 13 i 14. Senyalització de la zona de recuperació. Panoràmica de l'Estany del Vilar.

Font: elaboració pròpia, 2018.

6. EINES DE PROMOCIÓ

En el cas de l'estany de Banyoles, cal destacar que no existeix una pàgina web turística centrada exclusivament en aquest espai, sinó que les pàgines web referents a l'espai analitzat deriven principalment dels organismes de gestió de l'espai, com pot ser Consorci de l'Estany, i sobretot la pàgina de turisme de Banyoles.

Aquesta darrera es tracta doncs de la principal eina de promoció de la ciutat i, conseqüentment de l'estany. Tant el seu format com la quantitat d'informació i la seva actualització és adequada, però al llarg del seu anàlisi es veu la poca aposta municipal per el turisme ornitològic. Banyoles és una destinació centrada en esport, família, cultura i també natura, aquest darrer segment molt lligat amb la primera. D'aquesta forma, la valorització turística del recurs ornitològic i la realització d'activitats ornitològiques no es contempla, en part, des de la principal font de promoció municipal. (turisme.banyoles.cat. Consulta: abril 2018).

Seguidament, la pàgina web del Consorci de l'Estany és una de les altres fonts d'informació de referència, la qual no es centra en matèria turística sinó com una presentació del consorci en quant al seu organigrama, les seves funcions, i també de tots els projectes i actuacions duts a terme a l'espai, centrats majoritàriament en millores de cara a la protecció de l'espai, com són els projectes LIFE-natura. (www.consorcidelestany.org. Consulta: abril 2018).

Per altra banda, cal destacar de la pàgina web oficial de l'escola de Natura de Banyoles, la qual es centra principalment en difondre les activitats que es realitzen a l'espai, adreçades principalment a escolars, i famílies. Per altra banda, la pàgina web també es centra en informar dels projectes que es duen a terme, compostos principalment per a campanyes mediambientals a l'estany. (www.escolanaturabanyoles.org. Consulta: abril 2018).

Finalment, en quant a l'oferta de material divulgatiu en format paper, el qual té una incidència directa amb el turisme, cal destacar d'una banda l'existència de fulletons que responen a les diferents rutes que es poden trobar a l'estany i el seu recorregut, incloent-hi tota la informació necessària que un bon fullet turístic ha d'incloure. Per altra banda, també existeixen materials en format paper centrats en explicar principalment la història i singularitat de l'estany, i els seus organismes de protecció. Finalment, també hi destaca material facilitat per l'oficina de turisme que inclou una guia de totes les activitats que es realitzen a l'espai setmanalment, les quals són molt nombroses i de tot tipus. Podem concloure que tot aquest material no es centra en l'ornitologia, a excepció d'un fulletó, anomenat la flora i la fauna de l'estany de Banyoles, el qual sí tracta d'un principal recull

dels peixos, les aus, els invertebrats, els rèptils, els arbres i les plantes aquàtiques més concorregudes a l'estany. Veient l'àmplia disponibilitat de fulletons i guies centrats en l'espai, però en cap cas encarats cap un aprofitament turístic del propi recurs ornitològic, es proposa com s'esmentarà a continuació, la voluntat de crear un fullet centrat exclusivament en ornitologia, com el que ja existeix a Sils.

7. NODES COMPLEMENTÀRIS

En una comarca com el Pla de l'Estany, i en un municipi com Banyoles, són moltes les activitats que es poden complementar amb el turisme ornitològic degut a l'àmplia oferta de recursos turístics que presenta. Tant és així, algunes de les modalitats turístiques practicades a l'estany de Banyoles i orientades cap a l'esport i la naturalesa, com l'hípica o el cicloturisme poden complementar-se cada cop més cap a aquest sector. D'altres, més allunyades de l'ecoturisme, com poden ser el caiac, el dragon boat o el *pitch and putt* també poden complementar-se en menor mesura amb el turisme ornitològic, ja que la possibilitat de fer-ho a partir de la creació de productes turístics és possible. Per altra banda, i més enllà del propi espai, altres modalitats com l'art i la cultura, les quals hi destaca la visita al museu arqueològic, el museu Darder, o el Parc Neolític de la Draga també es poden complementar perfectament amb aquest sector. Finalment, i ja a nivell comarcal, altres modalitats com la gastronòmica, i també una modalitat com l'ecoturisme a la Garrotxa, fent especial menció al vulcanisme, són altres atractius complementaris al sector que es podrien promocionar i desenvolupar conjuntament a partir d'estratègies dutes a terme per diferents municipis o consells comarcals.

8. GRAU DE PROTECCIÓ DE L'ESPAI

Finalment, i pel que fa al grau de protecció de l'espai, aquest compta a l'actualitat, i des de l'any 1992, amb un Pla d'Espais d'Interès Natural o PEIN, el qual s'anomena Estany de Banyoles i es troba inclòs dins dels municipis de Banyoles, Porqueres i Fontcoberta. A més l'estany està catalogat com un Lloc d'Interès Comunitari (LIC) per la comunitat europea des de 2003 i presenta altres figures de protecció o categories com poden ser una Zona Humida d'Importància Internacional, declarada per el conveni de Ramsar de l'any 2002, o el Jardí Històric d'Interès Nacional, declarat per la Generalitat de Catalunya l'any 2003.

Des de fa ja bastants anys, s'ha pres la voluntat d'intentar convertir l'Estany de Banyoles en un Parc Natural, malgrat que fins a l'actualitat, encara no s'ha dut a terme cap resolució.

4.2.2. DIAGNOSI

Pel que fa a la diagnosi centrada en el cas de l'estany de Banyoles, es pot veure que, igual que en el cas de Sils, primerament es duen a terme les fortaleSES, posteriorment les debilitats, les oportunitats i finalment les amenaces.

FORTALESES

- F1. Consolidació de l'estany com un espai de referència, concorregut turísticament i molt conegut.
- F2. Existència de grans organismes de gestió i promoció de l'estany: Consorci de l'Estany, Escola Natura i Oficina de turisme.
- F3. Existència del museu Darder com a centre d'interpretació de l'estany.
- F4. Presència d'associacions ornitològiques al municipi: IMNOS i existència d'ornitòlegs aficionats.
- F5. Existència d'aus destacades a l'estany, així com també de peixos.
- F6. Suficient desenvolupament turístic de l'estany en quant a l'existència de rutes, senders i material divulgatiu que va molt més enllà de l'ornitologia.
- F7. Existència d'unes infraestructures turístiques ornitològiques adequades (aguait, miradors), malgrat no presentar un ampli públic especialitzat.
- F8. Regeneració de noves llacunes al voltant de l'estany, menys fondes i atractives per les aus.
- F9. Elevada conscienciació ambiental de l'estany per part de diversos organismes: voluntat de convertir-lo en Parc Natural.
- F10. Existència de projectes divulgatius centrats en la conscienciació ambiental de les activitats esportives com ara: Naturalment, esport a l'estany.

DEBILITATS

- D1. Elevada funcionalitat de l'espai, amb existència de modalitats que l'allunyen de l'ecoturisme.
- D2. Poca visió dels organismes de gestió i promoció de l'espai cap al desenvolupament del turisme ornitològic.
- D3. Manca d'una estratègia coordinada per a posicionar l'estany cap a aquest sector.
- D4. Evident aposta per convertir Banyoles i l'estany en una destinació de turisme esportiu.
- D5. Realització d'activitats ornitològiques centrades principalment per als escolars, obviant segments amb un grau de coneixement ornitològic elevat.
- D6. Insuficient promoció del segment i de guies i fulletons turístics centrats únicament al públic ornitològic.
- D7. Forta pressió de l'estany i dels seus hàbitats naturals degut tenir la ciutat de Banyoles a tocar.

- D8. Desconeixença de la promoció ornitològica de l'estany per part dels allotjaments i entitats privades, degut a ser una modalitat turística sense explotar.
- D9. Excessiva fondària de l'estany, el qual provoca que les aus no hi trobin menjar.

OPORTUNITATS

- O1. Presentar el turisme ornitològic com a producte complementari al segment familiar i esportiu, molt concorregut a l'estany.
- O2. Consolidar les llacunes regenerades com espais atractius per a l'avifauna, gràcies a la menor fondària i estar situades a les rodalies de l'estany principal.
- O3. Donar a conèixer el turisme ornitològic com una nova font de finançament cap al municipi i la comarca del Pla de l'Estany.
- O4. Possible creació de paquets turístics cap a públics especialitzats.
- O5. Possibilitat i àmplia voluntat de convertir l'Estany de Banyoles en Parc Natural.

AMENACES

- A1. Elevats riscos per l'avifauna sí les modalitats turístiques com poden ser les esportives i també la pesca continuen en augment.
- A2. La força urbana de la ciutat pot desencadenar greus perjudicis cap a l'estany en el cas d'un augment demogràfic o de l'activitat econòmica.
- A3. Els possibles canvis climàtics poden dur greus conseqüències, cap a nuclis com Banyoles i Porqueres, degut a la seva elevada dependència de l'estany.

Un cop realitzada l'anàlisi i la diagnosi de l'estany de Banyoles, es moment de realitzar un petit comentari de la situació en que es troba l'espai i també de les impressions que aquest ha causat davant les entrevistes realitzades. Ja d'entrada, es pot veure que ens trobem en un espai amb grans fortaleces i potencialitats en clau ornitològica, però que alhora presenta moltes debilitats degut al fet d'haver centrat la projecció turística de l'espai cap a altres sectors. No obstant, el fet de presentar uns recursos ornitològics òptims fa que les oportunitats a nivell d'espai siguin elevades, i a on la feina a fer vagi molt més encarada a la voluntat i planificació turística i ornitològica que no pas a accions de millora dels propis recursos.

Al llarg de la visita a l'estany, i de les entrevistes als diferents organismes, com són l'Escola de Natura i el Museu Darder en destaca una qüestió que ens fa pensar en el desenvolupament de l'anàlisi i en l'enfocament del treball, i és la següent:

Perquè un espai com l'Estany de Banyoles, amb una oferta ornitològica destacada, té avui en dia una dinamització turística cap a aquest sector tan feble i és tant poc conegut a nivell de demarcació?

Doncs, la resposta es troba principalment en els seus organismes de gestió, els quals com s'ha comentat en apartats anteriors, destaquen tenir una àmplia sensibilització ambiental, amb una àmplia voluntat de convertir l'estany en un Parc Natural (actualment PEIN), prenent com a conscienciació el fet que tot turisme, incloent l'ornitològic, pot generar prejudicis greus cap a l'avifauna. El fet és que tenint en compte les premisses teòriques cal destacar que això és cert, però que tota planificació existeix, i alhora tot turisme especialitzat es centra en la cura pel medi ambient i per l'avifauna.

Així doncs, quan preguntem si el turisme ornitològic de Banyoles es troba en un grau de desenvolupament significatiu, la resposta tant per Gratacós, responsable del museu Darder, com per Hereu, educadora ambiental de l'escola Natura; és que no. Entre les seves justificacions en destaquen principalment el fet que no s'ha contemplat l'especialització ornitològica com a font de finançament, i que es desconeix una possible proposta de turistificació que no comporti a una crida massiva, la qual pugui desencadenar perjudicis.

Caldrà doncs, determinar en un futur quina és la postura que l'estany i els seus organismes de gestió segueixen davant el turisme ornitològic i quina és l'evolució de l'espai davant altres modalitats com el turisme esportiu i de competició, que actualment tenen molt èxit, malgrat que se'ns comenti, per part de Mar Hereu, que la repercussió econòmica que aquest deixa tampoc és singular principalment pel fet que els turistes resideixen o s'allotgen en altres punts de les nostres comarques.

4.2.3. PROPOSTES

A l'hora de dissenyar propostes de millora, cal destacar que degut a l'existència de diferents organismes de gestió i promoció que conviuen a l'espai i l'extensa funcionalitat d'aquest, desencadena al fet que prospectar accions concretes en el cas de Banyoles ens sigui molt més complex.

Característiques turístiques / ornitològiques de l'espai

- Espai i municipi desenvolupat turísticament, però cap a modalitats que no es centren en l'ornitologia.
- La funcionalitat de l'estany és molt diversa.
- La sensibilització ambiental i la seva preocupació és molt elevada en els organismes municipals centrats en ornitologia: temen que el turisme pugui provocar danys per l'avifauna.

Objectius de les propostes

En el cas de Banyoles, i tenint en compte les característiques turístiques i ornitològiques de l'espai, cal dir que l'objectiu de les propostes es centren principalment en un **reposicionament** de la destinació, és a dir, contemplar cada cop més el turisme ornitològic com una modalitat amb grans oportunitats de futur al municipi i a la comarca del Pla de l'Estany. Alhora però, les propostes segueixen uns objectius més específics:

- Millorar les estratègies de promoció i comercialització cap al turisme ornitològic.
- Conscienciar a les entitats de l'existència d'un turista ornitològic especialitzat, sostenible i respectuós.
- Dur a terme un reposicionament turístic, sense deixar de banda l'esport, però contemplat l'ornitologia com a font de finançament.
- Promocionar el turisme ornitològic cap a aquell turista més especialitzat i exclusiu.

Posicionament turístic de les propostes cap a diversos segments

- Continuar el segment familiar i escolar però amb tendència a fer-lo més restrictiu i exclusiu.
- Reposicionar el turisme esportiu més ecològic (senderisme) cap a l'ornitologia.
- Realitzar una possible estratègia pròpia cap a públic estranger poc especialitzat, ja bé sigui un sènior francès, català.

Estratègies a llarg termini

- Convertir el turisme ornitològic en un altre perfil demandant de Banyoles.
- Esdevenir la ciutat com un punt clau del turisme ornitològic a les comarques de Girona.
- Buscar una complementarietat entre el turisme esportiu i l'ornitològic.
Davant certes campanyes de sensibilització mediambiental de l'esport, com "Naturalment, esport a l'estany", buscar el perfil apte que es pugui complementar al turisme ornitològic, tot destacant per ser clarament sensible als hàbitats i per ser un turisme exclusiu.

Propostes específiques de millora

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

- 1.1. Millorar la formació ornitològica dels treballadors de l'Escola Natura.
- 1.2. Creació d'un fullet ornitològic que també contempli l'activitat turística.
- 1.3. Creació d'una pàgina web exclusiva per a l'ornitologia de l'estany.
- 1.4. Creació d'una jornada-conferència: esdevenir la seu ornitològica de la comarca durant dos dies.

2. ADEQUACIÓ I MILLORA DE LA INFRAESTRUCTURA TURÍSTICA EXISTENT

- 2.1. Disseny d'una ruta pensada exclusivament en l'ornitologia. (inclogui la visita al museu DARDER).
- 2.2. Implantació de senyalització que es centri més en ornitologia.

3. GESTIÓ DE L'ESPAI

- 3.1. Creació d'una nova figura de gestió que posi en valor el turisme ornitològic (integrat per membres de tots els ens actuals).

Propostes explícites

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

1.1. Millorar la formació ornitològica dels treballadors de l'Escola Natura	
Justificació: Una de les qüestions que es tracten és el perfil de visitants que té l'estany i el seu grau de professionalització relacionada amb l'ornitologia. D'aquesta forma, per part de l'Escola Natura, un dels principals organismes de difusió turística de l'estany es comenta que totes les activitats que es realitzen es centren sobretot de cara a un públic poc professional.	Organismes responsables: Escola de Natura, ajuntament de Banyoles
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: Així doncs, l'acció que es proposa, a fi d'intentar atraure turistes cada cop més especialitzats, és millorar la formació ornitològica dels treballadors de l'escola natura a fi que puguin especialitzar-se cap a segments més professionals i captar conseqüentment nous visitants.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Millorar l'oferta de visita de l'estany. • Aconseguir un millor posicionament turístic i també nous segments de mercat.	

1.2. Creació d'un fulletó ornitològic que inclogui l'act. turística	
Justificació: Davant l'existència de tríptics i fulletons informatius centrats tant en les rutes que es poden realitzar a l'espai, com també d'altres centrats en la història de l'espai i el seu grau de protecció, a part de guies centrades exclusivament en avifauna, es proposa el següent:	Organismes responsables: Ajuntament de Banyoles.
	Termini: Immediat
	Cost pressupostari: Baix
	Material addicional:
Acció: Creació d'un fullet que inclogui informació d'aquests tríptics esmentats en un de sol i es dirigeixi exclusivament cap al públic ornitològic, tot presentant informació sobre les rutes, els miradors i els principals ocells.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Aconseguir un material de difusió turística centrat exclusivament en ornitologia.	

1.3. Creació d'una pàgina web exclusiva per l'ornitologia de l'estany

<p>Justificació: La següent acció que es proposa, va directament relacionada amb la creació del fullet ornitològic, ja que s'ha constatat que davant l'àmplia varietat d'organismes que fan front a la gestió i a la promoció de l'espai, cadascuna d'elles presenta una pàgina web diferent i en la majoria dels casos no es centra en l'ornitologia.</p>	<p>Organismes responsables: Ajuntament de Banyoles</p>
	<p>Termini: Immediat</p>
	<p>Cost pressupostari: Mitjà</p>
	<p>Material addicional:</p>
<p>Acció: Es proposa doncs la creació d'una pàgina web centrada exclusivament en l'aprofitament turístic de l'ornitologia, la qual pot incloure les rutes, l'oferta ornitològica, recomanacions, etc.</p>	
<p>Resultats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Millorar de forma evident la promoció ornitològica de l'estany de Banyoles. • Guanyar competitivitat i nous segments de demanda. 	

1.4. Creació d'una jornada-conferència de l'ornitologia a Banyoles

<p>Justificació: Davant la manca d'una difusió i d'una especialització ornitològica a l'espai, es pretén crear una jornada que aplegui a especialistes del sector i també a capdavanters d'empreses dedicades a aquest sector, tot realitzant una jornada semblant a un fam-trip o press-trip.</p>	<p>Organismes responsables: Ajuntament, LIMNOS.</p>
	<p>Termini: Mitjà</p>
	<p>Cost pressupostari: Mitjà</p>
	<p>Material addicional:</p>
<p>Acció: Crear una jornada de l'ornitologia a Banyoles, que inclogui conferències, taules rodones, tant d'especialistes en ornitologia com de tècnics turístics, ambientals i d'ús públic.</p>	
<p>Resultats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Difondre Banyoles com un referent ornitològic. 	

2. ADEQUACIÓ I MILLORA DE LA INFRAESTRUCTURA TURÍSTICA EXISTENT

2.1. Implantació de senyalització que es centri més en ornitologia

Justificació: Davant l'existència d'una senyalització molt adequada i renovada ara fa cinc anys, la qual es centra en les rutes i tots els recursos turístics de la zona, es pretén instal·lar plafons o que ens indiquin de forma més específica les característiques ornitològiques de l'espai en el que ens trobem i una menció a les espècies més comunes.	Organismes responsables: Ajuntament, Consorci de l'Estany
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: Alt
	Material addicional:
Acció: Implantar senyalització centrada en ornitologia, com plafons, els quals incloguin normes i consells.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Donar un valor afegit a la difusió i promoció de l'avifauna a l'espai.	

2.2. Creació d'una ruta centrada en ornitologia

Justificació: Una de les millors opcions en quant a la dinamització d'un recurs turístic en un espai concret és a partir de la creació d'oferta que posi en valor el recurs i pugui ser aprofitada pels seus turistes potencials.	Organismes responsables: Ajuntament, Oficina de Turisme
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: Es proposa la creació d'una ruta centrada en ornitologia, la qual inclogui la visita al museu Darder i també a tots els estanys i estanyols presents a l'espai.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Millorar l'oferta ornitològica que es pot realitzar a l'estany.	

3. GESTIÓ DE L'ESPAI

3.1. Creació d'una nova figura de gestió que posi en valor l'ornitologia	
Justificació: Finalment, i davant la complexa gestió de l'espai i l'elevat nombre d'ens i organitzacions, les quals van molt més enllà de la posada en valor turística d'un recurs com pot ser l'ornitologia es proposa:	Organismes responsables: IMNOS, Consorci de l'estany, Ajuntament, Escola de Natura.
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: Mitjà
Acció: La creació d'una nova figura de gestió integrada per membres de tots els ens (escola de natura, ajuntament de Banyoles, IMNOS, consorci de l'estany.	Material addicional:
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Dur a terme una millor gestió del turisme ornitològic de l'espai.	

4.3. EL MONTGRÍ, LES ILLES MEDES I EL BAIX TER

En el cas del Baix Ter, cal destacar que un cop ja a l'espai, es va decidir de tractar tot el parc natural en el seu conjunt, fent referència també al Massís del Montgrí i a les Illes Medes. No obstant, en el cas de l'anàlisi, cal destacar que la major part de l'apartat es troba focalitzada únicament en l'espai del Baix Ter, el qual és el que inclou la majoria de projectes de recuperació mediambiental duts a terme al Parc i també les principals infraestructures de caire ornitològic.

4.3.1. ANÀLISI DE L'ESPAI

1. CONTEXTUALITZACIÓ HISTÒRICA I GEOGRÀFICA

El Parc natural del Montgrí, Illes Medes i el Baix Ter es troba situat a cavall de les comarques gironines de l'Alt i el Baix Empordà, just a la zona central de la Costa Brava. El Parc inclou un total de 8.000 ha: 6.000 de les quals terrestres, i les 2.000 restants marines, situades totes elles als municipis de Torroella de Montgrí, Pals, Ullà, Gualta, Palau-sator, Belcaire d'Empordà, l'Escala i Fontanilles. El nom de l'espai fa referència a la gran varietat de paisatges i elements singulars que s'hi poden trobar, com és ara el massís del Montgrí, les Illes Medes, i la plana al·luvial del Baix Ter, la qual s'ha caracteritzat per a presentar un ampli mosaic agrícola gràcies a la fertilitat del sòl, principalment pels rius Ter i Daró. Tant és així, aquesta important singularitat ecològica i varietat d'ecosistemes, va permetre l'any 2010, declarar aquest espai Parc Natural.

A nivell ornitològic, cal destacar que la plana del Baix Ter és l'àmbit del parc on l'actuació està sent més destacada, factor explicat principalment per l'existència dels Aiguamolls del Baix Ter, inclosos principalment per el Ter Vell, la Platera i les Basses d'en Coll. Aquests espais, situats en els municipis de Torroella de Montgrí i Pals, es constitueixen com les principals àrees lacustres del Baix Empordà i són un dels altres sistemes de llacunes i també maresmes típics de les zones properes als rius, resultants aquest cas de la interacció entre els rius Ter i Daró amb el mar. La major part d'aquestes llacunes són antics afluents que han quedat apartats del curs actual del riu, però a on encara avui hi circulen petits cabals d'aigua, com passa en el cas de les llacunes del Ter Vell.

Aquests ecosistemes, encapçalats doncs per la interacció entre terra, mar i aigua dolça, donen lloc a ambients molt diversos i de gran valor ecològic, on hi destaquen primerament les llacunes d'aigua dolça, amb canyissars al voltant. En indrets on les depressions són properes al mar i no hi arriba aigua dolça, però sí aigua del mar durant els temporals, hi

trobem les llacunes costaneres salobres, envoltades per la maresma, tendint a assecar-se durant els mesos de menys precipitació. Finalment, a la zona més costanera, s'hi troben les dunes litorals, les quals poden ser mòbils o fixes, depenent de l'acció del mar, del riu i del vent.

Aquest espai s'ha caracteritzat en les darreres dècades per a estar sotmès a una forta pressió turística, que va propiciar a la desaparició d'una part dels aiguamolls, substituïts per zones urbanitzades. No obstant, amb la creació del Parc Natural ara fa vuit anys, i amb l'existència de projectes centrats en la recuperació de l'espai, moltes de les llacunes s'han restaurat, o si més no conservat.

Imatge 15. Panoràmica de les llacunes del Ter Vell.

Font: elaboració pròpia, 2018

2. OFERTA D'AUS EXISTENT

Pel que fa a l'oferta d'aus existent a l'espai, cal destacar que el fet de tractar un espai amb molts ecosistemes (les Illes Medes, els aiguamolls del Baix Ter, la muntanya baixa, els sistemes dunars, els penya-segats costaners) propicia que la riquesa ornitològica que hi trobem sigui molt significativa. Tant és així, un dels llibres més concorreguts dels ecosistemes catalans: *Natura ús o abús, el Llibre Blanc de Natura als Països Catalans* esmentava el següent: “les Illes Medes presenten un gran interès ornitològic pel fet que la gran colònia de Gavians Argentats (*Lanus Cachinnans*) que hi existeix, estimada en unes

set-centes cinc-mil parelles, configurant-se com la colònia més nombrosa d'entre totes les existents a les terres catalanes" (Folch, 1988).

Entre tots els ocells, en destaquen doncs el Corriol Camanegre, *Charadrius Alexandrinus*, típic de les platges i els sistemes dunars i també l'Àliga Cuabarrada, *Aquila Fasciata*. No obstant, la guia dels ocells dels Parcs Naturals de l'Empordà, la qual inclou a més d'aquest espai, els Aiguamolls de l'Empordà i el Cap de Creus, determina que al parc, format per tots els sistemes esmentats anteriorment, s'hi troben fins vuitanta espècies de les cent-vuit que conté la guia, on hi destaquen espècies com el Trencapinyes, *Coxia Curvirostra*, per localitzar-se únicament en aquest espai. Altres espècies remarcables, tenint en compte la seva tipologia per diferents espais són:

Aquàtics: Ànec del coll verd (*Anas platyrhynchos*), Polla d'aigua (*Gallinula chloropus*), Fotja (*fulica atra*), Cabusset (*Tachibaptus ruficollis*).

Ànec coll verd (*Anas platyrhynchos*)   Polla d'aigua (*Gallinula chloropus*)   Cabusset (*Tachibaptus ruficollis*)

Aquàtics cosmopolites: Corb marí gros (*Phatalacrocorax carbó*), Arpella vulgar (*Circus aeruginosus*), Gavià argentat (*Larus cachinans*), Esplugabous (*Bubulcus ibis*), Martinet menut (*Ixobrychus minutus*).

Corb marí (*Phatalacrocorax carbó*)   Martinet menut (*Ixobrychus minutus*)   Gavià argentat (*Larus cachinans*)

Canyissar: Rossinyol (*Luscinia megarhynchos*), Blauet (*Alcedo atthis*), Rossinyol bord (*Cettia cettia*), Boscarla de canyar (*Acrocephalus scirpaeus*), Teixidor (*Remiz pendulinus*), Trist (*Cisticola juncidis*).

Rossinyol (*Luscinia megarhynchos*)

Blauet (*Alcedo atthis*)

Teixidor (*Remiz pendulinus*)

Zones obertes: Cruixidell (*Miliaria calandra*), Repicatalons (*Emberiza schoeniclus*), Bitxac comú (*Saxicola torquata*), Cadenera (*Carduelis carduelis*), Garrafó (*Serinus serinus*), Oreneta vulgar (*Hirundo rústica*), Cuereta blanca (*Motacilla alba*), Cogullada vulgar (*Galerida cristata*), Corriol Camanegre (*Charadrius alexandrinus*).

Cruixidell (*Miliaria calandra*)

Bitxac comú (*Saxicola torquata*)

Oreneta vulgar (*Hirundo rústica*)

Zones arbrades i marges: Garsa (*Pica pica*), Picot verd (*Picus viridis*), Abellarol (*Merops apiaster*), Paput (*Upapa epops*).

Garsa (*Pica pica*)

Picot verd (*Picus viridis*)

Abellarol (*Merops apiaster*)

3. EQUIPAMENTS D'ÚS PÚBLIC I ORGANISMES EXISTENTS.

En el cas del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, pel fet de tractar-se d'un parc natural, la seva gestió depèn del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. No obstant, a dins de l'espai s'hi troba d'una banda, una junta de protecció, encapçalada per els agents territorials, l'administració local, les entitats proteccionistes i els col·lectius, i per l'altra un òrgan gestor de l'espai, el qual està format per el director del Parc, dos tècnics, un auxiliar administratiu i un auxiliar comptable.

Es tracta doncs d'un espai a on hi existeix una seu de gestió i una oficina d'informació del parc natural, situada al passeig de l'Estartit, a més també d'un centre d'interpretació i documentació de l'espai, Can Quintana – Museu de la Mediterrània, el qual es va crear molt abans que el propi parc natural.

Pel que fa a la dinamització turística de l'espai, tant el propi parc natural com també el Museu de la Mediterrània són els principals organismes que es dediquen a la realització d'activitats setmanals, i també formacions per a professionals. Entre les activitats que realitzen, en destaquen principalment les sortides guiades per algun punt del parc, posant com a exemple l'activitat de la Platera amb binocles; el senderisme interpretatiu; activitats guiades; voluntariats, com pot ser la jornada Let's clean Europe i pescaplastik; tallers familiars, i finalment també activitats inclusives, és a dir realització d'activitats per persones amb mobilitat reduïda, com és el cas de l'activitat de Vela per a tots. (www.museudelamediterrania.cat. Consulta: maig 2018).

Tant és així, les dues entitats, tant el museu com també el propi parc natural, organitzen també activitats centrades en ornitologia, com poden ser l'activitat anomenada Ocells del Baix Ter i també formacions i cursos d'ornitologia bàsica per a particulars d'empreses privades.

Es quant al museu de la Mediterrània, aquest és l'organisme principal d'interpretació dels valors del parc natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, on hi destaca, a més de l'organització de les activitats esmentades, activitats educatives de caire pedagògic centrades principalment per a escolars, realització d'exposicions centrades en els espais que conformen el parc, realització de processos participatius, etc. A l'actualitat, cal destacar de l'existència de l'exposició Re(fer) el paisatge: LIFE PLETERA 2014-2018. (www.museudelamediterrania.cat. Consulta: maig 2018).

Finalment, els municipis integrants al parc que tenen oficines d'informació i turisme, com Torroella de Montgrí – l'Estartit, Pals i l'Escala, tenen informació d'aquest i de les activitats que s'hi realitzen, tant a nivell ornitològic com també en altres modalitats turístiques.

4. PERFIL DE DEMANDA I IMPACTE TURÍSTIC

L'espai, i consegüentment el Parc Natural, ha presentat una especialització turística acusada ja des de mitjans del segle passat, tot destacant la modalitat de sol i platja del nucli costaner de l'Estartit i també de l'Escala. Aquesta modalitat, típica de molts destins costaners, va fer canviar la seva especialització econòmica fins aleshores, la qual s'havia centrat sobretot en la pesca, per la turística i també hotelera. A l'actualitat, i pel que fa concretament a l'Estartit, cal destacar que a més de continuar especialitzant-se cap a aquesta modalitat ja consolidada, s'està valoritzant cada cop més l'esport nàutic i el submarinisme, el qual pretén allargar la temporada turística uns mesos més. Tant és així, el sol i platja i el submarinisme són avui les dues principals modalitats turístiques que conviuen a l'espai.

No obstant, per part de les oficines del parc se'ns comenta de l'existència cada vegada més d'activitats relacionades amb l'ecoturisme, tot destacant principalment el senderisme i el cicloturisme, sovint estranger, gràcies a l'àmplia oferta de senders i rutes que presenta l'espai. Amb tot això, i gràcies a la CETS, la carta europea de turisme sostenible, implementada a l'espai l'any 2016, es vol posicionar cada vegada més el parc i la destinació cap a l'ecoturisme, tot trencant el model turístic de sol i platja per un destí centrat en altres modalitats.

Pel que fa al turisme ornitològic, es comenta que, juntament amb les altres activitats ecoturístiques de l'espai, és un de les modalitats que es pretén i ja s'està impulsant per part del Parc Natural. Tanmateix, l'existència de diversos projectes com la Platera, han permès millorar la riquesa ornitològica de l'espai, fet que és traduït amb un increment turístic motivat per l'ornitologia. No obstant, el fet que l'espai hagi pres la voluntat de posicionar-se cap al turisme ornitològic recentment, fa que encara avui no existeixi un ampli públic especialitzat cap a aquest sector ni molt menys estudis que denotin quin és el volum de demanda que aquest actualment té.

D'aquesta forma, aquesta incipient especialització turística de caire ornitològic fa que s'hagin de tenir molt en compte totes les accions que s'estan duent a terme actualment i tots els projectes que existeixen, a fi de determinar quins són els propis objectius que des de la pròpia gestió del parc es plantegen a fi de convertir el Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, però sobretot aquest darrer espai, en un altre de referència dins del territori gironí.

Empreses turístiques

Per altra banda, es comenta de l'existència d'empreses turístiques que dinamitzen l'espai en quant a activitats que van molt més enllà de l'ornitologia, però en les que hi tenen relació alguna de les seves activitats. Entre les principals, n'hi destaquen dues, Terramar i Medaqua. Tot realitzant un petit anàlisi de l'especialització d'aquestes empreses, veiem que pel que fa a Terramar, natura i cultura, es tracta d'un projecte empresarial centrat en l'elaboració, gestió i execució de serveis d'educació i guiatge, principalment a les comarques empordaneses i dins de l'àmbit de patrimoni natural i cultural. Alhora, l'empresa compta amb guies acreditats dins dels tres parcs naturals empordanesos: el Cap de Creus, els Aiguamolls de l'Empordà i aquest, el Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, el qual permet visites a l'espai (www.terramar.org. Consulta: maig 2018).

Pel que fa a Medaqua, aquesta es tracta d'una empresa d'activitats d'aventura situada al municipi de l'Estartit. Malgrat que a trets generals no tracta la dinamització ornitològica, si que hi trobem altres activitats ecoturístiques relacionades directament amb els recursos existents a l'espai, com poden ser el senderisme o el cicloturisme i d'altres relacionades amb el recurs marí, com pot ser el submarinisme, la vela o el snorkeling (www.medaqua.com. Consulta: maig 2018).

5. ADEQUACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

L'espai no s'ha especialitzat fins a dia d'avui en el sector ornitològic, de forma que a l'actualitat no es disposa de gran part de la infraestructura turística que presenta un espai centrat en matèria ornitològica. No obstant, la creixent voluntat del destí cap a l'especialització d'aquest sector l'aproxima a la situació que a continuació s'especificarà.

Infraestructures de senyalització

En el cas del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, cal destacar primerament que ens trobem en un espai amb una elevada funcionalitat d'activitats turístiques, de forma que fins a dia d'avui no s'ha contemplat l'ornitologia com un recurs digne de posar en valor turísticament. Un exemple clar d'aquest fet es troba en que encara avui, malgrat els projectes presents, no hi ha infraestructures de senyalització que posin en valor l'ornitologia, ja bé sigui mitjançant panells informatius sobre les espècies visibles a l'indret, indicadors dels senders a seguir, etc.

Senders

Pel que fa als senders, cal destacar primerament que el parc disposa d'una extensa xarxa de senders i rutes, fent un total de disset senders de prop de 180 quilòmetres per a recórrer a peu o en bicicleta, tots ells caracteritzats com a camins de la plana, camins de mar, camins del Montgrí i camins històrics. Aquests, igual que en el cas de la senyalització, no s'han adequat fins ara per a un públic ornitològic, malgrat que se'ns comenta que entre els projectes d'enguany hi destaca ja el disseny d'un recorregut ornitològic, el qual serà circular i permetrà apreciar els millors punts del Baix Ter, i a on seguidament s'hi implementaran també noves infraestructures de senyalització. Aquesta és una gran oportunitat per a l'espai, alhora que es presenta com a fortalesa l'àmplia xarxa de senders que es poden aprofitar en clau ornitològica en un futur proper.

Equipaments recreatius

Pel que fa als equipaments recreatius, els quals fan referència als observatoris, als aguaites i als miradors, sí que se'n destaca la seva existència, gràcies a la seva implantació en projectes LIFE anteriors. Tant és així, l'espai disposa actualment d'un observatori, el del Ter Vell, el qual es va construir a partir del primer projecte LIFE que es va dur a terme a l'espai, ara fa uns cinc o sis anys. Seguidament, també hi ha una sèrie d'aguaites repartits per tot el Baix Ter, com pot ser l'aguait de la Fonollera, ja a tocar amb el terme municipal de Pals;

l'aguait de Mas Pinell, i dos més situats en llacunes temporals. Per altra banda, trobem a la llera del Ter dues plataformes d'observació, una al marge dret i l'altre a l'esquerra.

Imatge 16. Detall de l'observatori del Ter Vell i del nucli de l'Estartit al fons.

Font: elaboració pròpia, 2018.

Millores dutes a terme al llarg dels anys

En un espai no especialitzat cap al turisme ornitològic fins a l'actualitat, i amb una clara voluntat de posicionar-se cap a aquest sector i també cap a altres modalitats ecoturístiques, a més de formar part de la CETS, són moltes les millores que s'han dut a terme al llarg dels darrers anys, caracteritzades principalment per a ser actuacions que han partit de projectes com els LIFE, els quals es caracteritzen per a ser programes d'actuació europeus que tenen com a objectiu la millora o recuperació mediambiental d'un espai concret. En el cas del Baix Ter, i davant la pressió urbanística i turística existent, l'espai s'havia degradat molt; s'havien començat a fer urbanitzacions en territoris pantanosos i en llacunes pròpies dels ecosistemes mediterranis, tot fent créixer el nucli de l'Estartit en direcció al sud i aprofitant la favorable situació econòmica que es va viure des de la dècada dels anys vuitanta. No obstant, gràcies a l'existència d'aquests projectes s'ha permès mitigar aquest procés d'urbanització, que a més de tenir un objectiu de recuperació mediambiental, persegueix altres qüestions, tal i com exposa la tècnica d'us públic del Parc, Mapi Carabús: “Amb

actuacions com els LIFE, es pretén donar a entendre que la restauració ambiental en un territori fragmentat com l'Estartit és possible”.

Així doncs, en un territori amb una gran pressió urbanística com el Baix Ter, han estat diversos els projectes LIFE que s'hi han dut a terme. No obstant, un dels més actuals i també importants ha estat el de la Platera. Tot fent una breu síntesi de les actuacions, veiem que el propi projecte LIFE Platera 2014-2015 va permetre primerament desenrutar una urbanització que s'havia intentat construir, tot seguint l'entramat urbà de l'Estartit, i permetent recuperar i restaurar les llacunes a partir d'aquest.

Imatges 17 i 18. Senyalització projecte LIFE Platera i detall de les llacunes recuperades.

Font: elaboració pròpia, 2018.

La recuperació de sistemes dunars és una altra de les actuacions dutes a terme a l'espai, per el programa LIFE Platera 2014-2018, on mitjançant la recuperació d'aquests espais, en una franja d'un quilòmetre de llarg per 20 metres d'ample, es permet conservar aquests reservoris de sorra, els quals tenen un elevat valor ecològic i constitueixen una reserva natural que protegeix la costa.

Aquest projecte, es suma als prop de sis quilòmetres de platges naturals del parc, les quals encara conserven els seus sistemes dunars i la seva funcionalitat en processos actius d'aportació i retorn de sediments. Tant és així, davant la biodiversitat pròpia que presenten els sistemes dunars, una de les principals actuacions que s'han dut a terme des del parc ha estat ordenar els accessos a fi de reduir el nombre de senders, els quals provocaven la fragmentació i la erosió d'aquests, tot senyalitzant i acordonant el seu perímetre.

Imatge 19. Sistemes dunars a la platja de la Platera

Font: elaboració pròpia, 2018.

6. EINES DE PROMOCIÓ

Entre les eines de promoció de l'espai, cal destacar primerament de l'existència de diverses pàgines web centrades en clau turística i també d'informació del parc, les quals van molt més enllà de l'ornitologia del destí, i es centren d'una banda com una font de promoció turística com també com una font d'informació i sensibilització de les característiques de l'espai. Tant és així, entre les principals webs i fonts d'informació en destaquen les següents:

La pàgina web del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, impulsada per el Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya, tracta de ser una font d'informació no centrada exclusivament cap al turisme sinó cap a la informació sobre les característiques i les dades d'interès del Parc Natural, com pot ser la història de la seva protecció, els seus organismes gestors i de participació, el patrimoni natural i cultural que hi trobem, els instruments de planificació i de gestió, les línies de treball, els equipaments, les activitats que s'hi realitzen, etc.

Cal esmentar que es tracta de la pàgina web oficial del Parc Natural, impulsada per el Departament de Territori i Sostenibilitat i conseqüentment presenta una estructura i format igualitari que en tots els altres parcs naturals de Catalunya, els quals s'hi inclouen els Aiguamolls de l'Empordà i també el Cap de Creus. (parcsnaturals.gencat.cat. Consulta: maig 2018).

Per altra banda hi destaquen les pàgines webs de turisme pròpies dels principals municipis turístics del Parc, les quals són Torroella de Montgrí – l'Estartit, l'Escala i Pals. Pel que fa a la pàgina web de turisme del municipi de Torroella de Montgrí i de l'Estartit, el qual es configura com el principal municipi integrant del parc, cal destacar que a diferència de la pagina web anterior, aquesta si que es tracta d'una pàgina web centrada exclusivament cap a l'activitat turística, on s'hi destaquen tots els recursos del municipi dual i també totes les activitats que s'hi poden fer, plasmades en forma de proposta.

No obstant, a nivell de pàgina web, la informació sobre el turisme ornitològic en quant a les activitats que s'hi poden realitzar no és molt evident, mentre que sí especifica altres activitats ecoturístiques com el turisme rural, rutes guiades a peu i en bicicleta i rutes en burricleta. Caldrà determinar doncs en un futur proper quina és l'aposta en promoció que la pàgina web i conseqüentment la destinació realitza, a mesura que el turisme ornitològic pugui adoptar un paper més important dins del parc. (www.visitestartit.com. Consulta: maig 2018).

La pàgina web del museu de la Mediterrània – Can Quintana es constitueix com una altra de les altres fonts de promoció de l'espai, centrades en aquest cas en donar informació sobre el museu i totes les activitats que promou l'organisme, les quals són molt nombroses i es troben repartides per tot el parc natural. Alhora, també se'n destaca les exposicions que es poden trobar i totes les activitats divulgatives que es realitzen per a escolars. Com ja s'ha comentat anteriorment, el museu de la Mediterrània es constitueix, juntament amb l'òrgan gestor del parc Natural, com els principals organismes de promoció i gestió del turisme ornitològic a l'espai. (www.museudelamediterrania.cat. Consulta: maig 2018).

Finalment, a nivell web hi trobem altres pàgines de caire supramunicipal, les quals fan referència a l'espai, com bé són la pàgina web de turisme del Consell Comarcal del Baix Empordà, i també la pàgina web turística de l'Alt Empordà, comarques on s'hi troba el parc natural. Ambdós, malgrat especificar informació sobre el parc natural, no es centren principalment en les seves activitats recreatives, i molt menys en el turisme ornitològic, degut al fet de no ser la modalitat turística principal a l'espai. (www.altemporda.org i visitemporda.com. Consulta: maig 2018).

Per altra banda, entre el material de promoció en paper, en destaca primerament la guia del Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, impulsada també per el Departament de Territori i Sostenibilitat i editada per a tots i cadascun dels parcs naturals de Catalunya. La guia, malgrat que s'esmenti l'ornitologia, es constitueix com una publicació que inclou tots els valors naturals de l'espai i tota la informació d'interès.

Més enllà, entre les actuacions previstes per enguany hi destaca l'elaboració d'una guia ornitològica, la qual inclourà les espècies visibles a l'espai del Baix Ter, i s'anomenarà 80 ocells de la Platera.

Amb tot, es pot concloure que les eines de promoció del Parc natural en quant a l'existència de pàgines web i material de suport en paper és molt adequat, malgrat que s'evidenciï de la manca de promoció que presenta la modalitat ornitològica fins a l'actualitat.

7. NODES COMPLEMENTARIS

En el cas del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, com s'ha comentat al llarg de l'anàlisi, el parc presenta un ampli ventall d'activitats i consegüentment de modalitats turístiques dins del mateix espai, de forma que es pren com a oportunitat poder complementar el turisme ornitològic recentment impulsat amb altres modalitats turístiques que hi conviuen, i que poden apropar-se o no a l'ecoturisme i al turisme de naturalesa, com pot ser el senderisme, les passejades a cavall, etc.

Tenint en compte altres modalitats, com el turisme cultural, hi destaquen també les visites a museus, com el de la Mediterrània, i també el patrimoni històric, com pot ser el Castell del Montgrí. No obstant, són moltes les activitats que es poden complementar amb l'ornitologia, aquest cop centrades cap a sectors més esportius, de lleure i de competició, com poden ser els esports nàutics, el submarinisme, l'esnórquel, la vela, el kayak, les rutes amb embarcacions, etc. Tant és així, que cal saber aprofitar tota aquesta varietat de modalitats, comptant a més amb el sol i la platja, i estudiar doncs la possibilitat de poder realitzar estratègies a nivell d'espai.

Finalment, i malgrat que encara no s'hagi especificat, l'existència de dos espais molt propers amb una singularitat ornitològica evident, com són els Aiguamolls de l'Empordà i el Cap de Creus, pot portar una complementarietat centrada en aquesta activitat, és a dir, es presenta com una altra estratègia i oportunitat la possibilitat de complementar les visites o estades a aquest espai amb els dos altres, alhora que ja estan duent estratègies conjuntes com l'elaboració de la guia dels 108 ocells dels Parcs Naturals de l'Empordà.

8. GRAU DE PROTECCIÓ DE L'ESPAI

Pel que fa al grau de protecció de l'espai, cal destacar com ja s'ha esmentat, que l'espai s'inclou dins d'un parc natural des de l'any 2010: el Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter. Per altra banda, cal destacar que l'espai compta alhora amb tres diferents PEIN: el Montgrí, els Aiguamolls del Baix Empordà i les Illes Medes, repartits tots ells entre els municipis de Torroella de Montgrí, Ullà, Pals, Bellcaire d'Empordà, i l'Escala. Tanmateix, l'espai forma part d'una ZEPA, categoritzada amb el mateix nom que el propi parc natural.

Tenint en compte les diferents figures de protecció que trobem actualment, es pot concloure que el Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter es tracta d'un espai clarament protegit, factor explicat principalment per la singularitat ecològica que l'espai presenta.

4.3.2. DIAGNOSI

En el cas del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, cal destacar que la diagnosi que es realitza és la següent. A trets generals, i de la mateixa forma que als dos espais ja analitzats, cal destacar que si bé les fortaleeses i les debilitats són molt nombroses, pel simple fet de presentar-se com a característiques internes del nostre espai, les amenaces i oportunitats són menys extenses i més generals, molt sovint mencionades en altres espais pel simple fet de presentar unes característiques turístiques i ornitològiques similars.

FORTALESES

- F1. Espai amb gran diversitat d'ecosistemes (el Montgrí, les Illes Medes, el Baix Ter), que genera una riquesa ornitològica significativa i diferenciada.
- F2. Elevada conscienciació ambiental i protecció de l'espai: Parc natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter (2010), PEIN, ZEPA.
- F3. Constatació de la recuperació mediambiental de l'espai, gràcies a projectes centrats en aiguamolls i llacunes tradicionals, com la Platera, i també en els sistemes dunars.
- F4. Existent voluntat de centrar la dinamització turística de l'espai cap a l'ecoturisme, destacant la seva adhesió a la CETS, la Carta Europea de Turisme Sostenible l'any 2016.
- F5. Creixent i recent interès per a implementar el birdwatching a l'espai, com una modalitat important i complementaria dins de l'ecoturisme.

F6. Presència actual de molts projectes divulgatius centrats en la difusió ornitològica de l'espai, com la creació d'una ruta, la confecció de noves guies d'avifauna, etc.

F7. Existència de centres i espais d'interpretació, com el Museu de la Mediterrània, i d'informació de l'espai a les oficines de turisme dels municipis integrants al Parc.

DEBILITATS

D1. Elevada fragmentació territorial de l'espai degut a la pressió urbanística i turística esdevinguda al destí.

D2. Destinació madura especialitzada cap a modalitats turístiques molt més tradicionals, allunyades de l'ecoturisme i molt rentables, com el sol i platja.

D3. Existència d'una imatge del destí allunyada de l'ecoturisme i centrada en les Illes Medes i en el submarinisme.

D4. Manca d'estudis de planificació turística a l'espai que es centrin en aquesta modalitat: estudis de viabilitat de les infraestructures turístiques (observatoris, aguait, etc).

D5. Díficil gestió de la infraestructura del propi espai degut a no ser titularitat del Parc.

D6. Elevada competitivitat cap a espais propers molt més posicionats cap a aquest sector, com els Aiguamolls de l'Empordà o el Cap de Creus: pot tenir tant debilitats com fortaleses, que a continuació es justificaran.

AMENACES

A1. L'excessiva funcionalitat del parc cap a altres activitats, pot continuar generant poc reconeixement i prestigi al turisme ornitològic de l'espai.

A2. Elevada dependència del Riu Ter com a principal eix fluvial de l'espai i molt atractiu pel que fa a l'ornitologia.

A3. Increment dels atractius i consegüentment dels turistes que visiten les platges del Ter Vell, la Platana i també de la Gola del Ter, pel fet de ser platges naturalitzades, gràcies a la recuperació dels sistemes dunars.

A4. Pèrdua de biodiversitat i consegüentment de riquesa ornitològica degut a un possible abandó dels conreus a un futur o si el canvi climàtic avança.

OPORTUNITATS

- O1. Potencialitat de l'espai per a crear noves rutes o tematitzar-les cap al turisme ornitològic.
- O2. Possibilitat d'incorporar noves espècies d'avifauna a l'espai, gràcies a la recuperació de les llacunes i dels sistemes dunars.
- O3. Elevat potencial d'esdevenir del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter com un altre espai de referència ornitològica a les comarques de Girona.
- O4. Possibilitat de complementar el turisme ornitològic amb altres modalitats ecoturístiques dins del mateix espai (senderisme, hípica) gràcies a l'àmplia oferta de recursos existents.
- O5. Consolidar el birdwatching i l'ecoturisme com un element desestacionalitzador del turisme de l'Estartit.

En acabar la diagnosi, i com ja s'ha fet en els espais anteriors, s'elabora un petit escrit referent a la situació en la que es troba l'espai en quant al seu desenvolupament ornitològic i també quines són les impressions o perspectives que aquest ha causat durant la seva visita. En el cas del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, cal destacar que aquest ens ha donat una impressió completament diferenciada de tots els espais analitzats fins a l'actualitat, degut al fet principalment perquè no ha estat fins a dia d'avui un espai especialitzat en aquest sector o si més no, no s'havia pres la voluntat per part dels seus organismes capdavanters. Així doncs, en un espai poc desenvolupat turísticament cap a aquest sector, degut al fet que la destinació s'havia centrat molt en altres modalitats molt més tradicionals, com el sol i platja, es presenta aquesta situació no com una debilitat, sinó com un planejament completament diferent al que s'ha fet en els altres espais. Com a fortalesa, cal destacar la gran voluntat que existeix per a desenvolupar aquesta modalitat a l'espai, ja bé sigui a partir de l'existència de projectes i actuacions, que poden ser vistos com un dels eixos clau de l'ecoturisme en una destinació no centrada cap a aquest sector. Tant és així, que es considera que la destinació, va molt més avançada que altres, com pot ser Banyoles, en quant a l'oportunitat de posar en valor l'avifauna mitjançant el turisme. Per altra banda, la recent incorporació a la CETS, la Carta Europea de Turisme Sostenible, ara fa dos anys, fa que aquesta prospecció que ha adoptat l'espai cap al turisme ornitològic sigui molt actual, de forma que encara avui s'està treballant en la majoria de projectes iniciats. Amb tot, ens trobem doncs en un espai amb una riquesa ornitològica amb un gran potencial digne de ser posat en valor. Caldrà determinar en els posteriors anys quin és l'èxit del destí en quant a aquesta aposta, prenent com a un possible exemple el cas dels estanys d'Ivars i Vila-sana, al Pla d'Urgell, comentat ja anteriorment.

Finalment, cal destacar de l'existència de dos espais empordanesos ja molt més reconeguts per al birdwatching: els Aiguamolls de l'Empordà i el Cap de Creus, els quals són els dos espais que a continuació es tractaran. Els fet de tenir una proximitat geogràfica amb aquests espais s'ha de saber contemplar en clau d'una oportunitat turística futura, és a dir, malgrat que actualment aquests dos espais, ja bé sigui per la seva trajectòria com també per el seu renom es trobin molt més desenvolupats, s'ha de saber contemplar l'oportunitat que existeix en el fet de poder actuar i crear sinergies i projectes per part dels tres espais, com ja s'ha fet amb l'elaboració d'una guia, i permetent incorporar a la llarga el turisme ornitològic com un atractiu turístic més de les dues comarques empordaneses.

4.3.3. PROPOSTES

Característiques turístiques i ornitològiques de l'espai

- Espai situat en una destinació ja madura, com és l'Estartit, centrada tradicionalment en el sol i platja, i amb voluntat de reposicionar-se cap a altres sectors.
- L'espai s'inclou dins d'un parc natural: el Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter i és suficientment atractiu en quant a riquesa ornitològica.
- Espai amb una gran diversitat i pluralitat de sistemes: el la massís del Montgrí, les Illes Medes, els penya-segats costaners, les platges i els sistemes dunars, els aiguamolls, els conreus, etc, tots ells amb una riquesa ornitològica destacable: fortalesa que s'ha de saber contemplar en clau turística.
- Ens trobem en un espai el qual no s'ha especialitzat cap aquesta activitat fins a dia d'avui, de forma que tota la planificació projectada s'inclou a un altre nivell de desenvolupament completament diferent als analitzats fins ara.

Objectius de les propostes

Les propostes que s'han dissenyat van encarades principalment a continuar aportant idees creatives que **contribueixin al desenvolupament** de la destinació cap a aquest sector. D'aquesta forma, les propostes no s'emmarquen en un clar contingut de millora de les infraestructures ja existents, ni tampoc es duen a terme propostes pròpies d'espais amb un grau de desenvolupament turístic ornitològic major.

Un cop s'haguessin dut a terme les propostes que es plantegen, se'n podrien dur a terme d'altres, a fi de consolidar la destinació cap al turisme ornitològic. Per altra banda, alguns dels objectius específics de les propostes són els següents:

- Plantejar el turisme ornitològic en tots i cadascun dels espais del Parc, ja bé sigui en el massís del Montgrí, a les Illes Medes i també al Baix Ter.
- Crear i adequar els equipaments ornitològics a les necessitats dels seus demandants.
- Realitzar estratègies de difusió del recurs ornitològic.
- Millorar el recurs ornitològic de l'espai i dur a terme estratègies d'incorporació d'espècies.

Posicionament turístic de les propostes cap a diversos segments

Les propostes que es dissenyen van encaminades a satisfer la demanda de diversos segments:

- Reforçar el segment escolar, ja existent, pedagògic i interpretatiu.
- Implementar un segment ornitològic especialitzat, motivat en part per empreses privades.
- Incentivar el turista existent a la destinació, complementari a l'ecoturisme, i amb possibilitat de realitzar moltes activitats de contacte amb la naturalesa.

Estratègies a llarg termini

- Consolidar el turisme ornitològic com la principal activitat ecoturística del Baix Ter.
- Presentar el turisme ornitològic com una modalitat complementaria en els municipis de Torroella de Montgrí i Pals, permetent desestacionalitzar encara més la temporada turística.
- Dissenyar un producte turístic que englobi totes les experiències ecoturístiques del propi espai (ornitologia, hípica, senderisme), tot aprofitant el potencial que ja comença a existir per a aquest darrer.
- Convertir el Baix Ter com un altre referent ornitològic a nivell de les dues comarques empordaneses a mitjà termini.
- Reforçar les relacions en espais propers amb riquesa ornitològica a fi de dissenyar una estratègia conjunta (Ardenya-Cadiretes, Litoral del Baix Empordà).

Propostes específiques de millora

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

- 1.1. Tematització totes les rutes de l'espai cap a l'ornitologia, sobretot cap al Massís del Montgrí.
- 1.2. Creació d'un fullet centrat exclusivament en matèria ornitològica: rutes, material divulgatiu.
- 1.3. Creació d'una pàgina web ornitològica pròpia i consolidació de les existents.
- 1.4. Creació d'una App ornitològica.

2. ADEQUACIÓ I MILLORA DE LA INFRAESTRUCTURA TURÍSTICA EXISTENT

- 2.1. Creació de nous equipaments recreatius (observatoris, miradors) prèvia planificació
- 2.2. Implementació de senyalització que es centri en l'ornitologia de l'espai

3. GESTIÓ DE L'ESPAI

- 3.1. Reintroducció de noves espècies a les llacunes.

Propostes explícites

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

1.1. Tematització de les rutes existents cap a l'ornitologia	
Justificació: Davant l'extensa xarxa de senders que presenta l'espai, amb un total de 180 quilòmetres, i la possibilitat de tematitzar-les cap a aquest sector, complementari a altres modalitats turístiques, es proposa:	Organismes responsables: Ajuntaments, Generalitat de Catalunya.
	Termini: mitjà
	Cost pressupostari: Alt
	Material addicional:
Acció: Incloure part de les rutes existents cap a l'ornitologia, com ja es té previsió de fer-ho al Baix Ter, i incidint en aquest cas cap al massís del Montgrí, espai menys dinamitzat cap a aquest sector, però amb una riquesa ornitològica considerable.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Ampliar l'oferta d'activitats al voltant del turisme ornitològic a l'espai.	

1.2. Creació d'un fullet ornitològic: rutes, material divulgatiu

Justificació: Una de les eines de promoció del turisme ornitològic a escala d'espai es centra en la realització d'un tríptic o fulletó ornitològic que inclogui les rutes centrades en aquests, i també tota l'oferta ornitològica present a l'espai.	Organismes responsables: Ajuntaments, Generalitat de Catalunya.
	Termini: Immediat
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: Es proposa doncs crear un fullet ornitològic, que doni resposta tant a l'oferta d'avifauna existent com també a totes les possibilitats que dona l'espai en quant a aquesta modalitat.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Ser un precedent a l'especialització ornitològica del destí. • Ser un model d'integració de la modalitat turística, tot sabent aprofitar els recursos que se'n disposa.	

1.3. Creació d'una pàgina web pròpia i adequació existents

Justificació: Una de les altres eines de promoció tracta d'adequar les pàgines webs turístiques dels municipis integrants al parc a l'oferta ornitològica, tot presentant aquesta modalitat com una de les altres que es pot realitzar en el destí, o també crear una pàgina web exclusiva per al turisme ornitològic del Baix Ter a llarg termini.	Organismes responsables: Ajuntaments, Oficines de turisme.
	Termini: Immediat
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: Creació d'una pàgina web centrada en ornitologia, o adequació de les actuals.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Guanyar competitivitat i imatge de destí centrada en l'ornitologia.	

1.4. Creació d'una APP ornitològica

Justificació: Davant l'existència de cinc rutes autoguiades per el parc natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, i davant l'elevada funcionalitat de les APP cap a modalitats turístiques centrades sobretot en el senderisme i les activitats de naturalesa es proposa:	Organismes responsables: Ajuntaments, Generalitat de Catalunya.
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: La creació d'una app ornitològica, la qual inclogui les principals rutes tematitzades, l'oferta d'avifauna existent per als diferents punts, etc.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> Esdevenir una destinació pionera en models d'Apps centrats en modalitats turístiques de naturalesa.	

2. ADEQUACIÓ I MILLORA DE LA INFRAESTRUCTURA EXISTENT

2.1. Creació de nous equipaments recreatius (observatoris, aguats).

Justificació: Davant la voluntat d'especialització del destí, i també de l'existència de projectes centrats en fer front aquesta proposta, la qual en deriva la construcció d'un nou observatori a la platera, es proposa.	Organismes responsables: Generalitat de Catalunya.
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: Alt
	Material addicional:
Acció: La creació de nous aguats i possiblement nous observatoris en altres zones de l'espai on l'oferta ornitològica pot ser aprofitada turísticament.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> Convertir el parc natural en un destí clarament especialitzat cap a aquest sector.	

2.2. Implantació de senyalització que es centri més en ornitologia

<p>Justificació: Una de les accions que es deriva de les anteriors, com pot ser la tematització de les rutes existents cap a l'ornitologia és la implantació de senyalització centrada en ornitologia.</p>	<p>Organismes responsables: Generalitat de Catalunya, Ajuntaments</p>
	<p>Termini: Mitjà</p>
	<p>Cost pressupostari: Alt</p>
	<p>Material addicional:</p>
<p>Acció: Com s'ha esmentat, l'acció es centra en implementar nova senyalització de caire ornitològic, ja bé tingui la funcionalitat d'orientativa o interpretativa.</p>	
<p>Resultats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Millorar l'aprofitament de l'espai en quant al turisme ornitològic. • Consolidar-se com un espai plenament especialitzat cap a aquest sector. 	

3. GESTIÓ DE L'ESPAI

3.1. Reintroducció d'espècies a les llacunes

<p>Justificació: Finalment, i davant la important regeneració de llacunes que s'ha dut a terme a l'espai, les quals presenten enormes potencials d'acollida d'espècies, es presenta com a possible proposta, la reintroducció d'espècies tradicionals a l'espai, malgrat que se'ns comenti que s'hi se'n fa una gestió eficient, moltes de les espècies tornen per si soles.</p>	<p>Organismes responsables: Ornitòlegs especialitzats</p>
	<p>Termini: llarg</p>
	<p>Cost pressupostari: baix</p>
	<p>Material addicional:</p>
<p>Acció: Es proposa incorporar doncs a mitjà o llarg termini noves espècies típiques dels aiguamolls i llacunes mediterrànies que permetin fer guanyar competitivitat al destí i fer-lo encara més atractiu ontològicament.</p>	
<p>Resultats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Guanyar en quant al nombre d'espècies singulars presents a l'espai. • Fer créixer els atractius ornitològics del destí, fent 	

4.4. ELS AIGUAMOLLS DE L'EMPORDÀ

Els Aiguamolls de l'Empordà es constitueixen com el quart i penúltim espai analitzat d'aquest treball. Ja d'entrada, i tenint en compte les fonts anteriorment consultades, com poden ser SEOBirdLife o la Guia de Turisme Ornitològic de Catalunya, aquest es consolida com l'espai més desenvolupat turísticament cap a aquest sector de tot el territori gironí, presentant-se alhora com un dels principals referents de l'ornitologia en el territori català, a més del Delta de l'Ebre i les Terres de Ponent. Tenint en compte aquesta situació, es pren doncs com un objectiu de l'apartat constatar de l'elevat grau de desenvolupament ornitològic de l'espai a partir d'una entrevista al tècnic d'us públic del Parc, Josep Espigulé, i a través d'una sortida de camp.

4.4.1. ANÀLISI DE L'ESPAI

1. CONTEXTUALITZACIÓ HISTÒRICA I GEOGRÀFICA

Els Aiguamolls de l'Empordà és una de les principals zones humides de les comarques gironines i de Catalunya. Es troben situats a la plana alt empordanesa, entre els rius Fluvià i Muga i a la vora de la badia de Roses, en un espai caracteritzat per a antigues desembocadures de rius que històricament han donat lloc a un espai ric en aigua dolça.

A l'actualitat, i des de l'any 1983, l'espai es constitueix com a Parc Natural i està format per un total de 4.730 ha repartides entre els municipis de Castelló d'Empúries, amb el major percentatge d'hectàrees (57,4%), Sant Pere Pescador (12,8%), Palau-saverdera (10,2%), Peralada (8,9%), Pau (4,7%), Pedret i Marzà (2,6%), l'Escala (2,1%), Roses (1,1%) i l'Armentera (0,2%). Geogràficament, el Parc Natural queda dividit en dues parcel·les d'una superfície similar a nord i a sud de la urbanització d'Empuriabrava.

Pel que fa a la seva superfície, aquesta ha anat minvant i evolucionant amb el pas dels segles. Tant és així, que antigament, i abans que els grecs fundessin Empúries, els aiguamolls ocupaven gairebé tota la plana de la badia de Roses i del Baix Ter, on el massís del Montgrí quedava aïllat per les aigües. Amb el pas del temps, però la superfície dels aiguamolls va anar minvant, a mesura que l'expansió agrícola també guanyava protagonisme a la zona.

Imatge 20. Panoràmica dels estanys del Matà.

Font: elaboració pròpia, 2018.

Ja a mitjans del segle XX s'observà la construcció d'equipaments turístics com un factor de degradació, amb urbanitzacions que proliferaven en espais que antigament havien format part dels aiguamolls, com la d'Empuriabrava. Tant és així, i davant l'amenaça de desaparició dels aiguamolls, es va crear l'any 1976 una campanya sota el nom "Els últims aiguamolls de l'Empordà, en perill", la qual va permetre conscienciar a la població de la importància dels estanys i del seu valor com a reserva natural.

Tot analitzant les característiques de l'espai, aquest, per la seva interacció entre la terra, el riu i el mar està constituït per un mosaic d'ecosistemes interdependents però alhora ben diferenciats, com poden ser el mar, les platges i els sistemes dunars, les llacunes, les closes, els estanys i els aiguamolls d'aigua dolça, els rius i rieres, els conreus, i finalment els nuclis habitats.

Tot intentant fer una breu síntesi dels principals ecosistemes, veiem que pel que fa a les llacunes costeres, cal destacar que la seva formació ha estat per la interacció de les aigües superficials i el mar, on degut a aquesta, les llacunes tenen un grau de salinitat canviant, formada per vegetació com la salicornia, la qual constitueix també una part molt important dels Aiguamolls de l'Empordà.

Les closes, es defineixen com els prats típics d'aquesta comarca, els quals ocupen el llit dels antics estanys i per això s'inunden en èpoques de pluges. Finalment, i pel que fa als estanys i aiguamolls d'aigua dolça, aquests són les restes actuals de l'antic estany de

Castelló i han estat recuperats per part del Parc Natural, com l'estany del Cortalet i l'Estany Europa (Folch, 1988 i fulletons oficials dels Aiguamolls de l'Empordà).

La singularitat de l'espai va permetre finalment, l'any 1983, declarar l'espai com a Parc Natural. Aquest és gestionat actualment per el Departament de Territori i Sostenibilitat del servei de Parcs de la Generalitat de Catalunya.

Imatge 21. Panoràmica de l'estany de la Massona

Font: elaboració pròpia, 2018.

2. OFERTA D'AUS EXISTENT

Els Aiguamolls són un dels espais naturals de Catalunya en que s'observa una major varietat d'espècies animals. Els ocells fan dels aiguamolls el seu refugi i lloc de descans i a on fins ara han estat citades més de 329 espècies d'ocells, de les quals 82 hi nidifiquen de manera regular, tot destacant-ne les vinculades als ambients aquàtics. Se'ns comenta que l'espai és atractiu durant qualsevol període de l'any, però es a la primavera quan la riquesa ornitològica és major. No obstant, cal destacar que la riquesa ornitològica d'aquests espais es veu clarament condicionada a la qualitat de les aigües, la profunditat i també els períodes de sequera. (Folch, 1988 i fulletons oficials dels Aiguamolls de l'Empordà).

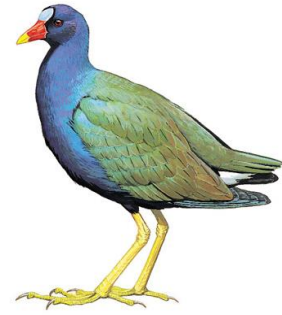
Entre els ocells més nidificants més representatius hi tenim d'una banda l'ànec de Collverd (*Anas platyrhynchos*), la polla d'aigua (*Gallinula chloropus*), la boscarla de canyar (*Acrocephalus scirpaceus*), el cabusset (*Tachybaptus ruficollis*), el martinet menut (*Ixobrychus minutus*), l'agró roig (*Ardea pupurea*), l'ànec griseta (*Anas strepera*), l'arpella vulgar (*Circus aeruginosus*), la forja vulgar (*Fulica atra*), el corriol camanegre (*Charadrius alexandrius*), la cigonya blanca (*Ciconia ciconia*) i la polla blava (*Porphyrio porphyrio*).

Cabusset (*Tachybaptus ruficollis*)

Cigonya blanca (*Ciconia ciconia*)

Polla blava (*Porphyrio porphyrio*)

Per altra banda, entre els ocells migradors més representatius cal destacar que aquests visiten el parc principalment durant els mesos d'hivern i provenen principalment del nord i del centre d'Europa, tot destacant-hi els ànecs, com la tipologia d'au més representativa, amb un total de 15.000 exemplars al mes de gener. Així doncs, d'entre totes les aus migradores que es poden trobar als Aiguamolls de l'Empordà, hi destaquen les següents: el martinet ros (*Ardeola ralloides*), el capó reial (*Plegadis falcinellus*), el flamenc (*Phoenicopterus ruber*), el falcó cama-roig (*Falco vespertinus*), la siseta (*Tringa stagnatilis*), la gavina corsa (*Larus audouinii*), la piula gola-roja (*Anthus cervinus*), el corb marí gros (*Phalacrocorax carbó*), el bernat pescaire (*Ardea cinerea*), el becadell comú (*Gallinago gallinago*), la gavina vulgar (*Larus ridibundus*), el teixidor (*Remiz pendulinus*) i el repicatalons (*Emberiza schoeniclus*).

Martinet ros (*Ardeola ralloides*)

Gavina corsa (*Larus audouinii*)

Piula gola-roja (*Anthus cervinus*)

Finalment, entre les espècies més abundants d'ànecs, hi destaquen d'una banda, l'ànec coll-verd (*Anas platyrhynchos*), el xarxet comú (*Anas crecca*), l'ànec cullerot (*Anas clypeata*).

3. EQUIPAMENTS D'ÚS PÚBLIC I ORGANISMES RESPONSABLES

Pel que fa als equipaments d'ús públic existents a l'espai hi destaca el centre d'informació del Cortalet, obert l'any 1987. Aquest centre es constitueix com el principal espai d'informació turística i ornitològica del parc natural, a més d'esdevenir la seu administrativa del Parc, l'aula de natura i el centre de documentació. Al Cortalet, obert tots els dies de l'any, s'hi poden trobar plafons interpretatius sobre l'ornitologia present als aiguamolls, classificada per ecosistemes, i també plànols interpretatius sobre el parc natural. Seguidament, hi destaca també dins del parc, i just al costat del centre d'informació el Cortalet, el centre de recuperació de l'avifauna. Aquest, tot i no estar obert al públic, es centra principalment en rehabilitar i alliberar, en les millors condicions possibles, els exemplars de les espècies de la fauna autòctona protegides de les comarques gironines.

Per altra banda, Espigulé comenta que recentment s'acaba d'obrir un nou equipament, el Mas de la Mata, situat a uns dos kilòmetres al sud del Cortalet. Aquest espai té com a objectiu ser una nova instal·lació del parc, la qual es pot convertir en un centre d'informació a mitjà termini.

Pel que fa a la gestió de l'espai, i conseqüentment del centre d'informació, veiem que pel fet de trobar-nos dins d'un Parc Natural des de l'any 1983, aquesta recau principalment al Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya, i és des d'aquest on es planifiquen i s'executen totes les actuacions previstes. No obstant, el fet de presentar un espai del parc litoral, fa que alguns dels projectes, centrats en aquest punt s'hagin de fer conjuntament amb el Departament de Costas y Medio Marino de l'Estat. Alhora, en part de la seva gestió i participació hi destaquen grups de voluntaris, o grups escoltes, que ajuden en el disseny de noves propostes i actuacions.

Finalment, entre les principals associacions que ajuden en la gestió del parc, hi destaquen la d'Amics del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà (APNAE). Entre els principals objectius i actuacions de l'associació hi destaquen primerament la participació en projectes, centrats sobretot en la conservació d'espècies, tant de fauna com de flora que es troben en els Aiguamolls. Altres accions realitzades, van encaminades a ajudar en la gestió d'espais de propietat pública, mitjançant convenis o també fer seguiment i recerca de l'oferta ornitològica de l'espai. Finalment, i a nivell d'associació, cal destacar que la presència cada vegada més del soci estranger, cosa que ens genera forteses i oportunitats davant la possibilitat d'internacionalitzar cada cop més aquest espai.

4. PERFIL DE DEMANDA I IMPACTE TURÍSTIC

El perfil de demanda que visita el parc és molt divers i variat. Durant els dies laborables hi destaquen principalment escolars, és a dir, alumnes de primària i secundària que visiten l'espai i els seus valors. Per altra banda, se'ns comenta de la presència de visitants que tenen la segona residència a prop d'aquí, ja bé siguin nacionals o bé estrangers, i que tenen l'ornitologia com a afinitat. Pel que fa al cap de setmana, el públic que visita l'espai tendeix a ser més majoritari, a on hi destaquen famílies, grups organitzats amb majors afinitats ornitològiques, etc.

La realització d'una tesi, elaborada l'any 2011 per Daniel Aguilar, es centra en determinar el perfil de turista amb motivació ornitològica que visita el Parc Natural. Segons Espigulé, aquest treball es constitueix com el principal estudi que s'ha dut a terme fins aleshores per tal de determinar el perfil de demanda que visita el parc, i a on segons l'estudi d'Aguilar, format per 129 enquestes, es determinaven els següents resultats:

- El 74,4% dels turistes ornitològics eren homes, i el 25,6% restant dones, els quals el 60,5% d'ambdós tenen 50 anys o més.
- Pel que fa a la nacionalitat dels turistes, el 30,2% eren de nacionalitat espanyola, i el 28,7% eren francesa.
- El 68,2% es trobaven associats, els quals la majoria d'ells són estrangers.
- Pel que fa al seu grau de fidelització, cal destacar que el 78,3% dels enquestats ja havia visitat l'espai prèviament, i en quant a la composició demogràfica, el més habitual és visitar l'espai amb parella (56,6%), seguit dels amics (20,9%), amb la família (18,6%) i sol/a (14,7%).
- Finalment, l'estada mitjana del/la turista és d'un dia en el 47,3% dels casos i l'allotjament més utilitzat és el càmping (35,6%), seguit de l'hotel (18,4%).

Gràcies a la informació d'Aguilar, a més de la facilitada per Espigulé, es pot concloure que l'espai, i a diferència del Baix Ter i de Banyoles, té una funcionalitat força centrada cap a l'ornitologia i tots aquells aspectes propis del medi natural, a excepció de la zona més costanera. Per altra banda, el fet que hi hagi un preu per l'aparcament, en aquest cas de cinc euros per vehicle, fa que es concentri molt més la visita a l'espai a aquelles persones que realment tenen afinitats per al gaudi i la natura, i no tant que es tracti d'un espai solament per a passejar-hi.

Per part del parc, malgrat que no es té com a objectiu turistificar-lo, es creu que hi ha certs segments d'edat que encara no s'han explotat prou i que podrien donar un nou impuls a

l'especialització ornitològica de l'espai, factor que es veuria reforçat si es disposés de majors aparells tècnics per a contemplar l'avifauna.

Per altra banda, es comenta que degut a tenir una part del parc tocant al mar, fa que la pressió turística d'aquest punt, degut principalment a l'àmplia presència de càmpings, sigui molt elevada, al mateix temps que sovint, aquests turistes no tenen la consciència de que es troben dins d'un parc natural.

Pel que fa a la figura de guia turístic, cal dir que l'espai no en disposa d'un d'oficial, tot i que se'ns comenta que quan un grup vol visitar l'espai tenen contactes de guies i empreses de confiança que fan ells la visita, tot pagant un euro per persona en aquells recorreguts de major riquesa ornitològica i estat de conservació, com són els itineraris 1 i 2. Aquestes empreses, com pot ser el cas de Terramar, la qual ja s'ha tractat en el cas del Baix Ter, es constitueixen com les principals empreses centrades en la difusió turística de l'espai, tot establint contacte previ amb el centre d'informació el Cortalet.

5. ADEQUACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI: EQUIPAMENTS RECREATIUS

En aquest subapartat, i com ja s'ha anat veient en els espais anteriors, s'hi tractarà l'adequació turística de l'espai en quant als equipaments recreatius, ja bé siguin les infraestructures de senyalització, els equipaments recreatius i els senders.

Infraestructures de senyalització

Pel que fa a les infraestructures de senyalització dels Aiguamolls de l'Empordà, cal destacar que al llarg dels diferents recorreguts establerts en trobem de diferent format, ja bé siguin en forma de plafó o de pal amb banderoles. Cal destacar, que a diferència dels altres espais analitzats, la senyalització que hi trobem, tant per la qualitat i manteniment, com també pel grau d'informació que exposa, és molt bona, alhora que es centra únicament en matèria ornitològica, ja bé sigui sent un suport orientatiu a les rutes, mostrant la riquesa ornitològica de l'indret, expressant les recomanacions i consells o tematitzant els espais. Així doncs, no es contempla en aquest espai cap estratègia de millora en la senyalització, si bé se'ns comenta des del centre d'informació que sempre existeixen projectes i actuacions a fer.

A continuació, es mostren dues imatges que justifiquen el bon estat en que es troba la senyalització.

Imatges 22 i 23. Exemples de senyalització dels Aiguamolls de l'Empordà

Font: elaboració pròpia, 2018

Equipaments recreatius

Pel que fa als equipaments recreatius, els quals fan referència als observatoris, aguaites i miradors, es pot concloure que existeixen un gran nombre d'equipaments gràcies principalment a l'extensió de l'espai i també al nombre d'aiguamolls i llacunes que permeten observar ocells. Tant és així, tot realitzant un anàlisi més acurat, veiem que a l'actualitat hi ha a tot el parc un total de vint-i-tres observatoris o aguaites, repartits per tots els aiguamolls i situats a les vores dels senders, que a continuació es tractaran. No obstant, els llocs on s'hi troben un major nombre d'equipaments recreatius és principalment als voltants dels principals estanys com el del Cortalet, l'estany Europa, els estanys de la Massona o els de Matà. És en aquest punt, a la vora dels estanys de Mata i també del nou subcentre d'informació, on hi trobem l'observatori de la Senillosa, el qual es consolida per a ser l'observatori més alt de la península ibèrica.

Des de la centre d'interpretació se'ns comenta que, malgrat que actualment els aguaites i observatoris estiguin en un estat prou bo, i adaptats a persones amb mobilitat reduïda, existeixen previsions i voluntat d'anar-los renovant, malgrat el fet que voler renovar un elevat nombre d'equipaments recreatius en un espai com els Aiguamolls suposi una inversió molt important.

Imatge 24. Aguait de les Gantes.

Font: elaboració pròpia, 2018.

Senders

A l'espai s'hi troben actualment un total de quatre itineraris principals establerts, centrats tots ells en matèria ornitològica, a més d'altres temàtics i aptes per a bicicletes. Els quatre principals, es troben categoritzats mitjançant tríptics i també via web, on s'especifica la descripció del recorregut, un mapa amb tots els equipaments recreatius, i també els estanys i llacunes, amb el seu punt quilomètric. Tot analitzant l'estat dels senders, cal destacar que aquests es troben en un estat de conservació molt adequat, alhora que tots ells et permeten arribar als principals punts d'interès ornitològic, i conseqüentment a tots als equipaments recreatius. D'aquesta forma, tampoc es presenta com a proposta una adequació immediata dels senders.

Com ja s'ha comentat, cal destacar que en el cas dels senders 1 i 2, els principals de l'espai i els que es troben en un major estat de conservació, l'espai fa pagar a totes les empreses que en fan un guany un euro per a accedir als itineraris, mentre que per la resta de personal i itineraris, accedir-hi és completament gratuït.

Taula 10. Principals Senders o itineraris dels Aiguamolls de l'Empordà

Recorregut	KM / Temps	Nombre observatoris / aguait. Espais d'interès.
1. Del Cortalet al Mas del Matà	2.5 km / 40 min	3 aguait i 3 observatoris. Destaca l'estany del Cortalet, l'estany Closa del Puig, de la Massona i els del Matà.
2. Del Mas del Matà a la Platja del Mata – les Llaunes	2,3 km / 40 min	4 aguait i 1 observatori, 1 la torre d'observació. Destaca el rodeig a l'estany del Matà i la Platja de les Llaunes.
4. Del Cortalet als Estanys Europa	4 km / 1 hora	4 aguait i 1 observatori. Hi destaca principalment l'estany Europa.

Font: elaboració pròpia a partir de dades dels tríptics facilitats, 2018.

Millores dutes a terme al llarg dels anys

Se'ns comenta que al llarg dels anys, les millores que s'han dut a terme a l'espai han estat moltes, principalment centrades en l'adequació i implementació d'equipaments recreatius, com aguait i miradors en el disseny de noves rutes. Actualment, i com ja s'ha constatat, existeix la voluntat de renovar tota aquesta infraestructura i d'adequar nous senders, malgrat que el cost d'aquestes actuacions sigui molt elevat. Tanmateix, la creació del nou subcentre d'informació del mas de la Matà es consolida com una altra de les millores recents a l'espai.

Finalment, juntament amb el servei de Parcs i també amb Costes, pertanyent a l'estat, s'està actuant recentment a la zona litoral del parc, tot intentant millorar la protecció de la zona dunar, la qual com ja s'ha vist en el cas del Baix Ter, és molt rica en avifauna. L'actuació es centra principalment en posar nova senyalització a la platja que permeti saber que està inclosa dins del parc natural o bé posant algunes tanques. Amb tot, es vol recuperar l'avifauna típica dels sistemes dunars, com el Corriol Camanegre.

6. EINES DE PROMOCIÓ

Pel que fa a les eines de promoció dels Aiguamolls de l'Empordà, cal destacar primerament de l'existència de la pàgina web del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà com a font d'informació principal del parc, on com ja s'ha vist en el cas del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, pel fet de constituir un parc natural, aquest espai presenta la mateixa estructura de pàgina, a on s'hi tracten les característiques de l'espai, la seva història de protecció, el

patrimoni natural i cultural existent, els òrgans rectors i de participació, els instruments de planificació i gestió, els àmbits d'actuació, etc. A la pàgina també s'hi especifiquen els equipaments i itineraris, l'agenda d'activitats programades, etc. Es tracta doncs, i igual que en el parc anterior, d'una pàgina d'informació sobre els Aiguamolls, però no centrada exclusivament cap al turisme. (parcsnaturals.gencat.cat. Consulta: maig 2018).

Per altra banda, i en el cas dels Aiguamolls de l'Empordà, existeix una pàgina pròpia, en la qual s'hi mostren principalment una descripció del parc, els itineraris, la fauna i els hàbitats presents, i també les característiques generals dels diferents hàbitats del parc, ja bé siguin estanys i aiguamolls d'aigua dolça, closes, llacunes i salsures o el mar i les platges. A nivell de pàgina web, i tenint en compte el seu format, cal destacar, que malgrat que la quantitat i abast de la informació sigui adequada, la disposició d'aquesta en quant a la seva estructura no es mostra d'una forma actualitzada, com ja s'ha anat veient en altres casos com el de l'estany de Sils. Tant és així, la situació de la pàgina web dels Aiguamolls de l'Empordà, sí que es concep doncs com una debilitat existent. (aiguamollsdelemporda.cat. Consulta: maig 2018).

Altres webs ara de caire supramunicipal, com pot ser la pàgina web empordaturisme, referent al consell comarcal de l'Alt Empordà, és constitueix com una de les altres fonts d'informació sobre els Aiguamolls de l'Empordà. (www.empordaturisme.com. Consulta: maig 2018).

Finalment, i pel que fa al material de suport en format paper, cal destacar que es troben diferents fulletons referents als quatre principals senders de l'estany, els quals mostren una descripció de tota la fauna que es pot trobar a l'espai, les connexions amb altres senders, els serveis bàsics que presenta el recorregut, les recomanacions i normes per als visitants, i finalment les dades d'interès. Cal destacar doncs que la informació present en aquests fulletons es troba molt ben especificada i actualitzada, alhora que es centra exclusivament en ornitologia, factor explicat principalment per la monofuncionalitat que presenta aquest espai.

7. NODES COMPLEMENTARIS

Els atractius que es presenten als Aiguamolls de l'Empordà són molts, principalment per el fet de trobar-nos en una comarca amb una gran diversitat d'espais i recursos naturalístics, com pot ser la Costa Brava, la Garrotxa d'Empordà, el Massís de l'Albera, etc. No obstant, cal destacar que la gran majoria d'aquests nodes complementaris es troben externs a l'espai, degut a que els Aiguamolls de l'Empordà es centra principalment en l'ornitologia, i

conseqüentment hi manca una disponibilitat d'atractius que vagin més enllà d'aquest sector. No obstant, a les rodalies de l'espai, i a nivell de comarca, els recursos turístics són molt importants, tot destacant-ne de tipus històric i patrimonial, els quals poden permetre una complementarietat entre el turisme cultural i l'ornitològic. Tot fent menció als principals espais i recursos, se'n destaquen els següents:

- Figueres i els seus museus: Dalí, el del Joguet, el de la Tècnica i el de l'Empordà, a més del Castell de Sant Ferran.
- Empúries: restes de la colònia grega d'Emporion i de la ciutat romana.

No obstant, modalitats turístiques apropiades a la naturalesa, com pot ser el senderisme, sí que són possibles de realitzar a l'espai i per tant poden ser complementaries a l'ornitologia. Tant és així, segons la tesi d'Aguilar, s'hi especifica que davant la complementarietat de la visita dels turistes més especialitzats en ornitologia, aquests complementen l'ornitologia amb el senderisme, amb un 41,1% de les respostes. Seguidament, hi destaquen les visites culturals, amb un 33%, i també les activitats relacionades amb la botànica i altres activitats relacionades amb un altre tipus de fauna, amb un 30,2% i un 27,9% de les respostes, respectivament. També en destaca l'elecció en un 31,8% de les respostes d'una inexistència d'una complementarietat, de forma que s'entén que els turistes es mouen únicament per la motivació ornitològica. (Aguilar, 2011).

Aquest fet ens apropa a les conceptualitzacions de Almendras, Ferrari i Díez (2016), quan determinaven els diferents tipus de perfils de turisme ornitològics, depenent del seu gran de professionalització, i també en altres aspectes, relacionats amb les afirmacions de De Juan quan ens determinava de la dificultat d'establir una definició de turista ornitològic degut aquesta varietat de perfils.

8. NIVELL DE PROTECCIÓ

Com ja s'ha esmentat ja en anterioritat, l'espai es troba inclòs dins d'un Parc Natural des de l'any 1983, concretament el dia 28 d'octubre i mitjançant la llei 23/1983. El Parc Natural, inclou a part de les 4.729 hectàrees, 824,54 hectàrees de reserves naturals integrals (Els Estanys, les Llacunes i l'Illa de Caramany) i 9,28 hectàrees de la reserva natural parcial Illa de Caramany. Segons fonts oficials, com els tríptics elaborats per el propi parc, indiquen que l'objectiu de creació d'aquesta àrea com a parc és doble: d'una banda, conservar, millorar i potenciar els sistemes naturals, i de l'altra, fer compatible la conservació amb el desenvolupament econòmic.

Josep Espigulé, durant l'entrevista, ens comenta que les aus varen ser les que van salvar l'espai d'una futura urbanització, com la d'Empuriabrava, la qual parteix els aiguamolls amb dos. Tot això, va ser gràcies en part a la tramuntana, al vent característic de l'Empordà, que en temporals acusats fa que les aus que emigren de nord a sud es refugiiïn al territori. Així doncs, si no hagués existit aquesta riquesa ornitològica, motivada per la tramuntana, les urbanitzacions dins els aiguamolls haurien proliferat, i possiblement l'espai hauria perdut gran part de la seva singularitat. Tant és així, que l'any 1976 va començar la campanya de defensa dels Aiguamolls empordanesos on encara quedaven bones restes d'estanys i llacunes, però pràcticament totes amenaçades de desaparició. (Folch, 1988). El principal perill en aquell moment era el projecte, tal i com exposava Espigulé, "Port Llevant", amb el qual es pretenia convertir tot el sistema lacustre d'entre les desembocadures de la Muga i el Fluvià en una marina residencial de 500ha i per a 60.000 persones, tal i com s'havia fet a Empuriabrava. (Folch, 1988).

4.4.2. DIAGNOSI

En el cas dels Aiguamolls de l'Empordà, la diagnosi que es presenta, referent a tots els aspectes tractats en anterioritat, és la següent:

FORTALESES
<p>F2. Espai de referència ornitològica a les comarques gironines i al principat català.</p> <p>F3. Existència d'un centre d'informació actualitzat i d'un centre de recuperació d'avifauna.</p> <p>F3. Tendència progressiva a un turista ornitològic cada vegada més especialitzat.</p> <p>F4. Presència d'unes rutes centrades exclusivament en matèria ornitològica i amb molt bon estat de senyalització i conservació.</p> <p>F5. Espai amb un elevat nombre d'aguiats i observatoris, la majoria d'ells adaptats a persones amb mobilitat reduïda.</p> <p>F6. Existència de projectes i actuacions que tenen l'objectiu de millorar l'espai i el parc, com el disseny de noves rutes o la protecció dels sistemes dunars.</p> <p>F7. Participació de voluntaris i associacions per en la gestió i manteniment de l'espai.</p> <p>F8. Contemplació de costos econòmics (aparcament) per al manteniment i millora de l'espai.</p> <p>F9. Creació de sortides i activitats divulgatives setmanals.</p> <p>F10. Existent planificació turística derivada de l'elevada voluntat de conservació ambiental de l'espai.</p> <p>F11. Col·laboració amb institucions com Empordà Turisme Sostenible.</p>

DEBILITATS

- D1. Elevada pressió turística i urbanística derivada d'urbanitzacions i càmpings propers, com Empuriabrava.
- D2. Insuficient conscienciació ambiental de turistes de sol i platja que conviuen dins al parc natural sense saber-ho.
- D3. Poca perspectiva d'explotació de l'espai cap a segments d'edat determinats: 50-70 anys.
- D4. Deficient situació de la pàgina web oficial dels Aiguamolls de l'Empordà.
- D5. Insuficient coneixement i difusió dels valors i singularitat de l'espai i de l'Empordà a la ciutadania.
- D6. Manca d'estratègies turístiques ornitològiques que busquin la complementarietat turística.
- D7. Manca d'aparells de visibilitat que farien molt més atractiu l'espai i l'observació ornitològica.

OPORTUNITATS

- O1. Desenvolupament de l'ornitologia a partir de l'aparició de noves empreses privades que busquen l'exclusivitat ornitològica i la combinació amb altres activitats.
- O2. Desenvolupament de l'espai a partir de la creació de la publicació 108 ocells dels Parcs Naturals de l'Empordà (incloent els Aiguamolls de l'Empordà, el Baix Ter i el Cap de Creus).
- O3. La presència de socis ornitològics estrangers pot ajudar a internacionalitzar l'espai mitjançant el boca-orella.
- O4. Possibilitat d'adaptació d'alguna ruta amb bicicleta, que pot fer augmentar el nombre de visitants del parc.
- O5. Enorme potencial turístic a nivell comarcal gràcies a la diversitat de modalitats i recursos turístics i paisatges empordanesos.
- O6. Potencialitat d'actuar conjuntament els tres espais empordanesos (Aiguamolls de l'Empordà, Baix Ter i Cap de Creus).
- O7. Voluntat d'incorporar la CETS, la Carta Europea de Turisme Sostenible a l'espai.

AMENACES

- A1. Existència de possibles riscos per a l'ornitologia tenint en compte la pressió turística de les urbanitzacions del voltant.
- A2. Possibles afectacions a la zona litoral del parc degut al canvi climàtic i també al turisme massiu.
- A3. Pèrdua de reconeixement turístic ornitològic de l'espai davant l'aparició de nous destins especialitzats cap a aquest sector.

Aquest espai és el que presenta una major riquesa ornitològica de les comarques gironines, i és ben conegut a nivell català. Tant és així, que les fortaleses i oportunitats que presenta l'espai són molt destacables i es consolida com un espai de referència a seguir en quant a les seves actuacions dutes a terme fins a l'actualitat. Cal destacar doncs, que els Aiguamolls de l'Empordà és l'espai de referència del treball, i sobre el qual es poden tenir en compte moltes de les actuacions.

A nivell d'oferta de recursos per a l'ornitologia, essencials per a desenvolupar la modalitat turística, cal dir que actualment és apta i això es tradueix en l'èxit de l'espai, on hi destaca una oferta d'avifauna prou considerable, una infraestructura turística existent, empreses que contacten amb l'espai, allotjaments a les rodalies, etc. Ara bé, es pot concloure, segons opinions com la de Josep Espigulé, quan li preguntem si els Aiguamolls han sabut extreure tot el potencial que realment tenen; doncs la veritat és que no del tot. S'ha d'admetre que han sabut dur a terme una estratègia bona, on com ens explicava Sargatal, varen començar amb la creació del Centre d'Informació el Cortalet, i posteriorment amb la introducció de cigonyes a l'espai, una au visible i prou atractiva. Aquestes dues actuacions, varen ser les que van permetre començar a donar un interès per al propi espai. Actualment però, se'ns comenta que malgrat que el turisme ornitològic de l'espai tendeixi a anar en augment, la difusió de que es fa de l'espai en quant als seus propis valors ja bé siguin ambientals com també ornitològics no es prou forta, es a dir, segons Espigulé, malgrat trobar-nos dins d'un parc natural, es creu que encara avui no es valora prou la singularitat de l'espai en el que ens trobem.

Amb tot, i preguntant quina és la voluntat del parc davant la turistificació de l'espai, se'ns comenta que la protecció passa per sobre de tot, de forma que no es pren com a objectiu augmentar els visitants del parc de forma desmesurada. Un altre exemple d'aquest fet, el trobem quan preguntem si participen en alguna fira, com la del Delta de l'Ebre. La resposta

és que no, i el motiu perquè no volen, tenen por de turistificar l'espai sense haver dut a terme una planificació prèvia.

Entre les altres qüestions, Espigulé comenta que faltaria a l'espai un Pla d'ús públic, que podria permetre conèixer millor quina és la capacitat de càrrega que pot assolir l'espai i posteriorment ja es podria fer una promoció de l'espai molt més evident. Per altra banda, el mateix Josep Espigulé, ens fa ressò amb orgull de l'enorme potencial que té la seva comarca: l'Alt Empordà, en quant al nombre de recursos turístics complementaris, els quals segons ell també haurien d'estar inclosos en un altre pla a nivell comarcal. Tantes són les fortaleses de la seva comarca que abans de marxar ens va voler dir el següent: *“Els bons naturalistes valoren molt aquesta comarca perquè a diferència d'altres com la Camarga a França o Mallorca, aquesta comarca està oberta, és a dir, existeix una gran xarxa de senders i camins públics, il·lusió que dona un valor afegit per a molts europeus que en altres llocs no tenen, el de poder passejar amb llibertat”*.

4.4.3. PROPOSTES

En el cas dels Aiguamolls de l'Empordà, i davant la realització de propostes, cal destacar que el fet de trobar-nos a l'espai més desenvolupat en aquest sector fins a l'actualitat, dificulta l'establiment de noves propostes, ja que moltes de les accions de millora que es podrien dur a terme en altres espais caracteritzats per trobar-se en un grau de desenvolupament ornitològic incipient, en aquest espai ja s'han realitzat. Així doncs, les propostes que es generen, es centren en un grau de desenvolupament diferenciat de la resta d'espais, tot intentant-se adequar al màxim possible a la situació en la que l'espai es troba.

Característiques turístiques i ornitològiques de l'espai

- Espai ornitològic de referència a les comarques gironines i al principat Català, gràcies a la riquesa ornitològica que presenta.
- Funcionalitat de l'espai centrada en clau ornitològica i amb un progressiu grau d'especialització.
- Característiques de l'espai centrades per una àmplia varietat d'ecosistemes (llacunes i aiguamolls, closes i prats, mar i sistemes dunars) i per una pressió turística derivada de les urbanitzacions properes.

Objectiu de les propostes

Tenint en compte les característiques turístiques i ornitològiques de l'espai, a més de la situació especificada en els apartats de l'anàlisi i la diagnosi, es determina que l'objectiu de les propostes realitzades s'ha de centrar principalment en **posicionar** els Aiguamolls de l'Empordà com un referent ornitològic a escala de país, tot presentant objectius específics.

- Millorar aspectes deficients de l'espai tenint en compte el treball de camp realitzat i les especificacions del tècnic de l'espai, Josep Espigulé.
- Promoure l'especialització ornitològica, tot promovent els valors ecològics de l'espai, els quals s'inclouen dins d'un Parc Natural.

Posicionament turístic de les propostes

- Continuar l'especialització de l'espai cap al segment escolar i familiar, però sense augmentar-lo.
- Buscar l'especialització ornitològica nacional i estrangera, la qual presenta una demanda creixent, i la qual pot permetre posicionar millor els Aiguamolls de l'Empordà.

Estratègies a llarg termini

- Realitzar un nou anàlisi de demanda cap a nous segments de mercat exclusius.
- Dissenyar estratègies turístiques com a paquet turístic exclusiu que inclogui la visita a tot l'Alt Empordà.
- Buscar empreses especialitzades en ornitologia que ofereixin visitar els tres espais empordanesos de major importància ornitològica.

Propostes específiques de millora

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

- 1.1. Millora de la pàgina web dels Aiguamolls de l'Empordà
- 1.2. Disseny d'un paquet turístic per a ornitòlegs especialitzats.
- 1.3. Realització d'estudis de mercat amb la finalitat de captar nous segments de demanda.

2. ADEQUACIÓ I MILLORA DE LA INFRAESTRUCTURA TURÍSTICA EXISTENT

- 2.1. Estudi d'introducció d'aparells d'observació aptes per a miradors i observatoris.
- 2.2. Propostes d'adequació de rutes per poder realitzar observacions amb bicicleta.

3. GESTIÓ DE L'ESPAI

- 3.1. Realització d'un pla d'us públic en els Aiguamolls de l'Empordà.

4. SEGURETAT I PROTECCIÓ DE L'ESPAI I EL MEDI

- 4.1. Realització de nous cursos de sensibilització ambiental a gestors d'allotjaments de la zona i de la ciutadania.

Propostes explícites

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

1.1. Millora de la pàgina web Aiguamolls de l'Empordà	
Justificació: Com ja s'ha anat veient en els casos anteriors, aquesta és una de les principals debilitats que els espais presenten ja d'entrada: la situació de la pàgina web, molts casos, depenent del seu grau de protecció, pròpia del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya.	Organismes responsables: Departament Territori Sostenibilitat
	Termini: Immediat
	Cost pressupostari: Baix
	Material addicional:
Acció: D'aquesta forma, es proposa una millora de la pàgina web, molt més atractiva, amb un format innovador, i que permeti plasmar tota la informació necessària del parc.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Guanyar competitivitat a nivell d'espai, i conseqüentment captar nous turistes ornitològics.	

1.2. Disseny d'un paquet turístic per a ornitòlegs especialitzats

Justificació: En aquest cas, pel fet de tractar-se de l'espai amb major riquesa ornitològica, la qual és suficientment atractiva per a moure gent del país i de l'estranger, es proposa la creació d'un paquet turístic per a ornitòlegs especialitzats.	Organismes responsables: Agents turístics, empreses ornitologia.
	Termini: Llarg
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: Crear un paquet turístic per a ornitòlegs, sent l'espai pioner de la demarcació en quant a aquesta acció, i tendint a convertir el parc en un espai visitat per ornitòlegs especialitzats.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Donar a conèixer l'espai a persones especialitzades cap a aquest sector. • Permetre realitzar canvis en el perfil dels visitants del parc.	

1.3. Realització d'estudis de mercat

Justificació: Per altra banda, a fi de realitzar un major posicionament de l'espai i determinar quin és el perfil de turista que aquest té, es pretén realitzar estudis dels mercat, a fi de determinar el perfil que podria explotar l'espai i no ho està fent.	Organismes responsables: Agents turístics, observatori turístic.
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: mitjà
	Material addicional:
Acció: Realitzar nous estudis de mercat sobre quins segments podrien estar interessats en l'espai i realitzar-hi promoció.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Captar nous perfils de demanda davant la debilitat existent de que hi ha segments que no s'estan explotant a l'actualitat.	

2. ADEQUACIÓ I MILLORA DE LA INFRAESTRUCTURA EXISTENT

2.1. Introducció d'aparells d'observació	
Justificació: Davant la debilitat que se'ns comenta, que fan falta aparells d'observació que farien del parc un espai molt més atractiu per a observar ocells, es proposa el següent:	Organismes responsables: Departament Territori i Sostenibilitat.
	Termini: mitjà
	Cost pressupostari: alt
	Material addicional:
Acció: Introduir nous aparells d'observació a l'abast del turista ornitològic, malgrat que se'ns comenta que aquests aparells resulten cars.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Millorar la qualitat de les observacions i poder guanyar nous visitants.	

2.2. Adequació de les noves rutes per birwatchers amb bicicleta	
Justificació: Per altra banda, cal destacar que aquesta proposta ja està pensada per part de l'espai, tot justificant-la a partir del nombre de senders que hi ha a l'espai i que poden ser aprofitats per turistes ornitològics que volen desplaçar-se amb bicicleta a fi de gaudir i guanyar temps.	Organismes responsables: Generalitat de Catalunya
	Termini: mitjà
	Cost pressupostari: Alt
	Material addicional:
Acció: Es proposa doncs l'adaptació d'alguns dels senders, sobretot els més allunyats del centre el Cortalet i també aquells de més longitud.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Diversificar la demanda de l'espai cap a persones que poden combinar l'ornitologia amb l'esport. • Poder realitzar les observacions d'una forma més lúdica i entretinguda.	

3. GESTIÓ DE L'ESPAI

3.1. Realització d'un pla d'ús públic als Aiguamolls de l'Empordà	
Justificació: Tanmateix, davant la poca voluntat que existeix de continuar turisticant l'espai cap a persones que tenen poc interès cap a l'ornitologia, i davant la inexistència d'un pla que controli la capacitat de càrrega que l'espai pot assolir, es proposa el següent:	Organismes responsables: Generalitat de Catalunya
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: Alt
	Material addicional:
Acció: La creació d'un pla d'ús públic que estableixi quins són els límits del parc en quant a la seva turisticació.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Ser una eina de control sobre els límits del parc i sobre el desenvolupament del turisme ornitològic.	

4. SEGURETAT I PROTECCIÓ DE L'ESPAI I EL MEDI

4.1. Realització nous cursos sensibilització ambiental	
Justificació: Finalment, una altra de les accions que es proposa, la qual ja s'ha dut a terme en altres espais, és la realització de cursos de sensibilització ambiental als principals agents turístics de la zona, com poden ser els treballadors dels càmpings, empreses turístiques etc.	Organismes responsables: Generalitat de Catalunya
	Termini: mitjà
	Cost pressupostari: mitjà
	Material addicional:
Acció: Es proposa doncs la realització d'aquests cursos, adreçats a tothom però principalment als agents turístics de la zona.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Guanyar sensibilització ambiental per part dels agents turístics de la zona.	

4.5. EL CAP DE CREUS

El Cap de Creus és l'últim espai que pretén analitzar aquest treball. Cal destacar, ja d'entrada, que presenta unes característiques completament diferenciades dels quatre espais anteriors, ja que si bé els altres es trobaven en espais lacustres o en estanys, aquest no presenta aquestes característiques i es configura com una porció de superfície terrestre oberta al mar, sent doncs la punta més oriental de tota la Península Ibèrica. També cal destacar, que el Cap de Creus esdevé l'espai menys especialitzat en ornitologia de tots els analitzats, majoritàriament degut a la manca de dades oficials que es té d'aquest espai en quant a la modalitat turística ornitològica, cosa que genera una disconformitat important davant les perspectives que es tenien d'aquest espai, ja que fonts com la Guia de Turisme Ornitològic de 2008, indicava aquest espai com un dels principals del territori gironí i també català per a realitzar-hi el *birdwatching*.

Com ja s'ha realitzat en els altres quatre espais, primerament es realitza l'anàlisi de l'espai, a posteriori la diagnosi i finalment les propostes.

4.5.1. ANÀLISI DE L'ESPAI

1. CONTEXTUALITZACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRICA

La península del Cap de Creus es troba a la part més oriental de tota la Península Ibèrica, a l'extrem mediterrani del Pirineu Axial. Es tracta d'un espai natural de primer ordre dotat d'una singular configuració geològica, i també biològica. Tant és així, el Cap de Creus va esdevenir Parc Natural l'any 1998 i presenta una superfície total de 13.843 hectàrees, presentant-se com el primer parc marítime-terrestre del nostre país. Situat a la comarca de l'Alt Empordà, es troba inclòs dins dels següents municipis: Cadaqués, el Port de la Selva, la Selva de Mar, Llançà, Vilajuïga, Pau, Palau-saverdera i Roses.

L'espai inclòs dins del parc natural, ja bé sigui per la seva àmplia superfície com també per la seva situació geogràfica, inclou un seguit d'ambients biogeogràfics quantificats, segons dades dels fulletons facilitats, amb un total d'onze. Així doncs, al llarg de tot l'espai, s'hi troba d'una banda: prats i herbassars, el qual es caracteritza per a ser un dels principals hàbitats del parc; brolles d'estepes i brucs, els quals són també el paisatge majoritari del parc; les suredes; els penya-segats, els quals poden ser de tres tipus (terrestres, marítims i submarins); matollars; cadequers litorals; pinedes litorals de pi blanc; praderies de posidònia; coral·ligen i precoral·ligen; les rieres i els estanys; i finalment els conreus (destacant l'olivera i la vinya) i el patrimoni cultural.

Imatge 25. Orografia del Cap de Creus

Font: elaboració pròpia, 2018

Ramon Folch, en la seva publicació *Natura: ús o abús, llibre blanc de la natura als Països Catalans*, ja mencionada en anterioritat, apel·lava el següent: “El Cap de Creus constitueix la porció més feréstega i septentrional de la turísticament anomenada Costa Brava” i es constitueix com “una unitat fisiogràfica molt singular, en la qual tenen una importància paisatgística els elements geològics” la qual esdevé “la seqüència més completa de les roques més antigues que afloren a Catalunya” (Folch, 1988).

2. OFERTA D'AUS EXSITENTS

Pel que fa a la riquesa ornitològica de l'espai, el Cap de Creus és un indret privilegiat per a l'observació d'ocells, especialment a la primavera i a la tardor, quan es produeixen els principals moviments migratoris. Als penya-segats s'hi pot observar l'àliga cuabarrada (*Hieraetus fasciatus*), el falcó pelegrí (*Falco peregrinus*), el duc (*Bubo bubo*), l'àliga marcenca (*Circaetus gallicus*), el xatrac becllarg (*Sterna sandvicensis*), la gavina vulgar (*Chroicocephalus ridibundus*), el falcot negre (*Apus apus*), l'oreneta cua-rogenca (*Cecropis daurica*), el blauel (*Regulus ignicapilla*), l'abellerol (*Merops apiaster*) i el tudó (*Columba palumbus*).

Àliga cuabarrada (*Hieraetus fasciatus*)

Duc (*Bubo bubo*)

Oreneta Cua-rogenca

Bluel (*Regulus ignicapilla*)

Tudó (*Columba palumbus*)

Xatrac (*Sterna*)

En el cas dels ocells marins, s'hi troben principalment diverses espècies de gavines, el corb marí emplomallat (*Phalacrocrax aristotelis*), la baldriga (*Puffinus*), el xatrac (*Sterna*), el mascarell (*Sula bassana*).

Baldriga (*Puffinus*)

Corb marí emplomallat (*Phalacrocrax aristotelis*)

Mascarell (*Sula bassana*).

3. EQUIPAMENTS D'US PÚBLIC I ORGANISMES RESPONSABLES

A l'espai, hi destaquen diversos equipaments destinats a la informació turística i també a la difusió dels valors presents en el parc. Tant és així, s'hi troba d'una banda el centre d'informació i seu del Parc Natural del Cap de Creus, situat al mateix monestir de Sant Pere de Rodes, i per altra banda, diversos equipaments com és ara l'Espai Cap de Creus, situat al far del Cap de Creus, o també el centre de Tudela. Cal destacar però, que tots aquests espais esmentats tenen com a objectiu informar i difondre els recursos i valors de l'espai que van molt més enllà de l'ornitologia, de forma que actualment l'espai manca d'un centre o espai habilitat destinat exclusivament al públic ornitològic.

En quant a la gestió de l'espai, la seu del Parc Natural, dependent del Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya, n'és el principal òrgan de gestió i conservació, com també passa en els dos altres parcs naturals (Aiguamolls de l'Empordà, i Montgrí - les Illes Medes i el Baix Ter). Tant és així, per part del Parc Natural es realitzen algunes activitats anuals de caire ornitològic i també formacions, destinades principalment a guies particulars, on s'hi inclou la ornitologia.

Cal destacar que en aquest espai, la importància de l'empresa privada en quant a la difusió i desenvolupament del turisme ornitològic és molt important, i plantejada com una fortalesa, degut principalment al fet que se'ns comenta per part del parc que no es poden assolir totes les fites en un espai amb una multifuncionalitat turística molt acusada i amb una extensió de 13.800 hectàrees, la qual és més que rellevant.

4. PERFIL DE DEMANDA I IMPACTE TURÍSTIC

El Cap de Creus es caracteritza per a ser un dels espais amb més transcendència turística de tota la Costa Brava i consegüentment de tot el territori gironí, factor explicat principalment per l'amplia disponibilitat de recursos i atractius que aquest presenta i que s'explica en part per el fet de tractar-se d'una petita península, que aflora una quinzena de quilòmetres cap a dins el mar Mediterrani. Tots els valors que el territori presenta es tradueixen en una especialització turística de l'espai molt important, captivada a trets generals per l'atractiu costaner de certs municipis com Cadaqués o el Port de la Selva, els quals han sabut conservar en certa forma els seus valors estètics, mentre que en d'altres, com Roses o Llançà, situats a l'extrem meridional i septentrional de l'espai, s'han especialitzat molt més en el turisme massiu, fet traduït en la estètica que presenten i en la proliferació d'urbanitzacions.

El turisme de sol i platja ha estat i continua sent molt important a l'espai, alhora que la riquesa marina permet desenvolupar altres modalitats de caire més esportiu, com és el cas del submarinisme, també molt desenvolupat actualment a l'espai. El turisme cultural, encapçalat principalment per el monestir de Sant Pere de Rodes, i també un increment del turisme gastronòmic, amb una oferta culinària tradicional, de prestigi, i molt lligada als productes que ofereix el mar, són altres de les modalitats que s'hi troben.

En quant a la riquesa ecològica de l'espai, es troben altres modalitats turístiques molt més apropiades a l'ecoturisme, com podria ser el senderisme, molt concurrent en espais naturals, i d'altres molt més singulars com el turisme geològic, és a dir l'observació dels materials del sòl en un espai amb una riquesa geològica excepcional. És aquí on també s'hi troba el turisme ornitològic, una modalitat turística practicada al Cap de Creus gràcies a la seva riquesa ornitològica, però la qual encara avui no presenta un grau d'especialització molt rellevant o si més no se'n desconeix exactament quin és el seu grau de desenvolupament, degut al fet de presentar un ampli ventall de modalitats turístiques en un espai com és aquest.

Imatge 26. Relleu geològic del Cap de Creus

Font: elaboració pròpia, 2018.

Empreses turístiques

Pel que fa a l'existència d'empreses turístiques, les quals es centren com un dels principals agents de dinamització turística ornitologia de l'espai, hi destaca principalment l'empresa Gregal, transcrita sota el lema "Idees de natura, turisme responsable i educació ambiental". Amb seu al municipi de la Selva de Mar, aquesta es centra principalment en una plataforma d'educació ambiental, sortides responsables i senderisme interpretatiu per els parcs naturals de l'Empordà, on hi destaca el Cap de Creus, però també el Paratge de l'Albera. En aquestes visites guiades que també s'hi realitzen sortides ornitològiques amb la finalitat de posar en valor l'oferta ornitològica de l'espai. (gregalada.com. Consulta: juny 2018).

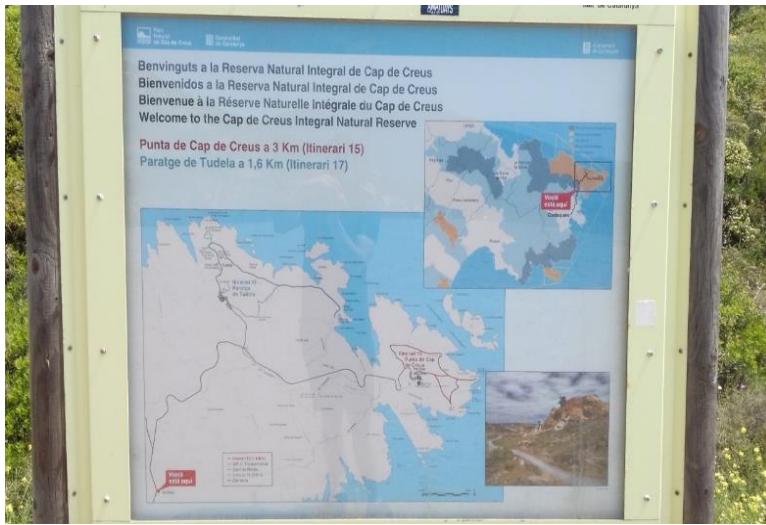
5. ADEQUACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

Pel que fa a l'adequació turística de l'espai, referent a la infraestructura turística de l'espai, en quant a aguait, miradors, observatoris; i també en quant a la senyalització, rutes i senders establerts, ja bé estiguin centrats en ornitologia o no, cal fer esment a diverses qüestions dignes de ser contemplades.

Senyalització

En quant a la senyalització present a l'espai, aquesta fa referència principalment als catorze itineraris o rutes establertes per tot l'espai del Cap de Creus, i també a plafons interpretatius sobre quina és la informació que presenta un indret concret en quant a la seva singularitat. Ja d'entrada se'ns comenta, que pel fet que la destinació no es centra exclusivament en ornitologia, els senders i conseqüentment la seva senyalització no es centren en aquesta matèria, sinó que es tracten principalment de materials orientatius que permetin seguir els recorreguts preestablerts. En general, se'ns conclou, per part dels responsables de l'espai, que l'estat de la senyalització és encara avui una debilitat de l'espai, degut a que fa falta un desplegament molt més extens de senyalització que permeti seguir molts dels recorreguts sense la necessitat de fer servir mapes en paper o mitjançant aplicacions mòbils.

Imatges 27 i 28. Detall de la senyalització del Cap de Creus.

Font: elaboració pròpia, 2018

Equipaments recreatius

Tot analitzant ara l'oferta d'equipaments recreatius a l'espai, ja bé siguin miradors, aguaitos o observatoris, podem concloure que fins l'actualitat no s'han realitzat grans inversions a l'espai per a instaurar-hi aquests equipaments, de forma que no són presents a l'espai. No obstant, en aquest cas, la manca d'equipaments recreatius centrats en ornitologia no es justifica pel fet de presentar un grau de desenvolupament ornitològic relativament incipient, sinó per les característiques de l'espai: ens trobem en un Parc Natural on l'oferta d'avifauna es troba principalment en àmbits terrestres o marítims i a on hi destaca una inexistència de sistemes lacustres o aiguamolls. D'aquesta forma, tots aquests equipaments, pel simple fet que tenen la funcionalitat d'observar les aus en un espai concret, en el cas del Cap de Creus aquests no tindrien cap tipus d'aprofitament.

No obstant, per part dels gestors de medi ambient i d'ús públic del parc natural, se'ns comenta que existeix un projecte encaminat a instaurar un observatori, a la zona de la punta del Cap de Creus, molt proper al far, i a on per les característiques de l'espai sí que seria apte i funcional per a realitzar-hi observacions.

Rutes

Les rutes establertes per a tot el parc tracten els principals itineraris, els quals es troben principalment als municipis de Cadaqués, el Port de la Selva, La Selva de Mar, Llançà, Palau-saverdera, Pau, Roses i Vilajuïga. En general totes elles, recorren per l'interior d'algun dels termes municipals esmentats anteriorment i són aptes per a fer a peu,

exceptuant els dos últims itineraris, els quals també són aptes per anar amb bicicleta, i són de caràcter supramunicipal, és a dir, comencen a un municipi del parc i acaben a un altre. Com ja s'ha esmentat en anterioritat, cap de les rutes anteriors es troba centrada cap a l'ornitologia. Finalment, el quadre resum elaborat a continuació tracta d'una síntesi de tots els itineraris establerts al llarg del Parc Natural.

Taula 11. Itineraris del Parc Natural del Cap de Creus

Itineraris pel Cap de Creus					
Codi	Nom	Municipi	Distància	Temps	Elements d'interès
5.	Puig Ferral	Cadaqués	5,5	1h 50 min	Portlligat
15.	Punta del Cap de Creus	Cadaqués	1,5	1h 30 min	Paratge de Tudela
17.	Paratge de Tudela	Cadaqués	4	1h 30 min	Paratge de Tudela
6.	Costa de l'Oratori	El Port de la Selva	6,3	1h 50 min	St. Baldiri de Taballera
10.	La Vall de Santa Creu	El Port de la Selva	5,9	3h 30 min	Vall de Santa Creu
7.	La Selva de Mar	La Selva de Mar	4,5	1h 10 min	La Selva de Mar
11.	Llançà – aigües i fonts	Llançà	5,5	2h 15 min	
8.	Sant Onofre	Palau-saverdera	5,2	2h 45 min	Ermita de St. Onofre, Mas Ventós
9.	La Creu blanca	Pau	5,4	3h	Creu Blanca
3.	Creu de'n Corbatella	Roses	4	1h	Pla de les Gates
16.	Cap Norfeu	Roses	2,7	40 min	Torre de Norfeu
4.	Vilajuïga	Vilajuïga	5	1h 45 min	Castell de Quermançó
12.	El Port de la Selva – la Selva de Mar		25		Tots els anteriors
13.	Roses - Cadaqués		20		Tots els anteriors

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Mapa Guia del Parc Natural del Cap de Creus, 2018.

6. EINES DE PROMOCIÓ UTILITZADES

Pel que fa a les eines de promoció utilitzades, cal destacar de l'existència de pàgines web i també material en paper, com pot ser la guia del Parc Natural del Cap de Creus, aprovada per la Generalitat de Catalunya.

Primerament, i igual que en el cas dels dos altres Parcs naturals analitzats, cal fer ressò de l'existència de la pàgina web oficial del Parc Natural del Cap de Creus com a font d'informació principal del parc, no centrada en matèria ornitològica, i amb un format estandarditzat segons l'estructura de tots els Parcs Naturals de Catalunya, pertanyents al Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. Com ja s'ha comentat en casos anteriors, la pàgina inclou la història de protecció de l'espai, el patrimoni natural i cultural existent, els instruments de planificació i gestió, els equipaments i itineraris, l'agenda d'activitats, etc. (parcsnaturals.gencat.cat. Consulta: juny 2018).

Imatge 29. Panoràmica del Cap de Creus.

Font: elaboració pròpia, 2018.

En el cas del Cap de Creus, aquesta es constitueix com la principal font d'informació, de forma que a nivell turístic en manca l'existència d'una pàgina web centrada exclusivament en el turisme de la destinació. No obstant, la màxima difusió turística de la destinació es troba en les pàgines web turístiques oficials dels municipis integrants al parc, com poden ser Llançà, Roses, Cadaqués i el Port de la Selva. Alhora, pàgines web supramunicipals com la del consell comarcal de l'Alt Empordà també presenten informació sobre l'espai. (www.empordaturisme.com. Consulta: juny 2018).

7. NODES COMPLEMENTARIS

Els nodes complementaris, és a dir, tots els recursos i atractius que es poden complementar amb el turisme ornitològic, cal esmentar ja d'entrada que són molt extensos i importants, degut a trobar-nos a un espai amb una quantitat d'atractius molt elevada, factor que es tradueix amb una important presència de modalitats turístiques que conviuen en un mateix espai. Així doncs, tot fent una breu síntesi dels principals recursos turístics que s'hi troben a l'espai, a partir de la informació present als fulletons facilitats, se'n poden destacar els següents: el Poble de Santa Creu, Sant Salvador de Verdera, Sant Pere de Rodes, La Vall de Santa Creu, el Castell de Quermançó, l'Ermita de Sant Onofre, el Poblat Neolític de Ca n'Isaach, la Cala Montjoi, la Punta Falconera, Portlligat, el far del Cap de Creus, el Paratge de Tudela, etc. Tots aquests recursos turístics esmentats, es poden complementar també amb altres modalitats turístiques practicades a l'espai, a més d'altres a escala comarcal, com ja s'ha fet palès en el cas dels Aiguamolls de l'Empordà, centrats principalment en recursos culturals, i també naturals.

Finalment, també destacar el fet, que es presenta com a oportunitat poder complementar la visita ornitològica del Cap de Creus amb altres espais de la nostra demarcació centrats en aquest sector, com poden ser els mateixos Aiguamolls de l'Empordà, i també el Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter.

8. GRAU DE PROTECCIÓ DE L'ESPAI

Pel que fa al grau de protecció de l'espai, cal destacar que l'espai es troba protegit per diferents figures. Primerament cal destacar que ens trobem en un parc natural des de l'any 1998, anomenat Parc Natural del Cap de Creus, el qual va ser creat a fi de protegir la península que porta el mateix nom i també el seu entorn marí. A l'actualitat, el parc, i com ja s'ha esmentat a l'inici, està format per un total de 13.843 ha, de les quals 10.780 són terrestres i la resta, 3064 marines. No obstant, a la península del Cap de Creus, hi trobem altres figures de protecció oficials, entre les quals hi destaquen primerament tres Paratges Naturals d'Interès Nacional (PNIN), els quals s'anomenen Punta Falconera- Cap Norfeu i Cap Gros – Cap de Creus i Serra de Rodes. Els dos primers inclouen, a més, dues reserves naturals integrals (RNI): la del cap de Creus, amb les illes de s'Encalladora i Massa d'Or, i la de cap Norfeu. En el cas de la zona marina, s'hi estableixen tres reserves naturals parcials (RNP): Els Farallons, el cap de Creus, i el cap Norfeu. Finalment, es crea una reserva integral marina (RNI): s'Encalladora.

4.5.2. DIAGNOSI

La diagnosi plantejada en el cas del Cap de Creus és la següent. Cal destacar, que en el cas d'aquest espai, el nombre de fortaleeses és més testimonial que en el cas de les debilitats, alhora que les oportunitats i les amenaces de l'espai són més que rellevants.

FORTALESES

- F1. Espai únic en quant a l'ornitologia marina, observada des de la superfície terrestre.
- F2. Elevat grau de protecció de l'espai: Parc Natural (1998), PEIN (1992), Reserva Natural, Xarxa Natura 2000 (2010): ZEPA i LIC.
- F3. Existència de seguiments ornitològics per part del Parc Natural des de fa 20 anys i d'activitats anuals, com la Cap Creus October Weekend.
- F4. Elevat grau de dinamisme ornitològic a l'espai per part d'empreses privades, ja que la gestió pública no pot arribar a tot.
- F5. Existència de projectes centrats en la implementació d'un observatori a la punta del Cap de Creus.
- F6. Progressiva conscienciació ambiental i contemplació d'un excés de turisme massiu a l'espai.

DEBILITATS

- D1. Elevada pressió i multifuncionalitat turística derivada dels recursos i atractius de l'espai (turisme de sol i platja, submarinisme, turisme esportiu, gastronòmic, cultural, geològic, de naturalesa, etc).
- D2. Díficil gestió i desenvolupament del turisme ornitològic degut a la magnitud de l'espai i del parc.
- D3. Presentació de l'extensió de l'espai com un factor limitant de control i de coneixença de la magnitud actual del turisme ornitològic.
- D4. Inexistència d'un espai d'interpretació centrat exclusivament en ornitologia.
- D5. Deficient senyalització de l'espai i en cap cas centrat en l'ornitologia.
- D6. Manca d'un disseny i aprofitament de les rutes existents per al públic ornitològic.
- D7. Insuficient promoció dels valors naturals, culturals, marítims i geològics de l'espai per part dels agents privats, malgrat trobar-nos en un Parc Natural.
- D8. Inexistència d'una pàgina web pròpia centrada el l'àmbit turístic de tot el parc.

OPORTUNITATS

- O1. Esdevenir una destinació de turisme sostenible gràcies a l'adhesió a la CETS.
- O2. Presentació del turisme ornitològic com un element desestacionalitzador de la demanda.
- O3. Possible complementarietat en altres espais empordanesos, com els Aiguamolls de l'Empordà.
- O4. Aprofitament del recurs paisatgístic i ecològic com a un atractiu per al desenvolupament sostenible.

AMENACES

- A1. La pressió turística dels municipis més atractius de l'espai, com Cadaqués o el Port de la Selva, pot desencadenar greus perjudicis cap a l'avifauna.
- A2. El canvi climàtic pot dur a terme greus perjudicis, sobretot en les aus marines, degut a un augment de la temperatura del mar.
- A3. Augment del risc d'incendi degut a l'abandó de les activitats agràries i forestals tradicionals.

En acabar l'anàlisi i la diagnosi, tenint en compte els altres espais analitzats, es realitza un comentari a partir de la situació ornitològica actual i les impressions que aquest espai ha causat. Ja d'entrada, i com s'ha esmentat a l'inici, es tenia una altra perspectiva de l'espai, on es creia que el turisme ornitològic tenia una especialització molt important, ja que són diverses les fonts que parlen d'una riquesa ornitològica considerable, fet que s'ha denotat durant la seva visita.

No obstant, en quant a l'especialització de l'espai cap a aquest sector, cal destacar que tot i presentar una gran riquesa ornitològica, l'espai es troba molt poc explotat turísticament, o si més no, no se'n tenen dades exactes. Entre els motius pels quals es justifica aquesta situació, en depenen sobretot, i segons paraules dels tècnics del Parc, A. Angulo i G. Carrión, per l'elevada funcionalitat de l'espai i també per l'extensió d'aquest, el qual amb una extensió de 14.000 hectàrees és molt difícil especialitzar l'espai cap a un sector concret. Alhora, i pel fet de tractar-se d'un parc natural, el nombre de personal que està al capdavant de la gestió d'aquest és relativament reduït, de vuit persones, se'ns comenta. Tant és així, i davant el fet que la gestió del parc natural no pot arribar a tot, es comenta de que la clau de dinamització turística de l'espai en quant a matèria ornitològica ha de venir en part de l'empresa privada, la qual pot especialitzar-se més cap a aquest sector.

Per altra banda, quan es pregunta per les perspectives de futur en quant al turisme ornitològic, sí que es creu que aquest sector creixerà en els propers anys, degut que fins a l'actualitat ha estat un espai molt poc conegut cap a aquest sector i el qual poc a poc s'està donant a conèixer, a mesura que també s'intenten realitzar millores cap a aquest sentit, ja bé sigui implementant nova senyalització o dissenyant nous equipaments recreatius, com l'observatori de la punta. Amb tot, i davant la conscienciació per part dels tècnics del parc de que l'espai es troba en un grau de turistificació molt important, factor generat pels atractius que se'n disposa, es pretén des del principal organisme de gestió reposicionar el destí cap a activitats més sostenibles, ja bé sigui mitjançant eines que ja s'han tractat, com pot ser l'adhesió a la CETS, la Carta Europea de Turisme Sostenible. Caldrà determinar en un futur proper quina és la postura que adopta el Parc Natural, i conseqüentment la destinació, ja bé sigui cap al turisme ornitològic o cap a les altres modalitats presents al parc.

4.5.3. PROPOSTES

Pel que fa a l'espai del Cap de Creus, les propostes que es proposen, a més de l'objectiu d'aquestes, el seu posicionament, i les estratègies a llarg termini, són els següents:

Característiques turístiques i ornitològiques de l'espai

- Espai turístic per excel·lència, però centrat en altres modalitats turístiques.
- Insuficient especialització ornitològica tenint en compte una oferta d'avifauna singular.

Objectius de les propostes

L'objectiu principal de les propostes es centra en **desenvolupar** el turisme ornitològic a l'espai tot incidint en altres objectius que a continuació s'especifiquen:

- Millorar clarament les eines de promoció de l'espai.
- Centrar les infraestructures turístiques cap al públic ornitològic.

Posicionament turístic de les propostes

Davant la possibilitat d'especialitzar les propostes cap a un perfil de demanda concret, en el cas del Cap de Creus, trobem aquest punt més complex degut a que per part del principal organisme de gestió del parc es desconeix quin és el volum de demanda exacte del turisme ornitològic practicat a l'espai, i tampoc es tenen dades del tipus de perfil ornitològic.

Tant és així, i tenint en compte aquesta situació, es creu que primerament caldria una determinació de les propostes en concret i posteriorment una anàlisi de demanda que determini quins segments són compatibles a l'espai.

No obstant, i malgrat aquesta limitació, els segments als quals podrien anar adreçades les propostes són:

- Segments escolars: com trobem ja en el cas dels Aiguamolls de l'Empordà, i semblant a les estades geològiques que es duen a terme a l'espai.
- Segments familiars.
- Segments ornitològics especialitzats. Possiblement ja existents a l'espai, però sense una clara coneixença del seu perfil.

Estratègies a llarg termini

Més enllà dels objectius de les nostres propostes, i d'un possible posicionament turístic, s'en destaquen unes estratègies a llarg termini, les quals es resumeixen en els següents punts:

- Consolidar-se com un dels espais ornitològics de referència a les comarques de Girona.
- Creació de productes turístics específics tot aprofitant altres modalitats presents a l'espai, com és ara el potencial geològic i el seu desenvolupament turístic.
- Realitzar estratègies conjuntes a nivell de Parc, juntament amb altres parcs naturals empordanesos.

Propostes específiques de millora

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

- 1.1. Creació pàgina web turística ornitològica i reforç pàgina web turístiques municipals

2. ADEQUACIÓ I MILLORA DE LA INFRAESTRUCTURA EXISTENT

- 2.1. Adequació i tematització de les rutes existents.
- 2.2. Habilitació d'espais d'acollida centrats en ornitologia.

3. GESTIÓ DE L'ESPAI

- 3.1. Realització d'estudis de demanda ornitològica.

Propostes explícites

1. PROMOCIÓ I DINAMITZACIÓ TURÍSTICA DE L'ESPAI

1.1. Creació pàgina web turística ornitològica i reforç pàgines web turístiques municipals	
Justificació: Davant la inexistència d'una pàgina web centrada exclusivament en l'activitat turística del Cap de Creus i molt menys ornitològica, com igual passa en espais analitzats anteriorment, es proposa el següent:	Organismes responsables: Generalitat de Catalunya.
	Termini: Immediat
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: Crear una pàgina web centrada en ornitologia, la qual permeti determinar quines són les espècies més visibles a l'espai, les rutes existents, etc.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Millorar de forma immediata la promoció de l'espai i guanyar competitivitat	

2. ADEQUACIÓ I MILLORA DE LA INFRAESTRUCTURA EXISTENT

2.1. Adequació i tematització de les rutes existents	
Justificació: Davant l'ample nombre de rutes existents, i consegüentment de quilòmetres de senders dins del parc natural, es proposa el següent:	Organismes responsables: Generalitat de Catalunya.
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: Tematitzar les rutes cap a l'ornitologia, sobretot les que poden presentar un major potencial.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Millorar l'oferta del turisme ornitològic a l'espai.	

2.2. Habilitació d'espais d'acollida centrats en ornitologia	
Justificació: Davant la debilitat existent, centrada en la inexistència de cap centre d'interpretació destinat exclusivament cap a un públic ornitològic, el qual pugui esdevenir un espai referent a la informació i valorització d'aquesta modalitat turística es proposa el següent:	Organismes responsables: Generalitat de Catalunya.
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: Alt
	Material addicional:
Acció: Habilitar algun espai existent dels centres, com el de la punta del cap de Creus, cap a un públic centrat en ornitologia, ja bé sigui tot instaurant-hi plafons informatius, material sobre el destí, etc.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Convertir l'espai en un referent ornitològic, igual que altres destinacions de la demarcació. • Tenir un espai d'interpretació ornitològica com igual tenen els altres epsais.	

3. GESTIÓ DE L'ESPAI

3.1. Realització d'estudis de demanda ornitològica.	
Justificació: Finalment, i igual que en els Aiguamolls de l'Empordà, es proposa la realització d'estudis de mercat, que permetin determinar millor quin és el perfil de turista ornitològic que visita l'espai i les potencialitats que l'espai presenta.	Organismes responsables: Generalitat de Catalunya.
	Termini: Mitjà
	Cost pressupostari: Mitjà
	Material addicional:
Acció: Realitzar estudis de mercat que permetin saber sobre quin perfil de turista potencial es pot promocionar la destinació.	
Resultats: <ul style="list-style-type: none"> • Guanyar visitants centrats en ornitologia a la destinació. • Incrementar el nombre de visitants especialitzats en aquest sector.	

5. DISCUSSIÓ

L'apartat de discussió pretén justificar tots els resultats obtinguts, els quals s'han centrat principalment en determinar el grau de desenvolupament del turisme ornitològic de la demarcació de Girona, tot coneixent les característiques d'aquesta modalitat i tractant cinc espais concrets, en diferents fases: anàlisi, diagnosi i propostes. Tot explicant la funcionalitat d'aquest apartat, aquest no pretén ser únicament un resum de tots els aspectes analitzats, sinó que es centra en realitzar un raonament crític de la situació que presenta el turisme ornitològic a la demarcació.

Tanmateix, l'elaboració del treball ha permès obtenir uns resultats que van molt més enllà dels objectius plantejats, els quals a més de centrar-se en analitzar, diagnosticar i prospectar cinc espais de les comarques gironines, es centren en altres aspectes que no s'havien plantejat en un principi, fet explicat principalment per la desconexió del sector ornitològic, en la demarcació de Girona i en la transcendència del treball des del seu plantejament. Tant es així, la realització del treball ha permès conèixer altres aspectes com ara el fet de saber els possibles factors que diferencien el grau de desenvolupament turístic ornitològic dels espais analitzats, conèixer les causes o motius de la poca especialització ornitològica de Girona, constatar l'existència de potencialitats i perspectives de futur cap a aquest sector o determinar la fiabilitat de la correlació entre oferta d'avifauna i desenvolupament turístic ornitològic.

Així doncs, tenint en compte la situació del treball i tots els aspectes tractats, es defineix l'estructura de l'apartat, la qual és la següent:

- Funcionalitat del treball i característiques del turisme ornitològic.
- Situació del turisme ornitològic a Girona.
  - Característiques i aspectes generals dels espais.
  - Avaluació del turisme ornitològic a Girona a partir de resultats obtinguts.
  - Factors del diferent grau de desenvolupament turístic ornitològic per espais.
  - Causes del poc desenvolupament turístic ornitològic a escala de demarcació.
- Claus per al desenvolupament turístic ornitològic a la demarcació.

5.1. Funcionalitat del treball i característiques del turisme ornitològic.

La metodologia establerta ha permès donar resposta a molts dels objectius plantejats des d'un principi. Tant és així, el treball s'ha centrat primerament en realitzar unes conceptualitzacions teòriques, de les quals n'han derivat la definició de turisme ornitològic, el seu origen, la seva evolució i els beneficis i inconvenients d'aquest. Seguidament, en els següents apartats, s'ha analitzat l'oferta i la demanda del turisme ornitològic i també la situació d'aquest en tres escales territorials.

Tot sintetitzant aquests aspectes, cal destacar primerament que es tracta d'una modalitat turística la qual té com a motivació principal l'observació de les aus en entorns naturals (*definició pròpia*), inclosa dins l'ecoturisme o sovint el turisme de naturalesa, presentant unes característiques pròpies de la seva especialització, i amb un ressorgiment contemporani, de forma que a l'antiguitat no es concebia l'observació de l'avifauna com una activitat de plaer i oci, sinó cap a altres funcionalitats com pot ser la caça. Tant és així, l'observació ornitològica per al gaudi es defineix com una modalitat turística relativament nova, amb un rerefons acadèmic limitat, i amb una aparició de l'activitat a finals del segle XIX a Anglaterra, país pioner en la popularització del *birdwatching* arrel de la creació de la Royal Society Protection of Birds l'any 1889.

Així doncs, el turisme ornitològic es concep actualment com una modalitat turística en un clar desenvolupament, on la Península Ibèrica i els seus territoris inclosos, com poden ser el Principat català i la demarcació de Girona, tenen una gran oportunitat gràcies al seu atractiu ornitològic, tot presentant-se com a destinacions amb oferta d'avifauna significativa, recurs indispensable per a desenvolupar la modalitat turística.

No obstant, malgrat l'oportunitat de posar en valor l'oferta ornitològica, cal entendre que el desenvolupament d'aquesta activitat pot presentar tant beneficis com inconvenients per al territori i per a l'avifauna, on hi destaquen com a beneficis un augment d'ingressos per al territori, molt sovint destinats a la conservació dels ocells. Per altra banda, com a inconvenients en destaquen els perjudicis cap a l'avifauna degut a conductes inapropiades dels observadors i també a una errònia promoció de l'espai. Com a conclusió d'aquests, se'n deriva el fet que tot turisme ornitològic ha de ser objecte d'una planificació que permeti potenciar i assolir un desenvolupament de l'activitat més sostenible, i que en cap cas no suposi un impacte negatiu per les aus i el medi.

Per altra banda, el treball vol fer palès de la complexitat de convertir un espai en destinació ornitològica, on ja d'entrada, la cooperació entre actors, ja bé estiguin centrats en la gestió com en la promoció ha de ser efectiva, i en tot cas tenint en compte la sostenibilitat des de tres perspectives: ambiental, econòmica i social. Alhora, són altres els requeriments i les determinacions que aquesta modalitat turística ha de contemplar, justificats principalment per la complexitat de planificar els recursos turístics sobre un territori concret, i a on s'ha de tenir en compte la viabilitat del destí degut a una elevada competència ornitològica, una especialització concreta del seu demandant i uns requeriments específics, propis d'aquesta activitat.

Pel que fa al cos del treball, centrat en el tractament de cinc espais amb una riquesa ornitològica significativa, es concep com una possible guia dels principals espais ornitològics de la demarcació, amb unes característiques pròpies, i a on tot anàlisi i prospecció ha de tenir en compte la dependència dels recursos naturals, en aquest cas ornitològics, i de la seva elevada vulnerabilitat.

El tractament d'aquest espais en profunditat, presenta diverses funcionalitats, les quals es centren primerament en determinar el grau de desenvolupament turístic de cadascun d'ells i realitzar una anàlisi crítica i comparativa de la situació que presenten aquests, tot entenent-ne les seves potencialitats i les seves limitacions. Per altra banda, si bé l'anàlisi i la diagnosi es conceben com el tractament de totes les dades per a determinar el grau de desenvolupament turístic, les propostes tenen la finalitat d'esdevenir millores per als propis espais, les quals poden ajudar a guanyar competitivitat a nivell de regió, tot tendint-se a retroalimentar seguint exemples d'altres espais. Cal destacar, com s'ha esmentat en anterioritat, que el fet de dissenyar propostes en una destinació concreta des del punt de vista extern, és relativament complex. Tant és així, sovint aquestes propostes han estat consensuades pels propis tècnics de l'espai, a fi de ser el màxim realistes a les característiques i possibilitats de l'espai.

Tot donant ara una resposta al plantejament inicial, es conclou que els cinc espais tractats presenten una situació turística i conseqüentment un grau de desenvolupament turístic ornitològic completament diferenciat, factor que s'ha de tenir ja d'entrada en compte davant la possibilitat de realitzar estratègies conjuntes, i a on cal una justificació de la situació que presenta cadascun dels espais davant els elements que conformen aquesta modalitat i també dels factors que aporten els espais a aquesta diferenciació.

Tot raonant ara en quin grau de desenvolupament es troba el turisme ornitològic a escala de territori gironí, objectiu principal d'aquest treball, cal esmentar que es presenten grans dificultats alhora d'establir una resposta clara, principalment derivada de la conclusió

anterior: cadascun dels espais presenta una situació completament diferent, de forma que escollir una resposta explícita és molt complicat. Alhora, la generació d'una resposta a partir solament de l'anàlisi de cinc espais del nostre territori no és completament fiable, ja que existeixen molts altres espais al nostre territori amb atractius ornitològics molt interessants, que poden fer guanyar competitivitat a la regió, com els Pirineus. No obstant, sí que podem generar una resposta objectiva, la qual ens determina ja d'entrada, que ens trobem en un sector molt per sota de les seves potencialitats, on la seva gestió es realitza exclusivament a escala d'espai i a on el grau de promoció de la modalitat turística és actualment insuficient. Així doncs, tenint en compte aquesta situació, se'n deriva la següent pregunta: Una demarcació com Girona, amb existència ornitològica, pot convertir-se en un destinació ornitològica d'èxit? Es tractarà en següents apartats.

5.2. Situació del turisme ornitològic a la demarcació de Girona

El següent apartat es centra principalment en donar resposta a l'objectiu plantejat a l'inici del treball i el qual tractava de conèixer quin és el grau de desenvolupament turístic ornitològic de la demarcació de Girona. Com ja s'ha mencionat, establir una resposta explícita a partir únicament de la situació dels cinc espais és difícil, ja que cadascun d'ells presenta un grau de desenvolupament i unes perspectives completament diferenciades. No obstant, s'ha de tenir en compte que els diferents espais es constitueixen com els principals nodes del turisme ornitològic a la demarcació, de forma que cal conèixer primerament totes les característiques d'aquests, tot fent una avaluació de tots els aspectes tractats al llarg de l'anàlisi, i finalment determinar els factors que porten al grau de desenvolupament ornitològic tant diferenciat entre espais.

5.2.1. Principals característiques i aspectes dels espais analitzats

Tot i aquesta diferenciació de desenvolupament dels espais, al llarg de la realització del treball s'ha denotat de diversos aspectes o trets característics d'aquests, relacionats sempre amb el turisme ornitològic, els quals cal tenir en compte. Aquests aspectes, malgrat no trobar-se en cadascun d'ells, sí que es presenten com a aspectes transcendents als quals se n'ha de fer referència, a fi de determinar quina és la situació que presenta la modalitat a les comarques de Girona.

Tant és així, entre les característiques i trets dels diferents espais, se'n destaca el següent:

- Presentació d'unes característiques territorials molt diferenciades entre espais, malgrat trobar-nos en una mateixa demarcació (aiguamolls, estanys, conreus, penya-segats, sistemes marins i dunars, etc).
- Diferenciació dels espais en quant a la seva singularitat ornitològica, relacionada amb les característiques territorials d'aquests.
- Evident diferenciació pel que fa als organismes de gestió dels cinc espais, molt sovint relacionada amb el grau de protecció que aquest presenta.
- Deficient promoció ornitològica dels espais via web, tant a escala local com també de demarcació.
- Multifuncionalitat de certs espais cap a altres modalitats turístiques no centrades en l'ecoturisme fins a dia d'avui, cosa que n'ha dificultat la seva especialització.
- Manca d'una projecció turística ornitològica evident, que es centri en el desenvolupament de productes turístics derivats de l'ornitologia.
- Creixent voluntat de certs espais en posicionar-se com a destins sostenibles, amb l'adhesió a la CETS (Carta Europea de Turisme Sostenible).
- Progressiva conscienciació ambiental i existència d'associacions ornitològiques o de natura, que no prioritzen el desenvolupament de l'activitat turística.
- Presentació dels projectes LIFE-natura com a oportunitats de regeneració d'espais.
- Aptituds per a restaurar hàbitats que poden atraure noves espècies autòctones.
- Manca d'estudis centrats en determinar el perfil sociodemogràfic del turista ornitològic dels espais i de la demarcació.
- Presentació de l'empresa privada com un dels principals agents dinamitzadors del turisme ornitològic en un futur.

Així doncs, aquestes són les principals característiques o aspectes clau que s'han contemplat al llarg de la visita als espais, elements que s'han de tenir en compte a una prèvia avaluació de tots els resultats obtinguts, classificats per espais, com el que es presenta a continuació.

5.2.2. Avaluació del turisme ornitològic a Girona partir dels resultats obtinguts

El present subapartat tracta doncs la valoració dels resultats aconseguits en els diferents espais. Així doncs, pel que fa a la seva funcionalitat, aquest no es centra en generar nova informació, sinó que davant el diferent grau de desenvolupament ornitològic que presenten els espais i davant de la quantitat d'informació generada, aquest es centra en establir una metodologia que sintetitzi la situació ornitològica de cadascun d'ells i tracti a la vegada de fer una comparació crítica.

Tant és així, a fi de resoldre-ho, s'ha dissenyat un quadre que ens permeti contemplar la situació que presenten els diferents espais, tenint en compte tots els elements tractats a l'apartat de resultats.

Un dels aspectes més rellevants del quadre, és precisament el fet que tots els espais presenten diferents qualificacions depenent de l'aspecte al qual hi estem incidint, fet que reflecteix clarament amb les fortaleeses i debilitats dels diferents espais. Com a conclusió que se'n deriva, és que malgrat que els diferents espais presentin un grau de desenvolupament turístic ornitològic molt diferenciat, no tot són fortaleeses i que encara hi ha molts aspectes a corregir. Per altra banda, cal destacar que l'establiment de les qualificacions (molt bo / molt alt , bo/ alt, mitjà /acceptable o dolent/ baix) es realitza sota criteri personal.

Taula 12. Situació ornitològica en els cinc espais

	SILS	BANYOLES	BAIX TER	AIGUAMOLLS DE L'EMPORDÀ	CAP DE CREUS
La singularitat de l'espai en quant a la riquesa ornitològica és	MITJÀ	MITJÀ	BO	MOLT BO	BO
El grau d'adequació de la infraestructura tur. ornitològica és	BO	MITJÀ	MITJA	MOLT BO	DOLENT
La funcionalitat ornitològica respecte a altres modalitats és	BO	BAIX / DOLENT	BAIX	BO	BAIX
El dinamisme turístic cap a altres sectors és	BAIX	ALT	MOLT ALT	ALT	MOLT ALT
La voluntat dels organismes de gestió per continuar desenvolupant el tur. ornitològic	MITJA	BAIX	BO	MITJÀ	BAIX
Les eines de promoció que l'espai utilitza són	BAIX	BAIX	BAIX	MITJÀ	BAIX
En conclusió... el grau de desenvolupament turístic ornitològic de l'espai és	MITJÀ	DOLENT	MITJA	BO	DOLENT

Font: elaboració pròpia a partir de les dades tractades al llarg de tot el treball, 2018.

Tenint en compte les qualificacions dels diferents quadres, les quals es presenten com una síntesi de tots els aspectes s'han anat veient a l'apartat de resultats, es realitza a continuació una breu justificació de cadascun dels aspectes, detallats per espai.

- Singularitat de l'espai en quant a la riquesa ornitològica

Davant el primer element a tractar, el qual fa referència a la singularitat de l'espai en quant a la seva riquesa ornitològica, cal destacar com ja s'ha comentat, que es tracta del principal aspecte a tenir en compte si es vol desenvolupar el turisme ornitològic en un espai concret. Tant és així, davant aquest element imprescindible, s'ha atorgat la categoria de molt bo / molt alt, la màxima, als Aiguamolls de l'Empordà, els quals malgrat no puguin competir a escala nacional, si ho poden fer a escala de demarcació, caracteritzant-se aquest per el que presenta un major nombre d'espècies singulars, i a on hi han estat citades fins a 329 espècies d'ocells, 82 de les quals hi nidifiquen de forma regular. Segueixen amb les qualificacions de bo / alt els espais del Cap de Creus i del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, els quals presenten també una gran diversitat d'espècies, en els diferents espais biogeogràfics presents, algunes d'elles úniques. Per altra banda es qualifiquen com a mitjà / acceptable les espècies existents als estanys de Sils i de Banyoles, les quals tot i presentar una oferta ornitològica més testimonial i molt relacionada amb la dependència hidrogràfica de les llacunes, presenten grans potencialitats de futur gràcies sobretot a la recuperació d'estanyols, de forma que aquesta qualificació podria canviar a mitjà termini. Finalment, cal destacar que en aquest cas no s'ha atorgat cap qualificació de dolent / baix a cap espai ja que tots ells són suficients per a atraure el turisme ornitològic a l'espai, tal i com s'ha pogut comprovar en el seu anàlisi previ.

- Adequació de la infraestructura turística centrada en ornitologia

Pel que fa al següent aspecte que es planteja, el grau d'adequació de la infraestructura turística, té en compte tant els equipaments recreatius (aguaites, miradors) com també la senyalització centrada exclusivament en matèria ornitològica. Tot justificant els resultats, s'inclou també els Aiguamolls de l'Empordà com a molt bo, gràcies principalment per la seva senyalització centrada exclusivament en ornitologia, renovada, actualitzada, en bon estat, i també per els seus equipaments recreatius (miradors, aguaites) despleats per a tots els senders, els quals són adequats per a un públic centrat únicament en ornitologia.

A una categoria inferior, però amb condició de bo, hi trobem l'estany de Sils. Pel que fa a aquest espai, se'n destaca la màxima puntuació en aquest aspecte, cosa que es tradueix en l'existència de diferents miradors, aguaites i observatoris com una fortalesa, a més de senyalització centrada en les diferents rutes ornitològiques, independentment del seu grau de renovació.

Seguidament, a una categoria de mitjà o acceptable hi trobem tant l'estany de Banyoles com també el Baix Ter. En el cas del raonament que ens justifica la categorització de l'estany de Banyoles en la categoria mitjà o acceptable s'explica principalment pel fet que, malgrat que la senyalització sigui molt correcta, aquesta no es centra en matèria ornitològica, alhora que també es podrien instaurar nous equipaments recreatius, com observatoris, en els diferents punts de l'estany. En el cas del Baix Ter, el raonament que ho justifica és que malgrat les àmplies projeccions d'implementació d'un nou observatori, així com també de senyalització, a l'actualitat encara no hi són presents, de forma que si aquestes propostes es fan efectives, possiblement el grau d'adequació de la infraestructura turística passi de mitja/acceptable a bo o molt bo.

Finalment, i pel que fa al Cap de Creus, podem concloure que el raonament que justifica el fet que el grau d'adequació de la infraestructura turística ornitològica sigui dolent o baix, el trobem principalment en el seu estat de senyalització, el qual es força deficient i en cap cas es centra en matèria ornitològica.

- Voluntat de perspectiva de desenvolupament turístic ornitològic a l'espai

Aquest aspecte tracta d'expressar quines són les projeccions de futur de la destinació per part dels principals organismes de gestió de l'espai, els quals en tres dels cinc casos es tracta del propi parc natural, el qual depèn del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya (Cap de Creus, Aiguamolls de l'Empordà i el Montgrí-Illes Medes i el Baix Ter). Tenint en compte la voluntat de perspectiva de cadascun dels espais davant aquesta especialització, cal destacar que entre els espais que presenten majors perspectives de futur, qualificades com a alt/bo hi trobem el Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter. Aquest espai, no centrat en aquest sector fins a dia d'avui, presenta a l'actualitat grans projectes i actuacions, com són la construcció d'un observatori, la creació d'un recorregut ornitològic, la confecció de guies d'avifauna, etc. Moltes d'elles deriven gràcies al projecte LIFE Pletera 2014-2018, que com s'ha dit, ha permès recuperar gran part de les llacunes.

Seguidament, en la qualificació de mitjà / acceptable, hi trobem tres dels espais: com són els Aiguamolls de l'Empordà, l'Estany de Sils i el Cap de Creus. Aquesta qualificació en aquests espais es justifica ja que malgrat no centrar-se exclusivament en desenvolupar el sector, si que es presenten noves projeccions o millores, a més de les que ja s'estan executant per a millorar aquesta activitat a l'espai. Cal fer esment, en el cas dels Aiguamolls de l'Empordà, que aquest rep la qualificació de mitjà i no de bo, pel fet que moltes de les actuacions d'aquest espai ja s'han dut a terme, de forma que aquest es caracteritza per a

ser també l'espai pioner en quant a l'especialització ornitològica i a les actuacions dutes a terme.

Finalment, en la categoria de baix s'hi troba l'Estany de Banyoles, el qual davant les perspectives de continuar desenvolupant el turisme ornitològic, aquest centra part de les accions a la millora ecològica de l'espai, a partir sobretot de projectes actuals com el LIFE Potamo Fauna. Així doncs, no es presenta com a voluntat turístificar l'espai cap a aquest segment, fet que no es repercuteix com una debilitat, sinó com un planejament completament diferenciat i respectable.

- Funcionalitat ornitològica respecte a altres modalitats és

La funcionalitat que presenta l'espai és un altre dels elements a contemplar. Tant és així, al llarg de l'elaboració del treball s'ha contemplat que els diferents espais presenten un grau de funcionalitat molt diferenciada, és a dir, l'aprofitament que té l'espai vinculat tant a dinàmiques turístiques com també a d'altres econòmiques, socials i de lleure és molt divers en alguns casos, i això repercuteix directament en el grau de desenvolupament i especialització del turisme ornitològic.

Tant és així, que espais com Banyoles, el Baix Ter o el Cap de Creus, presenten una funcionalitat exclusivament ornitològica baixa, propiciada principalment per l'ampli ventall de recursos territorials, que es configuren a la vegada com a recursos turístics, i són aprofitats per un públic majoritari. En un territori on el dinamisme turístic és elevat i a on les modalitats territorials són diverses, com passa en espais ornitològics que acullen al mateix espai turisme de sol i platja, turisme esportiu, i d'altres ja més apropats cap a l'ecoturisme, és molt difícil especialitzar-se únicament cap a aquest sector, el qual no es concep tampoc com el que pugui aportar una major rendibilitat.

No obstant, els casos que presenten una funcionalitat més centrada cap a l'ornitologia, es poden trobar d'una banda als Aiguamolls de l'Empordà i per l'altra a l'estany de Sils, els quals es presenten dins la categoria de bo / alt. Aquests, per les seves característiques, són els que presenten una major especialització ornitològica i a on generalment no s'hi desenvolupen altres activitats complementàries, tret de la zona costanera dels Aiguamolls de l'Empordà.

En el cas de Sils, la justificació es troba en que els recursos i atractius de l'espai es centren únicament cap a aquest sector, cosa que en aquest cas ja s'ha presentat com a oportunitat, on el ressorgiment de noves tendències de consum pot fer afavorir clarament aquesta

modalitat derivada de l'ecoturisme i permetre revitalitzar espais que no han estat centrats en productes de "sol i platja", ja molt consolidats a la nostra demarcació.

- Dinamisme turístic cap a altres sectors

Aquest següent aspecte presenta una elevada correlació amb el tractat anteriorment, ja que pren com a objectiu mesurar l'impacte de l'activitat turística en els diferents espais, independentment de quina sigui la modalitat turística. Així doncs, i donant resposta al quadre anterior, es presenten quatre dels cinc espais, tots ells a excepció de Sils, per a tenir un grau de dinamisme turístic alt o molt alt, en el qual hi distingim, sota criteri personal i basant-nos amb el nombre de places d'allotjaments, el Baix Ter i el Cap de Creus com a espais amb un dinamisme turístic molt alt. Tant és així, entre ells, hi destaquen municipis o nuclis de població com l'Estartit o l'Escala, en el cas del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, i també Roses, Cadaqués i el Port de la Selva en el cas del Cap de Creus.

Per altra banda, Banyoles i els Aiguamolls de l'Empordà, presenten un dinamisme turístic alt, propiciat per l'elevat nombre d'activitats que s'hi poden desenvolupar, que en cas dels Aiguamolls es centra força en matèria ornitològica. Finalment, l'estany de Sils, s'ha classificat dins de la categoria de baix, pel fet de tractar-se d'un municipi poc especialitzat cap a l'activitat turística.

- Les eines de promoció

Una de les debilitats, la qual ja s'ha fet esment en anterioritat, es la deficient promoció dels espais, sobretot centrada en matèria ornitològica, tant a escala local com de demarcació. En aquest cas, i tractant únicament l'escala local, cal destacar que tots els espais analitzats presenten la mateixa qualificació: baixa. La seva justificació rau en la inexistència en cap d'ells (a excepció de Sils) de pàgina web pròpia centrada exclusivament en matèria ornitològica, acció que s'ha contemplat diverses vegades a les propostes de millora, i a on fa falta molta feina a fer si es vol promocionar millor el turisme ornitològic dels espais.

- El grau de desenvolupament turístic ornitològic de l'espai és

Aquest darrer aspecte no es tracta d'un element propi a avaluar, sinó que es presenta com la qualificació final del grau de desenvolupament turístic ornitològic de l'espai tenint en compte tots els aspectes anteriors. Tant és així, un cop realitzada la justificació de cadascun d'ells, sols queda determinar-ne el seu grau de desenvolupament, el qual segons criteri purament personal és el següent:

Els Aiguamolls de l'Empordà com un espai amb un desenvolupament bo/alt, l'Estany de Sils i el Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, com a espais amb un desenvolupament mitjà / acceptable i finalment el Cap de Creus i l'Estany de Banyoles com a espais amb un desenvolupament turístic ornitològic dolent / baix. Ja per finalitzar l'apartat, cal destacar que aquestes qualificacions són orientatives, de forma que en un futur poden canviar depenent de quina és la implicació de l'espai cap a aquest sector.

5.2.3. Factors del diferent grau de desenvolupament turístic ornitològic dels espais

Com ja s'ha esmentat, els objectius del treball s'han centrat principalment en determinar el grau del desenvolupament del turisme ornitològic a Girona, a partir de l'anàlisi de diferents espais. Ara bé, la generació d'aquests resultats ha permès obtenir-ne d'altres, els quals van més enllà i es centren, com en aquest cas, en determinar els possibles factors que incideixen a la diferenciació del desenvolupament turístic ornitològic dels espais. Tanmateix, els factors que es presenten a continuació, provenen de la investigació realitzada a partir de tota la informació tractada, ja bé sigui a partir de recerca bibliogràfica o bé a partir d'entrevistes a tècnics dels diferents espais. Alhora, cal dir també que aquests deriven en part, de les característiques generals dels espais, presentades al primer subapartat.

Així doncs, els cinc factors que es presenten com a possibles condicionants del diferent grau de desenvolupament turístic ornitològic, vist en el subapartat anterior són els següents:

- 1) Presentació d'unes característiques territorials molt diferenciades.

Malgrat trobar-nos en una mateixa demarcació, els cinc espais analitzats presenten unes característiques territorials molt diferenciades, molt sovint relacionades amb la funcionalitat turística que presenta l'espai, però també amb qüestions geogràfiques, paisatgístiques i orogràfiques que la diferencien un dels altres. Tant és així, que si bé la gran majoria d'espais es caracteritzen per localitzar-se en zones d'aiguamolls i llacunes com és el cas de Sils, Banyoles, els Aiguamolls de l'Empordà o el Baix Ter, d'altres com pot ser el Cap de

Creus, no presenten aquestes característiques, i presenten entorns tant terrestres com marítics, els quals també trobem en el cas del Baix Ter, o els Aiguamolls de l'Empordà.

Aquest fet, genera principalment que l'oferta d'avifauna que podem trobar-hi sigui diferent, fins i tot en un mateix espai, pel fet de presentar una tipologia d'ecosistemes molt diversos: penya-segats, sistemes lacustres, sistemes dunars, planes al·luvials, etc, i això en pot dificultar la posada en valor, si més no alhora de realitzar estratègies conjuntes. Per altra banda, les dinàmiques territorials prenen molta importància en quant a la dependència del recurs ornitològic, i cal esmentar que en el cas dels diferents espais trobem situacions molt diferenciades, explicades principalment per unes característiques demogràfiques diferents, però també per una especialització econòmica canviant, la qual pot generar impactes directes sobre el recurs ornitològic.

2) Diferenciació dels espais en quant a la riquesa ornitològica

Cal destacar que d'entre tots els recursos necessaris per al desenvolupament turístic ornitològic, n'hi ha un que destaca, i el qual és clarament necessari: l'oferta d'avifauna. Aquest és el motiu principal pel qual els diferents espais analitzats presenten actualment un grau de desenvolupament turístic tant diferenciat, pel simple fet que, segons les observacions, com més riquesa ornitològica presenta l'espai, major és el grau de desenvolupament turístic que s'hi ha dut a terme. Ara bé, no sempre aquest factor es correlatiu, cal entendre altres motius que exposem.

3) Multifuncionalitat de certs espais cap a altres modalitats turístiques no centrades en l'ecoturisme.

Com s'ha anat tractant al llarg de la discussió, aquest és un dels factors que més incideixen en la diferenciació turística ornitològica dels espais. Així doncs, davant el fet que trobem espais amb una elevada funcionalitat cap a modalitats turístiques no centrades en l'ecoturisme es presenta aquest factor, com un element limitant cap a l'especialització ornitològica.

En general, i segons les impressions, com menys funcionalitat presenta l'espai, més important és la especialització ornitològica que aquest presenta, dependent també del grau de desenvolupament ornitològic. Tant és així, i com s'ha comentat, els Aiguamolls de l'Empordà, i a menor mesura l'Estany de Sils, en són els exemples més clars. Ambdós es

presenten com a espais on el principal atractiu és l'ornitològic, i això genera que s'hi estableixi una funcionalitat exclusiva centrada cap a aquest sector, independent de quin sigui el seu grau d'especialització.

4) Presentació dels organismes de gestió dels espais com a màxims impulsors del turisme ornitològic

Com exposava Sargatal, i com s'ha anat coneixent al llarg de l'elaboració d'aquest treball, el grau de dinamització turística d'un espai i la seva implicació ornitològica ve encapçalada principalment per els responsables de la gestió de l'espai en concret, de forma que sí els responsables no presenten aquesta voluntat de forma prioritària, l'espai es molt difícil que pugui especialitzar-se cap a l'ornitologia, ja que no comptarà amb el seu suport de gestió i promoció.

5) Existència d'un "efecte por". El desenvolupament turístic pot causar danys a l'avifauna: la protecció passa per sobre de la turistificació.

L'últim factor a presentar, el qual deriva de l'anterior, és "l'efecte por" que alguns destins de la nostra demarcació tenen davant la proposta de desenvolupar aquesta modalitat turística. Tant és així, l'elevada conscienciació ambiental que tenen alguns dels espais visitats dóna grans beneficis de protecció per a l'espai, però alhora també alguns inconvenients: prenen com a punt de partida el desenvolupament turístic com un element de possible destrucció de l'espai, degut a una massificació i les seves conseqüències. Realment, tot i que aquesta possibilitat existeix, hi ha actualment molts mecanismes per a evitar que això passi, a més que tot turista especialitzat en ornitologia té la major conscienciació ambiental.

Ja per concloure l'apartat, i tenint en compte la investigació del treball, aquests són els principals factors que incideixen en el grau de desenvolupament d'un destí centrat en ornitologia, molt relacionats amb tots els recursos necessaris per a aquesta modalitat i també amb les característiques dels espais. Ara bé, tenint en compte que el turisme ornitològic es presenta com una modalitat turística molt per sota de les seves potencialitats i prenent com exemple la recent especialització de moltes destinacions del nostre país cap a aquest sector, es pren com a objectiu ara determinar quines han estat les causes de la poca especialització ornitològica de la demarcació en general fins a dia d'avui.

5.2.4. Causes del poc desenvolupament turístic ornitològic a escala de demarcació

Tant és així, aquest subapartat, es concep com una breu síntesi de les possibles causes que han desencadenat a la situació que presenta el territori gironí davant el turisme ornitològic: molt per sota de les seves potencialitats i amb grans diferències depenent de l'espai. Igual que en el cas anterior, la determinació de les causes que es presenten a continuació, es realitza, tenint en compte tota la informació tractada al llarg del treball, la qual no s'havia presentat com a objectiu, degut a desconèixer la situació turística ornitològica que presentava la demarcació. Tant és així, les possibles causes que es presenten, relacionades en part amb els factors presentats anteriorment, són les següents:

- 1) La demarcació s'ha centrat tradicionalment cap a altres modalitats turístiques, com "el sol i platja" que continuen avui aportant grans beneficis econòmics.

El turisme ornitològic, malgrat ser una modalitat turística clarament en desenvolupament, no es contempla a la demarcació com un sector que hagi d'aportar grans beneficis econòmics per al territori, prenent com a punt de partida el punt de mira cap a modalitats turístiques molt més tradicionals, com el sol i platja, les quals continuen deixant molts beneficis.

Tanmateix, aquesta justificació es pot corroborar en el contingut de l'anàlisi de Fauna de Catalunya, el qual indica que falta una implicació de tots els agents que intervenen en l'activitat econòmica i també una manca de planificació estratègica cap a aquest sector, ja que no es contempla l'ecoturisme com una activitat amb elevada repercussió econòmica, i a on hi manca un pla estratègic oficial per al desenvolupament del turisme de fauna a Catalunya.

- 2) Manca d'empreses que es dediquin al sector del turisme ornitològic

Una de les altres causes ja comentada és la manca d'empreses que es dediquen a aquest sector i conseqüentment la poca especialització de la destinació cap a la modalitat, ja que a trets general les empreses es constitueixen com un dels elements indispensables de l'oferta del turisme ornitològic, i les quals tenen la funcionalitat de crear productes turístics adreçats als seus demandants.

- 3) L'Estat Espanyol i el Principat Català presenten àmplies zones amb una riquesa d'avifauna excepcional, de forma que es molt difícil centrar la mirada dels turistes ornitològics cap a una destinació de segona.

Davant el recurs turístic principal de la modalitat i indispensable per al seu desenvolupament, el qual és la riquesa ornitològica, trobem molts altres espais en el nostre territori amb una singularitat d'aus considerable, els quals tenen ja creada la seva imatge de marca com a destinacions centrades en ornitologia. D'aquesta forma, com s'ha esmentat al llarg del treball, i davant la possibilitat de convertir Girona en una destinació ornitològica d'èxit, cal dir que tot i presentar els recursos adequats, la competència del recurs ornitològic és molt elevada, de forma que tot ornitòleg especialitzat tendeix a visitar les destinacions més especialitzades cap a aquest sector i a on no fa hi falta una complementarietat cap a altres modalitats que permetin satisfer el motiu del seu viatge.

- 4) No s'ha contemplat l'exemple de dinamització i valorització turística d'espais a partir del turisme ornitològic.

Finalment, i davant conceptualitzacions com les de De Juan, quan deia que el turisme ornitològic es pot presentar com un factor de desenvolupament i diferenciació del territori, i prenent com a exemple casos d'èxit com els d'Extremadura o Doñana i les Terres de Ponent, on el turisme ornitològic es concep ja com una oportunitat de dinamització turística i també econòmica, cal dir que la demarcació de Girona no ha contemplat aquest exemple de dinamització, motivat en part per presentar altres modalitats turístiques, les quals sí deixen grans beneficis en el territori.

Així doncs, aquestes han estat les possibles causes que determinen la situació del turisme ornitològic actualment però, tornant a la pregunta anterior, pot convertir-se Girona en una destinació ornitològica d'èxit? Es resol en el següent apartat.

5.3. Claus per al desenvolupament turístic ornitològic

Així doncs, un cop justificada la situació del turisme ornitològic, es presenta com a objectiu del següent apartat determinar quin és el futur del turisme ornitològic a la demarcació, tot tenint en compte la pregunta formulada anteriorment: "una demarcació com Girona, pot convertir-se en una destinació ornitològica?".

Ja d'entrada, i com s'ha esmentat, ens trobem en una demarcació no centrada cap a aquest sector en el seu conjunt, i en un grau de desenvolupament molt per sota de les seves potencialitats, on tots i cadascun dels entrevistats dóna la mateixa resposta quan es pregunta si el turisme ornitològic es troba ben desenvolupat, la resposta és no. Els motius dels quals, són molt complexos, i com s'ha comentat, es poden trobar tant a escala dels espais com a escala de demarcació.

Tot donant ja una resposta a la pregunta plantejada, cal destacar el fet que poder desenvolupar el turisme ornitològic a la demarcació en el seu conjunt, és factible, gràcies al fet de contemplar la gran majoria d'elements i recursos que tot bon producte turístic enfocat cap a l'ornitologia ha d'incloure: una oferta d'avifauna destacada, l'existència d'uns recursos i equipaments enfocats cap al sector, una suficient oferta d'allotjament i restauració, i sobretot una disponibilitat d'espais aptes per a l'ornitologia localitzats per tot el territori gironí, fent un total de disset ZEPAS (Zones Especial Protecció per a les Aus).

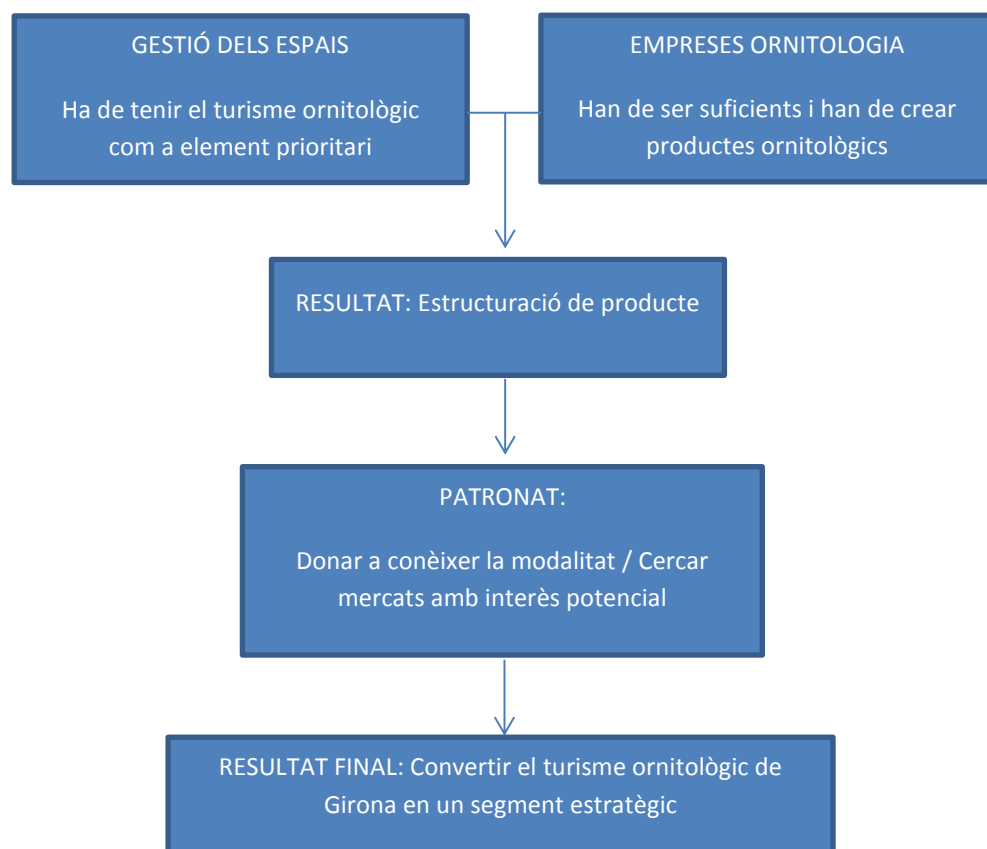
Ara bé, com s'esmentava just a la presentació del treball, s'ha d'entendre que el turisme ornitològic a la demarcació pot presentar-se a escala secundària, de forma que serà molt difícil esdevenir una destinació de primera tenint en compte espais com Doñana o Extremadura, els quals tenen molt més potencial ornitològic i són reconeguts ja a nivell europeu.

No obstant, la clau per a posar en valor turísticament un espai, o en aquest cas una demarcació es deu en convertir aquests recursos turístics en un producte turístic propi, el qual s'ha d'adaptar a les necessitats del seu perfil de demanda i fer-lo competitiu en el mercat. En el cas gironí, cal destacar que els recursos turístics existeixen, però s'ha de tenir en compte diversos aspectes relacionats amb la situació que presenta la modalitat i els agents que intervenen en el desenvolupament del turisme ornitològic i la seva funcionalitat.

Tant és així, la figura que es presenta a continuació inclou tots els agents que haurien d'estar presents al desenvolupament del turisme ornitològic a la demarcació i el paper que haurien de desenvolupar a fi que la modalitat tingui èxit.

Figura 2. Esquema Clau del turisme ornitològic a les Comarques de Girona

Font: elaboració pròpia a partir de tota la informació obtinguda, 2018

Tot comentant l'esquema anterior, i en aquest cas, relacionant-ho amb la situació que presenta la demarcació, cal destacar ja d'entrada, que en quant a la gestió dels espais tractats, aquests centren molt sovint els seus esforços en la conservació ambiental, de forma que no tenen l'activitat turística com a un element prioritari. Així doncs, aquest fet es presenta ja d'entrada com una limitació per al desenvolupament ornitològic, ja que, com s'ha comentat, si l'espai i la seva gestió no tenen com a voluntat especialitzar-se cap a aquest sector, serà molt difícil que l'espai es desenvolupi cap al turisme ornitològic.

Seguidament, cal destacar l'existència de l'empresa privada centrada en ornitologia com un altre dels agents indispensables per al desenvolupament de la modalitat, la qual té alhora la funció crear productes turístics que permetin satisfer la demanda existent. Tanmateix, en el cas que no hi hagi un suficient nombre d'empreses, i que no es creïn productes turístics centrats en ornitologia, serà molt difícil estructurar el producte, alhora que el patronat no promocionarà la modalitat degut a no presentar suficient oferta ni tampoc un territori que vulgui especialitzar-se cap a aquest sector.

Així doncs, es presenta com a conclusió que si es vol desenvolupar el turisme ornitològic a la demarcació fan falta ja d'entrada més implicació per part dels organismes de gestió dels espais i també de l'existència més empreses centrades cap a aquest sector. No obstant, i com s'ha vist en anterioritat, es presenta ja com a oportunitat l'aparició d'empreses que actuen en els diferents espais, com SK Kayak, les quals sovint presenten diferents activitats relacionades tant amb l'ornitologia com també amb la naturalesa i l'esport. Tenint en compte les característiques dels espais tractats, una possibilitat passaria per la creació d'empreses turístiques que visitessin els espais de forma conjunta, sent un punt molt fort en quant al desenvolupament del turisme ornitològic a nivell de territori gironí.

Tot tractant ara les perspectives de futur per a la modalitat en el seu conjunt, davant un important creixement de l'ecoturisme, que tal i com deia López Roig (2008) es deu a un canvi en les preferències i en les necessitats dels consumidors, els quals busquen experiències pròpies, i davant el fet que moltes destinacions del territori espanyol, com Doñana o Extremadura s'estiguin especialitzant cap al turisme ornitològic, es pot presentar com un factor correlatiu a que el turisme ornitològic a les comarques Gironines anirà en augment?

Davant aquesta pregunta, són molts els tècnics, els quals tot i admetre que aquesta modalitat turística no es troba avui suficientment desenvolupada, afirmen que existeixen perspectives de futur cap a la demarcació, sobretot a partir d'un model de gestió dels espais més centrat en el turisme, en el qual la CETS, la Carta Europea de Turisme Sostenible, pot jugar-hi a favor. No obstant, malgrat aquesta possible implicació dels espais cap a l'activitat turística, la conclusió que s'extreu és que la gestió del turisme ornitològic a les comarques gironines tendirà a centrar-se majoritàriament a escala d'espai i no tant a escala de demarcació, de forma que part de l'èxit es troba avui en les accions que es realitzin per part d'aquest, moltes d'elles proposades en aquest treball.

No obstant, i malgrat aquest fet, es poden trobar ja alguns exemples de la necessitat de realitzar projeccions a escala de demarcació o si més no entre diversos espais analitzats. Tant és així, entre els espais que han creat majors sinèrgies en quant al turisme ornitològic i els quals poden tenir una major projecció en quant a la gestió d'aquest a escala de demarcació hi trobem els tres parcs naturals situats a les dues comarques empordaneses: el Cap de Creus, els Aiguamolls de l'Empordà i el Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter. Els tres han elaborat recentment, el passat novembre, la guia dels 108 ocells dels Parcs Naturals de l'Empordà.

Aquest, tot i ser únicament una presentació dels ocells més singulars que hi podem trobar, es centra cap a un públic interessat en l'ornitologia, i s'explica principalment per les seves importants relacions i característiques comunes, com és el fet de presentar una oferta d'avifauna similar i localitzar-se en un parc natural situat en la mateixa regió històrica: l'Empordà.

Tant és així, aquests tres espais poden presentar en un futur proper altres projectes comuns, centrats sobretot en la valorització de l'avifauna, el qual és una de les debilitats dels espais. Per altra banda, els altres dos espais, Banyoles i Sils, no comparteixen aquesta relació, i conseqüentment no duran estratègies comunes entre ells o entre els altres tres espais properament.

6. EIXOS FUTURS A ESCALA DE DEMARCACIÓ

El següent i penúltim apartat, anomenat eixos futurs a escala de demarcació, es presenta com les possibles propostes que es poden dur a terme a la demarcació de Girona, extretes principalment de diversos exemples d'altres destinacions de l'Estat Espanyol, i consensuades a partir d'organismes com el Patronat.

Així doncs, davant la situació del turisme ornitològic per part dels organismes capdavaners, on fa falta més implicació per part dels agents de gestió i també un major nombre d'empreses que creïn productes ornitològics, es presenta ara un seguit de propostes centrades principalment en promoció, on és objectiu de l'apartat estudiar-ne la seva viabilitat o no, tenint en compte les perspectives i la funcionalitat del Patronat de Turisme Girona Costa Brava. Tant és així, els següents plantejaments es varen determinar abans de visitar el Patronat, i ha estat consensuats a partir d'aquest, de forma que es presenten tant actuacions viables com també d'altres impossibles de realitzar, i la seva justificació.

Així doncs, davant totes les qüestions, s'hi justifiquen els diferents planejaments:

1. CREACIÓ D'UN CLUB DE PROMOCIÓ PROPI PER AL TURISME ORNITOLÒGIC.

Davant aquesta primera proposta, cal destacar que presentar un club de promoció propi a partir d'una modalitat turística poc desenvolupada i estructurada, com és el turisme ornitològic, és actualment inviable. El principal fet que ho determina es centra principalment en que els clubs funcionen a partir d'empreses associades, de forma que si no hi ha suficients empreses especialitzades cap a aquest sector, és impossible de crear. D'aquesta forma, en aquest cas, la proposta per al turisme ornitològic passa, igual que en altres segmentacions, per formar part d'un club de promoció molt més genèric, en aquest cas centrat en ecoturisme.

2. PROMOCIÓ I SUPORT A LA COMERCIALITZACIÓ DIRECTA: ASSISTÈNCIA A FIRES, FAMTRIPS I PRESSTRIPS

En aquest cas, davant la possibilitat de promocionar el turisme ornitològic a partir de fires, i la realització de *famtrips* i *presstrips*, cal esmentar que aquesta proposta és completament assequible i ja s'ha dut a terme en algun dels casos. Tant és així, el patronat de turisme ha assistit ja a fires, com la de Rutland, a Anglaterra, i la de Montfrague, a Extremadura, alhora que es pren la voluntat de col.laborar amb organismes com l'Agència Catalana del Turisme

quan hi ha una oportunitat de promoció d'aquesta activitat. Pel que fa a la realització de *presstrips*, cal destacar també que ja se n'ha fet algun a la demarcació centrat en *birdwatching*. No obstant però, cal destacar que en general aquest tipus d'activitats centrades en promoció no acostumen a sorgir des de la iniciativa pròpia del patronat, sinó que normalment la demanda per a realitzar-ne és externa. Tanmateix, i com ja s'ha comentat, el fet que no hi hagi més promoció en aquesta activitat s'explica per no ser una modalitat turística planament estructurada i a on fan falta moltes més empreses que es dediquin al sector, si es vol continuar promocionant.

3. ELABORACIÓ DE MONOGRAFICS EN REVISTES NACIONALS I INTERNACIONALS

Davant la presentació d'aquesta proposta, cal dir que malgrat ser una font de promoció directa, el seu cost acostuma també a ser elevat, de forma que en general no es tendeix a fer una publicitat molt específica per a un segment, a no ser que la modalitat pugui aportar grans beneficis. Tant és així, una opció passa per organitzar un *presstrip* per a una revista especialista, i des del Patronat acompanyar els periodistes a visitar els principals espais amb major riquesa ornitològica del territori gironí, sent aquesta la millor opció i no pagar un monogràfic.

4. CREACIÓ D'UNA MARCA DE TURISME ORNITOLÒGIC A LES COMARQUES DE GIRONA

Davant la proposta de crear una marca de turisme ornitològic a les Comarques de Girona cal dir ja d'entrada que aquesta opció no s'ha plantejat. Crear una marca pròpia és complex, ja que el seu element més primordial és la percepció que la societat tindrà d'aquesta. Per a això, cal que el producte al qual va associada, en aquest cas l'ornitològic, es concebi com un element singular, amb autenticitat, diferenciador i sobretot que permeti realitzar un posicionament de la modalitat dins la destinació. Tant és així, en una destinació no especialitzada cap a aquest segment, és molt complicat crear una marca pròpia, ja que apart dels elevats costos de la seva creació, aquesta tindrà alhora molta competència davant altres destinacions, més especialitzades cap a aquest sector i amb una imatge de destí més centrada en ornitologia, fet que a Girona no és així: la gent associa el turisme de la destinació a altres modalitats.

Tenint en compte la situació, una possibilitat passaria per l'aprofitament d'una marca ja creada i intentar-hi afegir el *birding* o *birdwatching*, o bé crear una marca centrada exclusiva en turisme ornitològic però a una escala territorial molt més àmplia, com pot ser tot el territori català.

5. CREACIÓ D'UNA WEB PRÒPIA PER A TURISME ORNITOLÒGIC A GIRONA

Pel que fa a la creació d'una web pròpia a partir del Patronat, cal dir que la millor solució es centra en crear un espai centrat en turisme ornitològic un cop s'hagin dut a terme actuacions previstes com l'elaboració d'un mapa amb els principals punts de la demarcació, el qual permeti determinar a on es poden observar ocells.

Tant és així, aquesta proposta s'emmarca dins la tendència existent de crear webs pròpies a partir dels diferents clubs de productes, ja que la gent busca cada vegada més segmentacions concretes i no tant pàgines web que incloguin una multifuncionalitat d'activitats. Un exemple clar, de pàgina web creada a partir d'un club de producte és la pàgina web de natura.costabrava.org, la qual es constitueix com una pàgina impulsada per el propi patronat, i a on s'hi pot trobar informació dels parcs naturals de la demarcació des del punt de vista turístic, ja que molt sovint les pàgines oficials d'aquests, pròpies del Departament de Territori i Sostenibilitat no contemplen aquesta perspectiva.

6. CRECIÓ D'UNA GUIA DE TURISME ORNITOLÒGIC A GIRONA

En quant a aquesta proposta, ja hi ha previsió de realitzar, com s'ha comentat, un mapa amb els principals punts del nostre país i les espècies més significatives. No obstant, la presentació d'aquesta proposta, tenint en compte la situació que la guia del turisme ornitològic de Catalunya, elaborada l'any 2008 presenta, podria permetre posicionar molt millor el territori gironí cap a aquest sector.

Altres propostes plantejades, les quals no es centren tant en accions de promoció sinó en aspectes per al desenvolupament del turisme ornitològic són les següents:

7. DISSENY I CREACIÓ DE PRODUCTES VINCULATS AL TURISME ORNITOLÒGIC

Pel que fa al planejament d'aquesta proposta, cal destacar que la creació de productes turístics presenta una funcionalitat, vendre, la qual no és pròpia del patronat. Tant és així, aquesta actuació l'han de fer les empreses, les quals obtenen un guany a partir dels

productes oferts. Tanmateix però, una de les accions que pot desenvolupar el Patronat és incentivar el *networking*, és a dir, generar un vincle d'oportunitats, entre les empreses ecoturístiques i els parcs naturals o altres espais, a fi que molts dels productes creats per les empreses puguin desenvolupar-se en aquests espais.

8. FOMENT I SUPORT A LA CREACIÓ I CONSOLIDACIÓ D'EMPRESES

Davant el fet que el paper de la creació de productes turístics centrats en ornitologia recau a les empreses i que actualment n'existeixen poques especialitzades cap a aquest sector, és un objectiu preguntar quin és el paper del patronat davant el foment i el suport a la creació d'aquestes. Tant és així, pel que fa al foment, no es presenta com una funció pròpia del patronat, mentre que pel que fa al suport sí, suport sobretot a la promoció i comercialització d'aquestes i a incentivar que les que ja existeixen desenvolupin productes centrats en ornitologia.

9. CREACIÓ D'UNA XARXA DE MICRODESTINS ORNITOLÒGICS

Aquesta darrera proposta que es planteja, és pràcticament impossible en el cas de la demarcació de Girona, principalment per dues raons: la primera és que en molts casos la gestió de l'espai no contempla el turisme com a element prioritari, i actua de forma molt independent. Per altra banda, és completament il·lògic crear aquesta possible xarxa si ja d'entrada no hi ha una demanda, de forma que a l'actualitat no tindria cap tipus de viabilitat. Alhora, tampoc s'avalua quina seria la seva funcionalitat ni tampoc quins serien els organismes per a impulsar-la. Així doncs, aquesta última proposta tot i presentar-se com a inviable, es deixa una mica al descobert, pel fet de no presentar cap una alternativa possible, tenint en compte la situació actual del turisme ornitològic gironí.

Tot sintetitzant l'apartat, aquestes han estat les nou propostes o actuacions plantejades a escala de territori gironí i centrades sobretot en promoció, ja que la gestió es realitza a escala d'espai i ja s'ha tractat anteriorment. Tot resumint-les breument, totes les accions de promoció viables depenen en part del grau de desenvolupament del turisme ornitològic a la demarcació, on moltes de les actuacions plantejades es desestimen degut a un incipient desenvolupament o per limitacions existents en quant als organismes que poden desenvolupar aquest sector.

7. CONCLUSIONS FINALS

Aquest darrer apartat del treball es resumeix com una valoració final de la funcionalitat que ha presentat el treball. Cal destacar que, a diferència d'altres conclusions, en aquestes no s'hi tracten la discussió dels resultats obtinguts ni tampoc s'hi tracta en profunditat els plantejaments del treball, degut fer-ho ja en apartats anteriors. Així doncs, l'apartat es centra en determinar tot el que s'ha pogut aportar per a l'estudi del turisme ornitològic a la demarcació.

Tant és així, el treball ha contribuït principalment a conèixer la situació actual del turisme ornitològic a les comarques de Girona, el qual ha permès arribar a uns resultats molt evidents, on s'hi ha entès ja d'entrada les característiques dels cinc espais tractats, molt diferents pel que fa al grau de desenvolupament ornitològic i de la dificultat i complexitat de posar en valor aquesta modalitat en un espai concret, i encara més de fer-ho en el seu conjunt.

Per altra banda, una de les prioritats d'aquest, ha estat determinar els organismes de gestió i promoció del turisme ornitològic i conèixer les claus per al desenvolupament d'aquest a partir dels agents turístics. A trets generals, Girona no es avui una destinació centrada cap al turisme ornitològic en el seu conjunt, presentant-se com una modalitat molt per sota de la seves possibilitats, malgrat presentar potencialitats de desenvolupament. Pel que fa a les característiques del turisme ornitològic, aquesta s'ha d'entendre com una activitat diferenciadora a la demarcació, complementària a altres i inclosa dins l'ecoturisme, la qual té en compte en tot moment el medi ambient i la seva sostenibilitat.

Així doncs, en quant a les projeccions de futur, cal destacar que la destinació presenta els recursos necessaris per poder-hi desenvolupar el turisme ornitològic, i a on la clau per al seu desenvolupament es centra doncs primerament en la voluntat d'implementar l'activitat en els diferents espais per part dels organismes de gestió, seguidament en l'aparició de més empreses que s'especialitzin en el sector, i a partir d'aquí en una millor promoció del segment ornitològic. Tenint en compte el compliment d'aquests tres elements, l'èxit de la modalitat està garantit.

Ja per acabar, adoptant ja un relleu més personal, presento aquest treball de fi de màster com un possible exemple d'anàlisi d'una modalitat turística en una destinació concreta, en aquest cas les comarques gironines, tot aportant-hi part dels coneixements obtinguts a partir de les assignatures del màster de Direcció i Planificació del Turisme, i centrades sobretot en el desenvolupament sostenible de destinacions i en les xarxes governamentals del turisme.

El treball ha pres l'objectiu alhora de ser un possible exemple de planificació turística tenint en compte totes les projeccions plantejades a diferent escala i intentant aproximar aspectes de la disciplina del turisme a d'altres més propis de la geografia, molt relacionats amb les característiques i usos del territori i els recursos naturals, en aquest cas ornitològics.

8. BIBLIOGRAFIA

La bibliografia consultada per tal d'elaborar el treball ha estat la següent. En general, tota la informació prové principalment d'articles acadèmics online, presents al catàleg de la UDG, llibres en format paper, i també notícies i blogs, així com pàgines web.

Estudis i documents acadèmics

- Agencia Valenciana del Turisme. (2017). *Plan de Acción Impulso al turismo ornitológico en la Comunidad Valenciana*. Recuperat de: http://www.turisme.gva.es/turisme/es/files/pdf/TOCV_2017.pdf
- Aguilar, D. (2011). *Perfil del turista amb motivació especialment ornitològica que visita el Parc Natural Aiguamolls de l'Empordà (PNAE)*. (Treball de màster). Girona: Universitat de Girona.
- Alayón, G. (2013). *Un caso del turismo de naturaleza. La observación de aves*. Revista Savia Año III, No. 31. Recuperat de: <http://repositorio.geotech.cu/jspui/bitstream/1234/1241/1/Un%20caso%20de%20turismo%20de%20naturaleza%20.pdf>
- Almendras, A, Ferrari S. Diez, P. (2016). *Evaluación del recurso aves como base para el desarrollo del turismo ornitológico en el corredor Knyo Tramo Rio Turbio*. Informes científicos técnicos. Universidad Nacional de la Patagonia Austral. Vol8. n.2. Recuperat: <http://secyt.unpa.edu.ar/journal/index.php/ICTUNPA/article/view/ICT-UNPA-140-2016/155>
- Consorci de Catalunya. Departament d'Innovació, Universitat i Empresa. (2008). *Guia del turisme ornitològic de Catalunya. Catalunya és natura*. Barcelona: Lynx Editions. Recuperat de: <http://act.gencat.cat/wpcontent/uploads/2012/07/GuiaTurismeOrnitologic.pdf>
- Consorci pel desenvolupament de la Catalunya Central. (2016). *Anàlisi de la situació del turisme de fauna a Catalunya*. Leader Vida Silvestre. GEA 365.S.L Gestió i estudis ambientals. Recuperat de: http://lcc.cat/wp-content/uploads/2017/08/proyecto-analisi-de-la-situacio-del-turisme-de-fauna-a-Catalunya_1016.pdf

- De Juan Alonso, J.M. (2006). *El turismo ornitológico concepto y mercados. Referencias al destino Extremadura*. Instituto de Estudios Turísticos. nº 169-170 (pp.165-182). Recuperat de: <http://estadisticas.tourspain.es/img-iet/Revistas/RET-169-170-2006-pag165-182-97584.pdf>
- Fernández Tabales, A., Carmona, J.M., Ceballos, B. (2007). *El Turismo ornitológico en España como modalidad emergente. Organización interna de la actividad y caracterización de la demanda*. Dpto. Geografía Física y Análisis Geográfico Regional Universidad de Sevilla. Recuperat de: <http://www.papersdeturisme.gva.es/ojs/index.php/Papers/article/view/56/51>
- Generalitat de Catalunya. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya. (2009). *Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa al turisme sostenible de natura*. Barcelona. Recuperat: http://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Publicacions/ecoturismecatalunya_w ebredut.pdf
- Hernández Mogollón, J.M., Campón, A.M., García Durán, J.M. (2011). *Propuestas para el desarrollo y comercialización del turismo ornitológico en Extremadura*. Cuadernos de Turismo nº 28, (pp. 93-119). Extremadura: Universidad de Extremadura. Recuperat de: <http://revistas.um.es/turismo/article/view/147241>
- López Roig, J. (2008). *El turismo ornitológico en el marco del postfordismo, una aproximación teórico-conceptual*. Cuadernos de turismo, n.21. pp.85-111. Murcia: Universidad de Murcia. Recuperat de: <http://revistas.um.es/turismo/article/view/25001/24291>
- Maynar, M. (2008). *Destinos de turismo ornitológico*. Valencia: Sepinum. Recuperat de: http://www.sepinum.com/sites/default/files/adjuntos_noticias/destinos-de-turismo-ornitologico1_0.pdf
- Mazarrassa, K. Sariago, I. (2017). *El turismo ornitológico: el caso de Cantabria*. International Journal of Scientific Management and Tourism. 3-4: 275-287. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6182556>

- Moral, S & Orgaz, F. (2012). *El turismo ornitológico: concepto, evolución, características y mercado meta. El caso de Andalucía*. Turismo y Sostenibilidad: V Jornadas de Investigación en turismo. (pp. 701-718). Sevilla: Universidad de Sevilla. Recuperat de: <https://idus.us.es/xmlui/bitstream/handle/11441/53048/moral-cuadra.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- SEO BirdLife (2010). *Turismo Ornitológico respetuoso y sostenible. Un reto de red natura 2000*. Madrid: Proyecto Iberaves. Recuperat de: https://www.seo.org/wp-content/uploads/tmp/docs/jp_folleto_iberaves_castella.pdf
- SEO BirdLife. (2011). *Manual SEO Birdlife de buenas prácticas ambientales en Turismo ornitológico*. Sociedad Española de Ornitología, Madrid. Recuperat de: https://www.seo.org/wp-content/uploads/2013/10/MBP_Turismo_Ornitologico.pdf
- SEO BirdLife. (2016). *Estrategia de turismo ornitológico para la Macaronesia*. Proyecto Macaroaves. S/C. De Tenerife. 99pp. Recuperat de: https://www.seo.org/wp-content/uploads/2013/02/Macaroaves_Canarias_estrategia-global_df_baja.pdf
- Vilorio, E. (2012). *Desarrollo Turístico y su relación con el transporte*. n. 17, p. 23-36, 2. Revistas Electrónicas de Universidad Austral de Chile. Gestión Turística. Recuperat de: <http://revistas.uach.cl/pdf/gestur/n17/art02.pdf>

Llibres

- Del Hoyo, J. (1989). *On observar els ocells a Catalunya: 38 itineraris per conèixer els millors parcs, reserves i espais naturals de Catalunya i Andorra*. 309 p. Barcelona: Lynx Editions.
- Dirección General de Empresa. (2002). *El Patrimonio Natural y cultural como factor de desarrollo sostenible en los destinos turísticos no tradicionales*. Unidad de Turismo. Bruselas.
- Folch, R (1988). *Natura, ús o abús? Llibre blanc de la gestió de la natura als països Catalans*. (2a.ed). 805p. Barcelona: Barcino.
- Mercader, G. (2006). *Notes històriques i geogràfiques de l'antic estany de Sils: límits, termes i hidrònims*. 71p. Ajuntament de Sils.
- Sargatal, J. (1978). *Ocells de l'Empordà*. 163p. Figueres: Centre Excursionista Empordanès.

Pàgines web

- Ajuntament de Sils. (s.d). Recuperat a partir de: <http://www.sils.cat/>
- Associació de Defensa del Patrimoni Natural del Pla de l'Estany. LIMNOS. (s.d). Recuperat a partir de: <http://www.limnos.org/>
- Associació Ornitològica Baix Empordà. AOBÉ. (s.d). <http://aobe.cat/>
- Birding Empordà. Noticiari Ornitològic de les Comarques de l'Empordà. (s.d). Recuperat a partir de: <http://www.birdingemporda.com/>
- Comitè Avifaunístic Empordanès. CAE. (2017). Recuperat a partir de: <https://comiteempordanes.wordpress.com/>
- Consorci de l'Estany de Banyoles. <http://www.consorcidelestany.org/index.php?index>
- Diputació de Lleida. Ara Lleida. Turisme ornitològic. (s.d). <http://www.lleidatur.com/turisme/quefer/turismeornitologic.aspx>
- Escola de Natura de Banyoles. (s.d.). Recuperat a partir de: <http://www.escolanaturabanyoles.org>
- Estany de Sils. (2014). Recuperat a partir de: <http://estanydesils.cat/ca/>
- Empordà Turisme. Consell Comarcal de l'Alt Empordà. (s.d). Recuperat a partir de: <https://www.empordaturisme.com/>
- Empordà Costa Brava. Consell Comarcal del Baix Empordà. (2006). Recuperat a partir de: <https://visitemporda.com/ca/>
- Feria Internacional de Turismo Ornitológico de Extremadura. (FIO). (s.d). Recuperat a partir de: <http://fioextremadura.es/>
- Fundació Catalunya la Pedrera. Món Natura Delta de l'Ebre (2017). Recuperat a partir de: <http://www.monnaturadelta.com/ca/home/portada>
- Fundación Ecoagroturismo Ecotur. Ecobirding. (s.d). https://www.ecotur.es/eco-birding-turismo-ornitologico-avistamiento-de-aves/actividades-en-la-naturaleza/ecobirding---la-observacion-de-aves_3472_1_ap.html
- Generalitat de Catalunya. Departament de Territori i Sostenibilitat. Parcs Naturals. (s.d). Recuperat a partir de: <http://parcsnaturals.gencat.cat/ca/>
- Gobierno de España. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. Red Natura 2000. (s.d.). Recuperat a partir de: <https://www.mapama.gob.es/es/biodiversidad/temas/espacios-protegidos/red-natura-2000/default.aspx>
- Gregal. Idees de Natura, turisme responsable i educació ambiental. (s.d). Recuperat a partir de: <https://gregalada.com/>

- Institut Català d'Ornitologia. (s.d.). Recuperat de: <http://www.ornitologia.cat/>
- Institut d'Estadística de Catalunya. (s.d.). Recuperat de: www.idescat.cat
- Medaqua. (s.d.). Recuperat de: <https://www.medaqua.com/ca>
- Museu de la Mediterrània. (s.d.). Recuperat de: <https://www.museudelamediterrania.cat/>
- Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà. (s.d.). <https://aiguamollsdelemporda.cat/>
- Patronat de Turisme Girona Costa Brava. (s.d.). <http://ca.costabrava.org/>
- Pla Urgell Televisió (<https://plaurgelltv.cat/ca/turisme/pladurgelltv/turisme/47797.html>)
- Reyno de Navarra. Birding Navarra. <http://www.turismo.navarra.es/esp/observacion-aves/birding-navarra/que+es+birding.htm>
- Sociedad Española de Ornitología. SEO Birdlife. (s.d.). Recuperat de: www.seobirdlife.org
- SK Kayak. Escola de Paraiguisme. *Ornithocayac als Aiguamolls*. (s.d.). Recuperat de: <http://www.kayakcostabrava.com/ornithocaiac-als-aiguamolls/>
- Turisme Banyoles.(s.d.). Recuperat de: <http://turisme.banyoles.cat/ca-es/>
- Visit Estartit. Portal web de turisme de Torroella i l'Estartit. (s.d.). Recuperat de: <http://www.visitestartit.com/es/>

Publicacions en diaris, revistes i portals.

- Altisent, D. (2014). L'estany d'Ivars i Vila-sana, una eina de desenvolupament comarcal. *Mascaçà: revista d'estudis del Pla d'Urgell*. Núm 5 (2014). Recuperat de: <https://www.raco.cat/index.php/Mascaanca/article/view/283040>
- Cabildo Insular de la Gomera. (15 de març de 2018). La promoció del turisme ornitològic a la Gomera llega a más de 3 millones de personas en Europa. Recuperat de: <https://www.lagomera.es/la-promocion-del-turismo-ornitologico-la-gomera-llega-mas-3-millones-personas-europa/>
- Clúster Turismo de Galicia. (28 de desembre de 2018). Pontevedra apuesta por el turismo ornitológico. Recuperat de: <http://clusterturismogalicia.com/pontevedra-apuesta-por-el-turismo-ornitologico/>

- Diputación de Huelva. (2015). *Andalucía, líder mundial de turismo ornitológico, apuesta por este producto como generador sostenible de riqueza y empleo*. <http://m.diphuelva.es/index.php?texto=turismo+ornitologico&modulo=noticias&x=0&y=0>
- Gutiérrez, T. (15 de setembre de 2017). Recórrer el món buscant ocells. Ara.cat. Barcelona. Recuperat de: https://www.ara.cat/estils_i_gent/Recorrer-mon-buscant-ocells_0_1870613058.html
- HibriturSelva (2013). Turisme ornitològic i de natura. Una opció amb possibilitats a la Selva. Recuperat de: <http://www.hibriturselva.cat/?s=turisme+ornitologic>
- Marín, O. (2011). Birding a Catalunya: caçar ocells amb binocles. *Descobrir*. Recuperat de: <http://blogs.descobrir.cat/elplaerdeviatjar/2011/02/15/'birding'-a-catalunya-cacar-ocells-amb-binocles/>
- Patronato provincial de turismo de Huelva. (2018) *Doñana, perfecto para el turismo ornitológico*. Recuperat de: <http://blog.turismohuelva.org/2018/04/donana-perfecto-turismo-ornitologico/>

CITACIONES EN LA LENGUA ORIGINAL

Página 8 del treball: “el gran trabajo de las Comunidades Autónomas estaría en apoyar en sus microdestinos más interesantes y estratégicos la creación de productos de turismo ornitológico; tanto si pueden convertirse en destino principal, como para formar parte de itinerarios o circuitos por todo el país, a los que están muy acostumbrados los birdwatchers para conocer la mayor variedad posible de aves y paisajes en un solo viaje” (De Juan, 2006).

Página 18 del treball: “como aquella modalidad turística que presenta como motivación principal la observación y reconocimiento de especies de aves, avistadas en su entorno natural” (Fernández Tabales et al, 2008).

Página 18 del treball: “El viaje motivado por la realización de actividades de ocio relacionadas con la ornitología, como la detección, identificación u observación de la avifauna; con el objetivo de acercarse a la naturaleza para cubrir necesidades de aprendizaje, afiliación, consecución y/o reconocimiento personal” (López Roig, 2008).

Página 19 del treball: “Es la actividad turística que consiste en desplazarse a destinos diferentes a los de nuestro entorno habitual motivados por la posibilidad de observar aves silvestres en sus hábitats naturales” (Maynar, 2008).

Página 19 del treball: “Conjunto de especies de aves y hábitats naturales de un territorio que pueden utilizarse, mediante un proceso de acercamiento idóneo, para satisfacer las necesidades de un segmento concreto de la demanda turística” (Maynar, 2008)

Página 19 del treball: “Aquel turista o excursionista que selecciona el destino y temporalidad de su viaje por el deseo específico de la observación, seguimiento o investigación de su avifauna” (Maynar, 2008).

Página 19 del treball: “Conjunto de recursos, oferta básica y servicios especializados accesibles mediante ciertas infraestructuras y capaces de satisfacer las necesidades del mercado” (Maynar, 2008).

Página 24 del treball: “el gran dinamismo que presenta el subsector del turismo ornitológico en algunos mercados emisores, como el citado mercado británico, permite aprovechar muy bien la coyuntura para posicionar nuevos microdestinos de turismo ornitológico en España” (De Juan, 2006).

Pàgina 26 del treball: “capacidad de generar no uno sino todo un conjunto de productos turísticos de calidad que lo doten de la potencia suficiente para permanecer en el mercado y lograr tanto su propia sostenibilidad como, por ende, la de los agentes turísticos del territorio” (Maynar, 2008).

Página 28 del treball: “La búsqueda de actividades económicas alternativas y sostenibles que permitan la generación de rentas complementarias en los espacios naturales-rurales, compatibles con el desarrollo económico y su preservación, es hoy una necesidad” (López Roig, 2008).

Página 28 del treball: “el turismo ornitológico, el turismo rural, el ecoturismo, el turismo cultural, u otras formas de turismo alternativo al turismo tradicional, se perfilan como una de las actividades motoras más importantes para el futuro de estas zonas” (López Roig, 2008).

Página 28 del treball: “El turismo ornitológico es una modalidad turística en pleno desarrollo, con un número creciente de adeptos en todo el mundo, por lo que se trata de una buena oportunidad de negocio” (Hernández Mogollón, J.M, et al. 2011).

Página 32 del treball: “Los turistas ornitológicos o birdwatchers necesitan de entornos de gran calidad ambiental y paisajística, generalmente protegidos con figuras estrictas, ya que en ellos se debe asegurar al máximo posible la presencia de las especies deseadas” (De Juan, 2006).

Página 37 del treball: “representa el medio de llegar al destino, es un medio necesario para los desplazamientos dentro del destino visitado y en un número reducido de casos, la propia atracción o actividad turística” (Vilaria, 2012).

ANNEX

L'annex es consolida com un apartat completament addicional al treball. Així doncs, en aquest s'hi presenta la transcripció de la majoria de les entrevistes dutes a terme durant l'elaboració d'aquest. No obstant, pel fet de tractar el continuïtat d'aquestes en anterioritat, concretament a l'apartat d'anàlisi dels espais, cal destacar que l'annex no ens aporta nova informació, sinó l'especificació de tot allò que s'ha comentat per part dels tècnics de l'espai. A continuació, deixem la transcripció de les entrevistes més rellevants:

Entrevista a Jordi Sargatal. Ornitològ Especialitzat.

1. Quins creu que són els ocells més singulars de les Comarques Gironines?

En el llibre On observar ocells a Catalunya es troben les espècies més singulars de les comarques gironines.

2. Quins són els espais amb major riquesa ornitològica? I els que estan més ben posicionats turísticament?

Entre els espais amb major riquesa ornitològica de la demarcació hi trobem principalment els Aiguamolls, el Cap de Creus i també algunes zones del Pirineu.

3. Creu que la riquesa en l'avifauna de la demarcació té suficient atractius per a continuar posant-la en valor turísticament?

Té un gran potencial, encara que s'hauria d'ajustar més amb la climatologia de la zona. A nivell català tenim grans potencialitats, s'han arribat a veure fins a 217 espècies en un sol dia.

4. Creu que a nivell dels principals organismes de demarcació s'hi estan fent grans esforços per promoure aquesta activitat turística? I a nivell d'espai?

En part no, si els parcs no en fan una bona gestió, malament. Per tal d'impulsar el turisme ornitològic cal una bona coordinació entre administracions, o entre parcs i patronat. No hi ha prou coordinació perquè els ocells es potenciïn al màxim. La gestió efectiva hauria d'anar a que cada vegada hi hagi més espècies d'ocells a Girona.

5. Quines són les millores que s'haurien de dur a terme en els diferents espais que pretenem tractar?

En el cas de Sils, el qual té molt de potencial, s'ha de saber jugar amb l'aigua, de forma que s'ha de fer una bona gestió de la zona humida. A Banyoles, el problema que hi ha és que l'estany és massa fondo i les aus no hi poden trobar menjar. La potencialitat és troba en els estanys del voltant, els quals són menys profunds i aptes per a instaurar-s'hi les aus. Els espais que presenten un major potencial són els

Aiguamolls de l'Empordà i el Cap de Creus, malgrat que s'hauria de potenciar la cria d'ocells marins, com la gavina corsa i que retornessin espècies interessants. En el cas del Baix Ter, pel fet de trobar-nos a un parc natural molt jove, de l'any 2010, fa que encara no hi hagi hagut una eficient gestió per a veure ocells.

6. Quines són les estratègies que s'ha de dur a terme si es vol implementar el turisme ornitològic a l'espai?

Primerament, i en el cas de les zones humides, el que s'ha de fer és una gestió de l'aigua que faci que hi hagin més ocells, i a posteriori dissenyar itineraris i equipaments, on la gent vegi el màxim d'ocells, fent el mínim d'impacte.

Entrevista a Mapi Carabús. Tècnica d'ús públic del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter.

1. Quines són les modalitats turístiques que presenta l'espai? Quin és el perfil de visitant que visita el parc, i la destinació de Torruella?

Entre les modalitats turístiques que presenta l'espai en destaquen primerament el sol i la platja, típic des dels anys 70. Actualment s'està modificant per el submarinisme. Alhora també tenim altres perfils, motivats en part per el senderisme, el cicloturisme.

2. Història de l'espai i grau de protecció

L'espai ha esdevingut parc natural des de l'any 2010. Alhora treballem amb la CETS des de 2016, la Carta Europea de turisme sostenible, la qual es constitueix com una molt bona eina per canviar en part el model de sol i platja que presenta la destinació, per un model centrat en altres aspectes, tot potenciant en part el turisme ornitològic. Aquest 2018 comencem a adherir empreses que també vulguin estar a la estratègia. Cal destacar que ens trobem en un espai molt fragmentat per el turisme i les urbanitzacions, on a partir de la CETS es vol tornar a valoritzar aquests espais degradats.

3. Quins són els principals organismes de gestió de l'espai? Tenen bones relacions. S'ha contemplat i el posicionament ecoturístic de l'espai i consegüentment ornitològic en un futur proper?

L'organisme de gestió de l'espai és el Parc Natural, el qual està compost per l'òrgan gestor de l'espai (format per l'òrgan tècnic, un director del parc, dos tècnics) i per una junta de

protecció, a la qual s'hi inclou agents del territori (administració local dels vuit municipis integrants al parc, comerciants, entitats proteccionistes de natura, col·lectius, etc).

4. Quines són les activitats que s'hi desenvolupen per part del parc?

Des de la nostra adhesió a la CETS, les activitats que desenvolupem principalment es centren sobretot en aquelles que tenen com a objectiu potenciar els recursos des d'un punt de vista sostenible. Tant és així, presentem una guia d'activitats molt completa, sovint duta a terme també per el museu de la Mediterrània i on s'hi poden trobar tot tipus d'activitats.

Per altra banda, entre les activitats que s'estan promovent hi destaca sobretot el senderisme, on existeix una APP de natura local de tots els camins i senders del parc, i es vol crear una xarxa a partir d'aquests. També cada any es fa una formació, és a dir un curs per a professionals d'empreses turístiques sobre els valors naturals i culturals del parc.

També juntament amb el museu de la Mediterrània s'ofereix un curs d'ornitologia bàsic.

5. Existeix voluntat per implementar el turisme ornitològic a l'espai per part del parc. Creu Existeix algun projecte dut a terme com la Platera? Me'l podria explicar? Creu que pot portar grans beneficis per a l'espai a nivell ornitològic?

Si, existeix clarament. Entre els projectes, com bé dius, hi ha la Platera 2014. Es tracta d'un projecte LIFE europeu creat amb la finalitat de desurbanitzar davant l'aparició de nous habitatges en zones d'aiguamolls característics. Tant és així la primera fase del projecte va servir per desenrunar tot allò construït i posteriorment restaurar les llacunes existents. Per altra banda, es vol donar a entendre que gràcies als projectes LIFE natura la restauració ambiental és possible. Finalment, a l'actualitat s'està prenent com a actuació dissenyant una caseta ja existent per a convertir-la en observatori.

Entre els projectes d'enguany també hi destaca l'elaboració d'una guia d'aus que inclogui totes les espècies presents al parc.

6. La dessecació de les llacunes va influir en la pèrdua de riquesa ornitològica. S'estan duent a terme controls de gestió de l'aigua? S'estan re introduint noves espècies?

Sí, actualment s'estan duent a terme controls de la gestió de l'aigua tant per la Càtedra estudis de Girona com també a nivell de parc. Pel que fa al seguiment de les espècies, s'està incidint sobretot en l'àliga cuabarrada, i el corriol camanegre, malgrat no s'estiguin reintroduint noves espècies, la recuperació de llacunes afavoreix la població d'ocells vitícoles: ocells de mida mitjana.

7. Creu que es l'oferta d'avifauna és prou singular per a atraure turistes. Creu que s'haurien de fer noves actuacions a nivell ornitològic?

Sí, a l'actualitat estem començant a promocionar el turisme ornitològic a l'espai, ens trobem a un espai amb molts ecosistemes diferents, cosa que fa que tinguem una elevada riquesa ornitològica, pròpia dels aiguamolls, dels sistemes dunars, dels penya-segats, etc-

Entre altres futures propostes se'n deriven les de poder tematitzar totes les rutes del parc natural cap a un públic ornitològic, i també construir noves infraestructures turístiques en aquests punts. També se'n podria destacar el fet de crear una pàgina web centrada exclusivament en l'ornitologia de l'espai i el disseny de nous fulletons.

8. Existeix algun centre d'interpretació de l'avifauna. Creu que el museu de la Mediterrània conté informació rellevant?

Si, hi destaquen tant el Museu de la Mediterrània com també l'espai marítim del Port de l'Estartit. Tanmateix, des del territori treballam en xarxa a fi que cada oficina de turisme dels municipis integrants al parc, com és Torroella - l'Estartit, Pals i l'Escala tinguin informació sobre el parc.

9. Com està la infraestructura. Existeixen miradors, aguaites, rutes establertes per a anar a contemplar l'avifauna. S'ha creat alguna ruta que pretengui contemplar l'ornitologia?

Actualment existeixen diverses infraestructures, els quals es caracteritzen per a ser punts d'ús públic utilitzables com a miradors. Si concretem els que existeixen, veiem que primerament hi trobem l'observatori del Ter Vell, el qual es va construir amb el primer LIFE natura, que va tenir com a objectiu recuperar la llacuna del Ter Vell i recuperar espècies com el Bitó. Seguidament hi trobem l'aguait de la Fonollera, el de Mas Pinell, un altre sobre la llacuna temporal i finalment dues plataformes d'observació, una al marge dret i l'altra a l'esquerra del riu Ter.

Totes aquestes infraestructures s'han condicionat en els darrers cinc anys, a partir de projectes de rehabilitació dels espais del Riu Ter.

Entrevista a Josep Espigulé. Tècnic d'ús públic del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà.

1. El Cortalet és el principal equipament d'ús públic?

Si, és tracta del centre d'informació del parc, i va ser obert l'any 1987. El parc, creat l'any 1983 pertany al Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya.

2. Existeix algun projecte o voluntat per continuar desenvolupant el turisme ornitològic a l'espai? I a nivell ornitològic (de recuperació d'avifauna).

Sí, des de l'any 1983 s'han dut a terme moltes millores i projectes per a desenvolupar el turisme ornitològic a l'espai. A l'actualitat acabem d'obrir el subcentre d'informació Mas del Matà, a on s'hi troba l'observatori més alt de la Península Ibèrica. Alhora, s'està actuant també en la protecció del litoral, sobretot a la zona dunar, a fi de millorar les condicions dels ocells i poder-ne recuperar, com pot ser el Corriol Camanegre. Així doncs, s'està fent un esforç tant de senyalització i interpretació de la zona del litoral, ja que pel fet de tenir una part de parc natural a tocar de la platja fa que molta gent convisqui dins el parc natural sense saber-ho. Cal destacar que aquest projecte, el de la zona litoral, s'ha fet juntament amb el servei de parcs i Costes de l'estat.

3. En quin grau de desenvolupament turístic creu que es troba?

A l'actualitat encara no està prou desenvolupat: venen grups d'estrangers, famílies, escolars, malgrat que cal tenir present que la voluntat del parc és la de conservar abans que turisticar. Cal destacar d'una deficiència evident, i és el fet que encara avui no hi ha una conscienciació del valor ambiental que presenta l'espai per part de la majoria de turistes.

4. Creu que l'oferta d'avifauna es prou singular per a atraure turístiques?

És singular, ara en quant al fet d'atraure turistes exclusius, depèn, a triar hi ha molts altres llocs millors al nostre país per a veure ocells. El Parc es pot visitar durant tot l'any, encara que és durant la primavera la millor època de l'any, fent de l'estiu la pitjor.

5. Quin és el perfil de demanda que visita l'espai? Existeixen altres tipus de modalitats a l'espai?

Com ja hem dit, durant la setmana escolars, estrangers, gent que té la residència a la zona.

6. Existeixen empreses turístiques que operen en l'espai? Es realitzen visites guiades, hi ha un guia oficial?

Si que existeixen empreses turístiques que treballen a l'espai. Sobretot l'empresa destinada a ornitologia i caiac, encapçalada per Pau Calero, la qual és una tendència paradigmàtica, el fet de poder veure ocells des dels caiac. També en Jordi Martí, de Birding Empordà, és una persona que podria tirar endavant l'oferta de mirar ocells. Al propi parc no tenim un guia oficial, sinó que quan algú ens demana de visitar l'espai, tenim una sèrie d'ornitòlegs i guies de confiança els quals ells mateixos visiten l'espai, fent pagar un euro per persona a aquelles empreses que en fan un guany, durant la visita als itineraris 1 i 2, els millors conservats.

7. Quines són les activitats ornitològiques que es desenvolupen a l'espai? Visiten l'espai gent especialitzada?

Entre les activitats ornitològiques que es desenvolupen per part de la gestió de l'espai, hi destaquen sobretot sortides divulgatives setmanals, on cada diumenge hi ha una sortida. Alhora estem en contacte amb un trenet de rodes que visita el parc, i té bastanta acceptació.

8. Participen en alguna fira ornitològica?

No, no anem a cap fira. Els parcs no són suficient "urbaitis" de personal ni recursos per tenir tanta demanda. Quan hi hagi un pla d'us públic fet doncs ja anirem a fires, si no sabem on hem d'anar a parar més val no fer-ne, ja es fa divulgació dels Aiguamolls des del consell comarcal. Alhora, formem part d'Empordà Turisme Sostenible, el qual ja va a fires.

9. Creu que la promoció que s'està fent dels aiguamolls a webs supramunicipals és l'adequada? Comarcal, patronat, etc.

A nivell de promoció no és l'adequada, hauríem d'anar més enllà per a difondre tots els valors de l'Empordà, fer un màrqueting molt més bo. Pel que fa a la pàgina web dels Aiguamolls, es troba antiquada, de forma que se n'hauria de millorar el contingut.

10. Existeixen associacions ornitològiques que participin en la gestió?

Sí, hi ha l'associació dels amics del parc, APNAE, la qual està formada a més per socis estrangers i tenen l'entrada del pàrquing gratuïta. També els grups escoltes, els quals ajuden en el disseny de la senyalització que s'ha d'implementar a la costa.

11. Existeixen previsions de millorar la infraestructura, ja bé siguin els miradors o també les rutes?

Sí, hi ha previsió de fer noves rutes que es poden integrar als circuits existents, sobretot en zones del parc que encara no s'han ensenyat. Per altra banda, cal destacar que es molt còmode fer-les en bicicleta.

Alhora, alguns dels aguaites ja porten molts anys instaurats i s'haurien de canviar, malgrat que això és una gran despesa. Cal destacar que en un parc com els Aiguamolls hi ha molta infraestructura turística i en general és força vella.

12. Se l'hi acudeixen debilitats, fortaleeses, amenaces o oportunitats. Quines millores s'haurien de dur a terme al parc per a dinamitzar encara més aquest sector?

Entre les debilitats en destaquen sobretot el fet que els càmpings del voltant són molt nombrosos, de forma que prop de 25000 usuaris utilitzen el parc sense saber-ho. També el fet si es disposés de majors aparells per observar les aus l'espai resultaria molt més atractiu.

Com a fortaleesa se'n destaca com ja hem dit, la singularitat de l'espai i tots els valors que presenta, ens trobem al millor parc de la Península per a retratar daines. Pel que fa a les oportunitats, se'n podria dir l'aprovació d'una llei de canvi climàtic que tingui més incidència en els espais, i també l'aparició de noves empreses que vulguin observar les aus desde altres perspectives, com des d'una barca.

13. Creu que el desenvolupament turístic d'aquest sector en un futur pot ser major? Creu que els municipis que hi ha al voltant dels aiguamolls contemplen aquesta oportunitat?

Molt possiblement sí, progressivament apareixen cada cop més ornitòlegs especialitzats. Alhora que els municipis del voltant com Castelló o Sant Pere si que contemplen els aiguamolls com a oportunitat de dinamització turística.

